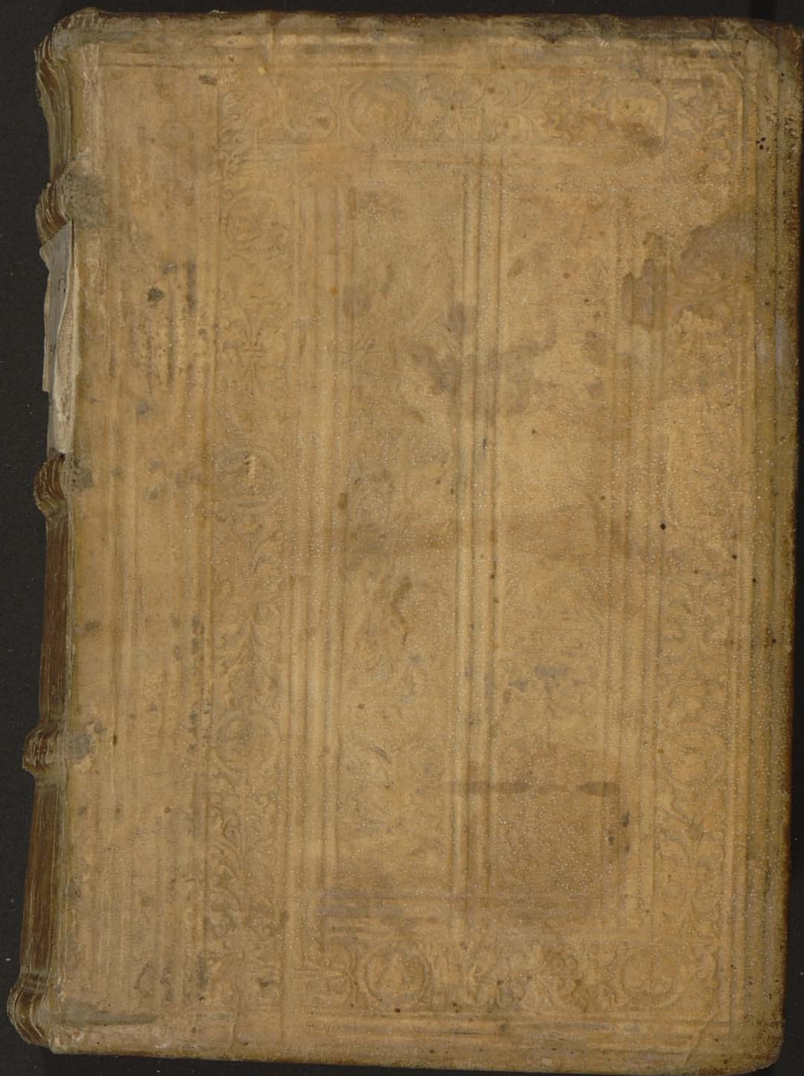

FORMA

AC RATIO TOTA ECCLE-siastici Ministerij, in peregrinorum, potißimùm uerò Germanorum Ecclesia: instituta Londini in Anglia, per Pientißimum Principem Angliæ &c. Regem EDVARDVM, eius nominis Sextũ: Anno post Christum natum 1550. Addito ad calcem libelli Priuilegio suæ Maiestatis.

AVTORE IOANNE A LAsco Poloniæ Barone.

Cum breui etiam (in Epistola nuncupatoria) calumniarum quarundam refutatione: quæ falsò aduersus ipsum, in Martiniani cuiusdam apud Bremeñ. Pastoris farragine insperse habentur.

Psalm. 140.

Vir linguax, non dirigetur in terra: Virum iniquum, malum uenabitur ad præcipitium.

SERE

EIDEMQ

mo Principi &

mundo Augus

mæ, Magno Li

siæq; totius, ac

Domino meo C

illius Senatui,

gni ordinibus:

pariterq; &

obser

us) non extare

clesiastici toti

scriptionem: qu

à primæua illa

unanimiter ob

uerò si quæ e

unt) facilè

ret omnino q

im ea potissi

SERENISSIMO EIDEMQVE POTENTISSIMO

Principi & Domino, Domino Sigismundo Augusto Dei gratia Regi Poloniæ, Magno Lituaniæ duci, Rußiæ, Prussiæq; totius, ac Mazouiæ &c. Domino: Domino meo Clemẽtißimo. Amplißimoq; illius Senatui, & omnibus præterea Regni ordinibus: Dominis ac Patronis meis, pariterq; & fratribus summa cum obseruantia colendis.

AGNA EST IAMpridem *multorum querimonia (Rex Sereniß. Amplißimi Proceres, atque ordines Regni totius) non extare usquam plenam ullam Ecclesiastici totius ministerij formam seu descriptionem: quam præsertim certũ esset, à primæua illa post Apostolos Ecclesia, unanimiter obseruatam fuisse. Enimuerò si quæ eiusmodi extaret (inquiunt) facilè sanè ad illam cuiuis liceret omnino quàm proximè accedere, in ea potißimùm nostri nunc tem-*

poris Ecclesiarũ restitutionẽ: et tolli præterea possent magnæ multorum dißidiorum ac præiudiciorum occasiones. Atq; haberi quidem sciunt multa, sub ueterum Ecclesiæ patrum nomine, quæ huc magna alioqui ex parte pertineant. sed ea ferè obiter carptimq; attacta, atq; ita uariè etiã sparsimq; tractata, adhæc pleraq; suppositititia esse uident, ut non facilè se quisquã ex illis expediat: nedum ut certa aliqua ex eis forma aut facies Ecclesiastici totius ministerij colligi ullo modo (sine contradictione) constituiq; poßit. Ego uerò hanc talem querimoniam, non ineptam modò, sed planè etiam (hoc potißimùm tempore) superstitiosam esse puto. neq; temerè id à nostris ita maioribus obiter carptim, uarieq;, ac sparsim literis mandatum esse statuo: sed singulari proculdubiò diuinæ prouidentiæ consilio. atque eam inprimis adeò ob causam, ut huius generis querimoniæ omnes retunderentur. Ac primũ,
Deu. 4. 12. est sanè hoc extra omnem controuersiam
Esa. 49. positum: Eam esse æternam prorsusq; im-
Mat. 25. mutabilem Dei Opt. Max. uoluntatem, ut
Eze. 20. ipsum, non equidem ullis rationis nostræ
consilijs

cõsilijs humanis ue traditionibus, aut uetu- Iosue. 8.
statis ullius exemplis: sed sola duntaxat
uerbi, pactiq; sui diuini custodia atq; obe-
dientia colamus. Alium uerò cultum o-
mnem quamlibet receptum, speciosum,
plausibilem ac uetustũ (in quo modò uer
bi pactiq; diuini sui custodia atq; obedien Esa. 1. 30.
tia manifestè commonstrari non queat) 66.
Apostaticum planè, & tam prætereà in- 1. Reg. 15.
uisum Deo, quàm est inuisa ipsa Magiæ
impietas, denique & abominationem esse
(in oculis Dei) statuamus. Iam uerò no-
uit Dominus Satanam in hoc esse totum,
(ab ipso primi usq; Parentis nostri tempo
re) inq; hoc studia ac consilia sua omnia,
et conatus omnes suos ponere: ut nos à di-
uinæ huius uoluntatis suæ obedientia mo-
dis omnibus abducat. Et nouit item, illũ,
id potissimùm inter alia multa moliri: ut
(ad eleuandam scripturæ sanctæ autori-
tatem, uerbiq; in illa diuini fidem) huma-
nas persuasiones, doctrinas, ac traditio-
nes omnes (quæ aut sine uerbo Dei, aut ex
detortis illius locis contextæ sunt) quibus
omnino modis potest, ornet, prouehat, &
commendet: siue per insignes autorum

titulos, & singulares prærogatiuas: siue per uetustatis nescio cuius fidem: siue per ementitum Ecclesiæ prætextum: siue per nouas quasdam reuelationes, nouaq; miraculorum genera: quæ aut nullis omnino sensibus percipiantur, aut si ullo modò p-cipiuntur, fidei interim analogiæ reclament. Adhæc nouit quoq; Dominus nostram omnium (quicunq; homines sumus) corruptelam, primi olim parentis nostri peccato in nos deriuatam: qua fit, ut (in rebus potißimùm diuinis) humana nobis omnia, nescio quomodo, magis multò quã diuina ipsa arrideant. Equidem si nondũ uiolata olim naturæ nostræ integritate, ea iam fuit in Adamo primo nostro parente, propensio, ut humanæ (uxoris inquam suæ) persuasioni obsequi mallet quàm Dei ipsius uoci ac præcepto, quod grauißimam alioqui comminationem con iunctam habebat: quantò magis iam nos huic malo obnoxios esse oportet, sub naturæ nostræ adnata nobis corruptela, sub qua non modò non affici rebus diuinis, sed ne percipere quidem illa ex nobis ipsi, ullo omnino modo possumus? nimirum qui de

terra

terra sumus, terrena duntaxat & sapimus, & loquimur, & amamus: neq; nisi tracti, ad diuina nos cœlestiaq; erigere conamur. Quid? quod ne tracti quidem ingenium nostrum facilè mutamus? sed nobis inuitis etiamnum adhærent (per omnem uitam nostram) praui affectus nostri: qui nos iam alioqui tractos, perpetuò interim ita transuersos agunt, ut nos planè ad nostrum interitum abrepturi hauddubiè essent, nisi illos Dominus per spiritus sui potentiam (pro ineffabili sua misericordia) in nobis cohiberet: illorumq; incitamenta aut sisteret exorta, aut quominus exoriantur arceret. Hæc igitur omnia cùm sint Domino Deo nostro longè perspectißima: atq; is nolit mortem peccatoris (nedum ut sub nomine orthodoxorū Ecclesiæ suæ doctorū tendiculas nobis necti uoluerit unquā) diuinæ proculdubiò misericordiæ ac prouidentiæ consiliū agnoscere in eo debemus, q quæ prisci olim atq; orthodoxi Ecclesiæ doctores de forma ac ritibus Ecclesiastici ministerij monumētis suis prodita reliquerūt, ita sanè carptim, uarièque, ac sparsim tracta-

rint: ut in unam aliquam faciem (sine ipsorum contradictione) reduci haudquaquam poßint. Atq; ita rursum etiam tractarint, ut non prætermiserint ea, quæ ad commendandam nobis Ecclesiastici ministerij dignitatem, cultusq́; in illo diuini puritatem (pro fidei suæ mensura) intelligebant pertinere. Videmus quanta improbitate patrum autoritas paßim urgeatur, in rebus dubijs, perplexis, prorsusq́; absurdis, quibus ipsimet Patres uerbis disertis repugnant: & quidem in ijs ipsis monumentis suis, de quibus nulla unquam dubitatio fuit. Videmus item quanta nobis impudentia (sub ementito Patrum nomine) pleraq; obtrudantur, de quibus illi nunquam omnino cogitarunt: imò quæ cũ germanis ipsorum libris, consistere non possunt. Eius sanè rei tot sunt exempla: ut nullus ferè sit claßicus Ecclesiæ doctor, cuius nomen, monasticis nescio quibus ineptijs, non prætexatur. Atq; inter alia minimè sanè obscurum eius rei documentum, in nostro hoc etiam argumento habemus: nempe in utraq; illa liturgia, quarum altera Basilij, altera uerò Chrysostomi esse

se

se iactatur. in quibus uoces quidem auto-rum nonnullas è libris illorum desumptas agnoscimus, ad quem modū graculi quoque uoces humanas reddere solent: cæterum ipsa autorum monumenta, liturgias illas, falsi manifestè conuincunt. Neq; dubium est, nos fuisse habituros proculdubiò liturgiam sub omnium simul Patrum nomine, pari impudentia nobis obtrusam, qua nunc Basilij illæ & Chrysostomi liturgiæ editæ habentur: si nō ita carptim, uarieq;, ac sparsim argumentum hoc à Patribus ipsis tractatum fuisset. Et si ipsa Patrum autoritas (ipsis alioqui reclamantibus) ita nihilominus urgetur, ut graui seruitute Ecclesiam premat, progressúmque ueræ religionis remoretur: Quid futurum erat, si unanimi Primææ (post Apostolos) Ecclesiæ consensu (in qua tamē ceremonias iam non prorsus superstitione sua caruisse uidemus) certa aliqua Ecclesiastici totius ministerij forma constituta fuisset? Certè futurum erat, ut etsi doctrinæ Apostolicæ reclamasset, nulla tamen apostolicæ doctrinæ autoritate (ut nunc sunt tempora atq; hominū ingenia)

rescindi posset. Non est igitur nobis accusanda (in hac parte) orthodoxorum Patrum negligentia: sed agnoscendum potius, deniq; & commendandum beneficium Dei: qui id cauere uoluit (pro sua in nos misericordia) ne Patrum autoritas uerè unquã ac meritò prætexi posset, ad auocandum nos ab ea æternæ atq; immutabilis diuinæ suæ uoluntatis obedientia, (q̃ ad cultus sui diuini ritus attinet) quam nobis ipsemet & plurimis & luculentissimis, minimèq; mẽdacibus uerbi sui diuini testimonijs patefecit. Gratulariq; omnino debemus Ecclesiæ, eam libertatem: quòd nulla legitima alioqui Patrum autoritate, in forma ac ritibus sui ministerij premi possit. quodq; Patres illi, quam sibi ipsimet libertatem (hac in parte) permittebant: eandem post se nobis etiam relinquere uoluerunt. Si placet Patrum autoritas: cur non pro summis Patribus nostris agnoscimus, inq; doctrina illorum conquiescimus: quos Deus ipse omnis sanæ doctrinæ (toto orbe terrarum) Principes summos constituit? doctrinamq; illorum

tot

tot tantisque donis, prodigijs & signis confirmauit? Et quibus inprimis Christus Dominus hoc tribuit, ut pro illis tantùm oret, qui per ipsos in se credituri essent? Si nos fides uetustatis mouere debeat: An non priores Apostoli Patribus in uniuersum omnibus, quorum hîc quidem autoritatem requiri uidemus? An non & istis rursum uetustius uerbum Dei: cuius autor est, non homo ullus, aut Angelus, sed EXISTENS Ille æternus in cœlo, inq; ipso Patris adeò sui sinu: unigenitus inquam Dei filius (quanquam & hominis filius) Dominus & seruator noster Christus Iesus? Si unanimis multorum cõsensus requiritur: cur non illius institutio atque exemplum nobis satis est, cui & Prophetæ & Apostoli omnes, denique & Angeli, & ipsemet Pater Deus, unanime modis omnibus testimonium perhibuerunt? hîc scilicet plus ualere debebunt Patrum concilia? At uerò hæc conciliari prius oporteret, ut ex illis statui aliquid poßit. Esto autem statuerint consentienter certi aliquid de obseruando uno duntaxat

aliquo

aliquo miniſterij Eccleſiaſtici ritu, ſiue Patres priuatim ipſi, ſiue concilia: An quod ſemel ſtatuiſſent, uel recipi protinus ſine examinatione ulla: uel ſemel receptum, obſeruari iam ita perpetuò oportebit? Equidem ut in omni Doctrinæ Eccleſiaſticæ genere inprimis eſſe neceſſariam conſtat fidei Analogiam: ita cùm ritus omnes cultus diuini in Eccleſia (quatenus ſanè ſunt myſtici, externaq; ac uiſibili ceremonia conſtant) pars ſunt quædã doctrinæ, atq; hoc etiam nomine, uerbi appendices, ipſumq; adeò uiſibile uerbum, ac uiſibilis quædam καταγγελία eſſe cenſentur: dubium ſanè eſſe non poteſt, tam eſſe ſemper neceſſariò ſpectandam in recipiendis obſeruandiſq; myſticis omnibus diuini cultus in Eccleſia ritibus, fidei Analogiam: quàm illam in omni doctrinæ Eccleſiaſticæ genere obſeruari omnino oportere uidemus. Ea uerò cùm non aliunde etiam colligi petiq; poßit, quàm unde fidem ipſam oriri, hauririq; oportere docemur: nempe ex uerbi diuini auditu, quemadmodum Paulus docet: Certè ſi in reſtituendis recipiendiſq; ac obſeruandis

cultus diuini ritibus, fidei nobis Analogiã ante omnia (perinde atq; in doctrina omni) obseruandã spectandamq; esse fatemur: eadem sanè opera fateamur necesse est, illam non aliunde petendam colligendamq; esse, quàm unde fidem ipsam peti, haberiq; posse (diuino beneficio) ab eodẽ ipso Paulo Apostolo audimus. nempe non ex hominum placitis traditionibúsue ullis: multò minus ex uetustatis ullius præscriptionibus, locorúmue prærogatiuis: sed ex uerbi potißimùm diuini auditu atque obseruatione. Et proinde in restituendis quoq; recipiendisue aut obseruandis ritibus, fidei nobis fontes potißimùm intuendos esse, hoc est, ipsum uerbum Dei, ut ad illud nostra demum omnia probemus: non autem ritus ueteris Ecclesiæ ullos, extra uerbum Dei receptos atq; usurpatos: etiamsi unanimi & Patrum simul, & conciliorum omnium consensu instituti essent. Quæ uerò in priscis Ecclesiæ ritibus uerbo Dei consentanea habentur: in ijs sanè amplectendis, non tam ipsam Ecclesiæ consuetudinem (quantumuis receptam ac speciosam) quàm potius uerbum

Dei

Dei sequimur, cui ritus illos inniti uidemus. Et quidem hactenus: quatenus illos ad Ecclesiæ ædificationem (pro temporũ ratione) facere constet. Vt enim in luce doctrinæ ipsa sunt gradus quidam, iuxta quos ad perfectiora semper est progrediendum, ne aut infantibus cibum solidiorem fortè quàm ut ei transmittendo pares esse queant, aut adultioribus rursum lactis duntaxat potionem perpetuò afferamus (tametsi hîc per omnem uitam nostram, non nisi ex parte & cognoscere & prophetare poßimus) ita etsi cultus diuini in Ecclesia ritus, nunquam sanè (dum hîc uiuimus) puri usq; adeò esse possunt, ut non semper humanum aliquid adiunctum habeant: non tamen est semper immorandum receptis semel humanis ritibus, quos diuinis alioqui institutionibus adiũctos, proq; temporum ratione usurpatos esse nouimus: etiamsi illos cum publico Ecclesiæ fructu obseruatos aliquandiu esse non ignoremus. Sed est danda opera semper, ut quò nobis clariorem diuinæ cognitionis lucẽ per doctrinam Euangelij (Dei beneficio) affulsisse uidemus: hòc etiam propius, in restituendis cultus diuini ritibus,

bus,

bus, ad puritatem Apostolicam indies (si-
ue præiudicijs interim, et cum pace Eccle
siæ) accedamus. Hoc sanè ab Apostolis
ita factum legimus, in tolerandis aliquan
diu, deinde uerò abrogandis Iudaicis ple-
risq; ritibus: ubi iã omnibus propemodum
(post patefactã Euangelij lucẽ) palàm cõ
staret, umbras illas Iudaicas, cũ luce hac
amplius cõsistere nõ posse. Hoc ipsum et
Patres demũ orthodoxi (alij post alios) fa
ciebant, pro eo ac lucẽ doctrinæ Euãgelij
magis ac magis sese diffundere paßim, o-
mnẽq; siue Iudaicã siue Ethnicã supstitio
nem, lucis illius fulgore, coargui, propelli-
que cernebant: donec Antichristiana Pa
pismi tyrãnis cornu suũ attollere, uniuer
samq; religionẽ proculcare, & diuina pa
riter atq; humana omnia, sursũ ac deorsũ
(pro sua libidine) miscere cœpisset. Por-
rò ad quem modũ negocij plurimũ fuit &
Apostolis ipsis, et primæuæ post illos Eccle
siæ Patribus, in arcẽdis à uero cultu Dei,
abolẽdisq; itẽ (ubi semel receptæ quoquo-
modo essent) tã Iudaicis quàm Ethnicis su
pstitionibus (nimirũ eius Iudæi quidẽ uer
bi diuini umbram qualẽcunq;, Gentes ue-
rò Philosophicas mundi huius rationes
pertinaci-

pertinaciter obtendebant) neq; in plebe tantùm Ecclesiæ, sed inter ipsos quoque Apostolos nonnunquam grauis incidebat disceptatio, de Iudaicorum inprimis rituum abrogatione (quonam uidelicet modo, tẽpore, aut loco abrogandi essent) id quod alioqui in Petri illa (ut alia taceam) à Paulo facta reprehensione liquidò apparet: ita ne nunc quidem mirum uideri debet, post tantam præsertim uniuersæ religionis (sub Papistica tyrannide) deformationem, cultus diuini omnis profanationem, & ministerij totius Ecclesiastici adulterationem: si non in plebe tantùm Ecclesiarum, quæ doctrinam Euangelij sunt iam ex professo amplexæ, sed inter præstantißimos quoq; earum ministros non per omnia prorsus conuenire poßit, circa notarum ac reliquiarum Papisticarũ abrogationem. cùm nihilo equidem minore, ne dicam maiore multò impudentia, fastu, ac pertinacia obtendi Papisticæ impietati uideamus, uerbi diuini fucum, uetustatis prærogatiuam, Patrumq; item ac conciliorum, deniq; & catholicæ Ecclesiæ autoritatem: quàm olim unquam

à Sacer-

è Sacerdotum Principibus, Scribis & Pharisæis, Moses ipse, Prophetæq; omnes aduersus Christum Dominum ac doctrinam illius obtendebantur. Quanquam autem neq; sine grauissimis aduersariorum clamoribus, neq; item sine domesticorum offensione, cultus diuini ritus facilè unquam repurgari queant: non ideo tamē hîc cessandum est, sed adnitendum nihilo minus, ut aliquem progressum semper, tam in doctrinæ quàm in cultus diuini puritate promouenda (pro nostra uirili) faciamus: modò ut ab infirmiorum offendiculis (quod in nobis quidē est) caueamus. Ac fieri quidem non potest, ut nemo in nobis offendatur, etiamsi summam hîc cautionem adhibeamus: cùm ne Christus quidem ipse Dominus præstare id potuerit, quo minus plurimi in ipso offenderentur, quem sanè in mundo hoc semper ἀντιλεγόμενον, ipsumq; offendiculi lapidem, et petram scandali esse oportet. Sed hoc nobis est cauendum, ne temerè, nostraq; ipsorum culpa infirmioribus offendiculum præbeamus. Qua sanè in re præclarum etiam in Christo Domino exemplum simul

ac documentum habemus : nimirum ut quatenus ipsum uitasse offendicula legimus, hactenus illa nobis etiam uitanda esse statuamus. Porrò quemadmodum dici uerè omnino non potest, per Christum Dominum, ullum omnino offendiculum datū esse: nisi si uæh quoq; illud, quod offendiculis datis adiunctum audimus, ad ipsum pertinere fateamur: ita sanè neq; per doctrinam ipsius, eiusue ministros (dum illi inhærent) ulla etiam offendicula uerè (utcunq; tandem prætendantur) uenire proculdubiò possunt, modò ut palàm constet, nihil usquam agi, quod non Christum Dominum autorem suum in uerbo suo habeat, in quo nemo alioqui meritò offendi aut debeat, aut etiam poßit. Priusquam igitur quicquam usquam nouemus, circa cultus diuini in Ecclesia aliqua restitutionem, hoc nobis ante omnia est præstandum, si nulla offendiculorum culpa teneri uolumus: Primum, ut palàm toti illi Ecclesiæ ostendamus, ea quæ amoliri cupimus, nullos omnino fontes legitimos in Christi Domini doctrina habere, quæ quidem nobis sit per Prophetas ac Apostolos tradita, & proinde (ut omnem plantationem non

à Domi-

à Dño plantatam) eradicanda planè esset: utcunq; tandẽ autorũ suorũ titulis, uetustatisue aut ;cõsensus perpetui dignitatẽ exornẽtur. Deinde ut claros ac pspicuos in Christi doctrina fontes eorũ omniũ publicè commonstremus: quæ temporum iniuria abolita, ueluti postliminio rursum restitui, atq; in usum denuo reuocari optamus. ita fiet enim, ut nemo omnino in tota illa Ecclesia, aut ignorantiam, aut infirmitatem, uerè alioqui prætendere amplius poßit. frustra sanè ignorantiã quis prætexat ijs, quæ publicè docentur: & nõ est infirmitatis nolle uel reijcere quæ approbare non poßis: uel amplecti, quæ improbare non queas. Infirmitatis est, non posse, quod uelis, bonum: quemadmodum Paulus docet. Cæterum nolle amplecti, quod negare non poßis esse bonum: atque eo reiecto, uelle interim retinere, quod te, à Domino plantatum non esse, fateri oporteat: id uerò non tam est infirmitatis iam, quàm contemptus potius, cui se alioqui Christus Dominus, non equidem medicando, sed planè excæcãdo, atq; ita demum perdendo etiam, uenisse testatur. & adeo non moratur talium offen-

dicula: ut studio plerunq; occasiones quæ sisse uideatur, eos potißimum offendendi: qui suo contemptui, infirmitatis excusationem, Pharisaica hypocrisi sua obtendebat. Ab illorum igitur offendiculis & nos cauendum esse nobis intelligemus, quibus medicandis Christum Dominum (prolata uerbi diuini sui luce) uenisse audimus, hoc est, qui extra Christum Dominum doctrinæq; suæ lucem, nihil se omnino (quod ad diuina attinet) uidere ullo modo posse agnoscunt: atq; hac sola luce per Christum Dominum prolata, oculos protinus ad illam intendere (pro sua infirmitate) conantur. hanc unam expetũt, in hac conquiescunt, ad hanc unam referunt omnia, quæcunq; undecunq; in causa religionis proferuntur. Cæterùm qui ex orta in Christo Domino luce non contenti, alias illi nescio quas, siue Patrum, siue conciliorum peculiares lucernulas adiungere uolunt: aut qui illas luci Christi Domini anteponunt: his sanè excæcandis cum Christum Dominum uenisse non ignoremus: equidem illos tanti facere non debemus, ut propter eos, Christi Domini lucẽ,

tam

tam in doctrina, quàm in publico cultu ipsius, proferre infirmioribus (qui illā expetunt) ullo modo cunctemur, ne dicam detrectemus. Hæc ergo nobis etiam consilij nostri ratio fuit, in restituendis cultus diuini ritibus, totaq; adeò ministerij instauratione, posteaquam (diuino beneficio) Ecclesiam nobis per pientißimum Principem, atq; æterna dignum memoria EDVARDVM, eius nominis sextum Angliæ &c. Regem concessam haberemus. Cupiebat Rex ille sanctißimus ita restitutam (quoad eius fieri posset) in uniuerso Regno suo, omnem planè religionem, ut nulla ferè alia de re (pro ætate sua) sollicitus magis esset. Adhibebat in eius rei consilium, quos pietate, eruditione, ac iudicio, alijs antecellere intelligebat. inter quos præcipuū habebat Thomā Cranmerum, Cantuarieñ Archiepiscopum: uirum, præter insignem eruditionem ac pietatem, ea quoq; ingenij dexteritate, prudentia, ac morū grauitate præditum (quæ interim summam comitatem ac modestiam coniunctam habebat) ut hæc omnia simul in illo, sine magna profectò

admiratione, nemo facilè intueri posset. Huius igitur hortatu, cum ego quoq; per Regem illum uocatus essem: & leges quædam patriæ obstarent, quominus publici potißimùm cultus diuini ritus sub Papismo usurpati (pro eo ac Rex ipse cupiebat) repurgari protinus possent. Ego uerò pro Peregrinorum Ecclesijs sedulo instarem. ita demum placuit, ut ritus publici in Anglicis Ecclesijs, per gradus quosdã (quantum per leges patrias omnino liceret) repurgarentur: Peregrinis uerò hominibus (qui patrijs hac alioqui in parte legibus non usq; adeo tenerentur) Ecclesiæ cõcederentur, in quibus omnia liberè, & nulla rituum Patriorum habita ratione (iuxta doctrinam duntaxat atq; obseruationem Apostolicam) instituerentur. ita enim fore, ut Anglicæ quoq; Ecclesiæ ad puritatem Apostolicam amplectendã unanimi omnium regni ordinum consensu excitarentur. Eius uerò consilij Rex ipsemet (pro sua pietate) præcipuus non autor tantum, sed etiã propugnator fuit. Etsi enim id in Senatu Regio omnibus propemodum placeret, ipseq; Cantuariensis Archiepiscopus rem modis omnibus promoueret:

moueret:

moueret: non decrant tamen qui id molestè ferrent, adeoq; & reluctaturi fuerint huic instituto Regio, nisi Rex ipse, non tātùm autoritate sua restitisset: sed productis etiam instituti huius rationibus conatus eorum repreßisset. Conceßis itaq; Peregrinorum Ecclesijs, & quidem ea lege seu libertate potius, ut in illis omnia iuxta doctrinam atq; obseruationem Apostolicam instituerentur: cura illarum mihi (Regia & Senatus autoritate) committebatur. iubebarq; mihi collegas asciscere quos ei ministerio aptißimos esse iudicarem: ut illorum nomina Regio Diplomati insererentur. Quod ubi factū esset: nosq; iam diploma Regium haberemus: & uideremus eandem planè conditionem diplomati ipsi (disertis uerbis) insertā esse. Cognitam ita haberemus mentem (hac in parte) & Maiestatis Regiæ & Senatus ipsius. præterea sciremus magnam esse omniū piorū de nobis (in nouo hoc nostro ministerio) expectationem: deniq; moneremur etiā, ut nō tātùm propter ministerij nostri fidē (quàm tamē in prosp. ctu nostro semp, et ante omnia habere deberemus) sed propter aduersariorum quoq; dolos

diligenter caueremus, ne quid omnino in
nostris institueremus Ecclesijs, quod do-
ctrinæ atq; obseruationi Apostolicæ non
proximè responderet. nimirum si quid
aliter institueremus, excidisse iam à fa-
cta nobis Ecclesiarum conceßione uideri
possemus: qui conditionem alioqui nobis
præscriptam inobedientia nostra uiolas-
semus. Hæc ita (inquam) cùm se haberent
omnia, nostri sanè esse officij existima-
uimus, ut præscriptam nobis conditionem
(per se alioqui iustißimam) modis omni-
bus (pro nostra uirili) sequeremur. Ne
quid autem præcipitanter in re tanta age
remus, initiò nihil aliud studuimus, quàm
ut Ecclesiæ per publicas, tū Germanicas
tū Gallicas cōciones colligerentur, inq; ca
talogos referrētur nomina omniū, q sub al
terutra Ecclesia censeri uellent. Crescen
te autem indies magis ac magis utraq; Ec
clesia, utrobiq; etiam Seniores siue Pre-
sbyteri, atq; itē diaconi constituebantur.
Vt illi quidem gubernandæ nobiscum &
cum collegis nostris alterutrius Ecclesiæ
curam sustinerent: isti uerò colligendis ac
dispensandis Eleemosynis præessent. Mox
commu-

communi assensu omnium utriusq; Ecclesiæ ministrorum ac Seniorum, ædita est fidei publica professio: cuius potissimum nomine Ecclesiæ ipsæ colligebantur, atque hæc explicabatur in publicis concionibus, ut ab omnibus intelligi posset. De instituendis uerò cultus diuini ritibus, suspensa aliquandiu deliberatio fuit: donec populus doceretur, Rituum uarietate nō scindi Ecclesias. hos enim temporarios esse, atq; Ecclesiarum ædificationi (pro locorum ac temporum ratione) seruire oportere. Non eandem ubiq; Ecclesijs omnibus esse libertatem repurgandi protinus omnia: atq; alicubi sine magno turbarum metu uix quidquam mutari posse. Præstare autem, aliquam Ecclesiarū restitutionem haberi, quàm nullam: etiamsi quædā inuiti ferre cogamur. Proinde gratulandam esse libertatem ijs, qui illam adepti essent: sed & illos in omni charitate ferendos iuuandosq; esse, qui quo uellent, per temporum iniquitatem, eluctari adhuc non possent. Horum ita uisum est pluries ac diligenter moneri Ecclesias: priusquam de ritibus ullis instituendis quidquam o-

omnino ſtatueretur. ut illorũ diuerſitas, ne-
que Anglicas poſtea Eccleſias offẽderet:
& noſtras item in ſeruandæ cum illis ſo-
cietatis officijs nihilominus retineret. Po
ſtea rituum forma quædam conſcribeba-
tur: & (priuſquam inſtitueretur) coram
Eccleſia tota per partes ſuas explicaba-
tur, ſcripturarumq; teſtimonijs confirma
batur. facta etiam poteſtate omnibus, ut
nos amanter admonerent, ſi qua parte ſi-
bi quiſpiam ſatisfactum non eſſe exiſtima
ret. Ita uero iam edocta Eccleſia: ut neq;
ſciſsionem aliquam fieri intelligeret, pro
pter rituũ uarietatem: & certa eſſet etiã
nihil ſibi obſeruandũ eſſe quod doctrinæ
atq; obſeruationi Apoſtolicæ nõ proximè
reſponderet: uentum eſt tandem ad rituũ
quoq; noſtris Eccleſijs peculiariũ inſtitu-
tionem. In quibus interim aliquam etiam
uarietatem (inter noſtras ipſorum Eccle-
ſias) retinuimus. exiguam quidem illam, et
quæ non cuiuis eſſet conſpicua: ſed quæ in
dicium tamen faceret, ſuam cuiq; Eccleſiæ
libertatem (hac in parte) conſtare. Eam
porrò ita paruam uarietatem proſequu-
ti hic undequaq; non ſumus: niſi ſicubi
id

id res ipsa uisa est postulare. sed Germa-
nicæ potißimum Ecclesiæ ritibus conscri
bendis operam dedimus: quòd & illa à
me id peculiariter peteret, & ego fami-
liarius in illa etiam (propter maiorem
linguæ usum) uersarer. Quicquid autem
huius est, humilius quidem esse agnosco,
quàm ut sub tuæ Maiestatis nomine in pu
blicum exire debuerit: uidebar mihi tamē
haudquaquam temerè facturus esse, si hoc
ipsum (quale quale est) tuæ inprimis Ma-
iestati, deinde Amplißimo Procerum tuo
rū Senatui, atq; omnibus adeo Regni tui
ordinibus dedicarem. Primum enim debi
ti ipsa mei erga te Patriamq; meam ratio,
à me id iure quodam suo flagitare iampri
dem uidetur. ut meum in uos studium atq;
obseruantiam aliquo meo eiusmodi officio
contester, quo palàm fiat (etsi à nostris i-
stic uentrispiritalibus indignißimè sum
tractatus, perq; illorum tyrannidem per
egre uiuere cogor) nihil me tamen ideo
unquam de fide obseruantiaq; in Patriam
meam remisisse. sed id semper in uotis ha
buisse, atq; etiamnum habere, ut (si ullo
modo queam) Patriæ meæ obsequi,
prodesse, & gratificari cupiam: qua-
tenus

tenus id quidem tuta mea conscientia (iu xta Domini Dei nostri uoluntatem) mihi liceat. cumq; eo nunc sint loco res meæ, ut (præterquam scribendo) Patriam à me meam iuuari aliter nō posse uideam, pro officio meo me facere puto, si quod (pro mea tenuitate) possum, præstare id etiam coner. Deinde huc me inuitauit tuæ Maiestatis, prædicata à multis, & mihi ex parte cognita etiam clementia, atque erga ueram religionem propensio quædam: quam equidem in uiris præsertim Principibus non commendari modò, sed magis ac magis indies etiam (ex uerbo Dei) excitari conueniat. Ad hæc mihi animum quoq; addiderunt quæ istinc & per literas multorum, & per nuncios etiam adferuntur. nempe omnium ferè animos, Antichristianæ iā tyrannidis alioqui pertæsos, tanto istic amplectendæ doctrinæ Christi studio (in eius Euangelio) accensos esse: ut tuā Maiestatem, in publicis regni comitijs, eo ipso nomine, unanimiter, ab uniuerso Nobilium omniū uirorū ordine appellatam esse audiamus. eoq; planè (quod felix faustumq; sit) spectare o-

mnia

innia: ut spes sit breui & istic expectandā esse (per Dei gratiam) Ecclesiarum restitutionem. Huc uerò cùm labor omnis noster in hoc libello nostro inprimis pertineat, & alicui fortè usui esse etiam possit: non abs re me facturum iudicaui, si illū toti meæ Patriæ (sub tui nominis patrocinio) aßignarē. Atq; est res sanè digna, summa piorum omnium gratulatione sicubi Regnum Christi Domini (in doctrina sui Euangelij) reflorescere audimus: sed summa tum demum etiam diligentia ac circumspectione opus est, ne sub prætextu ac fuco Euāgelij, aut nouum rursus aliquod tyrannidis genus inuehatur: aut sectis alioqui omnibus, atq; ita demum Atheismo etiam fenestra aperiatur, ad quē nunc maxima ferè hominum pars nescio quomodo inclinare uidetur. Hæ sunt nāq; Satanæ artes, ut qua parte se id quod cupit leonina (quod dicitur) efficere non posse uidet: uulpinam sibi protinus assumat. hoc est, si aperta ui Christo Domino repugnare non queat, sectator quoq; & ipse Euangelij, atq; etiam præco illius uideri uelit: quo tandem fraudulentius nego-

tium

tium ſuum agat. Ita equidem cum Papiſmi impietatem magis notam eſſe iam uidet, quàm ut uel excuſari reuera ullo modo, uel etiam diſsimulari poſsit: ægre quidẽ illam patitur aboleri, atq; adeo nõ prætermittit quidquã, quod ad eam tuendã ullo prorſus modo pertineat: ſed quia intelligit diuturnam eſſe non poſſe eius defenſionem, incipit & ipſe Papiſmum per ſuos quoſdã accuſare. ſed huc ſpectat interim, ut uel tyrãnidẽ tyrãnide cõmutet, proq; uno illius capite multa obtrudat: uel adductã in odiũ Papiſtica tyrannide, uniuerſam ſimul etiã Eccleſiæ gubernationẽ, in primis uerò legitimum in illa (ex uerbo Dei) diſciplinæ uſum, inuiſum modis omnibus reddere, inq; Papiſticæ tyrannidis parte ſtatuere, atq; ita demũ malorũ omnium licentiam atq; impunitatem inducere conetur. Videmus ſanè iam minimè obſcura utriuſq; iſtius conatus initia, & quidem ijs potiſsimùm locis, quibus doctrina Euangelij iampridem inſigniter prædicata fuit. nimirum uериſsimum eſt, quod uulgo dici ſolet, Satanam nuſquam alibi maiore conatu ſacella ſua erigere,

quàm

quàm ubi Christo Domino templum instrui uidet. Videmus multis iam decerni parem cum Apostolis ac Prophetis (in doctrina religionis tradēda) autoritatē: quæ sola res omnibus omnino sectis ac dissidijs occasionem dedit, omnemq; adeo tyrannidem in Ecclesiam inuexit. Videmus è regione rursum, multos sibi permittere quidquid omnino libet: atq; adeo auersari omnes siue priuatas siue publicas admonitiones, omniaq; Ecclesiarum iudicia: ut liberū planè atq; impune esse uelint, quidquid omnino doceant. Atq; utrobiq; interim prætexitur Euangeliū: cum non alia res magis Euāgelio aduersetur. Hîc utrobiq; igitur magna opus est diligētia ac circumspectione, ut uterq; hic Satanæ conatus (circa religionis instaurationē) reprimatur. Cumq; nō alia ratione ulla, aut melius aut etiam facilius reprimi poßit, quā legitima Ecclesiarū gubernatione, quam autore spiritu sancto ab Apostolis institutā atq; obseruatā legimus, p ministerij Ecclesiastici diligentē ac fidelē administrationē: nosq; ad illā (quātū omnino potuimus) proximè in libello hoc accedere conati

nati ſumus : putauimus, operam qualem
cunq; hanc noſtram, Patriæ quoq; noſtræ
nõ inutilem fore. Poſtremò, quoniam gra
uiſsimis, ſed ijſdem etiã iniquiſsimis quo-
rundam calumnijs ac præiudicijs, doctri
nam, miniſteriumq́; ac nomen noſtrum gra
uari præter meritum noſtrum uidemus,
qui ſibi ueluti noui quidam Catones è cœ
lo neſcio quo delapſi eſſe uidentur, ab iſto
rum ſanè calumnijs, doctrinæ nobis mini-
ſterijq́; noſtri fidem, ac nominis item exi-
ſtimationem, apud tuam inprimis Maie-
ſtatem, Patriamq́; ſimul meam, uindican-
dam eſſe putaui libelli huius noſtri teſti-
monio : qui doctrinæ alioqui miniſterijq́;
noſtri fidẽ, quam (pro noſtra tenuitate)
præſtare potuimus, non obſcurè (uti ſpe-
ro) conteſtabitur, & Diploma Regium,
illi ad calcem adiunctum, tuebitur nomi-
nis noſtri exiſtimationem. Quanquam au
tem certò confidam fore, ut noſtra (hac
in parte) innocentia, Catonum iſtorum o-
mnium præiudicia, maledicendiq́; impo-
tentiam, ad extremum pudefaciat atque
infamet per gratiam Dei: uiſum eſt tamen
hîc obiter noſtram innocentiam tuæ Ma-
ieſtati,

testati, & pijs omnibus approbare. Duo sunt, quorum nomine potißimum, à farraginum nescio quarum fartoribus (si superis placet) & accusamur simul & condemnamur. Alterum, quòd in Ecclesiastico ministerio, Dei ipsius opus proprium, in ministri opus non transferamus. Alterum, quòd in cœnæ Dominicæ elementis, realem (ut uocant) corporis & sanguinis Christi delitescentiam (iuxta naturalem ipsius subsistentiam) non statuamus. Hîc uerò clamatur: ô cœlum, ô terra. Alioqui si hîc assentiremur, protinus sanctißimi ac terq; quaterq; Euangelici, & orthodoxi haberemur. Nos porrò nullius nos hîc noui dogmatis uel autores uel sectatores esse dicimus, sed tradita ab alijs noua quædam dogmata, immoderatamq; illa tuendi pertinaciam cum iniquißimis præiudicijs cõiunctam, accusare nos profitemur. & quidem id facimus, ea mansuetudine ac modestia, ut rem quidem non dißimulemus, quemadmodum sanè non debemus: sed neminem proscindamus interim, nedum ut quenquam omnino (controuersiæ huius nomine) damnemus. imò uerò hono-

rem etiam, ijs qui à nobis dissentiunt, libē-
ter deferimus, qui in Christi Ecclesia pijs
omnibus deferri consueuit: & de omnibus
quæ nos offendunt, iamdudum expetimus,
pia, modesta, & Christiana (siue priuata
siue publica) colloquia. nostraq́; omnia
legitimis (ex uerbo Dei) Ecclesiarum iu-
dicijs ultro subijcimus. interim uerò Cato
num istorum censura, à Christi Ecclesia
(si furijs placet) deniq; & à focis ipsorum
excludimur, ac diris omnibus deuoue-
mur. nisi quòd efficere id non possunt, ut
non alium adhuc iudicem habeamus, ante
cuius tribunal olim, tam ipsos omnes, quā
nos, sisti: ipsorumq́; omnia (quibuscunque
tandem Syncretismis communita) perin-
de nihilominus atq; nostra oporteat ap-
probari. Iā quominus in Ecclesiastico mi-
nisterio Dei solius propriū opus, ministri
operi, ullo prorsus modo adscribamus:
Pauli Apostoli doctrinā obstare dicimus.
qui etsi denuo se Galatas parturire, Co-
rinthios itē atq; Onesimum genuisse teste
tur, ad commendandam in suo ministerio
diuinæ uirtutis efficatiam: tamen ne opus
Dei in ministrum ullo modo transferat,
opus

opus Dei à ministri opere discernit. Et plantationem duntaxat atq; rigationem, ministris attribuit (externam uidelicet plantularum culturam) ut ita demum Deum per ministros, & plantare, & rigare ad salutem fideles intelligamus: ministrosq́;, Dei (hac in parte) συνεργοὺς agnoscamus: Cæterum dandi incrementi opus, ita soli Deo proprium facit: ut ab illo ministros ipsos prorsus excludat. neq; enim omnes eos qui et rigant & plantant (præ eo qui incrementum solus dat) nihil esse pronũciasset: si ulla omnino dandi incrementi pars in ipso ministri opere quoquomodo posita esset, aut ab ipso, ullo prorsus modo pẽderet. Rursum quominus in cœnæ Dominicæ elementis (Pane inquam & Vino) realem illam (ut uocant) corporis & sanguinis Christi delitescentiã (iuxta naturalẽ eorũ subsistẽtiam) statuamus: eas adferimus causas, q, doctrina hæc cũ mente totius scripturæ pugnet, neque fidei Analogiæ respondeat, cũ catholicæ itẽ Ecclesiæ cõsensu nõ cõsistat et citra Christi Dñi cõtumeliã retineri nõ poßit. quæ quidẽ omnia, bona iã ex parte

ita se habere ostendimus: & clarius adhuc si Dominus uolet (per eius gratiam) ostendemus. aut si id non poßimus, cedere ultrò uolumus, meliora docentibus ex uerbo Dei, si modò ad legitimum aliquod colloquium admittamur. Hoc uerò tantum est: ut Catones nostri aqua nobis & igni interdicendum esse putent. Accusant nos in suis farraginum centonibus, quod Ecclesias perturbemus. sed si accusasse noua suspectaq; dogmata (& quidem sine conuitijs aut præiudicijs ullis) est perturbasse Ecclesiã: non immeritò sanè Papa utrosque nos turbarum accusabit. Si usq; adeò illis intolerabile uidetur, dogmata ipsorum accusari, ut nos ad nulla colloquia uelint admittere: facilè & nos in uniuersum omnes ad eundem modum arcebit Papa, ab omnibus colloquijs: dum recepta iampridem magno multorum consensu ipsius dogmata, accusamus. Si uerò id in parte tyrannidis Antichristianæ ponimus: cur nobis id ipsũ usurpamus, quod in Papa omnes unanimiter damnamus? Dicunt Catones nostri se in Papistica tyrannide accusanda sequi doctrinam uerbi Dei. fatemur

mur

mur id quidem esse uerum: nam & nos eã dem ob causam Papismũ accusamus: sed & in accusandis ipsorum dogmatis id ipsum nos facere affirmamus. Negant illi uerbum Dei à nobis stare: & proinde indignum esse, ut ad colloquium admittamur. At uerò ad eum planè modum etiam Papa, à nobis utrisq;, uerbum Dei stare negat: atq; ob hoc potißimùm nos (ut seductores) à concilijs arcet. Quid uerò, id sibi arrogabũt Catones nostri, quod ipsimet in Papa accusãt? Queruntur se hæreseos à Papa nõ auditos dãnari, & interim ipsimet nos non auditos condemnant. Sed dicunt, doctrinam nostram, iamdudum multorum Conciliorum calculis damnatam esse: & proinde nulla amplius egere examinatione. Itidem uerò & aduersus ipsorum doctrinam profert Papa: qui & Vercelleñ & Turoneñ, & plurium Romanorum, & ad extremum Constantiensis Conciliorum decretis transsubstantiationem suam comprobatam, et proinde Catonum quoq; nostrorũ doctrinam, perinde atq; nostram damnatam esse ostendit. Cæterùm Alexandrini contra nos concilij autoritatem sub Cyrillo proferunt, Cyril

lumq; doctrinæ suæ propugnatorem faciunt. Nos uerò id uanißimum esse dicimus: & doctrinam ipsorum, cum ab eodē ipso Cyrillo infinitis locis, tum uerò etiam ab omnibus orthodoxis Primæuæ post Apostolos Ecclesiæ Patribus continua succeßione unanimiter oppugnatam esse affirmamus. id quod breui (per Dei gratiā) non eqdem nostris, sed ipsorūmet autorū uerbis: neq; uerbis solū (ne decruncata uideri poßint) sed plenis illorum sententijs ac rationibus demonstrabimus. unde demum facilè apparebit, qua fide Catones isti farragines suas Patrum testimonijs infarciant. Agnoscunt quidem ueteres, Panem cœnæ, esse corpus Christi: quatenus alioqui corporis nomen (in uerbis Christi Domini) de pane prædicari docent. idem uerò & nos libenter una cum illis agnoscimus: imò diserte profitemur, tam uerè Panem cœnæ esse corpus Christi: quam uerè Christus Dominus alibi carnem suam, cibum nostrum esse testatur, quæ alioqui nostra doctrina ita olim primario Bremensium Pastori satisfecit: ut illius nomine suam mecum societatem Ecclesiastam, cœnæ

cœnæ Dominicæ uſu ipſo, ſit publicè conteſtatus. Sed quid hoc interim ad eam, quã iſti ſomniant, deliteſcentiam? de qua ſanè nullus ueterum quidquam cogitauit. Agnoſcũt itẽ ueteres. corpora noſtra, Chriſti Domini carne ſeu corpore, in ſpem reſurrectionis & uitæ æternæ ali, id quod nos quoq; cum illis indubitato credimus: ſed ita ſe hîc Patres ipſimet explicant, ut perſpicuum ſit, nihilo ſanè magis corporum hanc noſtrorum per Chriſti corpus alimoniam, ad hanc Catonum noſtrorum deliteſcentiam pertinere: quàm corporis de Pane in uerbis Chriſti prædicationem pertinere conſtat. Si de Papæ loquuntur concilijs: diximus in illis ipſorum perinde atq; noſtram doctrinam damnatam eſſe. Quod ſi ipſi decorum ſibi eſſe putant, ſe ab illis concilijs damnatos eſſe: cur non & nos eandem ipſam condemnationem in laude noſtra poneremus? Si de ſuis inter ſeſe Syncretiſmis loquuntur: facilè illis eſt (nemine qui diſſentiat admiſſo, ne dicam uocato atque audito) quidquid libet ſtatuere, atque ita demum Encomium canere. Certè

nullū unquam de Sacramentaria hac controuersia iustum alioqui colloquium institutum esse constat: præterquam Martburgi Illustriß. Cattorum Principis auspicijs, Anno post Christum natum 1529. in quo sanè tantum abest ut sit damnata nostra doctrina, ut ab utraq; parte sit cō sentienter recepta & approbata: cui & nos libēter assentimur. Quia uerò Thrasones quidam in eo ipso colloquio Palmarium se nescio quod aduersum nos obtinuisse, nostramq; doctrinam pudefactam esse iactant: caput ipsum conuentionis Martburgensis de cœna Domini addere hîc libuit, ut uanitas atq; impudētia Thrasonum istiusmodi omnibus conspicua esse poßit. Est autem caput hoc numero quintumdecimū eius ipsius conuentionis: quod & Germanica lingua (ut est æditum) & latinè deinde uersum sic habet. cui equidem maior fides, quàm priuatis alioqui cuiquam scriptis haberi debet.

Vom Sacrament des leibs vnd blůts Christi.	De Sacramento corporis & sanguinis Christi.
15. Glauben vnd halten	15. Credimus &

halten

halten wir alle/ vonn dem Nachtmal vnsers Herrn Jesu Christi / daß mann beyde gstalt (nach der īnsatzūg Christi) brauchen sol. Daß auch die Messe nicht ein werck ist/damit einer dem andern/ todt oder lebēdig/ gnad erlange. Dz auch das Sacrament des Altars/ sei ein Sacrament des Warenn leibs vnnd blůts Jhesu Christi. Vnnd die Geystliche niessūg des selbigen leibs vnd blůts / einem jeden Christen fürnemlich von nötē. Deßgleichenn der brauch des Sacra

profitemur omnes, de cœna Domini nostri Iesu Christi: usum illius, sub utraq; specie (iuxta Christi institutionem) obseruandum esse. Quodq; Missa, non sit ullum eiusmodi opus, quo alter alteri quisquā (siue mortuo siue uiuo) gratiam consequi possit. Quòd iterum Sacramentum altaris, sit Sacramentum ueri corporis & sanguinis Iesu Christi. Et quòd esus spiritalis, eius ipsius corporis & sanguinis, sit unicuiq; Christiano homini inprimis necessarius. Adhæc quòd usus huius Sacramēti (perinde atq; uer

mēts (wie dz wort) võ Got dē almechtigen gegebē vnd geordnent sei/ damit die schwachen gewissen zuglaubē zubewegen/durch den heiligen geist. Vnd wiewol wir vns (ob d̃ war leib vnnd blůt Christi leiblich im brot vñ wein sei) diser zeit nicht vergleichet haben: so soll doch ein teil gegen dem andern Christliche lieb (so ferr jedes gewissen im̃er leidē kan) erzeigē. vñ beide teyl Got den almechtigē fleissig bitten/daß er vns durch seinen Geist den rechtenn verstand bestedigen wöll, Amen.

bũ ipsũ) à Deo Opt. Max. sit institutus atq; ordinatus, ad excitandas ad fidem infirmas hominum cõscientias, per spiritum sanctum. Quanquã autẽ inter nos hactenus non planè potuit cõuenire, nũ uerum corpus & uerus sanguis Christi, Pani & uino CORPORALITER insit: debebit nihilominus tamen utraq; pars altera erga alterã declarare Christianã charitatẽ, quatenus id omnino cuiusq; cõscientia ferre potest. Et utraq; pars Deũ Opt. Max. diligẽter precabitur: ut is nobis (p spiritũ suũ) uerũ eius uei intellectũ constabilire dignetur, Amen. Mar-

Martinus Luther. Ioan. Brentius.
Iustus Ionas. Ioan. Oecolāpadius.
Phil. Melanhthon. Huldricus Zuinglius
And. Oseander. Martinus Bucerus.
Steph. Agricola. Caspar Hedio.

Hæc sanè est Martburgensis cōuentio sub illud ipsum tēpus ædita: in qua ostendi aliqd uellemus: quo doctrinam nostrā pudefactā esse Catones nostri iactant. quasi uerò ipsa conuentionis uerba (nobis etiā tacentibus) nō satis testentur, eos qui à nostra tum doctrina abhorrebāt, & nostræ doctrinæ assensos esse, dū spiritualem corporis et sanguinis Christi esum, quem nos urgemus, inprimis cōmendāt: et de sua dubitasse, dum nō solū illā non approbarūt, sed Christianam utrinq; charitatem inter sese pacti, preces etiā cōmunes pro uero cōtrouersiæ intellectu instituerūt. Cæterū nō est nūc instituti nostri ista psequi: tātū hæc ita attingere paucis uolui, ut omnes intelligant uanißimum esse, quod fartores isti suarū farraginū, de conuicta erroris, adeoq; & dānata nostra doctrina, et quē dē legitimis Ecclesiarū iudicijs, nugantur Iactāt itē et cōuentū Schmalcaldiē. sed in quo tantundē habēt, q̃ de doctrinæ nostræ condem-

condemnatione proferre poßint. Conatus quidem eſt illic uir ſanctæ memoriæ Martinus Bucerus (productis quibuſdam dicendi formulis) conciliationem quærere: ſed cùm paucos noſtrarum partium adeſſe uideret, rem omnem in aliud tempus ſuſpendi curauit, facta interim conciliationis ſpe, ſi præter Auguſtanæ confeßionis capita nihil exigeretur. Quid uerò & hic eſt (obſecro) quod doctrinam noſtrã ullo modo damnatã eſſe, uideri poßit? Et tamen iſtiuſmodi fumis explent ſuas farragin[illegible]atones noſtri: ne nihil uidelicet habere uideantur, quo cauſam ſuam (iam alioqui inclinantem) ſuſtentent. Cæterùm illis ſupereſt adhuc Sacra (quod dicitur) Anchora, Auguſtana confeßio: ad hanc enim (ubi nihil aliud ſupeſt) recurrere ſolent, & tanti illam faciunt, ut non deſint inter ipſos, & quidem non poſtremi, qui dicant, ſe malle de Pauli ipſius Apoſtoli, quàm uel de Lutheri, uel de confeßionis Auguſtanæ doctrina dubitare. Nos uerò doctrinã Auguſtanæ confeßionis (ut debemus) plurimi facimus: ſed cum doctrina Prophetica atq; Apoſtolica non æquamus,

mus, neq; ullo modo æquandam esse putamus. Interim tamen non uidemus, quidnã in controuersa hac sua delitescentia aduersus nostram doctrinam ex ipsa Augustana confeßione proferre poßint. Verba confeßionis Augustanæ de cœna Domini sic habent: De cœna Domini docent, quòd cum Pane & Vino, uere exhibeantur corpus & sanguis Christi uescentibus in cœna Domini. Hoc ipsum uerò & nos agnoscimus: sed negamus id totum quidquam omnino ad Catonum nostrorum delitescẽtiam pertinere. Cùm enim eadem ipsa cõfeßio (ubi de Sacramentorũ usu loqnitur) disertis uerbis testetur, nos, eam gratiã, quam Sacramenta significant, fide ipsa percipere: eadem sanè opera, fidei nostræ duntaxat illam offerri, atq; exhiberi fatetur. Porrò fides eam delitescentiam, quã fartores isti propugnant, adeò non requirit: ut ne admittere quidem poßit, quemadmodum Paulus docet. Tantum abest igitur, ut nobis Augustana confeßio opponi quoquomodo poßit: ut illam pro nobis etiam, contra Catones nostros, facere constet.

stet. Nos enim id semper professi sumus, atq; etiamnum profitemur, fideles omnes dum cœnæ elementis participant (iuxta Christi institutionem) simul quoq; uerè ad salutem æternam cõmunicare uerò etiã corpori & sanguini Christi. Quare ne in Augustana quidẽ confeßione habent quidquã Catones nostri, q. doctrinæ nostræ merito opponant. Neq; dubiũ esset, facilè induci posse doctrinæ consensionem (quemadmodũ eius rei spem Bucerus olim in cõuentu Schmalcaldiẽsi faciebat) si præter Augustanam confeßionem nihil exigeretur. At uerò Catones nostri rem suis farraginibus indignam planè esse putant, si uel pilũ unũ ab eo discedant, quod (facta inter sese conspiratione) tuendum sibi semel, quo iure quáq; iniuria sumpserunt. destitutiq; scripturæ præsidijs, causam suam calumnijs & maledictis fulciunt. Venantur omnes nostra deprauandi occasiones: ut populo suo (cui nostrorum omniũ lectione interdicunt) fucum faciant, nos inter nos non consentire: eo quod unam atq; eandem rem uariè explicemus. quasi uerò non inde potißimùm constet, firmißimã

con-

consensionem esse, ubi re uariè exposita, eadem nihilominus sententia (& quidem iuxta usum ac mentem scripturæ) unanimiter retinetur & comprobatur. nimirũ hoc artificiose faciunt, ut dum sua se probare non posse uident, nos nescio cuius discordiæ insimulent: ne suã nobis causam approbare cogantur. Ad eundem uerò modum etiam, culpam in qua ipsimet hærẽt, reijcere in nos conantur. Dicunt per nos uiolari fidem uerborum Christi, quæ passim solemnia cœnæ, seu cõsecrationis uerba uocantur: eo quod tropum in illis statuamus, ueterum (hac in parte) orthodoxorum Patrũ omniũ doctrinam, ipsamq; adeo scripturæ phrasim secuti. ipsi uero, cum uerba illa clarißima, & proinde nude ac simpliciter exponenda esse (ut sonant) neq; ullius tropi remedio egere perpetuo clament: aut nullã interim omnino adferunt interpretationem, aut si quam adferunt: huic talem sanè tropum adhibere coguntur, qui & in scripturis pugnas serat, & fidei Analogiæ repugnet, & in uniuersa scriptura (in simili

potißi-

potißimùm argumento commostrari nus-
quam poßit. Quòd si ita sunt clara ac per
spicua, deniq; & facilia uerba Christi Do
mini, ut ea nude ac simpliciter (ut sonant)
& citra ullius tropi remedium exponi o-
porteat, quemadmodum id plenis buccis
iactant: cur non unam saltem aliquam illo
rum interpretationem ordine suo (iuxta
singulas eorum particulas) proferunt? quæ
& tropum nullum admittat, & unanimẽ
totius scripturæ consensum retineat, &
delitescentiam ipsorum simul etiam sta-
tuat, aut confirmet? quemadmodum à no-
bis ad approbandam nostram doctrinam
pluries factum esse (& quidem facta omni
um simul Sacramentorum collatione) ne
gare equidem nõ possunt. Iamdudũ sanè
ab illis hoc (in omni charitate ac modestia
Christiana) petijmus, atq; adeò ab eo i-
pso fartore peculiariter, collegisq; ipsius
omnibus (data ad omnes simul illos, ea po
tißimùm de re nostra epistola) qui se nũc
(prorsus Euãgelicè scilicet) Martinianæ
nescio cuius Ecclesiæ Pastorem esse profi
tur. Sed ei religio fuit nostra uel semel in
spicere: cui interim insolens nõ est, inter
pocula

pocula quandoq; ad temulentiam usque uersari: quo facilius ita demum suas explere farragines, inq; omnes omnia expuere poßit, quæ illi Bacchus suggeßit. Ita uidelicet facilè uicerint, si ne legant quidem nostra, nedum ut ad illa respondeant: sed suas tantum (ne dicam alienas) farragines nobis obtrudant. alioqui plus negotij forè intelligunt, si suo ordine, uel nostram interpretationem ex scripturis sibi impugnandam, uel suam approbandã sumant. Atq; ut de nostræ interpretationis impugnatione taceam, quæ alioqui & familiari usu in scripturis & ueterum Ecclesiæ Patrum consensu communita est: in sua sanè ipsorum nuda illa ac simplici uerborũ (ut sonant) interpretatione propugnanda, rimam se habere non posse uident, qua se ullo modo ab ea Artolatria liberent, cuius nomine Papismum (refutata trãssubstantiatione) potißimùm accusant. Satis est illis igitur, si uerba Christi clara, perspicuaq; ac intellectu facillima esse dicant: nudam tamen illam (quam iactant) ac simplicem eorum interpretationem nusquam proferant: sed tantum argumen

tatione quadam, suam se delitescentiam comprobasse somniant. nempe quod cum de pane corpus prædicetur: iam eadē operā etiā corpus ipsum, in pane, aut sub pane delitescere oporteat: ut corporaliter, seu ore carnali (ita enim loquuntur) edi poßit. Hoc sanè summum doctrinæ ipsorū robur. quod alioqui quantum firmitudinis habeat (si res propius paulo introspiciatur) prudens quisq; facilè iudicare potest. perinde atq; idem sit dixisse: Panem ipsum esse corpus, aut in pane, seu sub pane illo esse ac dilitescere ipsum corpus.

Longius me quàm uolebam progressum esse uideo (Rex clementiß.) in depellendis aduersus nostram doctrinam fartorū istorum calumnijs: sed me eorum huc improbitas planè adegit, qui eo alioqui loco haberi uolūt (utar enim hîc Pauli uerbis) à quibus solis uidelicet prodierit, & in quos item solos reciderit doctrina Euangelij Christi. Hæreticum protinus esse oportet, qui non supplex omnia (quæ ab ipsis ueniunt) amplectitur. neq; est alibi usquam præterquam inter ipsos, quærenda (si illis credimus) spirituum ulla dogmatū ue diiudicatio, Christus Dominus, Syn

cre-

cretismis ipsorum ita sit astrictus necesse est: ut nusquã porrò se exercere poßit, nisi continuo & ipse ab istis sartoribus hære seos damnari uelit. Et quanquam spiritus sanctus quâcũq; uult spirare, donaq; sua, pro eo ac uult, & quibus uult (iuxta mensuram) largiri dicatur: neq; dubium sit, illum omnis ueritatis, in omnibus ubilibet donis suis doctorem esse: istorum tamen Syncretismos præteruolare illi non licebit scilicet, quin ab illis & ipse mẽdacij cõdemnetur. Clamabũt hîc rursum, blasphemia, blasphemia. Ego uerò, & Christo Domino filio Dei uiui, & spiritui sancto in henadis diuinæ triade genua mea supplex flecto, perinde atq; ipsi, ne quid aliud dicam: Sed eorum superbam arrogantiam, & arrogantẽ sũpbiam (cũ Christi Dñi & spiritus s. contumelia coniũctam) insector. Hoc nimirũ est sustulisse, ac non potius ad se ptraxisse Papæ tyrannidem: & quidẽ sub plausibili (si superis placet) Euangelij titulo. ut mirũ non sit, si à qbusdã Lutheropapistæ uocentur. quanquam id ego in nomẽ Lutheri (cuius memoriã sãcte, ut debeo, ueneror) redũdare nolim. Iam uerò (præterquã q̃ doctrinã nostrã ita cõspus

unt)nomini etiam nostro peculiares calumnias intendunt. Producuntur in farragine(ut mutuum Muli scabant) qui me cum meis, quos ex Anglia mecum eduxi, Ecclesiarum suarum perturbatores esse contendant. qui ijdem alioqui, eiusmodi nos alibi blasphemiæ accusant:ut eā Magistratus sceptro potius quàm stylo suo refutandam esse clament. Producuntur itē qui me (per contumeliam) Erronem faciant: & nescio quàm Ecclesiam (quæ non sit Christi)quærere dicant. Nec dubito plura illic infarta adhuc esse, quæ mihi uidere non licuit: neq; non uisa refutare possum. Hæc tamen quæ recensui, paucis mihi refellenda esse puto. Et quamuis bonæ meæ(hac in parte)conscientiæ testimonio probe fultus(sit Deo gratia)adeo nihil moueor istorum calumnijs, ut illas(coram oculis Dei)in laude mea ponam, meq́; illis consoler etiam: eo quod certus sim, omnes uanißimas esse: tamen ut mea innocentia, atq; istorū quoq; impudentia pijs omnib, inprimis uerò tuæ Maiestati, Patriæq́; meæ perspecta esse poßit: haudquaquam mihi hîc prætereunda esse iudicaui Qui me turbarum et blasphemiæ accusat: ante

annos

annos aliquot (cum ad urbem ipsius aliquoties uenissem, atq; illic aliquandiu etiam ante postremum in Angliam iter meũ mansissem) pluries mihi a.;fuit: atq; societatis Christianæ et amicitiæ præterea officia mihi familiariter deferebat. etiamsi me eandem planè quàm & nũc profiteor doctrinam in Frisia per decenniũ ferè tradidisse non ignorabat. ac de alijs controuersis etiam dogmatibus mecũ priuatim colloquutus, causam interim Sacramentariam nunquam omnino attigit : cuius ego tamen breuem quandã descriptionẽ, summo & ipsius & meo etiam amico cuidam tradideram, atq; illi ostẽsam fuisse puto. Quod si doctrina tum mea illi uel turbulẽta uel blasphema esse uidebatur, aut me ipsum alioqui pro Ecclesiæ suæ perturbatore habebat: cur uel ita familiariter mecum uersabatur, ut una cũ præcipuis alijs urbis suæ ministris, conuiuam se nostrum exhiberet? & rursus cum ego à Primario urbis suæ Pastore, uiro sanctæ memoriæ, Ioanne Epino celebri cõuiuio exciperer, adesse non recusaret? mihiq; amicitiæ suæ officia insuper familiariter offerret? uel (posteaquam sibi omnia hæc permittere

uolebat) cur me saltem, neq; turbarū neq; blasphemiarum ullarum, siue solum priuatim, siue per suos tum collegas admonuit? cū alioqui de controuersis alijs dogmatibus mecum, solus cum solo, & suo ipsius, & aliorum etiam nomine semel atq; iterū tractaret? Erant illi dissimulādæ scilicet, execrandæ illæ, & ne à Magistratu quidē ferendæ blasphemiæ? & deferenda erant amicitiæ officia, Ecclesiæ perturbatori? Certè adeò mihi non dedit ullam omnino tū ullius planè offensionis significationē, ut mihi faustū ac felix in Angliā iter meū precatus sit, cū magna amicitiæ testificatione. quā si simulabat, me quidem facilè potuit fallere, qui de talis Pastoris hypocrisi, nihil uolebā suspicari. Dicet se expectasse, ut ego iniciū aliquod disputationis de re Sacramentaria fecissem. Ego uerò id cauebam, ne dici possem uoluisse turbas aliquas excitare, si quam ea de re disputationem exorsus fuissem. & ipsorum partes esse potius iudicabam, indicare: si quid eiusmodi in doctrina mea deprehendissem, q. Magistratus sceptro refutandū esse cēserent. Rogatus tamen ab eo amico (cuius antea paulo memini) meā sententiā

in

scripto illi tradidi : facta ei potestate iam, exhibendi scripti, quibus illi uellet: etiam ministris ipsis. modo ne postea eo nomine turbarum accusarer. Si tamen ipse putaret non ingratum id ministris forè, ut aliquam mecum amice & sine turbis colloquendi occasionem habere possent: arbitrio ipsius permisi, ut scriptum illud meũ, ministris simul omnibus exhiberet. Atq; affirmare quidem nolo (non enim satis memini) sed mihi tamẽ ex amico illo audisse uideor, scriptum illud meum quibusdam saltem ministris exhibitum fuisse. alioqui de fide amici illius nihil dubito (etiãsi à nostra doctrina dissentiat) quin rẽ omnem (ut se habuit) sit non grauatim pro suo candore (si res ita postulet) attestaturus. Porrò si tum neq; turbarum, neq; eiusmodi ullius etiam blasphemiæ reus uidebar: unde iam (quæso) & turbarum & execrandæ blasphemiæ accusor? Sed ait, nos in nostro ex Anglia pridẽ abitu, uoluisse Saxonicas Ecclesias perturbare: Et in meo de Sacramentis libello, eiusmodi blasphemias requirit, quæ haudquaquã ferri debeant à Christiano Magistratu. Ego uerò in Catone isto et fidem boni uiri requi

rere, & indignam homine Christiano, ne dicam Pastore Ecclasiastico, calumniam accusare cogor. Quodq; ad Saxonicas primum Ecclesias attinet: tantum sanè ab est, ut illas in nostro hoc ex Anglia abitu perturbare uoluerimus quoquomodo: ut ne de uisendis quidem illis quidquam cogitaremus omnino. Sed de Sereniß. Daniæ Regis pietate confisi, sedes apud illũ pro nostris Ecclesijs, ob mutatã in Anglia religionem, quærebamus. nunquam alioqui ad Saxonicas uẽturi Ecclesias, si quod petebamus, impetrare à Rege illo potuissemus. Ac de rege quidẽ illo nihil nunc attinet dicere: nisi quod optimũ Principẽ, ab impudentißimis Sycophantis præoccupatum esse dolemus. Illud sanè notius est, quã ut negari à quoquam poßit, nos, nostrosq; omnes, non tam equidem nostra uoluntate, quàm iussu Regio potius ad Saxonicas (ut nunc uocantur) Ecclesias delatos esse: nedum ut illas unquam (in nostro ex Anglia abitu) uoluerimus perturbare. Ego certè toto meo ex Dania in Frisiã itinere, quantum potui uitaui, ne ullarũ omnino turbarum usquam autor, nõ essem modo, sed ne uideri quidem ullo modo possem. neq; quẽ

quam

quam toto illo itinere meo, controuersiæ ullius nomine compellaui, præterquã Bremæ, posteaquam Pastor illic Primarius, qui mecum aliâs (ut antea dictũ est) cœnæ Dominicæ participauerat, ad me (pro uetere nostra amicitia) uenisset, mensæq; nostræ familiariter, una cum uno è ciuitatis illius consulibus adesset. Sed ita interim colloquuti inter nos sumus: ut omnes amãter ab inuicem digrederemur sine ulla omnino utriusq; nostrum offensione: ueterẽque adeo nostram inter nos amicitiam, nouis inuicem gratulationibus ac mutuis cõprecationibus, non sine lachrymis contestati simus. Ita uidelicet perturbare conati sumus Saxonicas Ecclesias: nisi quod nouus Cato iste (posteaquam semel pudere desijt) omnẽ sibi quiduis mentiendi ac calumniandi licentiam permittit. & si quis calumnias illius suiq; similium (pacis studio) declinet, delitescere illũ uelle fingat: qui uerò colloquium expetat, turbarum protinus accuset. interim tamen mendacij omnes præ se suisq; insimulet: ex sese alioqui omnes metiens, quemadmodum potores, ebrietatis, omnes quoscunq; uiderint (præ se) accusant. cũq; mendacijs ipsemet

ac calũnijs totus madeat, sibiq; in hoc mirè placeat: ad eundẽ quoq; modũ alios omnes affectos esse putat. Tantundẽ autem frontis habet in prætexẽda blasphemiarũ (quas in me accusat) calumnia. Primumq; affirmat, nos, ex mendacijs, corruptæque rationis nostræ uanitate, & mali cordis prõptuario, depromere ea, quæ ipse execrandas blasphemias esse uociferatur. Deinde uerò secum ipse mox pugnans Araneis nos similes facit: qui ex optimis uidelicet floribus, pessima uenena colligamus: Hîc nãq; aut mendacia, corruptæq; rationis nostræ uanitatem, & malũ cor, inter optimos flores numerat, ut se non temerè sibi in ullis placere ostendat: aut suam ipse impudentiam prodit, dum nos Araneis similes facit. Quodsi optimorum florũ nomine suam designat delitescentiam, et proinde corporalem quoq; (ore carnali) corporis Christi manducationem: id q̃dẽ facit suo more, ut controuersa pro concessis sumat. Sed nos hosceipsius flores, à fructibus ipsorũ (quos nobis protulerũt, proferreq; adhuc non cessant) æstimamus, nẽpe Idololatria, & tyrannica Ecclesiarum scißione. Atq; eandem planè sanctitatem

hisce

hiſce ipſorum floribus tribuimus, quam in illorum fructibus (iuſto alioqui Dei iudicio) uidemus. ne dum ut quæ recenſuimus abſurda omnia, multoq; plura adhuc (per Dei gratiam) proferemus, ad hoſce Catonum noſtrorum flores proprie pertinere dubitemus. Si uerò ſub optimorum florũ nomine, ſcripturarum teſtimonia intelligit, quæ nos uidelicet (illius iudicio) deprauare, ac demum ad cauſæ noſtræ commodum detorquere uidemur: id ſanè ab omnibus in uniuerſum Catonibus iſtis immenſis iactari clamoribus audimus: ſed tam uerè quã reliqua ferè omnia, hoc eſt, ut nunquam doceri poßint. faciunt autem hoc artificioſè, quemadmodũ antea quoq; diximus: ut quorum culpa ſe ipſimet teneri, negare haudquaquã poſſunt, ea in nos retorquere homines ingenioſi conentur: quominus ſua nobis approbare cogantur. Equidem in omnibus dogmatibus ordine ſuo propugnandis, id inprimis obſeruari ſolet, ut quæ affirmanda ſuſcipimus, ante omnia comprobemus: priuſquam ad aliorũ obiectiones refutandas ueniamus. Cũ igitur Catones noſtri propugnãdam ſibi ſumãt, confictã ſub Papatu corporalẽ

in

in Pane cœne naturalis Christi corporis præsentiam et manducationem (nisi quòd eam Papa per suam transsubstantiationē, isti uerò per nouum nescio quod delitescētiæ genus tueri uolunt) hæc sane illis euidenter probanda esset, priusquam descendant ad nostras (qui illam impugnamus) obiectiones. Cumq; fontes eius suæ præsentiæ, in uerbis Cœnæ (quemadmodū & papistæ) commonstrare conentur: illa nobis sanè ante omnia, nudè ac simpliciter exponere debebant, posteaquam clarißima esse iactant: (& quidē iuxta omnium particularū ordinem) ostendereq; ad quē modum (iuxta usum familiarem, atq; unanimem scripturæ consensum) pro ipsis faciant. Nos enim constantißimè negamus ullos omnino fontes corporalis ullius præsentiæ in uerbis illis extare: nedum ut ex illis uel Papistica transsubstantiatio, uel Catonum istorum delitescentia, cum corporali quā statuunt manducatione colligi ullo modo poßit. Atq; proferunt quidē aliquas uerborum illorum cœnæ interpretationes: Sed quæ neq; sunt nudæ ac simplices (quales alioqui haberi oportere cla-

mant:

mant: & sunt præterea scripturis insuetæ, planeq; coactæ, pugnantes præterea cum fidei Analogia, & quæ unanimi scripturæ consensu approbari non possunt. Hîc igitur sistant paulisper gradum Catones nostri: & hinc se explicent, priusquã alia attingant. Nam etsi per nos nihil obijceretur, aut etiam nostræ obiectiones omnes refutarentur (quod tamen nusquam uidemus) nondum interim doctrina ipsorum subsistet: nisi illius fontes perspicui in uerbo Dei commonstrentur. Sed hîc sibi probè Catones nostri cauent: & coaceruatis undecunq; farraginibus, aliena calumniari, quàm sua probare malunt. Ita sanè ex illis unus, nostra quoq; execrãdas blasphemias esse clamat. Duo autẽ ex libello meo profert. Alterum, quod gloriam corporis Christi, iam illi alioqui inseparabilem, ad impios etiam pertinere oportere dicamus: quatenus equidem uera, ueri etiam corporis Christi communio (quàm Paulus in cœna Domini constituit) ad impios debeat ullo planè modo pertinere. Alterum in quæstionem uoco, num sumpta semel ore carnali ipsa corporis

ris

ris Christi naturalis substantia in pane cœnæ, perpetuo iã deinceps in homine maneat, nec ne, ex Christi Domini institutione. Vtrumlibet enim concederetur, utrobiq; absurda consequi: quæ satis testarentur, hanc (quam illi statuunt) delitescentiam, longe esse à mente Christi Domini alienã. quem alioqui credendũ non sit aliquid instituisse: quod ullo modo aut secũ puguãs, aut inutile, aut absurdum esset. En quanta hîc blasphemia? ac non potius quanta hominis furiosi calumniandi impotentia? blasphemia est scilicet, amouisse à Christo Domino pugnas & absurda ex scripturis ipsis collecta? & est pietas (si Catonibus istis credimus) hæc omnia illi tribuisse: ne de eo, quod semel tuendũ suscepimus, quid quam omnino remittamus? Sed hîc similes Araneis sumus scilicet: qui ex detortis scripturæ locis, blasphemias cõtexamus? fontes igitur utriusq; istius nostræ (si Deo placet) blasphemiæ intueamur. Quodq; ad priorẽ meã (de inseparabili iam à Christi corpore gloria) obiectionem attinet: Produximus locũ Pauli, quo ille Christũ Dominum carne proculdubio sua in gloria

ria assumptum) Deo iam deinceps in æternū uiuere docet: ne è mendacijs, rationisue nostræ uanitate obiectio nostra collecta uideri posset. Deinde statuimus, Christum Dominum, ita iam in gloriam carne sua assumptum esse: ut illam nunquam deponat, nedum ut illa spoliari poßit. ita itē Deo iam uiuere, ut uitæ illius conditionibus æternis, in æternum etiam (sine interruptione ulla) fruatur. Quid uerò: hîcne Araneis similes sumus? At uerò id nos docet, receptus (secundum scripturas) à catholica Christi Ecclesia symboli articulus: quo illum, in cœlesti gloria, sedere docemur, donec in eadem ipsa gloria Maiestatis suæ, ad iudicium ueniat. Et sedere in gloria: perpetuum sanè, neq; amplius interrumpendum, ne dicam, separandum quoquomodo gloriæ splendorem nobis designat. Hoc si mendacium est Catoni nostro: equidem mihi id, cum Paulo & Petro Apostolis, commune erit. cum quibus ego alioqui (in Catonum istorum obsequium) mentiri malim, quàm inter fartores nostros pro Propheta haberi. Paulus enim (ut iam

dixi)

dixi) filium Dei in carne manifestatum, in eadem ipsa etiam carne assumptũ in gloria esse: atq; in ea ipsa gloria ac magnificentia cœlesti PERPETVO iã sedere testatur, sine ulla illius deinceps uel desertione uel interruptione. hoc enim in se uerba illa (εἰς τὸ διηνεκὲς) complectuntur: quibus Apostolum non frustra usum esse uidemus. Neq; uerò hîc nunc aut de loco in cœlis ullo, aut de Dextræ Diuinæ circumscriptione loquimur: sed de gloriæ duntaxat cœlestis magnificentia ac splendore. Quo sanè iam amplius Christi Domini corpus (in sua subsistentia) carere non potest, quocunq; loco. tempore ac modo, adesse reuera, & corporaliter, statuatur. Quod si hîc Catones nostri Paulo reclamant: Petrum Apostolum audiant, qui Christo Domino à mortuis excitato, gloriam à Patre suo cœlesti datam esse docet: in qua illum cœlo contineri, adusq; tempus restitutionis omnium oporteat: ut tum demum (in eadẽ * ipsa gloria ac Maiestate) ad iudiciũ (iuxta Matthæi testimoniũ) ueniat. An uerò hîc etiam Paulum, Petrum ac Matthæũ,

mendacij

mendacij, odio nostri, accusabunt? Sin mi nus? Desinant tandem calumniari, quæ im pugnare non possunt. Cùm igitur certum sit Christum Dominum iam in cœlestem suam gloriam assumptum esse, & gloriæ cœlestis splendor, neque in Papistica transsubstantiatione, neq; in ista Catonum nostrorum delitescentia cōmonstrari que at. Perspicuum est, aut spoliari per Catones istos Christum Dominum (in suo cor pore) cœlestis gloriæ suæ splendore: aut æquè uanum esse cōmentum istius (quam propugnare) delitescentiæ, atq; est figmentum Papisticæ transsubstantiationis. Quod uerò ad alteram nostram obiectio nem attinet: Illa sanè petitur è Christi ipsiusmet Domini uerbis. Is enim cùm nouum quoddam cibationis suæ genus instituere uellet, ut illud longè diuersum esse ostenderet ab omni cibationum genere, et supra sensus nostri captum omnem positum: primum omnium cibum ipsum quo cibandi essemus, deinde modum etiam ipsius cibationis, postremò uim quoq; & efficaciam illius nobis edisserit & commendat. Cibumq; ipsum, dicit esse carnem suã

seu corpus suum, & sanguinem, siue sei-
psum. Modum item eius cibationis, docet
esse Metaphoricum. dum inicio cibū hunc
non tam edendum (ore uidelicet) quàm o-
perandum esse ait: atq; eam ipsam opera-
tionem, fidei opus esse interpretatur. mo-
xq; seipsum explicat. dum omnem mortife-
ram alioqui omnium famem ac sitim, qui
ad ipsum uenirent, uel in ipsum crederēt,
explendam esse testatur. ut idem esse ui-
deamus in hisce omnibus Christi Domini
uerbis: siue cibum hunc fide operari, siue
ad Christum per fidem accedere, siue in
Christum Dominum credere, siue carnem
corpusue ac sanguinem Christi, ipsumq;
adeo Christum totum, edere dicamur: ne-
dum ut oris carnalis ministerio, aut etiam
corporali Christi Domini (per manus mi-
nistri) distributione, in hac tali cibatione
egeamus. Vim uero atq; efficaciam huius
suæ cibationis eam esse affirmat: ut omnē
mortiferā alioqui famem ac sitim repellat,
eo quod quisquis ad hunc modum, cibum
hunc uel in corde suo per fidem (spiritu
sancto autore) operetur, uel aduentu ad
illum suo per fidem, apprehēdat, uel in
Christum

Christum, fide non ficta, credat: uel carnem corpusue Christi ac sanguinem, ipsumq́; adeò Christum totum edat ac bibat: is sanè in Christo & ipse maneat, & Christum uicißim in se quoq; iam manentem habeat. Hîc igitur ego, omissa & de cibo ipso, & de cibationis modo Christi Domini doctrina, à ui duntaxat atq; efficacia illius, per Christum Dominum nobis commẽdata, colligo meam obiectionem. Et ut ostendam, à Christo Domino alienum, adeoq; & prorsus ipso indignum esse, momentaneum hoc, & ad repellendam mortiferam illam famem ac sitim planè inefficax cibationis genus, quod Catones nostri per suam corporalẽ delitescentiam statuere conantur: in quæstionem uoco, num corpus Christi Domini, eo ut illi fingunt modo sumptum, in nobis maneat, aut non maneat. Vtrumlibet enim concedant, uitare utrobiq; absurda, Christo Domino planè indigna, non possunt: quæ quidem illic recenseo. Atq; hæc est scilicet execranda illa blasphemia, quam Aristarchus meus, Magistratus sceptro potius quàm stylo refutandam clamat:

quasi non hæc sit maior multo blasphemia in filiū Dei (cuius opera non possunt nisi perfectißima esse) facere illum autorem rei, aut non necessariæ prorsusq; ociosæ: aut momentaneæ & inefficacis ad salutē: et quidem præter mentem ac consensum totius scripturæ, nec nisi uno illius loco producto, qui tamen ad causam illorū approbandam, legitimè exponi atq; induci non poßit. Interim Cato noster facit, quod solet: hoc est, ad nostra quidem non respondet, sed noua calumnia omnia eludit, atq; nos Capernaismi (in quo ipsemet cum suis omnibus immersus hæret) accusat. Ac primum fingit, Christum Dominū, non alium errorem apud Capernaitas reprehendere uoluisse, quam si quis carnem ipsius, membratim dissectam, ad uentris alimoniā, edendā esse putaret: cùm Christus Dominus omnem omnino imaginationem corporalis illic carnis suæ esus, manifestè reprehendat, ad quencunq; tandē modum statueretur: eò quòd cum gloria sui corporis, in Ascensione sua declaranda, consistere non posset. Et proinde omni cuilibet imaginationi de corporali carnis

nis suæ esu, gloriam suæ ascensionis op-
ponit: siue is per crassam illam corporis
in membra dissectionem, siue per Papisti
cam transubstantiationem, siue per Cato
num nunc nostrorum delitescentiam sta-
tuatur. Nos igitur tantum abest, ut culpa
ulla Capernaismi teneamur, ut non cras-
sam modò illam dissecandæ in membra
carnis Christi (in edendo ipsius corpore)
imaginationem detestemur: sed omnem
planè corporalem (ore carnali) illius e-
sum, Capernaismi accusemus: eò quòd cũ
gloria Ascensionis Christi consistere non
poßit, quem Capernaitarum imaginatio-
ni, per Christum Dominum opponi uide-
mus. Aut igitur nobis commonstrent, far-
tores isti, cœlestis gloriæ splendorem, in
delitescente sub pane uel in pane Christi
corpore, si Capernaismi suspicione libe-
rari uolunt: Aut desinant ita pertinaci-
ter, & cum scißione Ecclesiarum doce-
re, quod negare non possunt, repugnare
omnino, gloriæ, Dominicæ Ascensionis:
ne inter Capernaitas numerentur, quibus
ipsemet Christus Dominus suam Ascensi
onẽ opponit. At uerò Cato ille noster qui

ſquis eſt, reiecta in nos erroris ſui culpa, ad ſcholaſticas nos argutias remittit: illasq; (præ nobis ebrijs) ſobrias eſſe ait. Deniq; ita eas commendat, ut (ipſius præiudicio) facilius eſſe cenſeat, illas contemnere & ridere, quàm ſolidis rationibus reprehenſas reijcere. Ego uerò de ſcholis hîc nihil agam, neq; excutiam, qua fide (quæ ſub ſcholarum nomine à Catone noſtro citantur) contra nos proferantur. hoc enim aliâs fiet, ſi Dominus uolet. Et qui autores ipſos, è quorum monumentis ea potiſsimum deſumpta ſunt, legerunt, facilè uidebunt, quàm iſta fideliter à Catone noſtro, eiusq; Allantopœo tractentur. Nobis ſanè nihil eſt nunc cum ſcholis negocij, à quibus non minus alioqui Catonum hanc noſtrorum deliteſcentiam improbari ſcimus. Sed quoniam Cenſor noſter ſcholas quoq; ad cauſæ ſuæ patrocinium pertrahere conatur: & quæ ex illis ſe proferre dicit, ita præterea etiam, noſtri odio, commēdat, ut ea nō ita facilè refutari poſſe aſſeueret: hoc tantum ab eo ſcire uelim, num in recta illa, ne dicam contorta fide ſua, ijs quæ ſub ſcholarum profert nomine, ad

nostra iam planè responsum per se esse putet. Si enim id putat, cur apud suum nunc Allantopœum, nihil eorum unquam uel sensisse se, uel sibi in mentem etiam uenisse scribit: quæ sub scholarum nomine, responsionis suæ loco, producit? Profert aduersum nos scilicet Propheta iste Syncreticus ad causæ suæ patrocinium, deniq; et irrefutabilia esse pronuntiat, quæ neq; sensit unquam, neq; sibi in mentem unquam uenisse dicit? Si uerò non putat, cur in re tam seria, quamq; ipsemet sacrosanctam uult esse, ita interim scurriliter ludit, ut ea nobis obtrudat, quò suis applaudat Coryphæis, atq; in aliquo apud illos prætio esse poßit, quibus ipsemet intelligit ad nostra haud quaquam responsum esse? ut interim de illorum ita magnifica præ nobis commendatione taceam. Deligat sibi igitur Cato hic noster, pro scurráne, an uerò pro mendaci homine haberi malit, nisi utrumq; fortè depellere à se non posit, qui interim alios mendacij, si dijs placet, accusat. Quod aūt sub scholarū noīe adfert, eiusmodi est, ut corporelè intra nos

corporis Christi naturalem præsentiam, (posteaquàm illud, in pane cœnæ, ore carnali edimus) non magis diuturnam statuat, quàm tantisper dum sensum erga illã nostrum corporaliter etiam affici cõstet. Præclara profectò tanti Prophetæ Syncretici, ad nostra responsio. Et egregium fulcrum, planeq; accommodum, isti ipsorum delitescentiæ, quam pro suæ fidei articulo haberi uolunt. Venio iam ad alium qui me Erronem uocat, atq; nescio quam Ecclesiam, quæ nõ sit Christi scilicet, quærere dicit: Et blasphemiæ quoq; in Christi Domini institutionẽ (pro Syncretismi sui more) accusat. Atq; sanè inuitus facio quòd cum uiro hoc in certamen prodeo, (semper enim illum, ut debui, ueneratus sum, pro ratione ætatis & ministerij sui) sed pro mei rursum ministerij fide ac dignitate, facere non possum, quin à me depellam ipsius falsas, & minimè dißimulandas criminationes. Putabam in homine iã cano, totq; præterea annorum ministro, plus esse & mentis & frontis: Sed ita nescio quomodo correptos esse uideo œstro quodam, Patronos propemodum omnes

novæ

nouæ istius delitescentiæ: ut neq; honesti, neq; ueri etiam, nedum Christianæ modestiæ dignam se rationem retinere poßint. atq; laxatis omnibus maledicentiæ frenis, licere sibi putent, omni conuiciorum genere eos conspuere, qui modo ab ipsis (hac in parte) dissentiunt: quodcunq; illis aut in mentem, aut in buccam uenire quoquo modo potest. atq; ita demum nos quoq; cogant (uelimus nolimus) ad maledictorũ suorum depulsionem: nisi fidem & ipsi ac dignitatem nostri minusterij silentio nostro prodere uelimus. Ita planè ego nunc cogor (quanquàm inuitus) ad depellendas uiri huius calumnias: cui equidẽ omnia obseruantiæ meæ officia multo libentißimè deferre (pro mea uirili) maluissem, si non ita præter meritum omne meum, & fidem mei ministerij, & nominis item existimationem impetijsset. Dum igitur me Erronem uocat, nescio quo nomine id mihi exprobret. Si me Erronem uocat, quòd (uelut ex Patria mea profugus) peregrè maneam: me quidem nihil pudet meæ peregrinationis. sed me uel profugum ex mea Patria abijsse, uel ullo modo proscri-

ptum esse nego. Abij enim ex mea Patria, & sciente & clementer id mihi permittente Diuo olim Maiestatis tuæ patre: id quod tuæ etiam maiestati incognitum nō esse puto. qui me, ubi iam in Frisia consedissem, honorificè etiam, pro Regia sua in me clementia, in Patriam rursus literis suis reuocabat. egoq; illius Maiestati pariturus eram, si id fidei meæ professio, ministerijq; mei in Frisia suscepti ratio passa fuisset. Quod si solo peregrinationis meæ nomine, illi Erro esse uideor: eadem sanè opera ipsemet quoq; erro est, perinde atque ego: cùm & ipse extra suam patriam, perinde atq; ego, uiuat? Si uerò me Erronem uocat, quòd non perpetuo uno eodēq; loco resederim, in mea peregrinatione. Equidem post relictum, Diuino beneficio, Papismum, uno semper eodemq; loco in Frisia resedi: præterquam quòd semel tantum, ad uisendum in morbo ipsius fratrē natu maiorem meum, ipso id à me petente, in Patriam meam concesseram. Alioqui nisi à uiris Principibus, uel uocatus uel missus, nusquam omnino è Frisia per totum

decen

decennium, aut eo amplius, pedem meum
moui, donec per Sereniſsimum Angliæ Re-
gem EDVARDVM ſanctæ memoriæ uo-
carer. Cui quidem me addicere nolebam,
niſi id & mea tum Eccleſia mihi, cuius cu
ram concreditam habebam, & Diuus itē
tuæ Maieſtatis Pater, ipſaq; adeo tua iam
Maieſtas (quæ tum planè regni guberna-
cula ſuſceperat) permiſiſſet: quam etiam
unam fuiſſe cauſam non ignorat Maieſtas
tua, ſuſcepti in Pruſsiam (ante annos ali-
quot) itineris mei. Poſtea uerò data mihi
ab Eccleſijs meis in Friſia omnibus (ſub re
uertendi ſi reuocarer conditione) uenia:
cumq; tua Maieſtas etiam nullū mihi tunc
indicium faceret: quod meo miniſterio uti
uellet: in Angliam ſum reuerſus, ut me-
am illic ſequerer uocationem. ibique in
mea perſtiti uocatione ex Regis ipſius
autoritate: donec illum DEVS Op-
timus Maximus è uita hac ad ſe euo-
caſſet. Mortuo uerò ſanctiſsimo Rege
illo (qualē haud ſcio, an unquam or-
bis Chriſtianus habuerit, pro ætate
illius) cùm religionem quoq; ipſam unà

cum Regni administratione mutatam iri uiderem: accepta à Regina uenia, non equidem meo ipsius, sed totius Ecclesiæ illic meæ consilio. neq; sanè clam, sed palam cum bona utriusq; Ecclesiæ meæ parte, duabus Regijs nauibus in Daniam (Regis illius pietate fretus) contendi: si quo modo sedem illic dißipatis meis Ecclesijs impetrare possem. Illic autem cum Syncretistæ cuiusdam, aut potius Syncretistarum Parasitomimi perfidia, causa nostra in odium ac suspiciones nescio quas rapta ita fuisset, ut nostra omnino expectatione frustraremur: in Frisiam ad meas Ecclesias rursum redij, ut illic dißipatis in Anglia Ecclesijs hospitium procurarem. atq; etiam sciscitarer, num meo deinceps ministerio opus haberent. Ibi uerò adeò perstringebam Catonum istorum oculos, ne uidelicet eam ipsorum delitescentiam è propinquo impugnarem: ut non prius conquiescerent, quàm per se dignos planè Mecænates suos hoc efficerent, ut sub periculorum nescio quorum prætextu Frisiam relinquere cogerer, periclitaturam scilicet, si tanto huius delitescentiæ

litescentiæ

litescentiæ suæ Antagonista, hospicium præberet. Horum igitur itinerum meorum nomine, si me bonus ille uir Erronem uocat: Dominus illi ignoscat. Ego sanè longam (uno atq; eodem loco) illius moram ac residentiam (ut uocant) insectari nolo: Sed non uideo, cur mea mihi & ipse itinera (præ sua residentia) debeat exprobrare. Quin potius tam mihi ego de meis itineribus (in Christo Domino meo) gloriari posse uidear (ne quid amplius dicam) quam ipse suam sibi residentiam honorificam esse putat. neq; hic plura dicam, ne nullam uidear, senij, ministeriiq; sui rationem habere uoluisse. Quod uerò à me Ecclesiam (quæ non sit Christi) quæri dicit. est sanè grauius, quàm ut dißimulari debeat: Sed est rursum futilius, quàm ut multam refutationem requirat. planeq; miror, imò uerò etiam doleo (non equidem meo, sed ipsius nomine potius) quod cum sit eo loco, in quo sopiendis alioqui, non autem exagitandis dißidiorum flammis dare operam debebat: hæc ita sibi interim (in turbulentorum hominũ gratia) paßus sit excidere. Enim

uerò si ipse Christi Domini Ecclesiam cō
trouersæ suæ huius delitescentiæ finibus
ita circumscribit, ut extra illam nullam
planè Christi Ecclesiam agnoscere uelit.
Equidem multo uerius ego affirmare pos
sum, fingi ab ipso & suis nouam quandam
Ecclesiam: non tam sanè super Propheta-
rum atq; Apostolorum, quàm potius super
natæ uixdum ante annos quadraginta cō
trouersiæ huius, delitescentiæ fundamento
collocatam (de qua alioqui neq; Christus
Dominus, neq; eius Apostoli, ac ne primæ-
uæ quidē post Apostolos Ecclesiæ Patres
quidquam omnino cogitarunt) quàm quòd
ille à me Ecclesiam (quæ non sit Christi)
queri dicat. Nos enim ut ueræ Christi Do
mini Ecclesiæ fundamentū, ore Petri Apo-
stoli proditum, reuerenter amplectimur
(id quod ædita alioqui ante quinquenniū
fere Ecclesiæ nostræ confeßio luculentißi
mè testatur) ita nullam præterea aliā do-
ctrinam atteximus, cuius præsertim fini-
bus Ecclesiā circūscribere uelimus. sed
temerè ab alijs attextā, publicè accusa-
mus: tum q̃, legitimi ipsius fontes in sciptu
ris commonstrari nō poßint, tum q̃, multo
rum

rum etiã locorũ fidẽ uiolet in scripturis.
In nostra porro delitescentiæ istius accusatione, non equidem sequimur ullum rationis nostræ iudicium, ullasue humanas argutias (quemadmodum Catones nostri calumniantur) sed ipsam Apostolicã de Christi Domini ascensione (ut alia nunc omittamus) doctrinã unanimẽ & confeßionẽ. iuxta quã (autore spiritu sancto, & sine ulla scripturæ repugnantia) palã profitemur, & indubitatò credimus, Christũ Dñm, in suo iã alioqui glorioso corpore, non modo nõ delitescere in pane hîc ullo, qui manibus humanis fiat: sed ne in terris quidẽ amplius esse, quatenus ipsum quidẽ, uerũ illum atq; æternũ Pontificem nostrũ esse nõ dubitamus. Heb. 8. 9. quin potius illũ receßisse. Luc. 24. Abijsse. Io. 14. Profectũ esse. 1. Pet. 3. Mundũ hunc reliquisse. Io. 16. Sublatũ. Act. 1. à nobis. Lu. 24. Act. 1. in altũ. Eph. 4. Act. 1. in sancta ἀχειροποίητα. Heb. 9. assumptũ. Marc. 16. Act. 1. in IPSUM cœlũ. He. 9. Mar. 16. Lu. 24. Act. 1. supra oẽs cœlos. Eph. 4. atq; ibi cõsedisse. Heb. 8. esse. Eph. 6. perpetuò & sine interruptiõe ulla. He. 10. in gloria cœlesti

1.Tim.3.teneri cœlo ad tempus usq; restitutionis omnium. Act.3. non equidē ut inconspicuus hîc in terris usquam (nedum in pane ullo) lateat: sed ut iam deinceps semper, coram facie Dei, illic appareat, Heb.9. illincq; eum adhuc expectari, non autem hîc inuisibilem esse. 1.Cor.11. Phil.3 Thess.3. ut quemadmodum corpore suo glorioso, uisibili interim ac palpabili, assumptus est. Act.1. ita eodem ipso etiā glorioso suo corpore. Matth.16.24. descendat de cœlo. 1.Thess.4. ueniat. Act.1. ac toti mundo conspicuus appareat. Matth. 16.24. Apoc.1. iudex uiuorum & mortuorum. Act.17. Rom.2. 2.Timo.4. Hanc, inquam, confeßionem nos, per Dei gratiam, iuxta unanimem totius scripturæ consensum retinemus. dumq; illam, præter alia multa, nuperæ illi Catonum nostrorum delitescentiæ, Christi ipsius exemplo, opponimus: nihil metuimus, ne eorū præiudiciis fores Ecclesiæ Christi præcludantur. nos aduersus ipsorum censuram, Christi Domini precatione extrema illa cōmunimus: qua ipse ante mortē suam à Patre suo cœlesti precatur, ut eos gratia sua complecta-

qui non equidem per delitescentiæ huius doctores, sed per Apostolos ipsorumq; doctrinam (quæ delitescentiam alioqui hanc non nouit) in ipsum credituri essent. Negent igitur ut nolent Catones nostri, nos, ad Christi Ecclesiam pertinere. Nos Christum ipsummet Dominum habemus, omnibus Catonibus maiorem: qui se promittit nos agniturum esse, si ipsum (iuxta doctrinam atq; confeßionem Apostolicã) coram hominibus agnoscamus. Quod equidem cùm nos (in accusanda hac Catonum nostrorum delitescentia) facere certi simus: tum sanè & precationi & promißioni ipsius confisi, primùm oramus, ut ne ab Apostolica ipsius confeßione usquã nos deflectere patiatur. Deinde uerò (dum illam sequimur) non dubitamus, illum, qui fidelis & uerax est, benedictu-rum nobis esse, aduersus omnes Catonum nostrorum omnium criminationes, calumnias, & execrationes. Videant autem Catones nostri, ne dum nos ad Christi Ecclesiam (delitescentiæ istius nomine) pertinere negant, ipsimet ab illa inopinatò excludantur. non equidem per nos, qui ni-

hil hîc nobis sumimus, imò uerò pro eis e-
tiam (quanquam reclamantibus) oramus:
sed per eum, quo aperiente nemo clau-
dit, & claudente nemo etiam aperire po
test. Durat enim etiamnum illa sententia,
ut qui se Regni filios iactant, ad extre-
mum tandem abijci poßint. Atq; de Chri
sti Ecclesia tantũ. Quòd porrò me blas-
phemum in Christi Domini institutionem
uocat: eiusdem ferè generis est, hoc est,
graue sanè, si uerum esset: sed iam leue,
quia uanum est. Scripta porrò mea te-
stantur, atq; hic libellus imprimis testabi-
tur, quàm reuerẽter de Cœnæ Dominicæ
institutione & sentiamus & doceamus.
Sed ipse, quæ de delitescentia hac sua lo-
quimur, ad Christi institutionem detor-
quere conatur: quæ interim nihilo magis
pertinet ad Christi institutionem, quam
Papistica transsubstantiatio. Vt si nos
blasphemiæ meritò ab ipsis accusamur,
aduersus Christi Domini institutionem,
propter impugnatam illorum delitescen
tiam: eadem opera ipsimet eiusdem blas-
phemiæ culpa teneantur, propter impug
natam transsubstantiationem. Habet iam
ecce

ecce Maiestas tua, pijq; istic omnes sub tuæ Maiestatis nomine, præcipuas Catonum nostrorum criminationes: quibus illi & fidem mei ministerij & nominis item mei existimationem nõ eleuare modò, sed inuisam planè atq; etiam infamem reddere uoluerunt. Habet rursus breuem quoque innocentiæ nostræ approbationem, quam à me neceßitas ipsa (ita præsertim abrupto tempore) extorsit. quamq; ego alioqui non dubito eo loco fore apud tuã Maiestatem & pios istic omnes: ut me eorum omnium culpa liberet, quorum nomine me Catones isti traducere malitiosè conantur. Iam uerò superest (Rex clementiß.) ut meum hoc consilium, æditi sub tuo nomine libelli huius nostri, boni consulere uelis. Videbar mihi hoc debere tuæ Maiestati, & toti patriæ: ob eas, quas recensui, causas. Et exemplum hoc, puri cultus Diuini per Regem sanctißimum in regno suo restituti, dignum esse iudicaui: quod tuæ Maiestati, in renascentis potissimùm & istic iam Euangelij primordijs, proponerem et commendarem. Atq; scio quidem non omnibus meum hoc officium

istic gratum fore: neq; defuturos qui & me aliquid fortè uenari, & à tua etiam Maiestate alienum id esse dicant, ut causam restituendæ religionis ad te existimes pertinere. Sed (quod ad me quidem attinet) fatebor ingenuè quod uerum est, me istic uenari aliquid: atq; utinam capere possim, quod capto. Neq; id sanè exiguum esse: sed maximi prorsus & precij & negotij. Imò uerò duo sunt quæ istic uenor. Primum Regni Christi in doctrina sua istic (abolita Antichristiana tyrannide) instaurationem. Deinde ut ego etiam (quantumuis absens) meo interim qualicunq; labore, Patriæ meæ (pro mea uirili) commodare possim. ad eam porrò rem cùm plurimum adiumenti positum esse uideam in tuæ Maiestatis, Procerumq;, atq; aliorum Regni ordinum fauore & patrocinio, optarim uobis probari meũ hoc studium, ut uestris auspicijs Patria tota, ex meo labore, fructũ aliquẽ (quoad eius fieri potest) habere posit. Hæc (inquã) toto pectore uenor, uanaq; non esse opto. Et siquid huius uideã: abundè mihi relatã gratiam, & à tua Maiestate, & à regni

ordini

ordinibus omnibus putabo. Quod uerò ad te potißimùm attinet (Rex Sereniß.) non dubito te & scire, & subinde tecum etiam reputare, quid Domino Deo tuo, eiusq; Ecclesiæ, in præcellenti hac Regia uocatione tua debeas: quidq; ille sit abs te olim in suo iudicio requisiturus: quatenus te quidem, per illum, regnare credis. Sed quoniam me ea de re prolixè satis ad te aliàs scripsisse memini: non puto hìc mihi multis immorandum esse. Tantùm hoc addam: Verba illa ad Principes Sacerdotum (Accipite eum uos, & secundùm legem uestram iudicate) esse uerba Pilati, hoc est, Ethnici adeoq; & Athei, non autem Christiani magistratus: perinde atq; si legis Diuinæ ac religiõis cura, nihil ad illũ omnino debeat pertinere. Ac rursum uerba illa (Nos legem habemus) esse uerba Pharisaicorum & Christo aduersariorum sacerdotum: neq; nisi ad Pilatos aut Herodes dici posse. ut qui nunc ijsdem uerbis apud Christianos Principes utuntur, reipsa testentur se illorum, quorum uerba repetunt, successores esse: & Principes omnes non alio à se quàm Pilatorũ aut Herodum loco haberi. Qua sanè re sa

tis declarant, quam sint studiosi promouendæ ac tuendæ autoritatis & dignita. Principum: quib. interim (præ alijs omnibus) proximi semper esse uolunt. Sed spero non defuturos tibi esse (hac in parte) proceres tuos, qui tuam autoritatem, aduersus Pharisaicas istiusmodi prestigias (pro fide in te sua) libenter asserant. Et uox ipsa infantiũ atq; sugentiũ, omnes Pharisaicos clamores facilè obmutescere faciet, ut Christus Dñs istuc quoq; ueniat, in doctrina sui Euangelij: templũq; suum ab oĩb. Papisticis nundinationib. cultusq; diuini profanationib. repurget. Cũq; eius rei initia iam apparere quædã uideãtur, in magna id felicitatis meæ parte ponerẽ: si meus hic libellus, piorũ istic conatus ac studiũ adiuuaret. In quo mihi interim etiã excusanda quædam erunt. Adumbratus sanè erat cùm adhuc in Anglia ministerio nostro fungeremur: atq; adeò etiam à collega nostro D. Martino Micronio, cõpendio quodã Flandricè redditus: & proinde tanquã de re præsenti loquitur. Sed in itinerib. demũ meis (ubi Angliã reliquissemus) multis locis recognitus est, atque in concionũ præterea argumentis, ad-
monitio-

monitiobusq; Ecclesiasticis (magna ex parte) auctus. quæ res paginarũ quoq; or nẽ, in ipsa libri æditione, nonihil interturbauit. Deinde ipsam quoq; libelli æditionem perturbauit, inexpectata mea è Frisia migratio: Illic enim cœptus excudi, hîc nunc primùm est absolutus. Vnde nemini mirum uideri debet, si uel perturbatè aliquid scriptum (ut fit in itinerib.) uel semel atq; iterũ repetitũ, uel alicubi etiã in obseruando paginarum ordine aberratũ occurrat. Equidem multũ interest, in ocióne, an uerò magnis et arduis itineribus impliciti, aliquid agamus. Et typographicæ mutatio, facilè secũ errata trahit. Sed ea hîc tamen tanta nõ sunt, ut fructũ lectionis intercipere poßint, etiãsi nõ nihil fortè molestiæ adferant: præsertim cùm in doctrina nihil sit (ut spero) quod meritò quenquã usq; adeo offendere possit. Hæc dißimulare nolui: ne quis nostrũ hîc etiam candorem in nobis desideret. Quodq; solũ iam restat, tuã Maiestatem Regiã summa cum obseruantia oro (Rex clementiß.) ut meam hanc in te patriamq; meam obseruantiæ publicã contestationem, benigno atq; clementi animo accipere

pere, pro uirtute tua Regia: nomenq; istic nostrum à maleuolorũ calumnijs uindicare, Regia tua autoritate: Et (quod omnium summum est) ueram istic religionem (pro ratione præcellentis tuæ uocationis Regiæ) seriò promouere digneris. Vt quemadmodum (iuxta exemplum Solomonis) primus omnium istic cum publico regni totius applausu, uidente & uolente sanctißimo olim Patre tuo, in Solio ipsius collocatus, regni Diadema accepisti: ita nostrum nobis etiam Solomonem præstare poßis, in fabricando istic templo Domini: non equidem ex mortuis, sensuq; omni carentibus, sed è uiuis lapidibus, per Euangelium filij Dei, autore spiritu sancto, excitatis. id quod tibi à Domino Deo nostro supplices, cum rerũ tuarum omnium, Patriæq; totius optimis succeßibus precamur. Francoforti sexta die Septembris. Anno 1555.

Tuæ Mtĩ addictißimus

Ioannes à Lasco

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

Primus numerus paginam, ſecundus uerò lineam indicat.

D

F.

ratio

Precatio

corum

Superin-

Indicis finis.

FORMA AC RATIO TOTA ECCLESIAstici ministerij, in Peregrinorum, potissimùm uerò Germanorum Ecclesia obseruati: instituta Londini in Anglia, per pientissimum Principem Angliæ, &c. Regem EDVARDVM, eius nominis sextus, Anno 1550.

PRAEFATIO.

QVEMADMODVM neq; domus ulla sine œconomia, neq; nauis item sine nauicularia, ac ne ciuitas quidem résue publica ulla sine legitima gubernatione, aut bene regi, aut diu etiam consistere potest: ita sanè certũ est, Christi quoq; Domini Ecclesiam (inter tot præsertim, & hostium agmina, & periculorũ genera) neq; rectè gubernari, neq; diu etiã (uno alioqui eodemq; loco) retineri posse sine legitimo (ut est à Christo Domino institutũ) ministerio illius. Ad legitimã porrò Ecclesiastici ministerij obseruationẽ, Duo inprimis necessaria esse uidentur. Al

terum, ut uniuersum ministerium in præcipuas saltem partes quasdam suas rectè ac legitimè disponatur: partesq; illæ omnes certis abinuicem suis functionibus discernantur. Alterum, ut qua in parte ministerij est quisq; constitutus, eius se muneri atq; functioni totum dedat omnino: summaq; illi fide, cura ac diligētia incumbat. Atq; posterius quidem hoc, à priore illo magna sanè ex parte dependet. quandoquidem dispositis rectè ministerij partibus, constitutaq; legitima partis cuiusq; functiōe, facilius hauddubiè suū ministerij quisq; officiū facere, adeoq; et cōtineri in illo potest. Cæterū in disponendis ministerij partib. aliquantò plus est negocij: quòd uariè nōnihil in scripturis ipsis positæ uideri poßint. Neq; uerò omnes ita sunt, uel perpetuæ, uel eiusdem momenti etiam, ut eas pariter omnes, aut extare semper, aut uno eodémque gradu censeri ex æquo oporteat. Sunt enim, quæ suo iam defunctæ officio, planè cessarunt. Sunt rursum, quæ nonnunquam (dum ita uult Dominus) uel adimuntur, uel restituuntur Ecclesiæ. Sunt denique & inter eas ipsas

mini-

ministerij partes, quæ perpetuæ in Ecclesia esse deberent: aliæ sanè eiusmodi, ut pro locorum ac temporum cōditione uel omitti interdū (pro eo atq; ratio ipsa Ecclesiæ id postulare uidetur) uel etiam urgeri debeant: aliæ uerò ita prorsus necessariæ, ut sine illis nulla omnino legitima ecclesiæ gubernatio, neq; institui neq; etiam retineri poßit. nimirum ad quem modum in instituendo uno aliquo ædificio, uaria sunt opera, quæ & ministros suos peculiares, & uices item suas habeant, ut alij alijs succedant, neque eodem alioqui gradu omnes censeantur: Ita & mystico Ecclesiæ Christi ædificio, quod ad seculi usq; consummationē perfici semper absoluiq; oporteat, aliud sanè opus est ponendi fundamentum, quod peculiares suos artifices, & primas item uices suas requirit: omniumq; maximè necessarium esse censetur, eò quòd omnem alioqui totius ædificij molem debeat sustinere. Aliud uerò est, quod huic succedit, nempe superstruendi posito semel fundamento ædificium reliquum, usque ad eius consummationem. Et aliud rursum

opus est, cura gubernãdi (in ipso opere) conseruandiq; ædificij ipsius. Atq; iaciendis primũ omniũ ædificij huius fundamentis, peculiares Dominus ministros suos destinauit, Apostolos, inquam, & Prophetas: atq; eam ipsorum ministerij partem, ita etiam uaria donorum Spiritus sancti opulentia exornauit: miraculorum multitudine simul ac magnitudine confirmauit: & tot iam seculorũ assensu unanimi constabiliuit: ut de fide ministerij illorum, iactoq; per eos Ecclesiæ fundamento, nullo unquam planè modo, cuiquam omnino, liceat dubitare. imò uerò sine nefario scelere cõmitti haudquaq̃ posit, ut quis posito iam semel per eos huic fundamento, addere se adimeréue aliquid posse contendat: nedum ut quisquam omnino arrogare sibi iam deinceps posit, ullam prorsus aut mutandi (ulla ex parte) fundamenti huius aut ponendi ullius alterius potestatem atq; autoritatem. Postea uerò quàm suo isti primi munere iam, in ponendo fundamento, defuncti essent: substituit illis et alios Dominus, qui positum semel hoc ipsum fundamentum, in suo semper prospectu ha-

Ioan. 17.

Ephes. 2.

ctu ha-

ctu haberent, illudq; perpetuò obserua- 1. Cor. 3.
rent, illius dignitatem semper assererent,
illi sua omnia superstruerent: sed omnē
suam structuram, intra fundamenti ipsius
terminos componerent & continerent,
neq; parem alioqui sibi cum prioribus il-
lis (Apostolis inquam & Prophetis) auto
ritatem (in ipso superstruendi opere suo)
arrogarent. Denuq; eos se esse intelligerēt,
qui cùm in sua structura, & ligna inter-
dum, & fœnum, & inanes etiam stipulas,
auro, argentoq;, ac gemmis suis permisce- 1. Cor. 3.
re poßint: opus equidem omne, ipsumq; a-
deò spiritū illorū, probari omnino atq; le 1. Cor. 14.
gitimis in Ecclesia (ex uerbo Dei) iudicijs
examinari oportere. Et constituit præte-
rea alios quoque Dominus, qui totius sui
istius ædificij curā ac pariter ac custodiā
(iuxta singulas illius partes) haberēt. hoc
est, susceptū cuiusq; opus in superstruen-
do obseruarent: cauerēt, ne termini usquā
positi semel fundamenti, transcendantur:
darent operam, ut in concredita custodiæ
ipsorū parte qualibet, huius ædificij, ordi
ne omnia ac decenter fiant: & curarent,
ne quid omnino desit ad structuram illius,

perpetuumq; eius progressum quoquomo do impediat, aut remoretur. Ad hunc, inquam, modum partitus est Dominus Ecclesiæ suæ ministeriũ: adiunctis etiam ijs qui egenorum inopiæ curam in Ecclesia haberent. Quoniã uerò eiusmodi esse uoluit ædificij huius fundamentũ, ut ei neque addi neq; adimi quidquam poßit unquam:
Math. 16 nedũ ut ullã omnino uel mutationẽ admittat, uel instaurationem requirat (est enim
Ephes. 2. positũ supra petrã longè firmißimã, neq;
Math. 21 ullis temporũ tempestatúmue iniurijs ob-
Luc. 20. noxiã: & tali præterea angulari lapide
Rom. 9. obfirmatũ, ut quisquis ad illũ quoquomo-
1. Cor. 3. do impingat, cõminuatur omnino) nullis profectò amplius iaciendi ullius etiã fundamenti ministris in Christi Ecclesia opus habemus. imò uerò docemur, cum dignitate id Prophetici atq; Apostolici ministerij, cum positi itẽ per illos fundamenti autoritate, deniq; & cum Ecclesiæ totius unitate pugnare: ad hæc & pro anathemate ipso habendum esse: si quis sibi post Apostolos, parem cum illis tradendæ ullius doctrinæ potestatẽ atq; autoritatẽ arrogare, alijsue decernere conetur. Deinde postequam

postequam Prophetici iam atq; Aposto-
lici ministerij functionē in ponendo omnis
sanæ doctrinæ fundamento completā pla-
nè esse, neque amplius requiri in Ecclesia
posse uidemus: frustrà sanè miraculosa e-
tiam illa spiritus sancti dona (quæ ad ap-
probandam potißimū initio Apostolici il-
lius ministerij, fidē, uim, ac dignitatē per-
tinebāt) amplius in Ecclesia expectemus,
cuius generis olim fuerunt, repentina lin-
guarum dona, peculiares in uisionibus re-
uelationes: Sanationes item repentinæ,
ac dæmonum expulsiones, & mortuo-
rum suscitationes: quæ Paulus uno uer-
bo δυνάμεις uocat. Quatenus enim non
modò nō eget amplius Christi Domini Ec-
clesia, Apostolici ministerij functione, in
ponendo ullius omnino doctrinæ funda-
mento (cùm id alioqui in scripturis san-
ctis absolutißimè præstitum habeamus)
sed modis etiam omnibus eos auersetur,
qui illam denuò reuocare ullo modo ue-
lint: Hactenus sanè etiam non mo-
dò non requirit amplius ulla eiusmo-
di miraculosa dona in suo ministerio,
quæ ad comprobandam, potißimum

Apostolici illius ministerij functionem pertinuisse nouit: sed suspecta habet iam insuper, eiusmodi, aliaq; adeò omnia miraculorũ genera, eò quòd (post absolutũ alioqui Ecclesiæ fundamentũ) haud aliter iam faciant ad conuellendam Apostolicæ functionis fidem omnem atq; autoritatem, cõmendandasq; nouas omnes dæmoniorũ doctrinas, à posito semel fundamento Apostolico alienas: quàm olim ad approbandam Apostolici ministerij functionem (Diuino beneficio) pertinebant. nimirum ea sunt tempora, ut qui Apostolici fundamenti ueritati credere, inq; illo conquiescere nolunt, miraculorum præstigijs dementati, mendacio iam demum credant:

2. Thes. 2 quemadmodum Paulus docet. Non est igitur quòd miraculosa amplius dona operáue ulla, in Ecclesiastico iam deinceps ministerio requiramus: sed eas duntaxat ministerij partes obseruemus, quas ad superstruendum (posito iam fundamento) ædificiũ Ecclesiæ, eiusq; custodiã ac cõseruationẽ à Domino cõstitutas esse scimus. Atq; eos quidem qui structuram Ecclesiæ prosequi, in posito iã fundamẽto, debeãt:

uerbi

uerbi ministros (in genere) uocamus. Quæ sanè in parte ministerij multa à Paulo dona poni uidemus. προφητείαν, quæ in eruendis scripturæ mysterijs, colligendoq́; legitimo sensu illius uersatur. διδασκαλίαν, quæ in tradenda populo, omnis sanæ doctrinæ facilitate, perspicuitate, gratia, ac methodo quadam est posita. ἐλεγχείαν, quæ in dexteritate atque pondere reprehensionum consistit. παράκλησιν, quæ est uis quædā permouendi animos hominum per exhortationes. παραμυθίαν qua dolor ac molestia afflictionum omniū leuatur: animi grauiter affecti, deliniuntur, eriguntur et corroborantur, per promißionum diuinarum consolationem: gratuitæq́; bonitatis ac misericordiæ diuinæ cōmendationem. Et donum linguarū: non equidem repentinum illud ac miraculosum: sed quod Dei quidem & ipsum beneficio, nō tamen sine nostro studio interim, nostraq́; opera ac diligentia (Deo ita uolente) obtingit. Hisce nimirum donis suis exornat etiamnum Dominus in sua Ecclesia uerbi sui diuini ministerium (pro co ac illi libitum est) ad eius ædificationem.

Rom. 12.
1. Cor. 12

functione ad curam custodiamq; suam nihil adhibent aliud quàm gladiũ spiritus: hoc est, Verbi diuini autoritatem, per admonitionum & reprehensionum gradus, usq; ad excommunicationem, & anathematismum: quibus solis, omnem Ecclesiæ, eiusq; disciplinæ contemptum ad extremũ puniunt. Cæterùm Magistratus (iuxta Politicam suam à Deo ordinatam præeminentiam) Politicum quoq; gladium suum adiungit in sua functione, ad conseruandum in Ecclesia legitimum disciplinæ usum, puniendumq; contemptũ illius: nempe ut quisq; in utriusq; tabulæ obedientia suæq; uocationis officijs contineatur, & ne progressus structuræ perpetuus, in cõplendo Ecclesiæ sibi cõcreditæ ædificio, quoquomodo impediatur. Atque publica quidem flagitia omnia, publicamq; & pietatis & trãquillitatis in Ecclesia uiolationem, coërcet gladio suo Magistratus, pro functione sui ministerij: sed in dogmatum controuersijs non prius sibi quidquam sumit, quàm de illis per legitima Ecclesiæ iudicia (iuxta gradus disciplinæ ecclesiasticæ) ex uerbo Dei statuatur. quorum sanè

con-

contemptum, Magistratus, impunem ferre non debet pro functione sui ministerij: pro eo atq; id ipsa Ecclesiæ ædificatio postulare uidetur. At uerò quoniam cura ac custodia hæc istius ædificij, non tam sanè dependet ab humana cura, operáue, aut potentia (in quibus alioqui Politici Magistratus cuiusq; uis, existimatio, atq; autoritas maxima ferè ex parte consistit) quàm potius à diuina prouidentia & uoluntate: Seruat non rarò Deus suam Ecclesiam, diuina sua uirtute ac potentia: progressumq́; structuræ illius euidentissimè promouet, non tantùm sine ullo Magistratus præsidio, sed in summa etiam Magistratuum tyrãnide & persecutione. id quod alioqui nostro hoc seculo factum esse (diuino beneficio) atque etiamnum fieri luculentissimè uidemus. Sed tamen utitur sæpenumero etiam Magistratuum ministerio ad conseruandam tuendamq́; publicam Ecclesiæ pietatem pariter ac tranquillitatem, ut se illorum quoq; Dominum esse declaret: & eorum præterea officium ipsis (in præcellenti illorum uocatione) commonstret. Presbyterorum autem

tem

tem ministerium uult omnino esse perpe-
tuum, in quauis rectè instituta Ecclesia:
ut per illius functionem legitimam, uerbi
sui Diuini sceptro, regatur & conserue-
tur. Vt enim sine uerbi Diuini doctrina
consistere Ecclesia (haud aliter quàm
corpus sine anima) non potest: Ita doctri
næ rursum probatio legitima, sine Presby
terorum ministerio haberi non potest.
quod equidem si nostro hoc tempore, ini
tio renascentis Euangelij, restitutum ut-
cunq; fuisset: non tot proculdubio nũc do-
ctrinæ dissidia inter nos, qui Antichristia
nam Papæ Romani tyrannidem unanimi
ter accusamus, haberemus. Sed momento
omnia restitui non potuerunt. Atq; uti-
nam nunc demùm qui in Ecclesiarum mi-
nisterio uersantur, huc animum adijci-
ant, ut restitutis Ecclesiæ cuiq; suis pres-
byteris, usum tandem legitimum discipli
næ Ecclesiasticæ, legitimaq;, ex uerbo
Dei, Ecclesiarum iudicia instaurẽt. Nos
id quidem in nostris Ecclesiis, pro nostra
uirili, conati sumus: sumpto exemplo à
Geneuensi & Argentinensi peregrinorũ
Ecclesia. Et quantum fructũ ea res attu-

lerit in nostris Ecclesijs, id equidem à me non facilè uerbis explicari queat. Et præstat hæc ab alijs, quàm à nobisipsis cõmemorari. Hoc unum addam: nullũ eiusmodi, siue doctrinæ, siue animorum dißidiũ in nostris Ecclesijs exortum esse: quin protinus adhibito disciplinæ usu (sit Deo gratia) sisteretur, adeoq́; & tolleretur. Iam uerò exponemus, quosnam ministrorum ordines, quasq́; singulorum functiones: quos item cultus Diuini, ac fidei nostræ exercendæ ritus: & qualem Disciplinæ Ecclesiasticæ usum in nostris Ecclesijs, potißimùm autem in Germanorum Ecclesia, habeamus.

DE MINI-
STRIS ECCLESIÆ *PEREGRINO-RVM LON-DINI.*

PRIMVM omnium agnoscimus, Maiestatem Regiam, esse in nostra quoque Ecclesia (quemadmodum & in alijs omnibus Regnorum suorum Ecclesijs) summum omnino in terris, ac modis omnibus precellentē Dei Ministrum, quod ad vsum gladij attinet, cui nos omnem nostram (in Domino) fidem, subiectionē, atq; obedientiam, debere omnino profitemur. Deinde verò habemus, duos præcipuos in nostra Ecclesia peculiarium Ministrorum ordines: Alterum Seniorū, qui & Presbyteri, iā olim Græca voce ita vsurpata, vocantur: Alterum autem Diaconorum, qui egenorum inopiæ curam habent. In priore porrò Seniorum ordine, Alij sunt rursus, qui in verbo & doctrina laborant, inq; publico verbi & Sacramentorum ministerio versantur:

Act.20. atque hi in scripturis Episcopi, Pastores,
Philip.1. & Doctores vocãtur. Alij verò, etsi ipsi
Tit.1. non funguntur publico verbi ac Sacra-
1. Tim. 5. mentorum ministerio, verbi tamen Mi-
nistris perpetuò interim adsunt, omni ope-
ra, studio, concilio atq; auxilio suo. Et cu-
ram sustinent totius Ecclesiæ vnà cum
verbi Ministris, vt in omni pietate, san-
ctimonia, pace, ordine, atque honestate
(iuxta verbum Dei) gubernetur, & con-
seruetur: quo etiam nomine à Paulo (Gu-
1. Cor. 12. bernationes) vocantur. Vniuerso autem
huic Seniorum ordini præest vnus, ex il-
lorum numero ad id electus, vt eius auto-
ritate vnanimis simul omnium consen-
sus, in rebus omnibus retineatur: isq; per
Maiestatem Regiam Superintendens
in Diplomate Regio vocatur. Est au-
tem hoc duntaxat nomine alijs superior,
quòd plus laboris ac curæ sustineat alijs
omnibus, non tantùm in gubernanda Ec-
clesia tota: sed in defendenda illa etiam,
aduersus conatus omnes omnium aduer-
sariorum, & vnanimi omnium consen-
su, in doctrinæ controuersijs retinendo.
Cæterum in verbi & Sacramentorum
ministerio, inque disciplinæ item Eccle-
siæ

clesiasticæ vsu, nihilo quàm reliqui Seniores, maiorem obtinet autoritatem: Sed ei perinde atque alij omnes subiectus est: Et quemadmodum ipse (pro ministerij sui ratione) aliorum curam gerit: ita se vicissim etiam aliorum curæ, in verbi Diuini obedientia, & disciplinæ obseruatione, submittit. Præterea verò in eo ipso priore Seniorum simul omnium ordine, Superintendens ipse, ac verbi Ministri oēs, postea quā à reliquis Senioribus totiusq́; Ecclesiæ assensu electi fuerint, Maiestati Regiæ (iuxta Priuilegij dispositionem) per Ministros Ecclesiæ offeruntur: vt Regia prius autoritate approbentur, quàm publicè suo ministerio coram Ecclesia inaugurentur. Reliqui verò Seniores omnes, Diaconi item, et si qui sunt alij Ministri, sola Seniorum & Ecclesiæ autoritate (ex Regio indulto) asciscuntur & instituuntur. Quòd verò ad Ministrorum (in singulis ordinibus) functionem atque officium attinet, id totum in concionibus illis expositam habetur, quæ antè Ministrorum electionem circa publicas Ecclesiæ preces (hoc nomine institutas) haberi solent: de qua iam alioqui

etiam nobis dicendum erit.

De Ministrorum Electione, & quæ illam præcedant.

CVM Ecclesia vno aliquo, aut pluribus Ministris opus habet, indicitur publicum ieiunium toti Ecclesiæ: constituiturq́; dies certus per Seniores, publici huius ieiunij, & precum publicarum in Ecclesia: ac diebus aliquot anteà è suggestu toti populo denunciatur: vt (quatenus fieri potest) tota Ecclesia eo ipso die constituto cōueniat: ac Dominū summo studio atque attentione animi summa, pro fidelibus ministris eligēdis precetur. Ipso autem iam ieiunij ac precum die, vbi Ecclesia circiter horam nonam conuênit: post decātatum Psalmum aliquem, ad hoc institutum pertinentem, habetur publica concio per ministrum, in qua hæc potißimum capita tractantur.

Primum ostenditur, cur in Ministrorum electione (quemadmodum in alijs publicis & grauibus Ecclesiæ neceßitatibus, publicum ieiunium, et publicas preces

ces instituí oporteat. Nimirum, vt ministerium ipsum Ecclesiarum, non est humana vlla, sed Diuina planè institutio: ita & ministri fideles ac pij, nulla humana industria, prudentiáve sola, sed singulari Dei beneficio, Ecclesiæ donantur. Cumq́ omnis in Ecclesia successus (ex Diuina ordinatione, à Ministrorum fide, cura, ac pietate, maxima ferè ex parte propendeat: neque item aliunde plus sit periculi toti Ecclesiæ, quàm ab hypocrisi negligentia, & impietate ministrorum: nosq́ (vt homines) non possimus non semper falli & fallere: tutissimum esse, vt in ministrorum electione summo studio, atque animi summa attentione, nomen Domini inuocetur: oreturq́ Pater Deus, vt ipse in nostra electione, consilia nostra omnia, iuxta beneplacitum sanctæ voluntatis suæ, regere dignetur. Et qui nobis iam in vnigenito suo filio placatus est, curamq́ nostri propter illum Paterno iam affectu gerit, idem se etiam in Ministrorum nostrorũ electione verè esse nostrum Deum, nosq́ verè suum populum esse testetur: datis nobis eiusmodi Ministris, per quos nomen illius adorandum

indies magis ac magis glorificetur in sua Ecclesia: ipsaq; Ecclesia incremēta semp sumat in vera Dei & nostri cognitiōe, in omni pietate, integritate, & honestate.

Mat.9. *Ita Christus Dominus vult, vt Do-*
Luc.10. *minum meßis oremus: vt ipse bonos ac fideles operarios in messem suam extru-*
Luc.6. *dat. Ita ipsemet Christus Dominus, circa Apostolorum suorum electionem, in mōte per noctem totam precatur. Ita & A-*
Act.1. *postoli circa Matthiæ electionem.*

Horum & similium exemplorum cōmemoratione, adhortatur Ecclesiam Minister, vt non tantùm in cœtu illo publico, sed & domi quisq; suæ priuatim, in verò ieiunio ac mēte sobria diligentißimè precetur: ut Deus Opt. Max. suæ Ecclesiæ in hac Ministrorum electione per Spiritum sanctum suum adesse, electionemq; ipsam Diuino afflatu suo gubernare dignetur, ad gloriam vnigeniti filij sui: & Regni ipsius in nostra Ecclesia salutarem propagationem.

Deinde exponitur functio ipsa atque officium, eorum qui sunt eligendi Ministrorum, coram tota Ecclesia: Et numerus eorum, quot sint eligendi iuxta

Eccle-

Ecclesiæ necessitatem, indicatur. Quia verò Duos esse diximus peculiarium (in nostra Ecclesia) Ministrorum præcipuos ordines: Seniorum videlicet & Diaconorum. Atq; in priore Seniorum ordine quædam rursus discrimina esse ostendimus, iuxta quæ functio singulorum exponitur, circa illorum electionem, ad hũc modum.

Si verbi Minister, vnus, pluresve eligi debeant: hæc ita de eorum officio dicuntur.

PRIMVM, Verbi Ministerium, esse Diuinã in sua Ecclesia ordinationem, institutã ad eius ædificationem: id quod vniuersa scriptura passim expressè testatur. Et proinde grauiter peccare eos, qui in deligendis verbi Ministris, non tam quærunt Dei gloriam, quàm priuatos potius affectus suos, siue ex amore, siue ex odio sequuntur. Vim enim inferunt Diuinæ ordinationi, atq; ita in Deum ipsum grauissimè peccant. Peccant & in ipsam Ecclesiam, dum illam in publico

Matt. 10. 18.28. Marc. vlt. Ioan. 20. 1. Cor. 12. Ephe. 4. Act. 1. 12. 14.

eius ministerio, priuatis suis ipsorum affectibus (tanquam ipsius domini) subiectam habere conantur. Sed multo adhuc grauius peccant, qui verbi ministerium in Ecclesia, contemnunt, rident, & traducunt: quicquid enim huius faciunt isti, id totum in Dei ipsius contumeliam redundat, qui in Ecclesiæ suæ ministerio,
Act.5. vel contemnitur, vel honoratur. Vnde etiam Petrus Apostolus, in arguendo Anania, contemptum sui ministerij in Spi-
Act.7. ritum sanctum transfert. Et Stephanus apertè docet, Pharisaicos illos Sacerdotum Principes, in persequendis Dei Prophetis, non tam Prophetis ipsis, quàm potius Spiritui sancto restitisse. Omnium autem grauißimè peccare dicuntur, qui sese ipsimet ad ministeriũ insinuare, atq;
Num.22. Balaami exemplo, non quæ Dei sunt, sed
2.Pet.2. sua potius quærentes, illud appetere in-
Iudæ. uidentur.
Philip. 2. Deinde exponitur officium Ministrorum verbi, in ministerio ipsorum: nẽpe hæc illis quæ sequũtur (pro summa ipsorum virili præstanda esse.
Math.20. I. Vt quemadmodum verbi Diuini,
Ephes.4. non autem humanarum traditionũ Ministri

nistri vocantur: ita puram etiam atque incorruptam doctrinan Verbi diuini (rectè illud secantes) Ecclesiæ suæ tradant, 2. Tim. 2.
non cauponantes neque adulterantes illud ullo modo. Quid enim paleis cum tritico? Ierem. 23.

II. Vt Diuinas institutiones Ecclesiasticas (quas Sacramenta vocamus) fideliter ac diligenter, ita vt sunt institutæ, administrent: vimq; naturam, ac dignitatem illorum veram, Ecclesiæ sedulò commendent & inculcent.

III. Vt concreditæ sibi Ecclesiæ curã, 1. Pe. 5.
vna cum reliquis Senioribus seu Presbyteris habeant, cum omni diligentia ac fide: per admonitiones, consolationes, reprehensiones & legitimum disciplinæ Ecclesiasticæ vsum, iuxta verbum Dei. Act. 20. 2. Ti. 3. 4.

IIII. Vt ora aduersariorum omnium, Ti. 1.
virtute atque autoritate verbi Diuini (cuius sunt Ministri) obstruãt ad Ecclesiæ ædificationem: gregemq; suum à feris, noxijsq; bestijs dissipari ac depasci nõ sinant. Act. 20.
Sed ab eis illum fideliter ac diligenter præmoneant, siquidem nullam spem resipiscentiæ videant, & Ecclesia ab ipsis (per priuatas admonitiones) liberari nõ

1.Pet.5. *posßit. V. Vt hæc omnia præstent, non tanquàm Dominium sibi in Ecclesiam vllum vsurpantes: sed tanquàm Ministri ipsius: vt gregis exemplaria, à Spiritu sancto in hoc constituta.*

TERtiò exponitur, quales nam viros potißimum ad tantum ministerium quæri atq; eligi oporteat. Nempe qui in sacris studijs diligenter versati, certis veræ pietatis officijs, ea se omnia præstare, & velle, & posse, vtcunq; declararunt, ijs
1.Timo.3. *alioqui ornati dotibus, quas Paulus in*
4.
Tit.1. *Ministris verbi commendat, ac rursum ab ijs vitijs longè alieni: quæ Paulus in illis reprehendit grauißimè, vultq; ab illis esse quàm longißimè aliena. Imprimis verò cauendum esse. Ne Neophyti ad hoc Ministerium assumantur: Et qui turpis lucri, aut propriæ gloriæ suæ causa, sese ipsimet ad ministeria insinuant. Istiusmodi enim omnes non à ministerio solùm vnà cum Simone Mago arcendi*
Act.8. *sunt: sed non ferendi etiam in ipso cœtu Ecclesiæ, nisi manifesta indicia ac testimonia resipiscentiæ suæ ædant.*

POstremò exponitur, quodnam sit totius cœtus Ecclesiastici erga verbi Ministros

*nistros officium: nempe vt illis in legiti-
mo ipsorum ministerio, tanquàm Christi* 2.Corin.5.
Domini legatis, imo verò tanquam Chri Luc.10.
*sto ipsimet Domino per illos loquẽti, pare
ant. Admonitiones eorum tam publi-
cas quã priuatas libenter atq; amãter ad-
mittant. Cœtus publicos Ecclesiæ reue-
renter ac diligenter quisq; in Ecclesia ob
seruet. Et ab omnibus murmurationibus
contra Ministros, eorumq́; ministerium,
modis planè omnibus caueat. Non fert* 1.Theß.4
*enim inultum Deus Ministrorum ipso-
rum contemptum: sed multo minus fert,
temerè excitata aduersus illos murmura,
aut conspirationes. Id quod multa alio-
qui & vehementer horribilia in scriptu* Exo.16.
ris exempla testantur. Postremò dicitur 2.Para.36
esse quoq; officium Ecclesiæ erga verbi Iere.26.29
Ministros, vt illis de honesta viuendi ra Zacha.7.
*tione (pro sua virili) prospiciat. Dignum
est enim, vt dum seminant spiritualia,
corporalia vicißim metant: nec desit pa-
bulum boui trituranti quemadmodum* 1.Cor.9.
Paulus docet. Gal.6.

Hæc ita de verbi Ministrorum erga Ecclesiam, & Ecclesiæ rursum erga illos officio in concione dicuntur: ante ver-

bi.

bi ministrorum electionem.

Si verò ex alijs Senioribus, subsidiarijs Ecclesiæ gubernatoribus, aliqui, vnus pluresue, eligi debeant, tum hæc de illorum functione pro publica concione dicuntur.

PRIMVM docetur Ecclesia, hoc talium Seniorũ seu Presbyterorum ministerium, esse Apostolicã ordinationem: & proinde Diuinam quoq;. Idq; ex doctrina Pauli Apostoli, qui inter Presbyteros discrimen constituit: dum eos qui in verbo laborant duplici honore dignos esse docet, Alios verò vocat, subsidiarias Gubernationes.

1 Timo. 5.
1. Cor. 12.

Deinde exponitur talium Seniorum officium ac dignitas in Ecclesia Christi. Nempe cœtum illorum esse veluti Senatum quendam totius Ecclesiæ, quod quidem ad custodiam veræ religionis ac disciplinæ Ecclesiasticæ attinet. Vt ad Seniorũ cœtum referri, semper in causa reli-

gio-

gionis oporteat omnia, quæ per solos verbi ministros curari cõmodè non possunt. Et proinde hæc, quæ sequuntur, ad ipsorum officium imprimis pertinere.

I. Vt vna cum verbi Ministris curam ac sollicitudinem omnem habeant totius Ecclesiæ, in eius gubernatione (quod ad veræ potissimum religionis curam ac custodiam attinet) iuxta verbum Dei: tam in retinenda doctrinæ puritate ac consensu, quàm in legitimo Sacramentorum & disciplinæ Ecclesiasticæ vsu obseruando.

II. Vt quemadmodum vnà cùm verbi ministris curam sustinent totius Ecclesiæ: ita vicissim (cùm sint Senatus vice in ipsa Ecclesia) debent etiam verbi ministros, & omnes alios qui publico aliquo munere in Ecclesia funguntur, diligenter obseruare, totius Ecclesiæ nomine: in doctrina, vita, ac conuersatione ipsorum. & (siquando res postulet) admonere illos etiam, adeoq; & reprehendere priuatim ac publicè. Deniq; & ministerio ipsorum, illos, cùm assensu Ecclesiæ destituere: si per admonitiones ac reprehensiones Ecclesiasticas, iuxta gradus illarũ præscriptos habitas, reduci ad resipiscen-

tiam

nolint. III. Vt simultates, dissidia, & controuersias omnes (si quæ fortè incidant in Ecclesia) amicè ex verbo Dei (quoad eius fieri potest) componant: dentque sedulò omnem operam, per amicas istiusmodi cõpositiones: vt aut nulli, aut pauci ex Ecclesia ad forensia iudicia, tribunaliaq; recurrant: quod equidem sine magna Ecclesiæ indignitate (quemadmodum Paulus docet) fieri non potest. Breuiter, idem est planè istorum Seniorum & verbi Ministrorũ officium: nisi quòd sibi non sumunt verbi ac Sacramentorum Ministerium. Nimirum horum functio, penes verbi Ministros, ad externam quandam Ecclesiæ gubernationem magis quodãmodo spectare videtur. Suntq; veluti custodes quidam, vnà cum verbi Ministris totius Ecclesiæ: ac rursum veluti os ac manus totius Ecclesiæ, apud verbi Ministros & alios omnes, qui publico quocunque munere funguntur.

1.Cor.6.

TERtio exponitur, quales nam potissimùm viri ad hoc ministerium, quæri & eligi debeant: nimirum tales, quales & ad ipsum verbi ministerium: aut qui certè quàm proximè donis suis à Domino col-

no collatis ad verbi Ministros accedunt: vt si illis eruditione pares non sint omnino, grauitate interim morum, prudentiaque, ac vitæ integritate: deinde & vsu rerum longo, ac iudicij dexteritate, super omnia autem pietatis studio, eis ne cedant. Ita enim etiámsi vnà cum verbi Ministris publicè non docent: Sint tamen veluti exemplaria quædam totius Ecclesiæ in hisce donis, quæ iam commemorauimus: & quæ plurimum habent momenti in legitima Ecclesiæ gubernatione.

POSTREMO exponitur, quodnā sit plebis totius in Ecclesia erga istiusmodi Presbyteros seu Seniores officium: nempe vt illos eodem prorsus, quo & verbi ministros, loco habeat: illorū admonitionibus vltrò ac reuerenter pareat, illis non remurmuret neque reclamet. Ad illos dubia sua omnia, omnia dissidia, omnesq́ue controuersias ac simultates, ante omnia (suo ordine) referat, si quomodo amicè componi poßint: per hos, reliquos Ministros omnes (sicubi aliquid in eis desideretur) admoneat: Et ad hos

tandem

tandem deferat etiam omnes, priuatarum in Ecclesia tota admonitionum contemptores.

Atq; hæc ita de Seniorũ istorum subsidiariorum erga Ecclesiam, Ecclesiæque vicißim erga illos officio dicuntur, ante ipsorum electionem.

Si verò Superintendens Ecclesiarum Peregrinarum eligi debeat: post indictum per illas simul omnes certo aliquo die ieiunium, & factis (vt dictũ est) per illas publicis ad preces exhortationibus: hæc ita de illius officio pro concione dicuntur.

Act.1 *PRimum Superintendentis, seu*
1.Timot.3 *Inspectoris ministerium, Græ*
ci ἐπισκοπὴν *uocãt, esse Di-*
uinã ordinationẽ in Christi
Math.28. *Ecclesia, per ipsummet Christum Domi-*
Lucæ.22. *num, inter ipsos etiam Apostolos insti-*
Ioan.20. *tutam, dum Petro, confirmandi reliquos*
1.Petri.5. *fratres in fide prouinciam, peculiariter*
demandaret: non quòd Petro aliã vllam
super reliquos Apostolos potestatem auto
ritatem

ctoritatemve dederit, quemadmodum Papa Romanus somniat: sed quòd parem alioqui atque æqualē omnino aliorum omnium Apostolorum cum Petro potestatem, certo aliquo sollicitudinis aliorū pro alijs ordine, retineri in Ecclesia oportebat: quemadmodum sanctus Dei martyr Cyprianus, verè & præclarè docet. Alioqui manifestè videmus, idem Ministerium, omnibus ex æquo Presbyteris Ecclesiæ attribui: omnesque Presbyteros verbis disertis, Inspectores, seu voce Græca, Episcopos, vocari. Et post constitutam Hierosolymis Ecclesiam, parem honorem Petro, Ioanni & Iacobo deferri audimus. Sed vt ordo certus, in pari alioqui planeque eadem omnium simul Presbyterorū gubernatione Ecclesiastica retineatur, vtque omnia ordine ac decenter fiant: ab vno illam ordiri necesse est.

Act.20.

1.Cor.14.

Quia verò plurimum interest, à quónam sumendum sit exordium in tota Ecclesiæ gubernatione: etiamsi parem potestatem omnes pariter Seniores habeant. Docetur Ecclesia, grauissimè peccare eos omnes, qui in quærendo atque eligendo

Superintēdente, quiduis potius aliud, quā solam Dei gloriam, regniq; sui in Ecclesia propagationem intuentur. Et licet in reliquorum etiam omnium Ecclesiæ Ministrorum præpostera electione, grauiter sanè peccatur, quemadmodum alibi iam dictum est: hic tamen tāto grauius peccatur, quanto plus periculi imminet toti Ecclesiæ, si parum diligentem aut fidelem, ne dicam ineptum Superintendentem habeat, siue Inspectorem.

DE Inde exponitur, in quibus functio superintendētis potißimum cōsistere videatur. I. Vt omnes Ecclesiæ Ministros, in ipsorum officijs (iuxta cuiusq; ministerium) obseruet. Fidem ac diligentiam illorum commendet: contrà verò, segnitiem ac negligentiam reprehendat: sitq; custos supremus, retinendæ ac legitimè obseruandæ Ecclesiasticæ disciplinæ. II. Vt Ministros omnes (quoties opus est) conuocet: ordinē ac consensum vnanimem inter eos retineat: illosq; sua, & totius Ecclesiæ autoritate (ex verbo Dei) arguat, & compescat: sicubi septa sui ministerij transcendere conentur.

III. Vt

III. Vt operam omnem suam Ecclesiæ, supra alios Ministros omnes impendat: non in ipsius tantum gubernatione, sed in tuenda illa etiam, aduersus omnes insultus quorumuis aduersariorum: siue doctrinæ puritatem ac consensũ à falsis Doctoribus labefactari, siue ordinem ac decorum in Ecclesia violari, siue pacem ac trãquillitatem illius per nonnullorum in Ecclesia insolentiam perturbari quoquo modo contingat. IIII. Vt quemadmodum ipse supremus est custos Ecclesiasticæ disciplinæ in Ministris alijs omnibus, & tota Ecclesia: ita ipse quoq; eidem disciplinæ Ecclesiasticæ sese (ante alios) subijciat et submittat: sitq; exemplar quoddã reliquis Ministris omnibus, et toti Ecclesiæ, in omni pietate, studio religionis, sollicitudine pro tota Ecclesia, & disciplinæ Ecclesiasticæ obseruatione.

TERtio exponitur, qualemnam virũ ad tantum munus obeundum quæri eligiq; oporteat: nempe eum, qui, vt ĩter omnes alios Ministros ac Seniores Ecclesiæ, ordine, ac loco, primas partes obtinet: ita illis omnibus etiam, eruditione, pietate, grauitate, ac prudẽtia antecellat: sitq; ve-

lut Dux illorum, in propagando Regno Christi in Ecclesia, per doctrinæ puritatem, prudentiam, et pietatem.

POStremo dicitur etiam, de reliquorum Ministrorum ac Seniorum omnium, totiusq́ adeò Ecclesiæ erga Superintendentem officio. I. Vt nihil inter Ministros ac Seniores statuatur in publica Ecclesiæ gubernatione, inscio, inconsultoq́ Superintendente. Cuius alioqui partes sunt precipuæ, rationẽ semper reddere omnium, quæ in Ecclesia fiunt. II. Vt quemadmodum Superintẽdens existimationem omnium Ministrorum tuetur ac defendit, cùm apud Ecclesiam ipsam, tùm alibi etiam vbiq́ (dum res id quoquo modo postulat) ita rursum Ministri etiam ac Seniores omnes, Superintendentis autoritatem atq existimationem, cùm apud Ecclesiam ipsam, tum alibi vbiq́ etiam (si ita incidat) tueri ac defendere pro sua virili debeant omnino: vt murmura omnia ab Ecclesia arceantur. III. Vt quoniam Superintendens, nõ vni tantùm, sed pluribus simul Ecclesijs præest: vnius Ecclesiæ ministri ac Seniores de illo statuere nihil possint, circa il-

lius

tius reprehensionem publicam vel destitutionem (si id fortè commeruisse videretur) nisi conuocatis prius omnium simul Ecclesiarum, quibus præest, Senioribus & Ministris: vt quemadmodum ab omnibus simul Ecclesiarum Ministris eligitur: ita ab omnibus simul etiam (siquidem id commeruerit) & reprehendatur & destituatur. Si tamen in vnam tãtum aliquam suam Ecclesiam peccauerit, ab eius Ecclesiæ etiã Senioribus ac Ministris admoneri peculiariter poterit & debebit. 4. Ecclesiæ officium esse, vt intelligat se ea omnia Superintẽdenti suo debere: quæ se Ministris verbi debere ex verbo Dei agnoscit.

Atq; de Superintendentis erga reliquos Ministros totamq; Ecclesiam, illorũq; vicissim erga ipsum officio, tantum.

Si verò Diaconi eligendi sint: tum de illorum Ministerio pro concione dicuntur ista.

PRIMVM ostenditur, Diaconorũ ministerium, esse Apostolicam, & proinde Diuinam quoque ordinationem. necessa- Act.6.

riam alioqui Christi Ecclesiæ: quatenus Christus Dominus in egenis atque afflictis membris suis, negligi à nobis in Ecclesia haud quaquam vel debeat vel possit. Ac
Deut. 15. quemadmodum in vetere Iudæorum Ecclesia mandato Dei nulli mendico esse licebat: quin aliorum ope subleuaretur: ita magis multo in Christi Ecclesia, mutua inuicem omnium charitas (pro cuiusque vocatione) sese exerere debet: in qua alioqui, omnium typicorum Sacrificiorum ac cultuum loco, vnam nobis charitatem imprimis omnes imperatã habemus: quæ equidem nõ permittit, vt fratres nostros (pro quibus Christus Dominus æquè ac pro nobis sanguinem suum fudit) egere quoquo modo patiamur. Vt igitur egenis in Ecclesia fratribus succurri cõmodius posset: ordinatos habemus ab Apostolis (autore Spiritu Sancto) Diaconos: sine quibus pauperum cura in Ecclesia cõmodè haberi non potest. Quia verò mẽbrorum Christi cura, in Diaconatus ministerio suscipitur: Et quidem potissimum eorum, in quibus se ipsemet Christus Dominus, pasci, vestiri, ac subleuari testatur. Seriò docetur, aduigilandũ esse Ec-

clesiæ, in delectu Diaconorũ: vt tales deli-
gantur, in quibus fides & diligẽtia curan
di membra Christi desiderari non possit.

Deinde exponitur, Diaconorum officium, in duobus potissimum consistere: nempe in sedula ac diligenti collectione, atque item in fideli ac prudenti Eleemosynarum dispensatione. In colligendis porrò Eleemosynis eam esse præstandam Diaconis sedulitatem & diligentiam: quam se non tam hominibus, quorum curam habent, quàm Christo ipsi Domino in afflictis membris ipsius debere agnoscunt. Quoties autem incidit, vt grauiora sint pauperũ onera, quàm vt illis ex cõmunibus eleemosynis satisfieri possit. Diaconorum officium esse, vt huius in tempore Ministros verbi & Seniores Ecclesiæ admoneant: vt per eos Ecclesia ad vberiores eleemosynas commonefiat aut publicè aut priuatim: pro eo ac res id magis postulare videtur. In dispensatione verò eleemosynarum, eam fidem ac prudentiam Diaconis præstandam esse: vt (quoad eius fieri potest) neminem egere patiantur, sed egenorum omnium, non minorem quàm sui ipsorum curam habe-

ant. Summam tamen eorum rationem semper habeant: quos domesticos fidei, et membra Ecclesiæ esse norunt. Præterea vt circa Eleemosynarum dispensationem egenorum quoq; fidem ac pietatem subinde explorent: & eos debiti ipsorum erga Deum ac Ecclesiam diligenter admoneāt sicubi aliquid forte desiderent.

TERTIO exponitur, qualésnam potissimum in Diaconos sint eligēdi: nempe in quibus hæc relucent, quæ circa Diaconorum electionem ab Apostolis obseruata, & à Paulo item de Diaconis prodita habemus. I. Vt sint μαρτυρούμενοι, hoc est, ita spectatæ probitatis, fidei, & integritatis: vt hæ dotes in illis omnibus sint conspicuæ: omniumq; piorum testimonijs approbētur. Quò quidem etiā pertinēt, quæ à Paulo de Diaconis traduntur: nempe, vt sint omni decoro præditi, non lucri cupidi, nō bilingues, non multo vino aut comessationibus deditis, vnius vxoris mariti, regendæ familiæ periti: & quæ in eam sententiā dicūtur. II. Vt sint pleni Spiritu sancto: hoc est, vt dona Spiritus Sancti in illis sint cōspicua: nempe cognitio rerū Diuinarum

Act. 6.

1. Tim. 3.

narum, studium pietatis, lenitas, mãsuetudo, benignitas, gratia atq; energia quædam in admonitionibus, consolationibus & exhortationibus: quarum sese multæ alioqui occasiones in dispẽsandis Eleemosynis offerre plerumque solent. III. Vt sint pleni sapientia, ne quid temerè in dispensatione Eleemosynarũ agant: sed prudenter ac circumspectè illas dispẽsent, ne vel præposterè illas erogent, vel alios præ alijs quoquo modo fraudent. & in omnibus perpetuò propositam sibi ob oculos habeant, Dei potißimum gloriã, et Regni Christi (in eius Ecclesia) propagationem.

QVARTO exponitur, tã Diuitum, q̃ Pauperum in Ecclesia erga Diaconos officiũ: Nempe Diuitũ officiũ esse, vt vltro ac libenter, deniq; etiam liberaliter in vsum atq; alimoniam pauperum conferant, memores, ea quæ habent non esse sua: sed Dei solius propria. seq; bonorum suorum omnium, non esse Dominos, vt eis pro suo vtantur libito atq; arbitrio: sed œconomos duntaxat, & quidem ad breue tẽporis momentũ, à Domino Deo constitutos. apud quem tandem alioqui ratio

1. Tim. 6.
Luc. 12.
Esa. 58.
2. Cor. 9.

Luc.16. rationem illos exactißimã reddere oporteat, eius suæ œconomiæ: ĩ qua sanè nobis non tam sunt spectanda quæ nostra sunt, q̃ quæ Iesu Christi: qui in egenis Ecclesiæ suæ membris vel contemnitur vel honoratur. Deinde Diuites monẽtur ne perinde esse putent, siue ipsimet per se se pro suo arbitrio, siue per manus Diaconorum egenis in Ecclesia subueniant. Interesse totius Ecclesiæ, vt omnia ordine & ad ædificationem fiant. Pugnare item cum Ecclesiæ ædificatione, si otiosi aut pigri homines (in ipsorum otio ac pigritie) alantur: veri autem pauperes Eleemosynis fraudentur. Vt igitur inutile otium ac pigrities non alatur in Ecclesia, vtq; veris, egenis succurratur: ordinati sunt ab Apostolis Diaconi, qui verorum Ecclesiæ pauperum curam imprimis haberent: eo quòd singuli in Ecclesia curam illorum habere commodè non possent. Contemni ab ijs igitur Apostolicam ordinationem: impediri item Ecclesiæ in cura pauperum ædificationem: qui perinde esse putant, siue ipsimet per sese pro suo arbitrio, siue per Diaconos Eleemosynas dispensent. Interim tamen doce-

tur

tur Ecclesia, non pugnare id cum Diaconorum Ministerio, vt frater fratrem priuatim subleuet, dum illum egere videt. Neque per publicas Ecclesiæ in cœtu Eleemosynas prohiberi: quo minus priuatim etiam proximo (dū res ita postulat) succurramus. Sed ordinem retinendum esse publicarum Eleemosynarum in Ecclesia (iuxta Apostolicam ordinationē) vt veris pauperibus Ecclesiæ prospiciatur cum Ecclesiæ ædificatione.

Pauperū verò officium erga Diaconos & totam Ecclesiam esse dicitur: 2. Theß. 3
I. Ita affectos esse debere: vt potius alijs adiumēto (si fieri posset) quàm oneri esse cupiāt. Sintq́ ad dandū ipsi propensiores, quàm ad accipiendum ab alijs: si vllo modo id vel industria sua, vel manuum suarum labore facere possent. Hæc enim est lex Christianæ charitatis, vt quæ proximi sunt, maiore cura, quàm nostra ipsorum curemus. II. Non debere pauperes pudere suæ paupertatis, quatenus quidem sunt Christiani: Statuendum enim esse omnibus christianis, certa Dei *prouidentia id fieri: vt alij sint diuites, alij verò egeant in Ecclesia: vt &* 1. Samu. 2
per

per Diuitum munificentiam, & per pauperum tolerãtiam (dum illi succurritur) nomen Dei in Ecclesia cohonestetur. Statuent igitur pauperes, in sua paupertate illustrari gloriam Dei: illamq; tanquam donum Dei cum omni gratitudine & tolerantia amplectentur: atq; ad aßiduam sui cõsolationem in prospectu semper habebũt Christi Domini exemplum: qui pro nobis vltro ac spõte sua (cum Dominus esset omnium) pauper nihilominus esse voluit, vt eius exemplum intuẽtes, pauperes cum illo esse ne erubescamus: sed in nostra inopia, per nostram tolerantiam, Deum semper, pro nostra virili, glorificemus. III. Pauperes, in accipiendis Eleemosynis cogitare debere, quòd non tanquam ex hominum, sed tanquam ex Dei ipsius manibus Eleemosynas accipiant ad sui sustẽtationem Et proinde ipsorum officij eße: vt eas reuerenter, & cum omni gratitudine, sine vlla amarulentia aut murmuratione accipiant: vtq; ipsis tanquam Dei donis, parcè ac frugaliter ad neceßitatem duntaxat, non autem ad luxum aut voluptatem vtantur: cogitentq;, se, in Deum ipsum

ſum peccare, quoties datis ſibi Eleemoſy nis, aut abutuntur, quoquo modo, aut illas parum reuerenter cum murmurationibus è Diaconorum manibus accipiunt. Sed multo grauius ſe peccare adhuc, ac veluti Deum ipſum in ſua beneficentia ridere: ſi præter neceſsitatem ipſam (prætextu ſimulatæ inopiæ) panem alienum, ad alendum otium pigritiemq́; ſuam poſcant. Tales enim, præterquam quòd ſua hypocryſi, veris Chriſti membris ipſorum Eleemoſynas præripiunt: ipſam etiam Eccleſiam totam fraudulenter ſpoliant, Et ſpiritui ſancto, in Diaconatus Miniſterio (quantum in ipſis quidem eſt) illudunt.

Hæc ita pro concione dicuntur, circa Diaconorum electionẽ: priuſquã electio ipſa inſtituatur.

POST abſolutas autem iſtiusmodi conciones (pro eo ac Miniſtrorum qui ſunt eligendi ratio ipſa poſtulat) priusq̃ conſuetæ aliæ preces publicæ Eccleſiaſticæ inſtituantur, Miniſter Eccleſiam ad precandum peculiariter inuitat, pro ſucceſſu futuræ Miniſtrorum electionis: atque clara voce ad eum modum precatur.

Domi

DOMINE Deus Pater noster cœlestis, cuius solius gratuito beneficio fit, vt bonos ac fideles Ministros in Ecclesia habeamus: & sine cuius auxilio, humana industria nihil omnino efficere potest, nedum vt legitimos Ecclesiæ tuæ Ministros ex nobis ipsis eligere vllo modo possimus. Oramus tuam clementiam (Pater sanctissime) vt Ecclesiæ huic nostræ, quæ te, vnà cum vnigenito filio tuo, ac Sancto spiritu, vnum, Verum, atq; Æternum Deum suum esse credit ac profitetur: Et pro qua idem ipse filius tuus sanguinem suum innocentissimum fundere non dubitauit. Donare digneris, pios, fideles, ac diligentes. N. *(Hic nominandi sunt Ministri, qui eligi debebunt.)* Qui suo Ministerio, secundum Diuinam voluntatem tuam, ad nominis tui gloriam, et Ecclesiæ nostræ ædificationem fungantur. Rege ac guberna, corda, consilia, & suffragia nostrûm omnium, in hac. N. electione: vt solam duntaxat gloriam tuãin prospectu nostro habẽ

tes

tes, eos in. N. nostræ Ecclesiæ eligamus, qui defixis & ipsi suis oculis in solam nominis tui gloriam, ministerio suo, rectè, ac fideliter defungãtur. Exaudi nos quæsumus (Pater clemẽtissime) opem hic tuam Diuinã suppliciter implorantes: per vnicè tibi dilectum nomen, IESV CHRISTI filij tui Domini nostri, Amen.

Post hanc precationem, habentur demum aliæ preces consuetæ pro communibus Ecclesiæ necessitatibus: quibus absolutis, & Psalmo aliquo decantato, monetur Ecclesia, vt omnes domum reuersi, sobriè ac frugaliter toto eo die viuant: ac sine cibo & potu ad vesperam vsq; (quatenus id valetudo cuiusq; permittit) diẽ illum transigant, in precibus & sacra lectione. Aut si quid necessariò (propter valetudinem) cibi sumendum sit: id vt summa cum moderatione & parsimonia fiat: quò facilius, totus dies ille, precibus & cultui Diuino impendatur. Atq; ita demum facta istiusmodi admonitione, dimittitur cum pace Ecclesia: & ad secundam rursus pomeridianam horam conuocatur. Ibiq; rursus fit concio publica: in qua plenius

expo-

exponuntur, quæ matutina concione satis explicari non potuerunt: Populusq; denuo ad precandum inuitatur: Et sic totus dies ille transigitur in ieiunio & precatione, vt Deus futuram Ministrorum electionem, per Spiritum Sanctum suũ gubernare, faustãq; ac fœlicem suæ Ecclesiæ, propter dilectum filiũ suũ, esse velit.

De ritu ipso eligendi Ministros.

RITVM præficiendi Ministros Ecclesijs variè obseruatum esse, cum apud veteres, tum apud nostrorum etiam temporum Ecclesias videmus: pro eo ac Ecclesiæ cuiusq; rationes, ipsaq; adeò tẽpora id videbantur postulare. Olim in vetere post Apostolos Ecclesia designabantur Ministri totius populi suffragijs:
Act.6.14. iuxta exẽplum Apostolorum, circa Diaconorum electionem. Atq; hunc morem Cyprianus suis quoq; temporibus obseruatum esse docet. Sed cum pietas refrigescere passim mox posteà cœpisset: ac plebs ipsa Ecclesiæ dissidia quædam inter sese ale-

re

re, resq; tota ad turbas potissimum simultatesq; in istiusmodi electionibus spectare videretur, atq; priuatis ferè affectibus, omnia agerentur: autoritas demum tota præficiendi Ministros in Ecclesiis, ad Magistratum (publicæ alioqui tranquillitatis atq; ordinis politici retinendi in Ecclesia custodē) deuoluta est: exemplo nimirū ueteris sub Mose Ecclesiæ, in qua Magistratus summos Ministros templi omnes constituebat. At verò & hîc grauius adhuc malum subsequutum est, versa in tyrannidem Magistratus autoritate, & auctis breui rebus Ecclesiæ: tituli Ministerij Ecclesiastici, Aulicorum officiorum premia esse cœperunt. Ecclesiæq; suo fraudabātur Ministerio: dum Aulici homines, ad loca ac titulos Ministrorū admoti, neq; ipsi suo ministerio verè fungerentur, neq; vt alij fungerētur permittere vellent. Accessit ad extremum Papæ Romani tyrannis planè Antichristiana, per quam sibi ille dominium, nescio quod, omnium omnino (toto terrarū orbe) Ecclesiarum (quo iure quaq; iniuria) ita arrogauit: vt ab ipso potissimū, iuratisq; Regni sui satellitibus duntaxat, omniū

vbiq; Ministrorum Ecclesiasticorum institutio tota penderet. Contracta igitur popularis electionis ad Magistratum autoritate, ac demum ad Papam ipsum iuratosq; ipsius satellites deuoluta: perierat propemodum in omnibus Ecclesiis purum ac legitimum earum ministeriũ, quod nunc singulari planè Dei beneficio multis rursum locis restitutum, indiesq; magis ac magis adhuc restitui videmus. Porrò cum perspicuum sit rem plenam semper periculi vtrobiq; fuiße, & in populari illa videlicet publica Ministrorũ Ecclesiæ electione: & in eius iterum ad vnum quempiam, paucósue alios quosdã astrictione: eum nos in nostra Ecclesia Ministros eligendi modum, nobis potissimum obseruandũ eße putauimus: qui & verbo Dei consentaneus omnino esset, & tumultibus interim ac dissidijs popularibus viam vtcunq; præcluderet: nihilominus tamen etiam seruitutem omnem ab Ecclesia arceret. Nempe vt neq; plebis ipsius in Ecclesia autoritas negligeretur omnino: & omnia interim ordine ac decenter fieret, quemadmodum Paulus docet. 1.Cor.14.

Neq; tamen ideo diuersum eligendi

Ministros

Ministros in alijs Ecclesijs morem ac ritũ ullo modo damnamus: modò vt tollatur abusus omnis (quoad eius fierj potest) omnesq́; turbarũ ac dissidiorum occasiones amputentur: sed nos nostræ nobis Ecclesiæ commoditatem, spectandam inprimis esse putauimus. Alioqui eam ubiq́; in Ecclesijs libertatẽ extare optaremus, ut obseruato duntaxat unanimi sanæ Doctrinæ consensu, ritus sanè ac ceremoniæ aliquo modo uariarent, neq; ad unũ & eundem ubiq; modum obseruarentur: sed unaquæq; Ecclesia (sublatis interim præiudicijs, priuatisq́; affectibus õnibus) publicæ (hac in parte) commoditati ac trãquillitati suæ studeret. Sic enim Christianæ libertatis uera legitmaq́; ratio retineri in Ecclesijs, manifesteq́; adeo cõspici etiam posset. Permissa igitur õnibus Ecclesijs sua libertate, nos infrascriptum nobis eligendi Ministros modum sequendum esse iudicauimus: quòd nobis omnium commodissimus nostræ Ecclesiæ esse uideretur, & quòd illum etiã Regia nobis autoritate permissum in Diplomate nostro haberemus.

IN IPSO ergo publici ieiunij die,

ac precum publicarum, ut iam est dictũ: post absolutas preces publicas, monetur Ecclesia: vt sequẽte hebdomade, quisq; ex Ecclesia (inuocato Dei nonime) seriò secũ dispiciat, quosnam ad illud ministeriũ, in quo vnus aut plures fortè desiderantur, maximè vtiles atq; idoneos esse putet: nominaq; eorum in scripto Ministris ac Senioribus Ecclesiæ, per totam illam hebdomadem (sepositis alioqui priuatis affectibus omnibus) tradat. Tota igitur hebdomade illa, Ecclesiæ totius suffragia per Ministros ac Seniores priuatī colligũtur. Altera verò hebdomade posteà, Ministri Seniores, ac Diaconi eius Ecclesiæ omnes, in qua Ministri eligendi sunt (cõstituto ad id certo aliquo die) simul conueniunt: suffragiaq; totius Ecclesiæ collecta, vnà inter sese perspiciunt. Et obseruatis eorum nominibus, qui plurimis Ecclesiæ suffragijs commendati, maximè alioqui idonei præ alijs esse videntur: post factã denuo seriã nominis Diuini inuocationẽ, singuli, alij post alios ordine suo, suffragia sua de eligendis (qui desiderãtur) Ministris ferunt: redditis interim rationibus é verbo Dei petitis, cur alios

præ

præ alijs magis idoneos eſſe iudicent, ne quid priuatis affectibus ullis illic omninò geratur. Non prius autem cœtus ille Miniſtrorum, Seniorum, ac Diaconorum omnium dimittitur: q̃ vnanimi, aut ſimul omnium, aut maioris ſaltem partis aſſenſu, qui deſiderantur, Miniſtri eligã tur: ex ijs, qui Eccleſiæ ſuffragijs commendati, excellentioribus donis à Domino ornati eſſe videntur. Nec ſit inter Miniſtros, Seniores, ac Diaconos omnes quiſquam, qui aliquid omnino habeat, quod aut electionem ipſam in dubiũ vocare, aut eos, qui ſunt electi, à miniſterio ipſorum meritò arcere vllo modo poſſit. FACTA autem iſtiuſmodi electione, accerſuntur qui ſunt electi, ad cœtum illum Miniſtrorum, Seniorum, ac Diaconorum omnium: proponiturq́; illis eius miniſterij, ad quod ſunt electi, tota ratio, atq; animi illorum (quonã pacto ad delatum ſibi miniſterium affecti ſint) diligenter explorantur. Quòd ſi nullam legitimam adferant excuſationẽ, quo minus delatũ miniſterium ſuſcipere poſſint, ſed aſſenſu ſuo comprobent ſuam vocationẽ: tum ſubſequente proximo Dominico die,

sub finē antemeridianæ concionis, priusquàm publicæ preces Ecclesiasticæ instituantur, nomina electorum publicè, per Ministrum è suggestu coram tota Ecclesia recitantur: iubenturq́; electi illi, eo loco, coram tota Ecclesia consistere: quo omnium commodissimè à tota Ecclesia cōspici possint. Ac tum demum Ecclesiastes è suggestu, populo exponit, viros illos (vnum aut plures) post reuisa, collataq́; ac diligenter excussa totius Ecclesiæ suffragia, seria ac graui deliberatione & sine priuatis affectibus vllis, sed solo promouendæ Dei gloriæ (in eius Ecclesia) studio, ad ipsorum Ministerium electos esse: videriq́; illos omnium maximè idoneos, ad eiusmodi ministeriū, vnanimi cōsensu omnium & verbi Ministrorum, et Seniorum, & Diaconorum. Vt autem nemo ex Ecclesia de istiusmodi electione meritò conqueri possit, conceditur rursum toti Ecclesiæ totius hebdomadis proximè subsequentis deliberatio: vt quisq; in Ecclesia secum dispiciat, num in electis viris illis aliquid eiusmodi adhuc deprehēdat, propter quod (siue id ad Doctrinam, siue etiam ad vitæ integritatem pertineat)

de-

à delato illis per electionem ministerio, arceri seriò poßint. Et si quid fortè aliquis ex Ecclesia se habere eiusmodi credat, id tum intra eam hebdomadem, ante subsequentem Dominicum diem, Ministris aut Senioribus priuatim indicare iubetur: vt in cœtu demum Ministrorum ac Seniorum proximo diligens ac grauis accusationum istiusmodi examinatio fiat. Monentur autem seriò omnes in Ecclesia vt sua libertate Christiana, in deferendis apud Seniores electis illis, vtantur quidem legitimè, sed non abutantur: atque in prospectu semper habeant legem Christianæ charitatis, & Ecclesiæ ædificationem. Libertatis enim Christianæ cō seruationem, vt est proculdubio necessaria in Ecclesia Christi: ita gratißimam quoq; esse verbi Ministris, Senioribus, ac Diaconis omnibus. Sed nimiam rursus traducendi alios temerè licentiam, idque sine fructu vllo, aut certa etiam accusationis comprobatione, eam sanè in Christi Ecclesia, adeò non esse alendam, vt ne ferri quidem omnino debeat: multo minus autem clancularias obtrectationes, susurros, ac murmurationes. Legitimum

igitur libertatis Christianæ vsum in Ecclesia retinendum esse omnibus: sed vitãdas rursum omnino, deniq; & non ferendas esse maleuolas, & clandestinas obtrectationes, susurros ac murmurationes, quas alioqui manifestè semper à Domino punitas esse videmus.

Quòd si intra prædictã hebdomadẽ aliquid eiusmodi aduersus electos illos proferatur, quod electionem ipsorũ (facta per Ministros ac Seniores Ecclesiæ diligenti accusationum examinatione) dubiã meritò facere posse uideatur: qui inter electos (ad hunc modum) accusati sunt, ad Ministerium non admittuntur: sed in locũ eorum alij, qui plurimis Ecclesiæ suffragiis (post electos illos) commendati, Ministris verbi, Senioribus, ac Diaconis Ecclesiæ maximè apti atq; idonei esse uidẽtur, substituũtur. Æquum id enim, prorsusq; necessarium esse uidetur, vt in designandis Ecclesiæ Ministris, sũma apud eos sit autoritas: quos autore Spiritu sancto ad regẽdã gubernandamq; totam Ecclesiam ordinatos esse constat.

Si uerò tota ea hebdomade ante sequẽtem Dominicum diem nihil profertur ad-

uersus

uersus electos illos, quod quidem aliquid momenti in se habere uideatur: tum Ministri verbi & Seniores Ecclesiæ, procedunt ad publicam electorum Ministrorũ (coram tota Ecclesia) inaugurationem.

HIC tamen peculiariter obseruãtur quædam, circa Ministrorum verbi, et Superintendentis electionẽ, quæ alioqui necessaria non sunt, circa Seniorum subsidiariorum aut Diaconorũ electionem. Siquidem in Regio diplomate, præclarè sanè ac prudenter constitutum est: vt Ministri verbi omnes, ipseq; imprimis Superintendens (posteaq̃ sunt electi) coram Regia Maiestate sistãtur: priusq̃ publicè ad Ministerium inaugurentur. Vt eorum electio, non plebis tantùm in Ecclesia assensu, sed Regia quoq; autoritate comprobetur. Quæ sanè res multũ facit, ad retinendum sanæ doctrinæ (per omnes Ecclesias) consensum: præbetq; occasionem magnam instituendi peculiares preces in Ecclesijs pro Maiestate Regia, & tuendæ uocationis Regiæ in Christi Ecclesia: aduersus deliria eorum, qui negãt esse locum ullum Magistratui in Ecclesia Christi. Circa ministrorũ verbi igitur, & Superin-

perintendentis electionē, id peculiariter obseruatur, ante publicam illorum coram Ecclesia inaugurationem: quòd posteaquàm electi iam, ac publico totius Ecclesiæ silentio approbati sunt (quemadmodū suprà dictum est) sistuntur tandem per Ministros ac Seniores Ecclesiæ, corā Maiestate Regia, aut si quos ad id alios Maiestas sua loco suo designare velit: atq; ita demum ipsorum electio Regia autoritate comprobatur, iuxta diplomatis ipsius dispositionē. Seniorū verò subsidiariorū, atq; itē Diaconorū electionē, Ecclesiæ ipsi, atq; imprimis eius Ministris Regia beneficētia permissā, omni ex parte, habemus.

Cæterū sunt rursus & alia quædā, soli duntaxat Superintēdenti peculiaria, circa eius electionē, quæ neq; circa aliorū verbi ministrorū, neq; itē circa Seniorū subsidiariorū, aut etiā Diaconorū obseruari solēt. Cum enim Superintendens non vnius tantum alicuius peregrinæ Ecclesiæ, sed simul omnium curam habeat, inq; omnibus pariter suo Ministerio fungatur: omnium sanè etiam Peregrinarum Ecclesiarū aßensu opus est, ad ipsius electionem. Hæc sunt igitur soli Superintendenti peculiaria, circa ipsius electionem.

I. Quòd non tantum per vnam aliquam, sed per omnes simul Pergrinas *Ecclesias, publicum ieiunium publicæq; preces (per illarum Ministros) instituuntur: ante eius electionem. quemadmodum suprà de indicendo ieiunio habetur.*

2. Quòd non vnius tantum etiam sed omnium Peregrinarum Ecclesiarum suffragia, per Ministros et Seniores illarum, priuatim (vt ãteà quoq; dictum est) colliguntur: quatenus plures Peregrinæ Ecclesiæ, cum suis Ministris ac Senioribus constitutæ habentur, et quisq; in illis Ecclesiasticæ sese disciplinæ subiecit, ædita prius (de more) fidei suæ confessione.

3 Quòd post collecta per Ministros ac Seniores omnium Peregrinarum Ecclesiarum (vt iam dictum est) constitutarũ suffragia: non vnius tantum etiam, sed omnium pariter Ecclesiarum verbi Ministri, Seniores, et Diaconi in vnum conueniunt: omnesque simul vnum aliquem per sua suffragia ex ijs eligunt, quos plurimis Ecclesiarum suffragijs commendatos habent, maximeq; ad id munus idoneum videlicet esse cognoscunt. Nimirum quem intelligunt, pietate, eruditione, grauitate, prudentia, atq; autoritate

præ aliȷs omnibus insignem esse.

Quòd si fortè inter omnes omniū Peregrinarū Ecclesiarū Ministros, Seniores, ac Diaconos, de vno aliquo Superintendēte vnanimiter eligendo prorsus conuenire non queat: tum res tota (adiecto à Ministris et Senioribus omnium Peregrinarum Ecclesiarum libello supplici) ad Regiam Maiestatē defertur: vt eius Maiestas, vnū ex ȷs, qui ab omnibus Peregrinarū Ecclesiarum Ministris, Senioribus ac Diaconis proponuntur, in Superintendētem constituat: qui illius Maiestati ad obeundum hoc munus, maximè fidelis atq; idoneus esse videtur.

Atq; hæc sunt tantummodò quæ peculiariter obseruantur, circa verbi Ministrorum et Superintendentis electionem. In reliquis verò omnibus eadem est forma ferè electionis, omnium Ministrorum Ecclesiæ, de quibus iam nobis in superioribus satis dixisse videmur. Iam igitur ad publicam (coram Ecclesia) electionē Ministrorum omniū inaugurationē veniamus.

De publica electorum iam Ministrorum coram tota Ecclesia inauguratione.

For-

FORMA publicæ inaugurationis eorum, qui ad publicum aliquod Ecclesiæ ministeriũ deliguntur, vna propemodum atq; eadẽ esset, nisi illam variatæ (pro cuiusq; ministerij ratione) admonitiones, interrogationes, ac preces, magna ex parte immutarent. Sed quia maxima ferè inaugurationũ pars consistit in admonitionibus, interrogatiõibus, & p̄cibus, cuiq; ministerio peculiaribus, quas pro ministerij cuiusq; ratione variari oportet: operæpreciũ esse iudicauimus, vt vnicuiq; ministerio propriam suam inaugurationem adderemus.

Forma inaugurandi Ministros verbi & Superintendentem ad Ministerium ipsorũ.

POSTEAQVAM Superintendens verbi've Ministri alij, per Maiestatem Regiam (vt dictũ est) approbati sunt: certus aliquis dies Dominicus, aut alioqui solennis, constituitur, ad ipsorum inaugurationem. Ibi verò in ipsa concione, siue matutina, siue pomeridiana (pro

eo

 eo ac commodum est Ecclesiæ) absolutis publicis Ecclesiæ precibus, priusquàm Psalmus decãtetur, Ecclesiastes iubet prodire nominatim electos illos: atque Regia autoritate approbatos, siue Superintendentem, siue alios verbi Ministros, in totius Ecclesiæ prospectum: sic vt medij cõsistant inter reliquos Ecclesiæ Ministros & Seniores, atque à tota Ecclesia conspiciantur. Constitutisque illis ad hunc modũ, commemorabit paucis de ipsorum electione anteacta, vt sese habuit: deque officio ipsorum, quemadmodũ in admonitione circa ipsorum electionem, expositum in superioribus habetur. Deinde non aliud iam restare dicet, quàm vt qui ita sunt electi, totiusque Ecclesiæ aßensu publico, & Regia etiã autoritate approbati, ĩ publico tãdem totius Ecclesiæ cœtu, ad hoc ipsum ministerium ad quod sunt electi, inaugurentur.

Principio autem circa inauguratione͂ electi Superintendentis, & verbi Ministrorum, quærit Ecclesiastes á reliquis Ministris & Senioribus Ecclesiæ, num, qui inaugurandi sunt, approbati sint iam Regia autoritate, iuxta priuilegij dispo-

ſpoſitionem? Illiq; Reſpondet, *Etiam.*

Poſteà vertit orationem ſuam ad electos ipſos, ſiue vnus ſit, ſiue plures: eosq; alloquitur ad hunc modum.

Quandoquidem ad verbi iam miniſteriũ in hac Chriſti Eccleſia, publico illius aſſenſu vocati Regiaq; autoritate commẽdati eſtis: neq; aliud reſtet, quàm vt publicè iam coram toto huius Eccleſiæ cœtu inauguremini, per manuum impoſitionẽ, iuxta Apoſtolicam obſeruationem: quædam mihi prius à vobis ſunt quærenda, nomine totius Eccleſiæ, vt vos ipſimet ore veſtro miniſterium hoc veſtrum, coram tota Eccleſia, atteſtemini atq; approbetis. Proinde veſtrum erit, ad ea mihi (de quibus vos in conſpectu Dei & eius Eccleſiæ interrogauero) publicè & coram tota Eccleſia noſtra reſpondere.

Interrogationes, quæ electis verbi Miniſtris, aut Superintendenti proponuntur publicè, ante eorum inaugurationem.

SENTISNE internum Spiritus sancti in corde vestro afflatum, excitantem vos ad suscipiēdum in hac Ecclesia; delatū vobis hoc ministerium: nempe quòd in illo
non quæratis priuatum vllum vestrum
cōmodum, honorēue vllum, aut vestram
ipsorum gloriam: sed tantum solam Dei
gloriam, atq; incrementū Regni Christi
in eius Ecclesia, per Euangelij ipsius (in
vestro ministerio) predicationem et pro
pagationē? Id equidē ex vobis nunc in cō
spectu Dei (qui videt & nouit omnia)
totiusq; huius suæ Ecclesiæ audire velim,
ad Ecclesiæ ædificationem: & vestri
in illa ministerij approbationem? Respō
dēt electi. *Sentimus: & Deum oramus,*
vt quod in nobis orsus est, ad finem vsq;
etiam perficiat propter Christum, ad glo
riam sancti nominis sui. Amen.

II. Creditisne, Propheticam atq; A-
Ephes.2. postolicam doctrinam veteris & noui te
stamenti, in Biblicis scripturis comprehē
sam, esse vnicum, verum, atq; absolutissi
2.Tim.3. mum fundamentum catholicæ Dei Ec-
clesiæ in Christo: sic vt in scripturis illis
ad plenum contineantur omnia, quæcūq;
vllo

vllo modo ſunt neceſſaria ad ſalutem: cu-
ius Baſis, medium, adeoq; & caput ipſum Act. 4.
ſit, ſolus ille Ieſus Chriſtus, homo ex ho- Epheſ. 1.
mine (iuxta carnem) nempe filius Dauid 1. Cor. 3.
ſemen Abrahæ, conceptus & genitus ex Roma. 9.
Matre Virgine: ſed idem rurſus etiam
verus atq; æternus Deus, æterni Patris Math. 1.
Dei Filius, illi per omnia æqualis & ſu- 28.
per omnia (in triadis Diuinæ ſuæ mona- 1. Ioan. 5.
de) benedictus in ſæcula? Amen.

Reſpondent electi. *Credimus: & Deū oramus, ut hanc fidem, in nobis, & in tota Eccleſia, perpetuò (per Spiritū ſanctū ſuum) adaugere uelit.*

III. Vultíſne huic ipſi fundamēto Eccleſiæ Dei, quod iam profeſſi eſtis, modis omnibus (pro ſumma virili veſtra) in veſtro Miniſterio inſiſtere, ſepta illius nuſquam tranſcendere, illud ſolum, & doctrina & vita veſtra promouere: huic ſoli ſuperſtruere (per gratiam Dei) Aurum, gemmas, aut argentum: ligna verò ac ſtipulas illis ſuperſtructas (pro donorum veſtrorum menſura) ab auro, argento ac gemmis diſcernere: Et tam in alijs arguere, quàm in vobis ipſis (ſi quæ deprehendantur) arguendas præbere exver- 1. Cor. 3.

bo Dei? Respondent electi. *Volumus:*
1.Cor.14. *& quatenus spiritus Prophetarum, in Christi Ecclesia, Prophetis ipsis subiecti sunt, à fratribus hîc nostris subleuari sem per postulamus.*

IIII. Agnoscitisne id esse debiti atq; officij vestri, vt in vestro ministerio in
1.Tim.3. *culpatè (quoad eius fieri potest) & sine re*
Tit.1. *prehensione iusta vlla versemini: nullamq; vllius offendiculi occasionem, tam in doctrina, quàm in vita vestra, cuiquã omnino detis. Et sicubi fortè debito, officioq; vestro (hac in parte) desitis, aut aliquid eiusmodi (vt omnes sumus homines) designetis, vnde offendiculũ aliquod nasci possit: vultisne vos ipsos fraternæ correctioni Ecclesiæ (iuxta vsum disciplinæ Ecclesiasticæ (perinde atq; reliqui omnes in Ecclesia fratres) subijcere: vt secundum verbi Diuini præscriptum (si ita res postulet) arguamini ac reprehendamini, deniq; & ministerio vestro destituamini, si id omnino, Ecclesiæ iudicio, vi-*
1.Tim.5. *deamini commeruisse?* Respondent e-
Gal.2. lecti. *Et debitum, officiumq; nostrum agnoscimus: & disciplinæ Ecclesiasticæ sub esse volumus, vt qui nos non Dominos,*

sed

sed Ministros Ecclesiæ, & quidem homines etiam esse profiteamur: qui peccatis semper obnoxij, semper etiam illorum remedijs egeamus.

ABSOLVTIS hisce Ecclesiastæ interrogationibus, & electorum Ministrorum responsionibus, vertit rursus orationem suam Ecclesiastes, ad ipsam Ecclesiam: & ait.

Audiuistis viri fratres, electorũ istorum fratrum de vocatione ipsorum testimonium: Audiuistis etiam, vt sint affecti (gratia Domino) ad obeundum suũ ministerium, in nostra hac Ecclesia. Hæc verò cum sint nostris omnium viribus maiora, neq; sine peculiari dono atq; auxilio Dei, præstari vllo modo possint: illum ante omnia inuocemus, qui se nobis vsq; ad sæculi consũmationem semper affuturum, neq; nos vnquam in nostris necessitatibus deserturum esse, verè proculdubio promisit: ad hunc modum. Ioan. 14.

Precatio super electis verbi Ministris, circa ipsorum inaugurationem.

vos ad verbi sui Ministerium, in hac sua Ecclesia vocauit: illuminet vos spiritu sancto suo, suaq; manu potenti vos corroboret, & vestrum ministerium ita regat & gubernet: vt in illo fideliter & cum fructu versari semper possitis, ad propagandum Regnum vnigeniti sui filij, in Ecclesia ipsius, per Euangelij sui institutam ab ipso predicationem: propter eundem ipsũ vnigenitum suum filium, Iesum Christum, Dominum & seruatorem nostrum, Amen.

Post absolutam manuum istiusmodi impositionē, vertit sese rursum Ecclesiastes ad totã Ecclesiam: illamq; officij sui erga
Ephes.6. *Ministros verbi paucis admonet: quem-*
Col.4. *admodũ in superioribus, in concione cir-*
2.Thes.3. *ca eorum electionem, descriptum habetur*
Math.9. *hortaturq; Ecclesiam ad assiduas preces,*
Lucæ.10. *vt Dominus Deus non tantum extrudat fideles ac diligentes operarios in messem suam: sed extrusos iam, deinceps quoq; sēper corroboret et gubernet: ne à suo officio, minis vllis, tyrannidéue Satanæ, satellitumq; ipsius absterreantur. Néue in metendo, propter afflictiones et molestias*

(quæ in meſſe hac obueniunt) defatigẽtur animumq́; deſpondeant,
His dictis vertit ſe rurſum Eccleſiaſtes ad electos et iam inauguratos Miniſtros illos: eoſq́; alloquitur ad hunc modum.

Poſtrema admonitio ad inauguratos verbi Miniſtros, antequàm Pſalmus decantetur.

VIRI fratres, Attendite vobis ipſis, & videte, vt in veſtra vocatione iſta, dignè verſemini, vt fidos Chriſti Domini ſeruos decet. Paſcite concreditum vobis gregem Chriſti: curam illius habete, non velut adacti, ſed vltrò ac ſponte veſtra: non turpis lucri ſtudio, ſed liberaliter: neq; dominium vobis vſurpantes in Eccleſiam ſed ſitis velut exemplaria gregis. Rebus aduerſis (vobis alioqui ſemper expectandis) ne frangamini. Contemptum, probra & conuicia, addictorum mundo hominum, forti infractoq; animo, cum omni tolerãtia, ſuſtinete: adeoq; & illorum nomine

Ioan. 20. Act. 20. 1. Pet. 5.

Ioan. 13. 15. Math. 5. 10. 2. Tim. 1. 2. 4.

Io. vobis gaudete, proposito vobis exem-
Luce.6. plo Prophetarum, atq; Apostolorum
omnium: & ipsius deniq; Christi do-
mini. Præstate vos fideles ac diligen-
tes Christi Domini, & Spirit⁹ sancti
1.Cor.3. cooperarios: in arguendo mundo de
Ioan.16. Peccato, Iustitia, & Iudicio ipsius. Ne
efferamini animo, siquando vobis ex
sententia aliquid succedat, prosperen-
túrve aliquo modo res vestræ: multò
minus uerò opes aut honores mun-
di huius expetatis, ne illis inebriati,
tandem indormiscatis, ueniatq; ita
demum homo ille inimicus, & vobis
Math.13. dormientibus, in agro vestro, superse-
minet Zizania. Consolemini affli-
Math.10. ctos, egenos subleuetis, pro vestra vi-
Luce.9. rili: atq; alios ad id faciendum omni
vestro studio exhortemini. Infima
Math.25. memineritis talentorũ vobis in hoc
Luce.19. creditorum, vt ea fœnori exponatis:
non autem vt in terram sudario (quã-
libet in speciem mũdo) inuoluta de-
fodiatis. In hoc toti incumbite, vt stu-
dio ac conatu vestro, plura alia talẽta
communi nostro omnium Domino
(per eius gratiam) lucrifacere possi-
tis

tis. Ita fiet enim, vt ſuperatis tandem veſtris laboribus omnibus, reportetis proculdubio (vbi Princeps ille paſtorum omniũ ſũmus atq; æternus apparuerit) coronam gloriæ immarceſſibilem: audiatisq́; in theatro mundi totius vocem illam longè ſuauiſſimam, Euge ſerue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Deus & Pater noſter cœleſtis, concedat per immenſam ſuam miſericordiam: vt omnes pariter, vocem hanc olim audire poſſimus, propter filium ſuum dilectum, Dominum noſtrum. Amen. *1. Pet. 5.* *Math. 25.* *Lucæ. 19.*

Finita hac admonitione, decantatur Pſalmus aliquis gratulatorius à tota Eccleſia: quo abſoluto, Eccleſia, accepta à Miniſtro benedictione, dimittitur in pace.

Peculiaria in Superintendentis inauguratione.

EODEM *planè modo inauguratur Superintendens, quo reliqui verbi* Miniſtri *omnes: niſi quòd illi in ea tantummodò Eccleſia inaugurantur, in cuius miniſte-*

 nisterio versantur. Superintendens verò in omnibus Peregrinorum Ecclesiis, per interualla, inauguratur: pro eo ac tēpora ipsa id omnium commodissimè permittunt.

Forma inaugurandi Seniores subsidiarios: seu Presbyteros Ecclesiæ, qui in verbo nō laborāt.

P*OSTEAquàm Seniores seu Presbyteri Ecclesiæ electi, publicoq́ Ecclesiæ silentio approbati sunt (vt supradictum est) constituitur certus dies Dominicus, ad ipsorū inaugurationem. Atq ibi tum in publica concione, siue matutina, siue pomeridiana (vt commodius esse videtur) absolutis publicis Ecclesiæ precibus, priusq̄ Psalmus extremus decātetur, Ecclesiastes, iubet nominatim prodire electos illos, in totius Ecclesiæ prospectum (siue vnus sit, siue plures) sic vt à tota Ecclesia conspiciantur. Constitutisq́ eis ad hūc modum, dicet paucis, de ipsorum electione, quo pacto sese habuerit: deq́ officio ipsorum in Ecclesia, quēadmodum suprà in concione circa ipsorum electionem,*

habetur. Neq; amplius iam restare, q̃ vt qui ita electi, totiusq; Ecclesiæ assensu publico approbati sunt: in publico tandem etiam totius Ecclesiæ cœtu, ad hoc ipsū Ministerium inaugurentur. Posteà electos illos sic alloquitur: & ab illis nomine totius Ecclesiæ publicè sciscitatur, de his, quæ sequuntur.

Interrogationes quæ Senioribus subsidiarijs proponūtur, circa eorum inaugurationem.

QVANDO quidem ad Presbyteriū Ecclesiæ huius nostræ electi, publicóq; illius aſsēsu approbati estis neq; aliud iam superest, quam vt publicè in cœtu hoc ipsius per obseruatam ab Apostolis manuum impositionem inaugueremini: ante omnia à vobis postulo totius Ecclesiæ huius noīe, vt mihi de infrascriptis, verè et sine fuco (tanquam in conspectu Dei) testificemini.

I. *Num uos interno Spiritus sancti afflatu ad suscipiendum hoc ministerium, excitatos esse sentiatis: nempe, non ullo ul-*

lius veſtri commodi ſtudio: ſed tantū ut promouendæ (in hac Eccleſia) Dei gloriæ iuxta doctrinam Euangelij Chriſti, pro veſtra virili, ſeruiatis? Reſpondent. *ſentimus: & Deum oramus, vt quod in nobis orſus eſt, ad finem vſq; perficiat, ad gloriam ſui nominis, et Eccleſiæ huius ædificationem.*

II. Creditíſne, Propheticam & Apoſtolicam doctrinam veteris & noui teſtamenti, in libris Biblicis comprehenſam,
Epheſ.2. *atq; vni illi ſummo lapidi angulari in-*
Pſal.19. *nixam Chriſto Ieſu, continere in ſe om-*
2.Tim.2. *nia ad ſalutem noſtram neceſſaria? eſſeq́;*
Lucæ.16 *plenam & abſolutam doctrinam, ad ſalutem omni credenti?* Reſpondent: *Credimus: Et Deum oramus, vt in hac fide, nos, Eccleſiamq́; totā perpetuò corroboret*

III. Vultíſne, in tuenda prouehendaq́; ea ipſa doctrina, præſtandoq́; modis omnibus Presbyterij veſtri Miniſterio pro veſtra ſumma virili incumbere? verbi Miniſtris, opera, ſtudio, conſilioq́; veſtro ſemper aſſiſtere: illos in ferendo ipſorum onere ſubleuare: Eccleſiamq́; totam, vitæ atq; integritatis veſtræ exemplo (tanq̄ fideles ipſius cuſtodes ac Miniſtri) ædifica-

re? Et si fortè quid vestra hac vocatione indignum designetis, vultisne (iuxta vsum disciplinæ Ecclesiasticæ) moneri, corrigi, ac reprehendi, ex verbo Dei: sic vt (quemadmodum reliqui omnes in Ecclesia faciunt) Ecclesiasticæ disciplinæ vos ipsos vltrò ac sponte vestra subijciatis? Respondent: *Etiam, agnoscimusq́ nostri id potissimũ officij esse, vt disciplina Ecclesiastica, sine vllo personarum respectu in Ecclesia obseruetur.*

POST absolutas interrogationes istiusmodi & responsiones, Ecclesiastes versa ad totam Ecclesiam oratione: quòd hæc videlicet ab electis illis Senioribus sine peculiari gratia, & ope Dei præstari non possint, adhortabitur Ecclesiam ad precandum. Et auscultãte tota Ecclesia, ac in genua procumbente precabitur, ad hunc modum.

Precatio circa Seniorum subsidiariorum inaugurationem.

DOMINE Iesu Christe fili Dei viui, qui tuam in terris Ecclesiam ordinato per te hominum ad id vocatorũ Ministerio, vis ad sæculi vsq; con- *Math. 16. Ephes. 4.*

consummationē gubernari: Te nūc supplices inuocamus, vt hosce viros fratres nostros, quos (in tuo nomine) ad *M*inisterium gubernandæ tuæ huius Ecclesiæ electos, tibi ecce sistimus: donis sancti tui adorādiq; Spiritus illustrare ita digneris, vt in illo sanctē & fideliter versari, illoq; ad finē vsq; legitimė defungi possint: ad tuam ipsius, & Patris tui cœlestis gloriam im-
Math. 6. mortalē, quē proinde (ut abs te edo-
Lucæ. 11. cti sumus) supplices etiam inuoca-
Act. 13. mus. *Pater noster &c.*

1. Tim. 5. *Finita precatione, accedunt ad electos Seniores, reliqui Ministri & Seniores Ecclesiæ omnes, in prospectu totius Ecclesiæ: atq; unà omnes capitibus electorū manus imponnt: quibus etiam assistens Ecclesiastes ac manus et ipse capitibus electorum imponens, clara uoce, auscultāte tota Ecclesia, dicit.*

Rom. 12. Deus & Pater noster cœlestis, qui
1. Cor. 12. vos ad gubernandā nobiscum suam
1. Pet. 5. hanc Ecclesiam (iuxta uerbi sui Diuini doctrinam) uocauit, & segregauit: idem vos etiam per Spiritum sanctū suum illuminet, atque inuictæ manus

nus suæ robore Diuino ita corroboret, ut constãter ac fideliter uestro Ministerio fungamini, ad nominis sui gloriam, & Ecclesiæ ædificationem: Amen.

Posteà Ecclesiastes admonet Ecclesiã, de eius erga Seniores officio: quemadmodũ in postrema concionis parte, circa Seniorum subsidiariorum electionem suprà dictum est, & ut pro illis assiduè Deum oret.

Ad extremum uerò (uersa ad electos Seniores oratione) illos exhortabitur: ut contemptũ et odium mundi huius ne morentur: Personas ne respiciãt, sed omnes ex æquo, qui ullo modo Ecclesiam offendunt, moneant, corrigant, ac iuxta usum Ecclesiasticæ disciplinæ reprehẽdãt. Nec plebis modò in Ecclesia multitudinẽ, sed Ministrorum etiam omnium, doctrinam mores, ac totam denique vitam, peculiariter & diligenter obseruẽt. Lupos à grege Ecclesiæ unà cum Ministris uerbi arceant. Vitæ ipsi suæ integritate, pietateq́, atque charitatis Christianæ officijs, toti Ecclesiæ præluceant: Et talenta denique Lucæ. 19.
sibi concredita (siue ea multa, siue pauca 2. Tim. 4.

sint

sint) fœnori in suo Ministerio exponant, ut ita demum etiam coronam gloriæ æternæ, in apparitione Christi Domini, assequantur. Vtq; unà omnes olim uocem illam exoptatissimam audire possimus: Venite benedicti, possidete regnũ, quod uobis apparatũ est ab origine mundi. Amẽ.

TANDEM uerò canitur Psalmus gratulatorius à tota Ecclesia: quo finito, dimittitur cum pace Ecclesia, accepta ab Ecclesiaste benedictione consueta.

Forma inaugurationis publicæ Diaconorum, coram tota Ecclesia.

POSTEAQUÀM Diaconi iam (ut dictum est) electi, atq; publico Ecclesiæ consensu approbati sunt: constituitur certus aliquis Dominicus, aut alioqui solennis dies, ad publicam ipsorũ inauguratioñe. Atq; ibi tũ in publica cõcione, siue matutina, siue pomeridiana (ut cõmodũ est Ecclesiæ) post absolutas preces Ecclesiæ publicas, priusquã Psalmus extremus decãtetur: Ecclesiastes iubet noĩatim prodire electos Diaconos illos (siue unus sit, siue plures)

plures) in totius Ecclesiæ prospectū: sic ut à tota Ecclesia cōspiciantur. Constitutisq; illis ad hunc modū, narrat paucis, quo pacto successerit ipsorum electio: & addit quædam breuiter de eorum officio in Ecclesia, quemadmodum suprà in concione publica, circa ipsorum electionē habetur. Neque amplius restare dicit, quā ut ita electi, totiusque Ecclesiæ assensu publico (per eius silentium) approbati, in publico iam tandem Ecclesiæ cœtu, ad hoc ipsum (ad quod sunt electi) Ministerium inaugurentur. Posteà ad electos ipsos conuersus Ecclesiastes, sciscitatur ab illis, totius Ecclesiæ nomine, de his quæ sequuntur, ad hunc modum.

Interrogationes quæ Diaconis proponuntur, circa ipsorū inaugurationem.

QVANDOquidem nemo hactenus ex Ecclesia quidquam eiusmodi proferre potuit (fratres dilecti) quod uestrā electionem grauare meritò, aut in dubium uocare ullo modo possit. Neque ulla restet dubitatio, quin pu-

blico totius Ecclesiæ huius nostræ consē-
su, ad vestrum hoc Diaconatus officium
electi sitis: Vestrum erit iam, ut corā tota
Ecclesia, vestris ipsorum responsionibus
ad nostras hasce ĩterrogationes, vestram
hanc vocationem ad eius ædificationem
attestemini et approbetis.

I. Sentitísne vos interno Spiritus sancti in cordibus vestris afflatu, ad hoc vestrum Ministeriũ ita vocari, vt nullo commodi vestri proprij, aut vllius omnino alterius personæ respectu, sed tantum studio promouendæ gloriæ Dei, iuuandorumq; pauperum fratrum, et ædificandæ (hac in parte) Ecclesiæ Christi, illud suscipere velitis? Respondent: *Sentimus: et Deum oramus, vt nos in hoc instituto confirmet.*

II. Creditisne, Propheticam et Apo-
Ephe.2. stolicam doctrinam, sacris Biblijs cõpre-
2.Tim.3. hensam, esse veram, salutarem ac nume-
ris omnibus absolutissimam doctrinam:
1.Cor. 3. quæ plenè complectatur omnia, quæ ad
Rom.1.9. salutem nostrã necessariò pertinent quo-
1.Ioan.5. quo modo: & cuius basis ac fundamentũ
1.Tim.2. sit IESVS CHRISTVS, verus De-
us, & verus homo: vnicus mediator no-
ster

ster, per corporis sui propitiatoriã oblatio nẽ. Omnes verò alias doctrinas auersami ni, & damnatis, quæcunq; huic vni veræ, ac salutari doctrinæ vllo prorsus modo repugnant? Respondent: *Etiam, & in hac fide corroborari perpetuò postulamus.*

III. *Vultisne etiam in vestro hoc ministerio (iuxta officium illius) eleemosynas, in vsum ac subleuationẽ pauperũ diligẽter & accuratè colligere: collectasq́; fideliter in timore Domini, prudenterq́; & in omni lenitate mansuetudine, ac modestia egenis, imprimis verò domesticis fidei, subministrare ac distribuere: nullo amoris odijue respectu erga quenq̃ sed pro cuiusq; duntaxat inopia ac necessitate?* Respondent: *Etiam, per gratiã Dei.* Gal. 6. Act. 4.

IIII. *Vultisne vestrum hoc ministeriũ prætereà vitæ vestræ probitate ac sanctimonia, pietatisq́; ac charitatis christianæ officijs (pro vestra virili) ornare, ad Ecclesiæ ædificationẽ? Et si quid fortè (vt omnes sumus homines) designetis, dignũ admonitione, correctione, ac reprehensione, siue publica siue priuata: vultisne vos ipsos vltrò ac sponte vestra subijcere*

disciplinæ Ecclesiasticæ, iuxta verbum Dei: quemadmodum faciunt reliqui in nostra hac Ecclesia fratres omnes? Respondent: *Volumus, & Deum nobis hîc per suam gratiam adfuturum esse, non dubitamus.*

ABSOLVTIS hisce interrogationibus & responsionibus, Ecclesiastes, commendat hoc tale institutum electorũ illorum, toti Ecclesiæ: sed hoc interim præstari ab illis non posse, sine peculiari ope, & gratia Dei. *Vt hoc igitur quod electi illi sunt professi, præstare etiam cum fructu Ecclesiæ possint: inuitat Ecclesiastes ad precandum totam Ecclesiam, ipseq́, auscultante tota Ecclesia, precatur ad hunc modum.*

Precatio circa Diaconorum inaugurationem.

Math. 25. 26. Act. 4. DOMINE Iesu Christe qui nobis te ipsum in nostris pauperibus, nostrosq; pauperes in te ipso singulariter cõmendasti, quò magis ad illos propter te subleuandos excitaremur

mur:quiq́; peculiarem illorū curam in tua Ecclesia (ordinatis per Apostolos tuos Diaconis) haberi omnino voluisti. Te supplices oramus, vnice seruator ac liberator noster: vt è nostris omnium cordibus, radices omnes auaritiæ clementer euellere, veræq́; liberalitatis & charitatis christianæ affectum animis nostris infigere digneris. Viris autem istis, quos per nostrum Ministerium in hoc eligere dignatus es: vt populi tui in hac nostra Ecclesia liberalitatem & colligant diligenter, & collectam fideliter dispensent: largire quæsumus, Spiriritum sanctum tuum, quemadmodū Stephanum protomartyrem tuum, illo olim, in eodem ipso Ministerio repleuisti: vt pauperibus tuis inter nos in vera charitate, piè, et fideliter, cum fructu Ecclesiæ semper seruiant, sine vllo erga quenq̄ amoris odijúe respectu: sed solo tuæ, Patrisq́, tui cœlestis gloriæ in Ecclesia hac promouendæ studio: quē per sanctum nomen tuum (vt abs te edocti sumus) supplices inuocamus: dicentes.

Act. 6

Act. 6.7

Absoluta precatione, accedunt ad electos Diaconos, Ministri ac Seniores Ecclesiæ omnes: et vnà omnes electorum capitibus manus imponunt. Quibus etiam aßistens Ecclesiastes ipse, ac manus simul cum illis imponẽs clara voce (auscultante Ecclesia) dicit.

DOMINVS Deus & Pater noster cœlestis, qui vos ad Ministerium hoc Diaconatus in sua hac Ecclesia vocauit: idem vos in vestra hac vocatione, bonitate, sapientia ac potentia sua Diuina clementer gubernet: vt in illa dignè versemini, ad ipsius gloriã, & Ecclesiæ huius suæ ædificationem propter Iesum Christum vnigenitũ suum filium Dominũ nostrũ. Amen.

Post absolutam manuum impositionẽ Ecclesiastes, vertit ad Ecclesiam, suam orationem: ac primum Diuites sui officij admonet in dãdis liberaliter eleemosynis quemadmodum suprà in postrema concionis parte, circa Diaconorum electionem habetur. Additq́; hîc (pro eo ac tempus ac res ipsa postulat) præcepta Domini eã de re, magnificis promißionibus commenda- *Esa.58. Prou.28. Math.25. Lucæ.12. Act. 4. 1.Cor. 6.*

ta-

ta atq; exornata, Exempla item primitiuæ Ecclesiæ: & quæ huc preterea videtur pertinere. 2.Cor.8.9 1.Tim.6.

Deinde pauperes quoq; illorum officij admonebit, iuxta id quod suprà etiam in postrema dictæ concionis parte scriptũ habetur, vtq; sedulò pro Diuitibus orent, ut eis Dñs ipsorũ liberalitatẽ pẽsare opulenter dignetur. Item & pro tota Ecclesia, vt indies magis ac magis in illa fidej & charitatis ardor excitetur. Ephes.4. 2. Cor. 8.

Postremò admonet etiã Ecclesiastes reliquos Ministros & Seniores Ecclesiæ, ut modis omnibus aduigilẽt, ne quo modo fiat ipsorum culpa, aut negligentia ulla, ut pulcherrimum hoc, summéq; necessarium in Christi Ecclesia Diaconatus Ministerium, in laruam quandam & inanem titulum non degeneret: quemadmodum in Papæ Ecclesia factum videmus, In qua, abolita planè eleemosynarum legitimè colligendarum & dispensandarũ cura, inanẽ tituli Diaconorum vmbrã. ad ornandam blasphemi ipsorum Sacerdotij impietatem detortam esse, nemo negare potest.

FINITIS hisce admonitionibus

conuertit se Ecclesiastes, ad electos et iam inauguratos Diaconos illos: eosq; monet ut Stephani pietatem, constantiam, ac fidem, in sua uocatione: non autẽ Iudæ proditoris fucum atq; hypocrisim, sibi imitãdam esse proponant. Diligenter ac fideliter suo ministerio fungantur: neq; offendãtur probris, mendacijs, conuitijs & calumnijs hominum, etiãsi optimè officio suo (in sua vocatione) fungantur. Nullã aliam pijs omnibus, nedum ipsis, à mundo hoc mercedem expectandam esse. Sed intueantur semper autorem ipsũ suæ vocationis: qui (ut est fidelis) ita efficiet etiam ut õnia cũ maximo fructu Ecclesiæ perferre poßint: & qui ad ipsos dicturus sit olim, siquidem perseuerent. Venite be-

Matth.25 nedicti Patris mei, poßidete Regnũ.

Ad extremũ uerò post istiusmodi admonitionem, canitur Psalmus gratulatorius à tota Ecclesia: atq; ita demum dimittitur in pace Ecclesia, accepta à Ministro benedictione.

Appendix.

Eßet hîc quidem locus agendi, de Ludimagistris & scholis: si in nostris Ecclesijs scholas aut Ludimagistros publicos ha-

bere

bere poßemus. Sed cũ Ecclesiæ Peregrinorum per totam vrbem sint ita hîc dispersæ, ut (pro eius magnitudine) ad vnũ aliquem certum locum, iuuentus totius Ecclesiæ, non facile conuenire poßit: fieri non potest etiam, vt in singulis nostris Ecclesijs, scholæ peculiares aut Ludi magistri habeantur. Qui tamen ad docendũ sunt apti in Ecclesia, hi eos, qui in vicinia illorum morãtur, Ecclesiæ pueros instituunt: atq; ad templa nostra, diebus festis, potißimũ autẽ ad Catechismi explicationem & examinationem adducunt: quemadmodum posteà circa vsum Catechismi dicetur. Absoluta igitur iam tractatione de ordinarijs ac publicis Ministris nostrarum Ecclesiarum, eorumq; electione & inauguratione publica: restat iam ut de partibus, simulq; etiam ritibus publici in nostris Ecclesijs Ministerij dicamus.

De partibus publici ministerii, in Ecclesiis Peregrinorũ Londini.

Qui-

QVATVOR sunt praecipuae partes totius Ministeri publici in nostris Ecclesijs: in quibus omne Ecclesiasticū ferè Ministeriū versatur. Nēpe Ministerium uerbi: Sacramentorum, Mensarum seu eleemosynarū, & Vsus Ecclesiasticae Disciplinae: quae omnia suo ordine, suisq; ritibus ac ceremonijs, in nostris Ecclesijs obseruantur. De quibus singulis nobis iam dicendum erit: & exponendum, ad quem modum singula obseruentur.

De verbi Ministerio in Ecclesijs Peregrinorum Londini.

VERBI Ministerium in nostris Ecclesijs publicè obseruatur, in concionibus dierum Dominicorum, aliorūq; Festorum, tum matutinis tum pomeridianis: in Catechismj explicatione atq; examinatione: & in Prophetijs vulgaribus, seu publicis scripturarum collationibus, doctrinaeq; in concionibus habitae approbatione. De singulis igitur istis

(ad

(ad quem modum obſeruentur) dicemus.

De ritu atque ordine concionũ populariũ Dominicis ac feſtis diebus, in Eccleſiis Peregrinorũ Londini.

EST hoc ſanè in Miniſtrorum verbi & Seniorum Eccleſiæ poteſtate poſitũ, vt Eccleſiã ad cœtum publicum conuocent, quoties id aliqua Eccleſiæ, vel neceſsitas, vel alioqui vtilitas videtur poſtulare. Ac tũ quidem ſemper in quolibet cœtu, aliqua concio è ſcripturis deſumpta habetur: quæ maximè ad inſtitutum videtur facere. Nec vnq̃ cœtus Eccleſiaſtici habentur, in quibus Eccleſia non aliquid ex verbo Dei doceatur. Sed ordinarij Eccleſiæ cœtus, Diebus Dominicis, ac Feſtis ſolẽnioribus, bini habentur: nempe matutini, circiter horam nonam ante meridiem Et pomeridiani, circiter horam à meridie ſecundam. Alijs verò diebus per hebdomadem, in Gallorum Eccleſia bis, Nempe Diebus Martis & Iouis: Germanorũ 1.Cor. 14.

autem

autem Ecclesia semel duntaxat, propter latinas prælectiones (de quibus posteà) nempe diebus Iouis, cœtus Ecclesiastici vnà cum suis concionibus habentur.

Neq; verò frustulatim explicantur scripturæ in concionibus, quemadmodũ in Papismo fieri consueuit: vbi detruncatæ historiæ, aut loci scripturæ nonnũq; sine capite & cauda, ita proponuntur populo, vt neq; ea, quæ proponuntur, satis exponantur: & quæ non proponuntur, negligantur passim, neq; vnquã ferè coram populo attingantur. Multo minus autem formantur conciones ex humanis traditionibus, aut historijs, Philosophorumúe argutijs: sed liber aliquis Biblicus veteris aut noui Testamenti, ab initio vsq; ad calcem enarrandus sumitur: ex quo libro singulis concionibus tantũ prælegitur, quantum commodè vnius horæ interuallo populariter explicari potest: sic vt & percipi omnia, & retineri etiã facilè possint. Qua sanè in re fructus omnium concionum maxima ex parte cõsistit.

DOMINICO igitur quouis die, manè ante horam nonam conuenit Ec-

clesia

clesia: ibiq; Minister circiter horam nonam conscendit suggestum: & ante omnia Ecclesiam ad precandum hisce, aut similibus verbis inuitat.

Posteaq̃ in hoc ita huc conuenistis dilecti in Domino fratres, vt ex verbo Dei ad salutem vestrã instituamini: diuina nobis (ante omnia) gratia imploranda est, vt & ego aliud nihil doceam, q̃ puram verbi sui doctrinam: & vos illam cum fructu etiam (eius beneficio) audire positis.

Precatio ante concionem.

PATER noster cœlestis, cui⁹ lex integra est, animas conuertens: testimoniũ verum, suppeditans imperitis sapientiã, & oculos paruulorum illuminans: suppliciter te oram⁹ (pro tua immensa misericordia) vt cœcas alioqui mẽtes nostras Spiritus sancti tui luce illustrare digneris: vt legem sanctam tuam & rectè intelligere, & intellectam exprimere etiam per omnẽ vitam nostram possimus. Et quia tibi complacitum est (Pater sancte) ut paruulis potissimũ mysteria diuinæ *Psal. 19.* *Matth. 9.* *Lucæ. 10.* *Esa. 66.*

tuæ

 tuæ voluntatis patefacias: atq; illos
imprimis respicias, qui in spiritus hu
militate, suiq; ipsorum diffidentia,
tuum duntaxat verbum expetunt, in
illo conquiescunt, ac reuerenter ad il
lud (filiorum instar) contremiscunt.
Da nobis quæsumus, Spiritum san-
ctum tuum, qui omnem nostri ipso-
rum fiduciam animis nostris euellat,
Rom. 8. omnemq; carnis nostræ sapientiam
simul atq; arrogantiam (tibi alioqui
aduersariam) intra nos ipsos suppri-
mat: & nos iampridem errabundos,
atq; ab omni veritatis salutari cogni-
tione, per peccatū exclusos, in omnē
veritatem rursus clementer reducat.
Luc. 12. Vt te pariter omnes (in sanctitate &
iustitia) tota vita nostra colamus: te-
q; verum Deum nostrum esse, nō lin
gua tantum, sed ipsis etiam fructi-
bus vitæ nostræ, verè & ex animo, in
conspectu omnium profiteamur.
Hæc abs te petimus (Pater indulgen
tissime) per nomē dilecti filij tui Chri
sti Iesu: ea ipsa, quam ille nobis tradi-
dit, precatione: dicentes. Pater no-
ster qui es in cœlis. &c.

Post

Post absolutam verò Dominicam precationem, iussu Ministri, ordiuntur Psalmũ aliquem, qui ad id peculiariter (propter vitandam cantus confusionem) destinati sunt: succinente protinus tota Ecclesia, cum summa modestia & grauitate. Finitoq; Psalmo, pergit Minister (vbi anteà substiterat) prosequi suam in Bibliis lectionem. Et tantum in textu ipso scripturæ prælegit: quantum se ad ædificationem Ecclesiæ explicare posse putat. Dat autem operam Minister, pro donorũ suorum mensura, ne a textus sui explicatione nimium diuagetur: sed summa doctrinæ (quæ in textu habetur) exposita, locos inde sibi explicandos sumit, qui maximè facere videntur ad Ecclesiæ ædificationem.

Sub finem concionis (quæ non vltra horæ vnius decursum protrahitur) priusq̃ publicæ preces fiant: Minister si quid eiusmodi habeat, quod Ecclesiæ peculiariter exponi debeat, aut cuius fortè peculiariter commonefacienda sit Ecclesia, id paucis proponit: ac demum publicas preces Ecclesiasticas orditur, ad hunc modũ.

Precatio post concionem.

DOMINE Deus, Pater
noster cœlestis, posteaq̃
tuus filius Iesus Christus
Lucæ.11. eos demum beatos fore
docet, qui verbum tuum non equidẽ
Ierem.24. tantum audiunt: sed etiam custodiũt
Matth.13. atq; obseruant: Custodire verò illud
Luc.12. nemo nostrum potest, nisi per tuum
sanctum Spiritum, nostris cordibus
inscribatur. Te supplices oramus, vt
Satanam à nobis arcere velis: ne ver-
bi tui diuini doctrinam, quam audiui
mᵘˢ, nobis eripiat quoquo modo. Cor
nostrum item lapideum mollefacias,
ac imbre Spiritus sancti tui clemẽter
humectes, ne verbi tui diuini fructus,
in animis nostris tuo beneficio suppul
lulascentes, subitò exarescant. Curas
prætereà, ac sollicitudines huius sæcu
li, quæ verbum in nobis tuum natura
sua (spinarum instar) suffocãt, animis
nostris eximas: faciasq́; nos terram il
lam bonam ac feracem, in qua semina
tum ecce iam verbum tuum, fructus
te dignos proferre possit: ad tui nomi
nis gloriam immortalem. Hæc abs te
petimus, Pater beneficentissime, per
nomen

nomen vnigeniti tui filij Iesu Christi, Domini nostri: Amen.

Absoluta hac precatione, diebus dũtaxat Dominicis in matutina concione: nõ autem in pomeridiana, neq; in aliorũ dierũ concionibus, legitur à Ministro Decalogus, ex cap, Exodi. 20. ad quem audiendum, populus per Ministrum hisce verbis excitatur.

Audite legem Domini Dei nostri omnes.

EGO sum Dominus Deus tuus, qui te eduxi è terra Egypti, ex domo seruitutis. Ne sint tibi Dij alieni coram facie mea, siue penes me. 1.

Ne feceris tibi statuam, neq; vllũ simulachrum, ex omnibus quæ sunt in cœlis supernè: neq; quæ sunt in terra sub cœlo: neq; quæ in aquis sunt sub terra. Ne te incurues coram illis: neq; coles ea. Quia ego Dominus ille Deus tuus fortis, impatiens contumeliæ puniens iniquitatem Patrum in filijs tertiæ. & quartæ generationis, qui 2.

me oderunt. Et faciens misericordiã
in mille, qui me diligunt & præcepta
mea obseruant.
3. Ne assumas temerè, aut vanè, no-
mē Domini Dei tui. Haudquaquam
enim pro insonte habebit Dominus
eum, qui nomē ipsius temerè, aut va
nè, assumpserit.
Memineris diei Sabbati, vt sancti-
4. fices illum: Sex diebus operaberis, &
facies omne opus tuum: Septimo au
tem die Sabbatum est Domini Dei
tui: Non facies tum vllum opus, tu, fi
lius tuus, & filia tua: seruus tuus, & ã
cilla tua: iumentum tuum, & aduena
tuus, qui est intra portas tuas. Quoniã
sex diebus formabat Dominus cœlū,
terrã, mare & omnia, quæ in eis sunt:
Septimo autem die quieuit. Et idcir-
co benedixit Dominus diei Sabbati
& sanctificauit eum.
Honora Patrē tuū, & matrē tuam
5. vt prolongētur dies tui in terra, quã
tibi dat Dominus Deus tuus.
Ne occidas.
6. Ne sis mœchus.
7. Ne fureris.
8.

Ne

Ne testificeris falsò contra proximum tuum. 6.

Ne concupiscas domū ꝓximi tui. 10.
Ne cōcupiscas (inquā) vxorē proximi tui, aut seruū eius, aut ancillam eius aut bouē eius, aut asinū eius, deniq; nihil ōnino, quod est proximi tui.

Post lectum decalogū, sumit inde Minister occasionem admonendi Ecclesiam, de peccatis ipsius: eámq; ad illorum agnitionem, & sui (hoc nomine) accusationem veniæq́; Diuinæ implorationem diligenter exhortatur ad hunc modum.

Videmus Diuina hac lege, horribilem nobis naturæ nostræ corruptelā (velut speculo quodam nostri nobis proposito) ob oculos nostros poni. Frustra enī nobis prohiberētur, quæ natura nostra nō appeteremus. Vnde cū nos ea omnia appetere, omnibusq; hisce malis obnoxij esse cōuincimur, datæ nobis legis huius Diuinæ testimonio: agnoscamus nostra ipsorū peccata coram Domino, illorumq; nomine nos vnanimiter omnes accusemus, & eorū condonationē gratuitā (propter Christum, sup-

 plices imploremus.

Precatio complectens cõfessionem.

OMnipotens æterne Deus misericors Pater. Prosternim⁹ nos supplices corá tua Maiestate Diuina, contra quam nos grauissimè peccasse assiduéq; indies etiam peccare, apertè & sine hypocrisi profitemur, adeò vt aspectu ipso tuæ Maiestatis haudquaquam digni simus, nedum vt inter filios tuos censeamur. Etenim præterquam quòd in peccato concepti ac nati, omnis boni prorsus expertes, pleni omni iniquitate sumus, infinitis etiam modis tua præcepta quotidie violamus, dum neq; te, vt debemus, colimus, pro tuæ Maiestatis Diuinę excellétia, vereq́; paterna in nos beneficentia: & proximum nostrum contra mandatum tuum, nostris erga illum officijs fraudamus. Atq; ita conuincimur, nos iusto tuo iudicio esse omnino reos æternæ condemnationis, planéq; de nobis actum esse: nisi aduersus iudicij tui iustam alio-

Lucæ.15.
Psal.51.
Gene.6.8.

qui

qui ſeueritatem, immenſa miſericordiæ tuæ magnitudo, dignum tua clementia triumphum, in filio tuo vnigenito, egiſſet. In quo nimirũ ita nos acceptare dignatus es, vt pœnitentibus omnibus, etiamſi procul abſint adhuc, ſumma tamẽ cum teſtificatione Diuinæ ac uerè paternæ benignitatis tuæ, ultrò occurras. Neq; amplius velis mortem peccatoris: ſed potius vt conuertatur & viuat. Imò vero in amplexus noſtros ipſe ruas, ipſe annulum ac ſtolam proferas, noſtræ tecũ iam (in filio tuo) deſpõſionis, noſtræq; (in illo) iuſtitiæ ſymbola. Hac igitur tua benignitate cõfiſi, ad thronũ tuæ gratiæ proſtrati prouoluimur Pater clementiſſime, apud hunc noſtram deploramus miſeriã: & opem tuam Diuinam per meritum filij tui dilecti ſupplices imploramus. Vt nos non in nobis ipſis amplius (qui aliud nihil q̃ peccati & mortis mancipia ſumus) ſed in tuo dilecto filio (qui noſtra eſt iuſtitia) intueri uelis. Nobiſq; dones Spiritum ſanctum tuum: qui cor noſtrum, per ſe alioqui ſaxeum,

Lucæ.15.

Ezech.18.

Ezech. 11. Diuino afflatu ſuo mollefaciat car
Ierem. 31. neumq́; ita reddat, vt lex tua ſancta
Epheſ.5. illi inſculpi, ac per nos demum (tanq̃ lucis iam, & in vitæ nouitate verſantes filios) tota vita noſtra exprimi ei⁹ beneficio, poſſit: ad tuam, filiiq́; tui & Spiritus ſancti tui gloriam: & Eccleſiæ tuæ ædificationem. Amen.

Finita hac precatione, proponit Miniſter toti Eccleſiæ, peccatorũ ipſius omniũ remiſſionẽ, ſeu abſolutionem propter Chriſtum, eámq́; publicè denũciat, ad hunc modum.

Ezech. 18. Habemus certam et indubitatam
Ioan.3.1 promiſſionem, de æterna atq; immutabili voluntate Dei: quòd omnibus verè pœnitentibus (qui videlicet agnitis peccatis ſuis, cum ſui accuſatione, gratiam ipſius per nomen Chriſti Domini implorant) omnia ipſorum
Mar.16. peccata prorſus condonet, atq; aboleat: neq; illorum deinceps vnq̃ memi-
& n.3. niſſe vllo modo velit. Ac rurſum habemus horribilem Diuini iudicij ſententiam omnibus, qui tenebras magis quàm lucem diligunt, delatámq; in Chriſto gratiam aſpernantur ac

contemnunt: omnibus (inquā) iſtis conſtitutam eſſe æternam condemnationem.

Quotquot igitur ita affecti eſtis, vt vos (iuxta precationem à nobis factā) peccatorum veſtrorum pudeat ac pœniteat in conſpectu Dei: ſic vt cū veſtri accuſatione veniā illorum apud Deum patrem noſtrum cœleſtē ſupplices imploretis: neq; dubitetis ea vobis omnia, propter Chriſtum mortiſq; ſuæ meritum, gratuitò & plenè condonari. Statuatiſq; in veſtris animis velle vos deinceps, per Dei gratiam, mortificare veterem in vobis hominem cū affectibus ipſius: vt in vitæ nouitate, pro veſtra īfirmitate, ambuletis. Omnibus, inq̄, vobis qui ita affecti eſtis, denuncio fiducia promiſſionum Chriſti, veſtra peccata omnia in cœlo à Deo Patre noſtro, modis planè omnibus remiſſa eſſe: propter Dominum & liberatorem noſtrum *I*eſum Chriſtum, benedictum in ſæcula. Amen.

Rom.6. *Eph.4.* *Colloſ.3.* *Matth.16.* *18.* *Ioan.20.*

Qui verò in ſuis peccatis ſibi ita placent, vt non tam ſeipſos in il-

lis, q̃ diuinã potius seueritatem accu-
sent: cum sui ipsorum excusatione.
Ioan.3. Aut qui agnoscunt quidẽ & ipsi ali-
quo modo peccata sua (sed contem-
pto Christi Domini beneficio per
mortem ipsius) alia sibi salutis reme-
dia cõminiscuntur. Hisce rursum o-
mnibus (ex verbo Dei) denuncio, oĩa
ipsorum peccata ligata esse in cœlis,
nisi resipiscant.

Ab horum porrò numero, vt nos
iam precatione nostra alienos pror-
sus esse manifestè testati sumus, ita
hoc ipsum multò magis adhuc sum-
Gen.1. maria fidei nostræ confessione testa-
Ierem.32. bimur, in hunc modum.

Ioan.3. Credo in vnum Deum Patrem o-
Rom.8. mnipotentẽ. Creatorẽ cœli & terræ.
1Cor.8. Et in Iesum Christum filium eius v-
Matth.1. nigenitum, Dominum nostrum. Qui
Lucæ.1.2. conceptus est à Spiritu sancto: na-
Matth.27 tus ex Maria virgine, passus sub Pon
Lucæ.23. tio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepul
Act.2. tus: & descẽdit ad infernũ vsq;. Ter-
Ioan.14. tio porrò die resurrexit a mortuis. A-
1.Cor.15. scẽdit in cœlos, sedetq; ad dexterã Dei
Act.1. Patris sui omnipotentis. Inde demũ
Heb.8.10. olim

olim venturus rursum ad iudicandũ
viuos & mortuos. Mat b 26.
Credo in Spiritum sanctum. Coloss.3.
Sanctã Ecclesiam catholicam, san Daniel.7.
ctorum cõmunionem. 2.Tim.2.
Gen.1.
Peccatorum remissionem. Ioan.14.
Carnis nostræ resurrectionem, 6.
Et vitam æternam. Amen. 1.Cor.12.
Absoluta hac fidei confeßione, ordi- Ephes.5.
tur Minister, preces publicas, pro omni- Matth.28
bus totius Ecclesiæ neceßitatibus, auscul Ioan.3.
tante tota Ecclesia: ad hunc modum. 1.Cor.15.
Matth.25

Preces publicæ pro necessitati-
bus Ecclesiæ.

OMNIPOTENS & misericors Pater, qui nos (pro immensa tua miseri cordia) è tenebris nostræ ignorantiæ, Romanensisq; idololatriæ barathro liberare dignatus es: reuelata nobis mirabiliter luce salutari, in Euangelio filij tui. Agimus tibi hoc nomine gratias, Pater clementissime, téque supplices precamur, vt nos Spiritu sancto tuo corrobora-

re & cõmunire ita digneris, propter eundem ipsum dilectum tuum filiũ: vt fidei nostræ donum, ad finem vsq; retinere, eius beneficio: & illud, vitæ etiã nostræ nouitate exprimere vtcunq; possimus.

Oramus te etiam sanctissime Pater, pro catholica filii tui, toto terrarum orbe diffusa Ecclesia: in qua vera ac salutaris filij tui doctrina (reiecta Romani Antichristi abominatione atq; idololatria) docetur & obseruatur.

Matth. 9. Lucæ. 10. Arceto ab illa (quæsum⁹) falsos omnes pastores ac Doctores: feras (inq̃) illas noxias, quæ vineã tuam depascũtur & conculcant. Et extrudito in illam, pios, fideles, ac diligentes operarios, tuorum ministeriorum sedulos

Tit. 1 dispensatores, qui non suam ipsorũ sed tuam solius quærant gloriam, & Ecclesiæ tuæ (innocentissimo filii tui sanguine redemptæ) ædificationem.

Imprimis verò te oramus (Pater clementissime) pro Regni huius incliti Ecclesijs, earumq; Ministris omnibus: potissimum autem pro Serenissimo Rege nostro Eduardo Sexto, quẽ

vt hactenus, ab ipſius, ac tuis pariter hoſtibus, potenti tua manu tutatus es: ita illum deinceps quoque tueri ac ſeruare, et Spiritu item ſancto tuo regere ac gubernare digneris: vt augeſcēte indies magis ac magis Diuina tua in illo (cum ætate ſua) gratia, ita demū regere poſſit populum ſuum, ſub capite noſtro omnium Chriſto: vt placidam ac quietam vitam ſub illo, cum omni pietate & honeſtate) iuxta verbum tuum) degere, tuo beneficio poſſimus. *1.Tim.2.*

Oramus te præterea (Sanctiſſime Pater) pro eiuſdem Maieſtatis Regiæ domo ac familia tota: pro eius itē ac Regni totius Proceribus ac Magiſtratibus omnibus: imprimis verò pro clariſſimo Senatu ipſius. Largire illis quæſumus (pro tua Diuina beneficētia) Spiritum conſilii, Spititum fortitudinis & perſeuerantiæ: vt quod iampridem orſi ſunt in abolenda Antichriſti tyrannide, & reſtituenda in Regno hoc inclito vera religione: id ad finem vſque conſtanti, infractóq; animo proſequantur, Da illis Domi-

ne

ne Spiritum vnitatis ac concordiæ, vt vnanimiter (quod rectum eſt) ſequantur: & tranquillitatem ac pacẽ in republica promoueant & conſeruent.

Ad hæc te etiam pro populo vniuerſo huius Regni totius oramus, Omnipotens Pater: vt doctrinam filii tui Propheticis & Apoſtolicis literis proditam libenter amplectatur, inq́; illa indies magis ac magis promoueat: & in legitima Regiæ Maieſtatis, aliorumq́; Magiſtratuum obedientia (ad ſalutẽ totius rei publicæ & Eccleſiæ ædificationẽ) iugiter perſiſtat.

Oramus inſuper tuam Diuinam clementiã, ꝑ ciuitate hac Lõdinenſi, vt ab illa plagas publicas (quas indies promeremur) arcere: eamq́; in ſtudio veræ pietatis, & pace ac tranquillitate publica cõſeruare digneris. Magiſtratũ verò illius ita gubernes Spiritu ſancto tuo, vt in timore tuo, fideliter ac prudenter, miniſterio ſuo fungatur.

Peculiariter verò te oramus, Pater indulgentiſſime, pro noſtris hîc Peregrinorum Eccleſiis, vt quemadmodũ

illas

illas admirabili bonitate tua hîc plan tari voluisti, ita eas fauore tuo Diuino prosequi deinceps etiam velis: vt ab omni tyrannide mundi huius, falsisq; doctrinis omnibus, per tuam ineffabilẽ potentiã simul ac misericordiam, vindicentur. Agnoscimus ineffabile tuum, in illis plantandis, beneficiũ, atque immortales tibi hoc nomine gratias agimus: Sed quia excindi scimus, quidquid fructum nõ profert, Et ea est nostra omnium corruptela, vt ne cogitare quidẽ boni aliquid, nedum fructus vllos te dignos proferre ex nobis ipsi possimus: supplices te precamur, omnipotens Pater, vt ipse in nobis omnibus per Spiritum sanctum tuum, fructus bonos admirabili ista Ecclesiarum hîc tuarum plantatione dignos producere digneris. Nempe vt plantatæ tuo beneficio nostræ istæ hîc Ecclesiæ, assidua incrementa sua habeant, in omni pietate, & vera animorũ concordia: ad nominis tui adorãdi gloriam, profugorumq; hîc membrorum filii tui consolationẽ, & catholicæ tuæ Ecclesiæ

Matt. 3. 7

 clesiæ ædificationem.

Sed & pro omnibus alijs Regibus, Principibus, Magiſtratibus, & populis tuam Diuinam Maieſtatem ſupplices precamur, qui vocē filij tui Chriſti Domini agnoſcere adhuc, Antichriſtiana tyrannide preſſi, non potuerunt: viuáq; membra tui filij (quē non nouerunt) per ignorantiā hoſtiliter etiam perſequuntur. Vt eos, & omnes vbilibet alios, in ignorantiæ tenebris verſantes, aut per infirmitatē etiam quoquo modo ſeductos, ad veram filij tuj lucem, clementer deducere digneris: vt omnes in vnum ouile Ioan.10 ipſius collecti, per tuam gratuitam miſericordiam, te verum Deum noſtrum laudare vnanimiter, tibíq; genua noſtra flectere, in eodem ipſo filio tuo pariter omnes poſſimus.

Poſtremò verò te oramus omnipotens & miſericors Pater, pro omnibus noſtris fratribus, per catholicam tuam Eccleſiam diſperſis, qui propter verā doctrinæ tuæ & filij tui confeſſionem, ſub cruce ipſius, Antichriſtiana tyrannide vllo modo premuntur.

muntur. Cõſoleris illos (quæſumus) Domine, per Spiritum ſanctum tuũ, *Ioan.16.* omnis veræ conſolationis autorem, in afflictionibus & cruce ipſorum: virtuteq́; tua diuina, corda illorũ in vera fide ex alto ita cõfirma: vt omnia quæ in illos immittis, patienter, fortiq; animo, & cum gratiarum actione perferre poſſint: intrepideq́; ac cõſtanter, tuum, & filij tui nomen, tam per vitam, q̃ per mortẽ ſuam celebre in tua *E*ccleſia reddere valeant: aut eos è miſerijs atq; afflictionib⁹ ipſorũ, pro tua gratia liberare, crucẽq́; illorum moderari digneris: ſiquidem id intelligis, ad gloriam tui adorandi nominis, & catholicæ tuæ Eccleſiæ ædificationem, vllo modo pertinere.

Peculiariter autem te oramus, ſanctiſſime Pater, pro Eccleſiarũ hîc noſtrarum fratribus (ſiue præſentes adſint, ſiue alibi peregre verſentur) quos iuſto tuo alioqui iudicio, aut morbis, aut etiam vinculis, inopiáue, aut exilio, aut quibuſcunq; tandem alijs animæ corporíſue moleſtijs, viſitare, atq; exercere dignatus es. Ne illos in ipſorum

sorum afflictionibus deseras: sed aut
mitiges crucem eorum, pro tua pater
na benignitate & misericordia. Aut
illis robur addas & patientiam, vt for
ti infractoq; animo perferant omnia,
quæ in eos, pro beneplacito tuo, cle-
Rom.5. menter permittis. Vt se probari abs
1.Cor.13. te intelligant, velut à Patre clemen-
Heb.13. tissimo, in suis afflictionibus, pro tuo
Pro.3. erga se amore. Nimirum quos diligis
eosdem in vita hac etiam per afflicti-
ones corrigis atq; exerces, vt deinceps
1.Pet.1. puriores probatioresq; appareant: cō
formes alioqui facti filio tuo, in affli-
ctionibus ipsius, quem tu æterno tuo
prorsusq; admirabili consilio, in no-
Heb.2. stræ omnium salutis principem, per
afflictiones consecrasti.

Hæc abs te nos impetraturos esse confidimus, ô Pater noster cœlestis, pro tua paterna in nos pietate & misericordia: atq; ea spe, nomen sanctū tuum, per vnicè tibi dilectum tuum filium, præscripta nobis ab ipso precatione, supplices inuocamus: Pater noster qui es in cœlis. &c.

Hic obseruandum est, interseri non

varò & alias preces, priusq̃ Dominica precatio dicatur: præsertim siquæ peculiares necessitates Ecclesiæ se fortè offerãt atq; id quoquo modo postulare videantur.

ABSOLVTA verò Dominica precatione, aut Baptism⁹ habetur, si quos ad baptismũ offerri contingat: aut Cœna Domini peragitur, siquidem eo tempore sit peragenda: aut iungũtur matrimonia si qui id petãt. Aut si quid omnino eiusmodi incidit, quod publicè coram Ecclesia geri oporteat, id totum fit, mox post absolutam hanc Dominicam precationem. Quòd si nihil huius se offerat, tum qui ad id sunt peculiariter ordinati, auspicãtur magna grauitate Psalmum aliquem, lingua vulgari: quibus mox pari grauitate succinit tota Ecclesia. Tantaq; moderatione canitur, quidquid omnino canitur à tota Ecclesia, vt omnia quæ canuntur, intelligi ab omnibus (qui linguam modò norunt) facilè possint.

Porrò Psalmo decãtato, dimittitur ab Ecclesiaste tota Ecclesia cum pace, pauperum commendatione, & benedictione hisce verbis.

Iacobi.5. Memineritis pauperum veſtrorũ:
Pſa.66. & alij pro alijs inuicem precemini. Deus autem miſereatur veſtri & benedicat vobis. Illuceſcat Diuini vultus ſui luce inter vos, ad nominis ſãcti ſui gloriam: & cuſtodiat vos in ſãcta ac ſalutari pace ſua. Amen.

Dum autem hæc ab Ecclesiaste ita dicuntur, Diaconi iuxta suas vices, in portis templi ordine consistunt: eleemosinas in ipsis templi portis (postq̃ dimißa est Ecclesia) diligenter colligunt: ac protinus demum in templo ipso, quidquid collegerunt, conscribũt. Id quod in omnibus etiam alijs Ecclesiæ cœtibus, semper alioqui obseruarj solet.

Eadem porrò est forma omnium aliarum concionum, cuiuscunq; diei, & in omnibus cœtibus Ecclesiæ: nisi quòd Decalogi recitatio, Precatio item complectens in se confeßionem pariter atq; absolutionem, et Symbolj præterea recitatio in alijs concionibus omnibus omittũtur. Sed post absolutam mox concionem, simul atq; prima precatio finita est, orditur continuò Ecclesiastes preces publicas, pro Ecclesiæ neceßitatibus. Atq; ita demum ad

dita

ita pcatione Dominica, & Psalmo decã tato dimittitur Ecclesia, cũ suprascripta benedictione. Memineritis Pauperũ &c

In pomeridianis vero concionibus dierum Dominicorum, forma quidem concionum eadem planè est. Sed posteaq̃ textus scripturæ populo prælectæ explicatus est (quod interim fit vnius duntaxat dimidiatæ horæ spatio) Ecclesiastes orditur Catechismi maioris explicationem, quem puerj (vt in libellis Ecclesiæ æditus habetur) lingua vulgari recitant, iuxta suos ordines: vbi priore concione cessatum fuerat. Qua de re plura, vbi de vsu Catechismi peculiariter agetur.

Absoluta autẽ Catechismi explicatione, finitur demũ concio suprascriptis precibus, et Psalmi decantatione: omißa interim Decalogi, *Precationisq; quæ eius cõfeßionem cum absolutione complectitur & Symboli recitatione: quæ matutinis duntaxat dierum Dominicorum concionibus adhibetur.*

Cæterùm Diebus Iouis ordinariè publici etiam Ecclesiæ cœtus habentur, publicæq; conciones: præterq̃ si in diem Mercurij, aut Veneris proximum, festus ali-

quis dies incidat, quorum obseruatio aboleri nondum hîc potuit. Tum enim concio in eum ipsũ diẽ festũ transfertur non propter dierum vlla discrimina, sed ne populus, qui operas tum suas non exercet, diem illum in otio perdat, non audita, ex verbo Dei, vlla admonitione. Fit tamen non rarò etiam, vt et festis diebus (siquãdo in hebdomade fortè incidant) & diebus etiam Iouis nihilominus concio publica habeatur: pro eo ac id Ecclesiæ commodũ esse videtur,

Atq; eadem sanè forma concionum diebus Iouis etiam obseruatur, quæ & alijs per hebdomadem diebus obseruarj solet: nisi quòd concione absoluta, & precibus etiam Ecclesiæ publicis absolutis, priusq̃ Psalmus decantetur, instituitur publica scripturarũ lĩgua vulgarj collatio, quã Prophetiam vocamus: in qua doctrina præteritarum tota ea hebdomade concionum excutitur publicè, & approbatur, per locorum in scripturis accuratam collationẽ: vnanimisq; doctrinæ consensus per totam Ecclesiã retinetur. Extrahitur autem hæc talis Prophetia, seu doctrinæ examinatio, ad horæ vnius spatiũ: & Psal

mus deinde canitur. Quo finito dimitti-
tur Ecclesia more suprascripto, cum be-
nedictione. Sed quoniam duplicem habe
mus Prophetiæ vsum, alterum in Germa
nica, alterum verò in Gallica Ecclesia: v
trunq; sanè, & vtilem Ecclesiæ, & scri-
pturis consentaneū: vtriusq; ratio nobis
explicanda etiam erit. Primum autē de
Germanicæ, deinde verò de Gallicæ Pro
phetiæ vsu atq; ratione dicemus: vbi
prius exposuerimus Catechismj vsum, &
examinationem.

De vsu & forma Cathechismi,

QVEMADMODVM
in vetere Israelis Ecclesia
satis non erat infantes cir
cumcidisse, iuxta Diuinā Genes.18.
ordinationem: sed extabant nihilominus Exodi.12.
mandata multis Scripturæ locis repetita, 13.
de pueris (vbi adoleuissent) summa dili- Deuter.4.
gentia instituendis, in Legis Diuinæ co 6.11.
gnitione, & ceremoniarū eius temporis ob Esal.78.
seruatione. Adeoq; et inter causas publi- psa.5.
carum Ecclesiæ illius calamitatum, eam Iere.4.7.
quoq; recenseri audimus, quòd parentes Ephes.6.

circa puerorũ in religione institutionẽ negligentiores eßent. Ita & in Christi nunc Ecclesia satis proculdubio nõ est, infantes nostros baptizari: nisi (posteaq̃ baptizati iam adolescere cœperũt) sũma etiã fide ac diligẽtia in Baptismi mysterijs alijsq; veræ religionis capitib⁹ instituãtur. Enĩuerò præterq̃ quòd multa in Euãgelicis atq; Apostolicis literis de pueris rectè instituẽdis habemus, ipse etiã Pædobaptismus nostri nos (hac in parte) officij cõmonefacere planè videtur. Cũ enĩ mẽbra in vno eodẽq; corpore oĩa, nõ possunt alia pro alijs non semp̃ esse sollicita, sed mutuã inter sese inuicẽ curã alia p̃ alijs habent, nosq; oẽs vnà cũ nostris infantibus in vnũ atq; idẽ Christi Dñi corpus (Spiritu sancto autore) baptizemur: perspicuũ est, curã infantiũ in Ecclesia (posteaq̃ sunt baptizati) ad totam Ecclesiã, imprimis verò ad parẽtes ipsorũ pertinere. Et res ipsa docet, nihil tam esse vtile ac necessariũ toti Ecclesiæ, q̃ vt pueri ipsius rectè in Dño instituãtur. Abit enim in mores ferè, quod in pueritia discitur: habetq; momenti plurimũ p̃ oẽm vitã nostrã recta educatio. Sed omniũ maximè nos excitare meritò deberet, ad fideliter & diligẽter instituẽdos nostros liberos in

Math. 18. 19.
Mar. 9. 10.
Luc. 18.

vera religione, dignitas ipsa nostræ oĩm, si
mulq; & nostrorũ infantiũ cum Christo
Dño consociationis in corpore & sangui-
ne ipsius: ad quam (vt dictũ est) Pædoba
ptismus ipse, nostros etiã infãtes omnino
pertinere testatur. Profitemur Pædoba-
ptismo nostro infantes nostros esse mẽbra
Christi: esse fœderatos, adeóq; & filios Dei
in Christo. Quid prætexemus igitur, quò 1Sam.2.
minus inter Christi Dñi & Dei contẽpto 1Tim.5.
res censeamur, dũ aut nullã propemodum,
aut nimiũ certè tenuẽ curã (quod ad Diui
norũ institutionẽ attinet) mẽbrorũ Chri-
sti, fœderatorũ, adeóq; & filiorũ Dei, ha-
bemus? Res profectò grauior est, q̃ plerisq;
videatur. Et tamẽ passim negligi videmꝰ
tenerã ætatẽ illam, in diuinorũ institutio
ne: multósq; videmus, qui neglecta libero
rũ suorũ (dũ adolescũt) in rebus diuinis,
institutione, de coaceruãdis duntaxat o-
pibus, honoribusq; illorũ solliciti esse ma-
lũt: suóq; se officio præclarè defunctos esse
arbitrãtur, si oĩa sua studia, õnésq; suas co
gitationes ponãt in accumulãdis liberorũ
suorũ honoribꝰ ac fortunis. Certè qui tales
sunt, re ipsa declarant, recepta se tãtũ vul
go consuetudine, non autem fide vlla Di-
uinarum promissionum de salutari ipsius

nobiscũ fœdere, infantes suos ad Baptismum attulisse. Aut suam sibiipsimet culpam proculdubio congeminant, si in tanta sua, circa liberos, incuria ac negligẽtia, de sua nihilominus erga Deũ fide, déq; Diuinorũ mysteriorũ cognitione, vllo modo gloriantur, Vt interim taceam, quantum hîc damnum detur Ecclesiæ, dum semen illius, in ipsa planè semente, aut suffocatur, aut malè alioqui cultum, in herbas noxias degenerat. Neq; est recens hoc malũ, sed iam olim, nescio quo modo passim, inueteratum. Inde enim factum est haud-dubie, post ipsa etiam mox Apostolorũ tẽpora, vt Catechistæ publicj in Ecclesijs instituerẽtur, qui pueros, tam baptizatos, q̃ etiam baptizandos (quorũ præsertim parentes infideles adhuc erant) in religione erudirent. Atq; sanè ex veterum monumẽtis facilè apparet, summa olim fide ac diligentia obseruatam fuisse publicam Catechesim, qua parentum negligentiæ Ecclesia mederj conabatur. Sed hîc tandem nõ dormijt Satã: atq; optimum illud purioris Ecclesiæ institutum Romanj Antichristj technis, in nouũ idolum quoddam vertit, quod (nescio quã) baptismi confirmatio-

nẽ

nẽ vocant: in qua publicæ illius catecheseos vsum, Magica, nescio qua, conceptis verbis, rãcidi cuiuspiã olei vnctione, atq; alapæ impactione commutatum videmus. At verò nunc sanè (si vnq; aliâs) maximè est necessarius publicæ catecheseos vsus in Christi Ecclesia: sub hac corruptela omnis propemodum religionis, sub tãta sectarum multitudine & sub exoriente vbiq; ferè Atheismo quodam: ad quem nunc (nescio quo modo) maxima ferè hominum pars, propendere ita videtur, vt (nisi à teneris vsq; vnguiculis, quod dicitur, malo huic eatur obuiam, studiumq; veræ religionis summa cura ac diligentia animis hominum, ex verbo Dei, penitus infigatur atq; inculcetur) periculum sit proculdubio, ne totus orbis illius contagione inficiatur. Proinde et nos, post datam nobis hîc potestatem instituendi Peregrinorum Ecclesiam, iuxta doctrinam Christi Domini, & Apostolicam obseruationem, omnem nobis nostram operam in hoc etiã dandã esse existimauimus, vt in vsum puerorum publicam in nostra Ecclesia catechesim institueremus: ne nostra negligẽtia, & ætas illa periret, & nos toti Eccle-

siæ Diuinam accerseremus vltionem. Scimus autē varios haberi posse ritus ac modos publicæ catecheseos: pro eo ac id cuiusq; Ecclesiæ cōmoditas postulare videtur. Quare & nos eū nobis ritum illius in nostra Ecclesia obseruandū esse putauimus, qui nostræ Ecclesiæ omnium maximè vtilis ac commodus esse videbatur: quemq; iā ordine suo exponemus.

Duos Catechismos in nostra Ecclesia habemus: Minorem alterum, alterum verò Maiorē. Minor ediscitur à pueris, quintum aut sextum annum superegreßis, priusq; ad Cœnæ Dominicæ vsū admittantur. Maior autem Dominicis diebus in cōcione pomeridiana, à pueris paulò iam adultioribus, atq; ad Cœnæ vsum admißis exigitur: & per Ecclesiasten explicatur. Continet enī maior hic Catechismus, quæ & Seniores scire expedit: nedū vt à paulò adultioribus tantùm ediscantur. Minoris igitur Catechismj examinatio atq; explicatio, ad hūc modū in nostra Ecclesia obseruatur.

Ritus exigendi atq; explicandi, minoris Catechismi.

Posteaq;

POSTEAQVAM infantes sexus vtriusq; quintũ annum in nostra Ecclesia attigerunt, nomina illorum per Ministros publicè censentur, bis in anno quo libet: & in libro ad id peculiarj conscribũtur. Nempe vltima Dominica mensis Februarij, & rursum vltima Dominica mẽsis Augusti: post absolutã prorsus pomeridianam et concionem & maioris catechismj explicationem, de quo posteà dicetur. Quæ sanè res continet in officio parentes omnes, nisi coram tota Ecclesia publicè ad extremum reprehendj velint. Ministrj enim dum puerorum nomina ad eum modum censent et conscribunt, facilè obseruant eorum parentes: num vel in deducendis illis, vel etiam instituendis, suũ (vt debent) officium præstent. Et si quos neglĩgẽtiores vident, primùm illos eius rej admonent. Deinde verò, si res ita postulet, iuxta gradus Disciplinæ etiam Ecclesiasticæ reprehendunt.

QVIA verò nostra Ecclesia per totam vrbẽ ita est dispersa, vt omnes simul Ecclesiæ totius pueri, commodè examinari non possint: Ecclesiam totam in tres præ

cipuas

cipuas partes quasdam partimur. Primã eos complectitur, qui vltra pontem Londinensem, in vico (cui nomen est Southwerke) habitãt. Altera, eos omnes, qui citra pontem, extra mœnia & portas vrbis circunquaq; degunt. Postrema verò pars eos omnes complectitur, qui intra portas & mœnia vrbis vbilibet domicilia sua habent. Iuxta hanc igitur Ecclesiæ partitionem, pueri omnes quintũ superegressi annum, eorũ qui in Southwerk habitãt, in medio Ecclesiæ cœtu coram Ministris sistuntur per parentes ipsorũ, aut qui parentum loco sunt, vltima Dominica mensis Februarij: nomináq; illorum in catalogo conscribuntur. Prima verò Dominica Martij publicè examinantur. Qui verò citra pontem extra portas & mœnia vrbis circunquaq; habitant, hi pueros suos omnes sexus vtriusq; in prædicta ætate cõstitutos, vltima Dominica Martij ad eũdem modũ vt dictum est, sistunt: qui prima demum Dominica Aprilis publicè examinantur. Ac rursũ qui intra portas & mœnia vrbis vbilibet habitant, hi (vt iã dictum est) pueros suos coram Ministris Ecclesiæ publicè sistunt, vltima Domini-

ta Aprilis: vt prima Dominica Maij iuxta prædictum modum examinentur.

Ita verò etiam vltima Dominica Augusti rursus repetitur eiusmodi census ac cōscriptio puerorum: & prima Dominica Septembris illorum examinatio, iuxta prædictam Ecclesiæ partitionem: & mēstruis interuallis rursum iuxta modū iā suprà dictum continuatur. Sic vt bis in anno, omnes totius Ecclesiæ pueri vtriusq; sexus, quintum annum superegressi, ad eum modum examinentur.

Quòd si quo modo fortè fiat, vt constitutus aliquis dies ad censum & conscriptionem puerorum, impendi huic rei non possit: tum puerorum illorum qui sisti debebant conscriptio, in vltimam Dominicam mensis proximè subsequentis, examinatio verò in primam Dominicam alterius, qui succedit, mensis differtur. Atq; ita demum menstruis posteà interuallis, iuxta suprascriptos puerorum ordines, continuatur.

Monentur autem iuxta prædictam Ecclesiæ partitionem, parentes puerorum, quartodecimo die ante examinationē, vt illos octauo die sistant, ante examinationem

nem: nominaq́ illorum tradant. Indicent præterea, quousq́ in minore Catechismo sũt progressi, qui illũ ediscere iã cœperũt: vt Ecclesiastes sciat, quid ab illis exigere debeat, ne qua confusio in examinatione suboriatur.

Docentur autem ante omnia pueri, vt precationem Dominicã, Symbolũ (quod Apostolicum vocant) & Decalogum recitare possint. Atq́ hæc primùm omnium etiam ab ijs in eorum examinatione exigiguntur. Deinde iubentur minorem Cathechismum ediscere: atq́ in eo demum etiã examinantur, pro eo ac quisq́ in illo est progressus. Et monentur parentes puerorũ ac Ludimagistri, vt pueros diligenter in nimori Catechismo instituãt: vt ab illis ediscatur, priusq̃ ad tredecimum ætatis suæ annum perueniant, atq́ ad Cœnæ Dominicæ vsum admittantur.

Ipsa verò examinatio puerorum peragitur, ac hunc modum. Posteaq̃ dies examinationis venit, disponuntur scamna lõga suis ordinibus, in medio Ecclesiæ cœtu è regione suggesti: vnde puerj, & ab Ecclesiaste & ab Ecclesia audiri commodissimè possunt: in quibus suggesto proximis

con-

consident puerj illi, qui precationem Dominicam, Symbolum, & Decalogū recitare possunt. In alijs verò consident puerj illj, quj in minore iā Catechismo erudiūtur. Id verò totum fit ante ipsam pomeridianam concionem, ne postea Ecclesia perturbetur. Habet autem Ecclesiastes catalogum puerorum vtrorumq; & qui recitare tantùm debent Precationem Dominicam, Symbolū, ac Decalogū: & qni in minore etiā Catechismo instituūtur. Et postq̄ dimidiatam horam concioni publicæ impendit, ad puerorum examinationē se conuertit: factaq; breuj ad Dominum precatiuncula, pueros exhortatur, ad alacrem eorum, de quibus sunt interrogandi, responsionem. Primumq; à singulis illis, qui proximè suggestum consident, exigit ordine (iuxta traditū sibi nominum catalogum) Precationis Dominicæ, Symboli, & Decalogi recitationem. Sic vt alij, aut precationem Dominicam tantū, aut Symbolū, aut Decalogū recitent: alij verò simul omnia, pro eo ac Ecclesiastes vnumquenq; institutum esse nouit. Deinde verò ad eos quoq; progreditur, qui minorem Catechismū ediscere cœperunt: & à singulis in illo exi-

git, pro eo ac quenq; progreßum eße nouit.

Quòd si qui puerj aptè atq; expeditè ad interrogationes responderunt, collandantur parentes ipsorum, quòd tam seduli fuerint in instituendis suis liberis: monentúrq;, vt in ea ipsa sedulitate instituendi suos liberos, porrò perseuerent. Commendantur illis præterea pueri ipsi, studiũq́; illorum: dignum videlicet, quod puerilibus aliquibus premiolis pensetur atq; alatur. Qui verò suum officium non bene in respõdendo præstiterunt, horum parentes corrĩpiuntur verbis grauioribus: monentúrq;. vt liberos suos deinceps diligẽtius aut ipsimet instituant, aut per Didascalos institui curent. Et si postea quoq; negligentiores fuiße deprehendãtur, iuxta gradus disciplinæ Ecclesiasticæ, publicè reprehendũtur.

Absolutis autem interrogationibus & responsionibus puerorum omnibus, factisq; ad parentes illorum (vt res postulat) admonitionibus, Ecclesiastes inuitat totam Ecclesiam ad gratiarum actionem, ad hũc modum.

Gratiarũ

Gratiarum actio post habitam catechesim minoris Catechismi.

AGIMVS tibi gratias, omnipotens & misericors Pater, per Iesum Christum filium tuũ, quòd salutis nostræ mysteria, hisce nostræ Ecclesiæ pueris, in tenera hac ipsorum ætate reuelaueris: ostenderísq; verũ esse, quod filius tuus de te testatur. Nempe te illa abscondisse à sapientibus & prudẽtibus huius sæculi: & paruulis duntaxat reuelare voluisse. Teq; supplices oramus, vt pueros hosce nostros, qui tuam erga nos omnes in filio tuo beneficentiã ore ipsorum puerili contestati sunt: nosq; simul etiã omnes Spiritu sancto tuo ita gubernare digneris, vt Regnum filij tui in nostra Ecclesia indies magis ac magis multiplicetur. Amen. *Math.11.* *Luc.10.* *1.Cor.1.* *Psalm.8.*

Finita hac gratiarum actione, Ecclesiastes prosequitur publicas preces. Quibus absolutis, canitur Psalmus ab Ecclesia: quemadmodum circa conciones pome-

 ridianas diebus Dominicis alijs fieri solet.
Et tandem dimittitur Ecclesia in pace, cum benedictione, & egenorum commendatione.

Ritus exigendi atq; explicandi maioris Catechismi.

QVONIAM in minore Catechismo præcipua tantùm capita quædam religionis, & quidem breuiter exponuntur, vt à pueris adhuc tenerioribus commodè edisci poßint. Multa verò attacta non sunt, quæ à paulò adultioribus (ne quid de Senioribus dicam) ignorari in Christi Ecclesia non debent: habemus etiam in nostra Ecclesia maiorem Catechismum, qui pleniorem continet capitum religionis propemodum totius explicationem. Is verò singulis diebus Dominicis ordinariè (nisi quid aliud interueniat) iuxta capitum ordinem, & exigitur à pueris paulò iam adultioribus, & per Ecclesiasten explicatur, ad hunc modum.

Posteaq̃ Ecclesiastes in pomeridiana concione, explicando scripturæ, quam e-

narrat, textui (quo loco manè substiterat) dimidiatam plus minus horam impendit, reliquum tempus insumit in exigendo & explicando maiore Catechismo, pergens vbi proxima antè concione desierat. Consident autem è regione suggesti pueri vtriusq; sexus, qui (posteaq̃ minorem Catechismum edidicerunt) in maiore etiam Catechismo, aut per parentes suos, aut ꝑ Didascalos instituuntur. Horum nomina Ecclesiastes in catalogo conscripta habet, qui præsertim (iuxta vices quasdã) capita Catechismi explicanda recitare debent. Ab his igitur ordine suo omnibus, vt in catalogo conscripti habentur, iubet Ecclesiastes recitari, quæ explicaturus est, Catechismi capita singula: & recitata, ordine etiam explicat. Fontésq; illorum in scripturis (vnde sunt desumpta) commonstrat: sic vt non ad pueros tantùm, sed ad maiores quoq; fructus pertineat eiusmodi explicationis. Et pueri interim ab ipsis ferè incunabulis, & domi à parentibus & à Ludimagistris, & publicè item in cœtu Ecclesiæ, in religione instituantur.

Exigitur verò simul & explicatur ma

 ior hic Catechismus ad spatium dimidiatæ plus minus horæ, pro eo ac tēpus fert. Et demum Ecclesiastes orditur preces publicas Ecclesiæ. Quibus absolutis, psalmus canitur: et demū dimittitur Ecclesia cum benedictione, & Pauperū commēdatione: quemadmodum suprà dictum est, circa ritum concionum, quæ diebus Dominicis habentur.

Forma admittendi adolescentes pueritiam superegressos ad Cœnæ Dominicæ vsum.

PVERI qui annum quartūdecimum iam attigerunt, & in religione ita sunt instituti vt ad præcipua religionis capita respondere possint, ad vsum Cœnæ Dominicæ cum reliqua Ecclesia admittuntur. Octo diebus tamen, anteq̄ Cœna sit peragenda, ædunt publicè coram tota Ecclesia fidei suæ confessionē, ad hunc modū. Proxima Dominica, anteq̄ Cœna peragēda sit, hoc est, octauo ante Cœnam die, post absolutam concionem pomeridianā, cum

Catechiſmi explicatione,& publicis Ec-
cleſiæ precibus omnibus,priuſq̃ Pſalmus
canatur, pueri qui primùm omnium ad
Cœnam ſunt admittendi,in conſpectu to-
tius Eccleſiæ,per parentes ſuos,aut qui pa
rentum loco ſunt,iuſſu Miniſtri,produ-
cuntur. Atq; adſtantibus illis ipſorum pa
rentibus,aut qui parentum ſunt loco,hæc
ab illis per Eccleſiaſten publicè petũtur.

I. Vt ad præcipua religionis capita,
de quibus iuxta minoris Catechiſmi ordi
nem interrogãtur, compendio ſinguli re-
ſpondeant.

II. Velintne etiam in ea fidei con-
feßione (per gratiam Dei) perſtare: ac iu
xta illam vitam ſuam inſtituere, mũdoq;
ac Satanæ cũ oĩbus põpis ipſi⁹ renũciare?

III. Velint ne prætererea diſciplinæ ſe
ſe Eccleſiaſticæ(ex verbo Dei) vltrò ac
ſponte ſua ſubijcere? Nẽpe(vt ſicubi pec-
cent) admonitiones,tum priuatas, tum pu
blicas,& à Miniſtris & ab vno quolibet
ex Eccleſia, amanter & æquo animo ac-
cipiant: atq; alios vicißim fratres peccã-
tes admoneant. Aut ſi ferre nolint Eccle-
ſiaſticas admonitiones, vt (obſeruatis diſ-
ciplinæ gradib⁹) ad extremũ excõmunicẽtur

 & ex Eccleſia eiecti, Diabolo in interitũ carnis tradantur. Reſpondent ad hæc omnia: *Etiam.*

Poſtea Eccleſiaſtes inuitat Eccleſiam ad precationem: & ea in genua procumbente, clara voce precatur ad hũc modũ.

Matth.18. OMNIPOTENS Deus, miſericors *P*ater, qui nõ vis vt vel vnus è paruulis tuis pereat, quos ad tui nominis gloriam in tuo vnigenito filio

1.Petri.1. Ieſu Chriſto, à morte in vitam æternam, ſecundum copioſam tuam miſericordiam regenuiſti. Agimus tibi gratias, quòd pueros hoſce noſtros, per Spiritum ſanctum tuum, ſalutari cognitione (quæ vera demum eſt ſapientia) imbuiſti. Téq; ſupplices oramus ſanctiſſime *P*ater (qui ſolus alioqui in nobis efficis, vt quæ tibi ſunt placita, & velimus & perficiamus) vt pueros hoſce noſtros, nóſq; pariter omnes, oculis tuæ miſericordiæ deinceps etiam intueri digneris. Vt omnes pariter indies magis ac magis in vera tui cognitione & obſeurantia,

per

per Spiritum ſanctum tuum promoueamus: inq; illa ad finem vſq; tuo beneficio, per aſſidua pietatis incrementa perſeueremus. Néue vllis falſis doctrinis à veritate tua abducamur, aut vllis itē mūdi huius, carniſq; noſtræ illecebris præſtigiíſue, à viis tuis vllo modo abducamur: ſed augmēta ſēper in filio tuo ſumentes, te perpetuò in noſtra Eccleſia glorificemus. Amen.

Finita precatione, Eccleſiaſtes modeſtè collaudat puerorum illorum parentes, aut qui parentum loco ſunt, pro ſedulitate ipſorum circa puerorum institutionem: amantérq; illos monet, ne de ſua erga illos cura quidq̃ remittant: Ne quo modo per ipſorū negligentiā, ab his quæ iā profeſſi ſunt, quoquo modo deficiant. Aliorum verò puerorum parentes exhortatur, ad iſtorum imitationem.

Admonet præterea etiam eos ipſos pueros, qui confeſſionem fidei ſuæ fecerunt, vt Dominum Deum timere perpetuò pergant. Vitent malam ſocietatem: parentibus obediant: cum omnibus charitatem habeant: & aſſiduis precibus ſeſe

 Domino Deo commendent. Satanã enim
Luc.11. non dormire: ad quem si relabantur, gra-
2.Pet.2. uius illos iudicium manere, q̃ si cum alijs rerum diuinarum prorsus ignaris peccarent.

Postea Psalmus decantatur ab Ecclesia: quæ demũ dimittitur cum benedictione, & egenorũ commendatione: vt suprà scriptum habetur.

Appendix de adolescentibus dissolutis & imperitis.

SI qui adolescentes in nostra Ecclesia baptizati, post annũ quartũdecimum, aut non satis in religione instituti esse, aut vitã non nihil dissolutam agere deprehendantur, sic vt vel non poßint ad Cœnæ vsum admitti: vel semel admißi, arceri rursũ propter vitæ impuritatem debeant. Tum Ministri Ecclesiæ illos ad se vocant: vocatosq́; (ex verbo Dei) reprehendũt. Et sciscitantur de causis, vel imperitiæ, vel insolentiæ ipsorũ. Quòd si aliqua culpæ pars in parẽtibus eße videatur, monetur primũ parẽtes ipsi: deinde si admonitiones

neglıgant

negligāt, & ſint ex Eccleſia, iuxta gradus diſciplinæ Eccleſiaſticæ reprehēdūtur. Si verò nullam in parentibus culpam eſſe conſtet: ſed culpa ſit in ipſis liberis, qui nō rarò ita inſoleſcunt in adoleſcentia, vt nō magnopere morentur parentes ipſos, nedum illorum admonitiones aut etiā caſtigationes: tum conſolādi ſunt parētes ipſi: & cum eis capiendum conſiliū, ſi quo modo iuuenili liberorum inſolentiæ frenum adhiberi poſſit. Puer verò ſeu adoleſcens ſeueriter interim à Miniſtris obiurgabitur ex verbo Dei: propoſitis illi videlicet minis diuinis, niſi repiſcat: & à Cœnæ Dominicæ vſu ſuſpendetur.

Si verò aliquis ſit, qui neq; iſtiuſmodi obiurgatione, neq; item ſuſpenſione à Cœnæ vſu moueatur, ſed quotidie deterior atq; intractabilior fiat: vbi ad annū octauum decimum aut vigeſimum peruenerit, & Eccleſiaſticas admonitiones contemnere nihilominus pergat, cum publico totius Eccleſiæ luctu excommunicabitur. Etenim cum Deus olim parētibus id præceperit, vt præfractos ac rebelles ſuos liberos ad Magiſtratū deferrent, vt (tanq̄ Dei ipſius in mandato ipſius de parenti- Deut. 21.

bus

bus honorandis contẽptores) morte plecterentur: quo pacto ferendi, ac non potius ꝑ excommunicationem resecandi sunt à reliquo Ecclesiæ corpore, qui vt mẽbra Christi in eius Ecclesia baptizati, Christum Dominum ipsummet contumelia destinatá afficiunt? dum Ecclesiam ipsius, publicúmq; eius ministerium intra sese rident ac contemnunt? Sed de excommunicatione postea plura: Nunc satis est ostẽdisse, quonam modo pueri in sua adolescentia (si sint proterui atq; insolentes cohercean tur: & priusq̃ ad Cœnæ Dominicæ vsum admittantur, & posteaq̃ sunt admissi iã, propter insolentiã ab illa rursum arceantur.

Quòd si qui parentes per inopiã sumptum in liberos instituẽdos facere nõ possint, Diaconorum ministerio illis succurritur: modò illis res indicetur.

Atq; hæc est ratio catechizãdi, continẽdiq; in officio pueros & adolescentes in nostra Ecclesia, quam sanè fructum non cõtemnendum, & iam videmus attulisse: & adhuc allaturum esse (per Dei gratiã) non dubitamus. Restat iam, vt de modo ac ratione tã Germanicæ q̃ Gallicæ Pro-

phetiæ

De modo ac ratione Prophetiæ in Germanorum Ecclesia diebus Iouis.

RATIO Prophetiæ in Germanorum Ecclesia, hæc est visa fore maximè utilis toti Ecclesiæ, vt in illa excuterētur, & approbarentur omnia (per mutuā locorum è scripturis collationem) quæ in totius eius hebdomadis concionibus videri poterant, vel non rectè, vel non ad plenū omnino fuiße explicata. Aut qualemcūq; tandem in animis auditorum dubitationē fortè adhuc reliquißent. Cum enim nusq̄ aliunde plus imminere poſſe periculi constet in oībus Ecclesijs, q̄ ex doctrinæ dissidijs: nihil sanè æquè etiam vtile eſſe potest in omnibus Ecclesiis, q̄ vt vnanimis doctrinæ consēsus in illis (ex verbo Dei) retineatur. Ad quem equidem retinendū atq; etiam alendum, vix quidq̄ haberi excogitariq; potest, aut melius, aut commodius, aut etiā efficacius, hac tali publica do-

Die Iouis igitur, sub finem concionis, quæ hora propemodum nona ante meridiem habetur, Ecclesiastes ipse hortatur Seniores Ecclesiæ, & omnes eos qui ad proponẽdas obiectiones designati sunt, ad proferendum in medium aliquid, cum omni modestia & grauitate, ad Ecclesiæ ædificationem, non autem ad vanam ostentationem. Ac tum Ministri rationem reddunt doctrinæ suæ, in eius hebdomadis concionibus traditæ, si quid aduersus illã obijciatur.

1. Cor.14. Et vt omnia ordine ac decenter, citráq; vllam confusionem gerantur: ne item fenestram aperire voluisse dicamur, per istiusmodi examinationes, inducẽdis curiosis quibusdam (vt nunc sunt tem-
1. Tim.4. 6. pora) & noxijs quæstionibus, quæ aliud
2. Tim.4. nihil q̃ pugnas gignerent, & Ecclesiam
Titũ.3. demum etiam perturbarẽt. Designati habentur è Senioribus ac Diaconis, adeóq; & ex reliquo etiam Ecclesiæ cœtu, viri quidam pij, graues, & modesti, quósq; certum est, & in scripturis bene versatos esse; & aliud non quærere, q̃ gloriam Dei,

&

& Ecclesiæ publicam ædificationem, qui bus solis potestas facta est proponendi suo ordine in Prophetiis, quidquid omnino proponi debet. Vitari enim non possent turbæ ac confusiones in Ecclesia vllo modo, si quibuslibet proponere omnia liceret: cum nusquam alioqui desint hisce nostris potissimum temporibus homines contentiosi, præfracti, curiosi, & supramodum arrogantes, à quibus sibi modis sanè omnibus Ecclesia cauere debet. Denique non desint etiam fanatici plerique homines, per quos haud dubio omnia tentaret Satan, ad dissipãdam Christi Ecclesiam, si omnia quibuslibet, sine delectu ac discrimine vllo, publicè in medio Ecclesiæ cœtu, proponere liceret.

Interim tamen vt toti Ecclesiæ libertas sua constet, & ne quis sibi delectorum illorum ad id peculiariter virorũ designationẽ, fraudi esse queratur, libertas permittitur omnibus, qui sunt ex Ecclesia, vt omnes suas dubitationes, aut obiectiones, designatis viris illis, siue verbis, siue scripto exponant, adiectis (ex verbo Dei) dubitationum, obiectionumque istius modi suarum rationibus. Quæ demum omnia

mnia per designatos illos in Prophetia pro ponũtur, quatenus sanè verbo Dei consentanea esse, & ad Ecclesiæ ædificationem facere videntur.

Ne tamen & inter illos ipsos designatos viros, aliqua vllo modo confusio oriatur: aut alij alios in proponendo impediãt, conueniunt inter sese designati illi, paulò ante eius diej concionẽ: atq; inter sese conferũt, quo quid ordine proponi ab illis debeat. Et si quid sit eiusmodi, quod aliquo modo controuersum esse videatur, admonentur illius in tempore Ministri ac Seniores omnes, vt præmeditati respondeãt. Aut res differtur in aliam prophetiam (si sit opus) vt omnia ordine, decenter, & cũ Ecclesiæ ædificatione fiant.

Quantus autem sit huius talis Prophetiæ fructus, id res ipsa clarius multo testatur, q̃ vt vllis verbis explicarj possit.

Primùm enim confirmantur animi totius Ecclesiæ, in retinenda tuendaq; etiã sana doctrina: posteaq̃ illam ita et excuti & approbari videt. Et animantur præterea, atq; etiam armantur omnes aduersus sectas omnes, quibus nunc sunt ferè plena vbiq; omnia: atq; vnaminis in tota Ec

clesia

clesia doctrinæ consensus retinetur.

Deinde Ministris verbi excutitur torpor atq; otium. Coguntur summo studio aduigilare, vt in tradenda doctrina, fideliter, prudenter, & magna circumspectione ministerio suo fungantur. Ne quid temerè videlicet apud Ecclesiam effutijsse: nouaq; vlla dogmata præcipitanter in medium protulisse, videri poßint. Nimirũ vox illa Apostolica in officio illos continet: Cæteri dijudicent. Et alioqui intelligunt etiam, in tali doctrinæ examinatione, Spiritus Prophetarum alijs Prophetis subiectos esse oportere. Præterea multi per imperitiã aliâs ad sectas pertracti, facilè lucrifiunt. Cum enim rationes sectariorum confutari (idq; sine conuitijs) & sanam præterea doctrinam approbari audiunt, ex verbo Dei: facilè ad agnoscẽdum errorem suum, & veram resipiscentiam inducuntur: id quod iam pluribus exẽplis experti sumus. Ad hæc Seniores Ecclesiæ sese etiã nõ vulgariter exercẽt, in scripturarũ explicatione. Si qui enim loci occurrant, qui variam admittant expositionem: quisq; Seniorum proferre potest suam (quam sibi habet reuelatam) ex-

1.Cor.14.

posi-

 positionem, non sine magna Ecclesiæ ædi-
ficatione. Postremò præfractis atq; obsti-
natis aduersarijs, & sectis omnibus ob-
struitur os, hoc tali Prophetiæ genere: dũ
sibi omnem excusationem eripi vident,
cum apud Deum, tum apud homines, per-
tinaciæ suæ atq; obstinationis. Negare e
nim non possunt, libertatem esse proponẽ-
di publicè argumenta ipsorum omnia, ꝑ
designatos illos viros, pro eo ac ipsimet uo
lunt (modò ne turbas in Ecclesia moueãt,
sed ordine & decenter omnia fiant) ac de
inde refutari omnia, donec toti Ecclesiæ
modis planè omnibus satis fiat: ipsaq; id
suo silentio publicè attestetur. Sed quem-
admodum Christus ait, omnes qui malè
Ioan. 3. sibi sunt conscij, lucem ferre non posse, a-
deóq; & refugere, deniq; & odisse: ita sa-
nè & isti ad talem disputationũ & Pro-
phetiæ lucem, prodire recusãt. Sed in an-
gulis interim suis traducere non cessant
nostram Ecclesiam: & lucis odio excæca-
ti, damnant tandem, quòd in sua ipsorum
conscientia conuincuntur accusari eam
2. Timo. 2. haudquaq̃ posse. Atq; ita ad extremum
Titum. 3. αὐτοκατάκριτοι cum sint, in mentem re-
probam, iusto Dei iudicio tradun-

duntur.

Hisce itaq; causis adducti hunc talem Prophetiæ modum in Germanorum Ecclesia instituendum hîc esse putauimus, quòd huic Ecclesiæ maximè et vtilis & necessarius esse videretur.

Est autem & alia Prophetiæ ratio, in qua liber aliquis Biblicus ordine suo explicandus sumitur: non tantùm per verbi Ministros, sed etiam Seniores ac Diaconos, iuxta ordines ipsorũ: aut plures etiã delectos ad id viros quosdã graues et pios, ex reliquo Ecclesiæ cœtu. Atq; hæc talis Prophetiæ ratio in Gallorum Ecclesia obseruatur lingua vulgarj ipsorum, ad hunc modum.

De modo seu ritu Prophetiæ in Ecclesia Gallorum.

CVM & in Germanorum Ecclesia multi sint qui Gallicè loquantur, & in Gallica itẽ Ecclesia multi, qui Germanicam linguam sic satis norint. Vtile id fore existimauimus, vt alijs omnino diebus Prophetia apud Gallos in hebdomade, q̃

 apud Germanos obseruaretur. Vt videlicet & Galli qui vellent Germanicæ, & Germani vicißim Gallicæ Prophetiæ cō modius intereße poßent. Atq; ita quoniā in Germanorū Ecclesia diebus Iouis prophetia (vt dictū est) haberi solet, Gallicæ Prophetiæ dies Martis destinatus est.

Visum est etiam vtile fore vtriq; Ecclesiæ, vt varietas hæc Prophetiæ ita in illis retineretur. Vt enim doctrinæ per hebdomadem traditæ examinatio atq; approbatio (de qua iam diximus) plurimum fructus habet in Ecclesia: ita fieri etiam non potest, quin maximo cum fructu scripturæ tractentur: si ad cuiusq; lectionis explicationem multæ multorum interpretationes, inter sese nihilominus consentientes, atq; inde deductæ vel exhortationes, vel consolationes adhibeantur. Manifestè enim conspicitur opulentia donorum Spiritus sancti in Ecclesia, in concordi multarum interpretationū, circa vnū quēlibet scripturæ locū varietate: et exhortationū simul ac consolationū, multarū inde petitarum accommodatione. Deinde est nō vulgare exercitiū hoc in Ecclesia: quo fit, vt multi semp̄ assuescāt scripturarū expli-

ca-

cationi: sic vt nūq̄ sint verbi Ministri in Ecclesia defuturi. Postremò Ecclesia tota in fide scripturæ confirmatur, quam à tot simul viris tam variè tamq; interim consentienter explicarj audit.

SINGVLIS igitur diebus Martis in hebdomade in templo Gallorum, post absolutam publicam concionem & preces Ecclesiæ publicas, priusq̄ Psalmus extremus decantetur: consident ordine in conspectu totius Ecclesiæ verbi Ministri & Seniores eius Ecclesiæ: simulq; etiam illi, qui ex reliquo Ecclesiæ cœtu ad id designati sunt. Atq; vnus aliquis ex Ministris, Senioribúsue, aut designatis illis alijs, iuxta suas vices sumpto eo libro, qui ad eum modum per Prophetiam explicarj cœpit: prosequitur eius lectionē suo ordine, vbi in priore Prophetia cessatū fuerat. Ac demū explicationem textus addit pro doni suj mensura: & admonet Ecclesiam eorum, quæ illj in prælecto textu obseruatione digna esse videntur. Huic verò vbi dicendi finem fecit, succedit alius proximè assidens: & ad eiusdem ipsius textus explicationem adijcit, si quid à priore omissum esse putat. Ac rursum secun-

 do succedit tertius: & tertio quartus, vsq; dum neq; inter verbi Ministros, neq; inter Seniores, aut designatos illos è cœtu Ecclesiæ alios quisq̃ sit, qui aliquid in medium proferre velit. Posteaq̃ verò nemo amplius habet quod proferat, Minister qui publicam concionem habuit, iubet decãtari Psalmum aliquem: quemadmodũ in superioribus dictum est. Et tandem cum benedictione dimittet Ecclesiã in pace.

Atq; de publico verbi in peregrinis Ecclesijs ministerio tantum. Habentur autem in templo Germanorum præterea diebus lunæ & Mercurij latinæ prælectiones: & latinæ item Prophetiæ seu scripturarum collationes, in quibus doctrina ipsa prælectionum excutitur atq; approbatur: perinde atq; in Prophetia Germanica. Sed quoniam huiusmodi prælectiones non propriè pertinent ad Peregrinorum Ecclesias, neq; certum est, eas ita semper obseruarj posse: nõ existimauimus illas in parte aliqua publici verbj ministerij in Ecclesijs ponendas esse. Iam igitur nobis de Sacramentorum ministerio ritúq; ac modo illius dicendum erit. Primum q́ de ritu ac forma Baptismj: deinde verò

de

de vsu ac ceremonia Cœnæ Dominicæ: quemadmodum in nostris Ecclesijs obseruatur.

Forma ac ritus administrandi Baptismi, in Ecclesia peregrinorum Londinj.

B*APTISMVS in nostra Ecclesia, in publico potissimũ Ecclesiæ cœtu, sub finem concionis publicæ, administrari solet. Cum enĩ Baptismus ad totam omnino Ecclesiam ita pertineat, vt nemo qui sit è corpore Ecclesiæ à Baptismo arcerj, neq; item admitti ad illum quisq̃, qui non sit membrum illius, debeat: æquum sanè est, vt quod ad totam simul pertinet Ecclesiam, in totius etiam Ecclesiæ cœtu peragatur. Testatur autem Paulus Ecclesiam ipsam, Christo autore, Baptismi ministerio mundã censerj sine vllius membri suj exceptione. Vnde sanè facilè est uidere, Baptismum neq; ad eos, qui omnino sunt extra Ecclesiam, pertinere: neq; vllis item Ecclesiæ membris negari posse.*

Cum autem ita sint hic diuino instituta

 tutæ beneficio nostræ Ecclesiæ per Maiestatem Regiam: vt sint veluti vna quædam parœcia dispersorum per totam vrbem peregrinorum omniū: seu vnum corpus corporatum (quemadmodū in Regio Diplomate habetur) & non omnes interim peregrini nostris sese Ecclesijs adiungant. Imò verò multi sint, qui dū omnes Ecclesias auersantur ac refugiunt, apud Anglicas Ecclesias, nobis: apud nos verò Anglicis se Ecclesiis adiunctos esse fingunt: atq; ita & Anglicis, & nostris pariter Ecclesiis imponunt. Nos ne Anglicæ Ecclesiæ earumq; Ministri imposturis talium hominum fallantur, idq; sub fuco nostrarum Ecclesiarum: eorum duntaxat infantes baptizamus, qui sese nostris Ecclesiis per publicam fidei confeßionem, disciplinæq; Ecclesiasticæ obseruationem adiunxerūt. Sed omnium nostrorum infantes baptizamus interim, ne Anabaptistis occasionem aliquam subducendi à Baptismo infātes suos in Anglicis Ecclesiis, prætextu nostrarum Ecclesiarum præbeamus: aut nos etiam sub obtentu Anglicarum Ecclesiarum fallamur.

Vt autem nostræ Ecclesiæ certæ esse possint,

ſint, infantes qui ſunt baptizandi, eſſe eo-
rum ſemẽ, qui ſe noſtris (ita vt eſt dictũ)
Eccleſiis adiunxerunt: Pater ipſe infantis
baptizandi (ſi quo modo id facere poteſt)
aut aliquot alij ſpectatæ fidei in Eccleſia
viri ac mulieres, infantem ipſum ad Ba-
ptiſmum offerunt: eúmq; ſemen Eccleſiæ
eſſe, publicè profitentur. Neminem autẽ
peregrinorũ patimur infantes ſuos ad Ba
ptiſmũ offerre in noſtris Eccleſiis, qui nõ
fidẽ apud nos ſuã publicè profeſſus eſſet:
diſciplinæq; ſeſe Eccleſiaſticæ vltrò ſubie
ciſſet. Ne qui infantes ſuos ad noſtrũ alio
qui Baptiſmũ ſecus obtuliſſent, cauſari de
mum poſſent, ſe ad noſtras Eccleſias per-
tinere: atq; ita fallerent poſtea Anglicas
Eccleſias, earúmq; Miniſtros. Sed tamen
vt apertè teſtemur, & Anglicas & no-
ſtras Eccleſias vnã atq; eãdẽ Eccleſiã eſſe,
etiamſi ab illis, & lingua, & cèremonijs
nõnihil variemus: nõ recuſamus, quò mi-
nus Angli infantes noſtrorum ad Baptiſ
mum (vt publici Eccleſiæ teſtes) offerant
in noſtris Eccleſiis, ſi modò habeant & v
ſum linguarum noſtrarum, & certum pie
tatis ſuæ teſtimonium: quemadmodũ no-
ſtri viciſſim in Anglicis Eccleſiis, infan-
tes

 tes Anglicos ad Baptismum offerre solẽt.

Habetur autẽ peculiaris liber, in quo nomina infantium omniũ qui baptizantur, parentum etiam ipsorum nomina, locúsq; mansionis ipsorum, deinde annus etiam, mensis ac dies Baptismi adscribuntur, quò facilius demũ infantes (vbi adoleuerint) ad Catechismum ediscendum inducãtur: si parentes aut è viuis interea excedant, aut sint etiam hac in parte negligentiores. Qua de re plura sunt dicta, circa catecheseos explicationem.

Quòd si adultus quispiam sit baptizandus, qui nondum alioqui baptizatus sit, vel à Iudaismo, vel ab Ethnicismo, aut etiam ab Anabaptistis ad nostrã Ecclesiam venire, seq; illi adiungere, & in illa baptizari velit: tum is in fide primùm instrui, publicámq; illius confessionem coram Ecclesia ædere, & Ecclesiasticæ sese disciplinæ subijcere debebit, priusq̃ baptizetur. Etenim de adultorum salute Ecclesia ex fidei potissimùm confessione, & vsu disciplinæ iudicari potest.

Cum igitur Baptismus in nostris Ecclesiis administrandus est, iubet Ecclesiastes sub finẽ concionis (priusq̃ Psalmus decantetur

decantetur) infantes baptizandos proferri in totius Ecclesiæ conspectum, per publicos illos Ecclesiæ testes, qui infantes baptizandos semen nostræ Ecclesiæ esse (patribus infantium adstantibus) profiteri debent. Quibus demum omnibus in conspectu Ecclesiæ ita constitutis, Ecclesiastes in hunc modum adhortatur Ecclesiam, ad diligentem mysteriorũ in Baptismo nostro considerationem.

Admonitio circa Baptismi administrationem.

POSTEAQ̃ nobis Baptismus iam administrandus est, viri fratres, danda est nobis opera, vt illũ iuxta Christi Domini institutionem, & Apostolorum obseruationem administremus: ne per nostrum ministerium sacro sancta hæc Christi institutio profanetur: præsertim cum certũ sit, Deum inultam non sinere institutionum in Ecclesia suarum profanationem. Vt autem Baptismum hunc iuxta Christi Domini institutionem re vera administremus: mens ipsa ac voluntas illius, verbo

 verbo suo patefacta , intuenda nobis potißimum, atq; etiam sequenda erit.
Nempe vt ita Baptismum hunc administremus: quemadmodum illum ab ipso imperatum habemus. Duo *verò nobis præcipit Christus Dominus in Baptismi institutione*. Primum, *vt aqua baptizemus eos, quos ad eius Ecclesiam certò pertinere scimus.* Deinde, *vt non quouis modo id, sed in nomen Dei Patris. Filij & Spiritus sancti faciamus. In hisce duobus igitur obseruandis, sequenda nobis erit mens ac voluntas Christi Domini, circa huius Baptismi nostri administrationẽ: ne quo modo diuinam institutionem profanemus.*

1.Cor.12.
Ephe.5.
Math.28.
Mar.18.

Aquam igitur *iam paratam videtis, vt infantes istos tanq̃ membra nostræ Ecclesiæ & Christi ipsius, iuxta eius mandatum baptizemus. Superest ergo hoc tantũ, vt eos non quouis modo, sed in nomen Dei Patris & Filij & Spiritus sancti, verè & fideliter baptizemus. Hoc est, vt Baptismo hoc testificemur & declaremus, totam Christi Ecclesiam cum omnibus membris ipsius pertinere procul dubio ad Deum Patrem, Filium, & Spiritũ*

ritum sanctum: mundatam videlicet omni ex parte sanguine Christi Domini, vt in ea tota vnà cum membris eius omnibus nulla omnino macula aut ruga, coram oculis Dei cerni poßit. Porrò vt ostendamus, nos omnia nostræ Ecclesiæ membra, per nostrum hoc ministerium in nomen Dei Patris & Filij & Spiritus sancti baptizare: hæc ita de Baptismo apud vos testificamur.

I. Quòd Baptismus iste non tantũ ad infantes hosce, qui ad illum offeruntur, sed ad catholicam etiam Christi Ecclesiam ita pertineat, vt illam totam cũ omnibus vbilibet membris suis mundam prorsus apud Patrem Deum censeri testetur propter Christum. Et proinde esse id debiti officijq; nostrûm omniũ, qui hũc Baptismum intuemur: vt non minus illum ad nos omnes pertinere cogitemus, q̃ si vnà cũ hisce infantibus pariter omnes baptizaremur. Et vt quisq; nostrûm magnitudinem bonitatis & misericordiæ gratuitæ Dei secum perpendat cum debita gratiarũ actione: simulq; cogitet de approbanda Deo coram eius Ecclesia gratitudine sua per veram resipiscentiã, & vi

1.Cor.12. Ephe 5.

Rom.5.7. Ephe.2. 1.Cor.15.

 tæ seriam emendationē. Neminē igitur debere esse oīno otiosum Baptismi cuiuslibet spectatorē, nisi qui inter Dominicæ institutionis profanatores numerari, proq; Christi ipsius Domini contemptore haberi, & proinde reus etiam corporis & sanguinis Christi esse velit. Sed vnumquēq; dum Baptismum aliorum intuetur, omnes suas cogitationes intēdere debere, ad perpendendam gratuitā Dei erga nos omnes bonitatem ac misericordiā in Christo, & ad curam ac sollicitudinem approbandæ nostræ vicissim erga Deum gratitudinis, per veram resipiscentiā nostrā, & vitæ emendationem, perinde atq; si omnes pariter baptizaremur.

II. Quòd ea nostra mundities, quam tinctio nostra in Baptismo designat, non sit ex nobis ipsis: quandoquidē vnius alterius emundatione mundi sumus. Qua sanè non egeremus, si vllā omnino ex nobis ipsis munditiem habere possemus. Euinci ergo Baptismj testimonio, omnes nos (quod in nobis quidem est) impuros esse omnino per peccatum, ab ipso etiam matrum nostrarum vtero, coram oculis Dei: neq; nos ab ea impuritate eiúsq; condemnatione

Tit. 3.
Ephes. 2.
Psal. 51.

mnatione

mnatione repurgari liberarive posse vllo modo: sed per aliū oportuisse nos emundari, vt mundi esse possemus,

III. Quòd ea ipsa nostra mundities ex nullius hominis aut creaturæ alterius omnino virtute, merito aut dignitate, præterq̃ ex gratuito solius Christi Dominj dono ac beneficio nobis contingat. Nempe per donatam nobis ab ipso iustitiæ, meriti, & gloriæ suæ in carne nostra partæ communionem. Ille enim nos solus emundauit per sanguinem suum. Ille expiatum morte sua nostrum peccatum tegit suæ iustitiæ plenisufficientia: meritumq; suum nobis imputari vult in Patris suj iudicio, & suam nobis gloriā gratuitò donat. Atq; hoc ipsum planè est summum Baptismj mysterium, quod externa aquæ tinctione illa designatur: quòdq; nobis scriptura pluries commendat, dum Baptismum lauacrum regenerationis ac remissionis peccatorum vocat: dum baptisatos Christū induisse testatur: & dum nos in mortem Christi baptisari docet. Vt intelligamus mortē Christi, meritūq; omne illius nobis cum ipso (ex dono suo) commune esse: at-

Tit.3.
Rom.3.5.8.
1.Cor.1
1.Ioan.1.
Hebr.1.10.
Ephe..2.
Colloss.2.
Tit.3.
Act.9.
Gal.3.
Roma.6.

 q̃ per eam ipsam nostram cum Christo cō munionem in morte ipsius, nos etiam deductos esse in æternam & gloriosam cōmunionem eorum in cœlis, quæ sunt Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et proinde nos mandato Christi Domini baptizari in nomen Patris, & Filij, & spiritus sancti.

Math. 28.

IIII. Quòd collatū hoc in nos à Christo Domino nostræ munditiej donum requirat nostram pro tanto beneficio gratitudinem. Nempe vt donatam nobis munditiem, peccatorum nostrorū sordibus nostris ne rursum vltro ac sponte impuremus. Et proinde debiti officiiq̃ nostri esse vt nostram illam cum Christo Domino in morte sepultura ac resurrectione sua communionē (per quam seruati sumus) vita etiam nostra pro nostra virilj, corā eius Ecclesia exprimamus. Crucifigentes videlicet in nobis ipsis aßiduè veterem nostrum hominem, affectúsq̃ ipsius vnà cū Christo Domino sepeliētes (quoad fieri potest) atq̃ in vitæ nouitatem virtute Spiritus sancti indies magis ac magis resurgētes. Si quādo verò nos pro nostra infirmitate lapsos esse, peccatoru mq̃ nostrorū mole premj videmus, non ideo nobis de-

Rom. 6.
Ephe. 4.
Coloss. 3.
Heb. 10.

sperandū esse: neq; item quærenda vlla alia peccatorum nostrorū remedia: sed intuendam nobis esse emundationem nostrj in sanguine Christi, quā Baptismus ipse contestatur. Qua fit, vt non huius tantū aut illius tēporis peccata nostra, sed quæ per omnem vitam nostram ex infirmitate nostra patramus, nobis gratuitò condonentur: si nobis diffisi cum nostrj ipsorum displicentia atq; accusatione, veniam illorum supplices ad thronū gratiæ Dej petamus.

Hæc ita vobis de Baptismo testificamur: vt intelligatis, & infantes istos ad eū modū baptizari, & vos iam olim baptizatos esse, in nomen Patris, et Filij, et Spiritus sancti.

Quāq; autem infantes omnes nihil horum percipere, ne dicam præstare possint, non ideo tamen à Baptismo arcerj debēt. Rom. 4.
Postremū est enim et in Baptismo, et in alijs Sacramentis omnibus, id quod nos pro debito officioq; nostro erga Dominū Deum nostrū præstare debemus. Sed nobis ante omnia intuendū est Dei opus erga nos in Christo. Nempe acceptatio nostrj & nostri seminis gratuita in gratiā

Dei

 Dei propter Christũ: quæ nobis per Baptismũ designatur. Ad quam cum infantes nostrj quoq; indubitatò pertineant, testimonio institutæ olim à Deo circumcisionis, & manifestæ alioqui promißionis
Genes.17. (Vt sim Deus tuus & Deus seminis tui post te) non fideliter ministerio nostro fungeremus, si à signo acceptationis nostræ infantes nostros arceremus: quos Deus ipse, et promißionis et circumcisionis testimonio luculentissimo sibi gratos acceptósq; esse expressè testatur. Quódq; ad baptizandorum adnatam infirmitatẽ attinet, eam sanè clementer fert Deus: neq; illis imputat propter Christum. Sic vt adnata nobis naturæ nostræ infirmitate, à gratuita illa nostrj propter Christũ acceptatione, et proinde ab vsu Baptismj etiã haudquaq̃ excludamur. Alioqui si propter adnatam natura nostra infirmitatẽ infantes à Baptismo arcẽdi eßet, eò quòd credere et pœnitere non poßũt: simul quoq; & adulti omnes arcendi eßent. Neq; enĩ inter adultos etiã quisq̃ est, qui verè ac plenè credere aut pœnitere poßit. Imò magis multo adulti oẽs a Baptismo arcẽdj essent: eò quòd patratis iã per se ipsos pluri-

mis et grauißimis sceleribus) omnibus in fantibus multo sese reddiderint impuriores: quemadmodum Cyprianus docet.

Amplectimur ergo infantes omnes ad Baptismum in nostra Ecclesia, ad attestandam & nostri simul & illorum gratuitam acceptationem in gratiã Dei propter Christũ. Et quanq̃ natura sua sint re vera filij iræ, concepti & nati in peccato, quemadmodum & nos omnes: Christi tamen beneficio peccatum ipsorũ illis, quemadmodum & nobis nostrum, non imputatur ad condemnationem: propter quem etiam in fœdere esse censentur. Ephe.2. Psal.51.

Et vt certi simus infantes nostros in fœdere Dei censeri, quod in se alioqui complectitur eam communionẽ cum Deo Patre & Filio & Spiritu sancto, in quã mãdato Christi oẽs baptizari iubemur: verbi diuini ea de re testimonia audiamus. Primùm igitur Deus ipsemet ad Abrahamũ sic ait, cũ illi Circumcisionẽ in gente deinceps sua obseruandam imperaret. Gen,17.

Ego constabiliam (inquit Dominus) pactum meum inter te et me: et inter semen tuum post te in generationib⁹

 suis

 suis fœdere sempiterno: vt sim Deus tuus & Deus seminis tui post te.

Hoc porrò Dei pactum, Sacramentalémq; illius in Circumcisione obfirmationem atq; obsignationem haudquaq; aboleuit Christus Dominus in sua Ecclesia: etiamsi typicum Circumcisionis elementũ, externam (inq;) præputij accisionem aquæ lauacro commutatam esse videamus. Vt *quod olim promissum expectabatur adhuc in Christo venturo, id iam in ipso exhibito præstitum cumulatissimè intelligamus. Alioqui Paulus & veterem Ecclesiam quæ circumcidebatur (sub typica rei futuræ adumbratione) baptizatã: & nos item qui baptizamur (completo iam in nobis per Christũ Circumcisionis typicæ mysterio) circũcisos esse docet. Multò minus autem arctauit Christus Dominus fœderis diuini erga nos gratiam in sua Ecclesia præ Ecclesia Israelis: cum vna sit semper eadémq; catholica Dei Ecclesia, & vnum item atq; idem æternum Dei fœdus in illa. Quo sanè nomine Christus Dominus in Abrahæ semine censetur, & nos per illum omnes: quemadmodum Paulus docet.*

Coloss. 2.

Gala. 3.
Hebre. 2.

docet. Sed fœdus ipſum, quod antea ad ſolos Iudæos peculiariter pertinebat Circũciſionis teſtimonio, protẽſum eſt per Chriſtũ Dominũ in omnes totius orbis terrarũ gentes Baptiſmi inſtitutione. Sic vt quẽadmodum in Iſraelis olim Eccleſia Deus apertè teſtatus eſt, ſe, non tantùm adultorum, ſed etiam infantium Deum eſſe: Ita & Chriſtus Dominus in ſua nunc Eccleſia infantes noſtros ſibi placere, atq; ad ſe pertinere teſtetur. Id quod & alijs multis locis, & imprimis apud Marcum expreſſè legimus cap. 10. ad hunc modum. Math. 28. Ephe. 3.

Et attulerunt ad eum infantes, vt illos capeſſeret. Diſcipuli verò obiurgabant ipſos infantium geſtatores. Id porrò cum vidiſſet Ieſus indignè tulit: & ait ad diſcipulos. Sinite infantes venire ad me, & ne prohibete illos: talium eſt enim regnum Dei. Amen dico vobis, quicunq; non acceperit Regnũ Dei, quemadmodũ infans, haud quaq̃ ingredietur illud. Et cum illos in vlnas accepiſſet, poſitis ſuper eos manibus benedixit illis.

Ex Chriſti Domini & verbis hiſce et exemplo perſpicuũ eſt, infantes ei gratos

atq; acceptos esse in sua Ecclesia. Et proinde illos cum ad fœdus ipsũ Dei nobiscum, tum etiam ad signa ipsius à Christo instituta proculdubio pertinere. Cum igitur Christus Dominus in sua Ecclesia Baptismum instituerit, vt esset signum atq; obsignaculum diuini propter se fœderis nobiscum: quatenus sanè eos omnes (ad quos ius alioqui ac ministerium Euangelij ipsius quoquo modo pertinet) in nomen Patris & Filij & Spiritus sancti baptizari iubet: Equidẽ perspicuum est infantes nostros ad Baptismum per Ecclesiam offerri cũ publica eius gratulatione, & ab illius Ministris baptizari etiam oportere. Vt ergo Baptismũ istorum infantium rite & cum fructu (iuxta Christi Domini institutionẽ) peragamus, nomen Domini supplices inuocemus, vt hosce infantes, nósq; pariter omnes in Diuino fœdere suo constabiliat atq; obsignet: ad hunc modum.

Precatio circa Baptismi administrationem.

OMNIPOTENS æterne Deus, misericors Pater, qui nos per vnigenitum filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum docuisti, vt te in omnibus nostris actionibus inuocemus: ésq; pollicitus, te nos per ipsi⁹ nomen precantes semper auditurum esse. Respice quæsumus super hanc familiæ tuæ congregationem, quæ Baptismi huius ministeriũ à filio tuo institutum intuetur: & super hoc semẽ nostrum, quod in medio Ecclesiæ nostræ cœtu tibi offertur. Cuius alioqui te Deum esse tu ipsemet testatus es, et filius tuus amplexu illud suo, suáq; benedictione dignatus est. Velísq; nos vnà cum nostro semine per Spiritũ sanctum tuũ ita gubernare, vt in vera ac salutari tui et nostri cognitione indies magis ac magis promouere possimus. Vt omnes intelligant, te verè esse nostrum pariter ac seminis nostri Deum, nósq; vicissim vnà cum nostro semine esse populum tuum in Christo Iesu dilecto tuo filio: cum quo ac sancto tuo Spiritu viuis & regnas Deus

Ioan.14.

Gene.17.
Marc.10.

 trinus & vnus, benedictus in sæcula, Amen.

Finita hac precatione conuertit orationem suam Ecclesiastes ad eos, qui infantes ad Baptismū, vnum pluresue offerūt. Iubétq; vt ad infrascriptas interrogationes vnà cū infantiū patribus (si adsint) coram tota Ecclesia respondeant, tanq̃ publici testes, & veluti manus quædam totius Ecclesiæ, in offerendis illius infantibus ad Baptismum: in hunc modum.

Audiuistis fratres, Baptismi lauacrū esse institutū à Christo Domino in sua Ecclesia obsignaculū diuini fœderis nobiscū, à quo arceri neq; debeāt neq; possint infantes nostri, quos in illo cōprehēsos esse constat: nisi si & Ecclesia tota neglectæ Dominicæ institutionis, & Ministri illius non satis fideliter administrati sui ministerij accusari velint. Cum igitur vos totius Ecclesiæ huius nomine infantes istos (*si plures infantes offerantur*) ad Baptismum adferatis, ego pro fide mei ministerij à vobis postulo, vt mihi in cōspectu totius Ecclesiæ tanq̃ testes publici ipsius testificemini.

I. An

I. An infãtes isti quos offertis, sint etiam semen nostræ huius Ecclesiæ: vt per nostrum ministerium hîc legitimè baptizētur? Respondent. *Etiam.*

II. Agnoscitis ne etiam doctrinam nostram, quam de Baptismo & eius mysteriis audistis, veram esse? Et quòd nostri infantes natura quidem sua (vt & nos omnes) iræ ac mortis filij, iam tamen diuino nobiscũ fœderi (propter Christũ) inclusi instituto à Christo & ipsi acceptationis iustitiæq; suæ sigillo (Baptismo inq̃) debeant omnino obsignari? Respondent. *Etiam.* Ephe. 2.

III. Postremò agnoscitisne esse id vestri, & totius simul Ecclesiæ debiti atq; officij: imprimis autem vos Patres (*si Patres ipsi præsentes adsint*) vnà cum vestris vxoribus infantium istorum matribus, vt oblati infantes isti (vbi adolescere cœperint) in vera Dei notitia, & religione instituantur?

Respondent: *Etiam.*

Absolutis hisce interrogationibus & responsionibus, Ecclesiastes de infantium (si plures sint) nominibus inquirit, ac demum illos ordine suo proferri ad Baptismum

 mum iubet: singulósq; illorũ nomine suo compellans, aqua pura in fronte tingit, coram tota Ecclesia: dicens,

Ego te Baptizo .N. in nomen Dei Patris, & Filij & Spiritus sancti. Deus Pater Domini nostri Iesu Christi obsignet te, & nos pariter omnes, in dono nostræ omnium (in Christo) regenerationis & iustitiæ, per Spiritũ sanctum suum ad vitam æternam: Amen.

Postea inuitat Ecclesiastes ad gratiarum actionem totam Ecclesiam: qua in genua procũbente precatur in hunc modum.

Gratiarum actio post Baptismum administratum.

AGIMVS tibi gratias oĩpotẽs Pater, per Iesum Christum filium tuum, quòd nos vnà cum nostro semine à morte æterna liberatos ad vitam rursus æternam Baptismi testimonio reduxeris, per gratuitam nostri omnium in sanguine Filij tuj vnigeniti expiationẽ

piationẽ. Teq; supplices oramus per eundẽ ipsum tuũ filiũ, vt hos infantes nostros *(si sint plures)* qui tui proculdubio sunt, Baptismi huius testimonio, Spiritu etiá sancto tuo gubernare deinceps, donisq; illius salutaribus (vbi adoleuerint) ita ornare digneris. Vt tuam hanc erga se & nos pariter omnes verè æternã benignitatẽ ac misericordiam olim probè agnoscãt: inq; omni demum sanctitate & iustitia viuant, sub Rege ac Pontifice nostro omnium Christo Iesu, qui tecum & cum sancto tuo Spiritu est verus, vnus, atq; æternus Deus, laudand⁹ in sæcula. Amen.

Finita hac gratiarum actione admonetur paucis Ecclesia, vt infantes suos ad Baptismũ offerat, non ex vulgari vlla cõsuetudine, aut superstitione: sed ex fide eius promißionis, quæ non tantùm adultos, sed ipsorum semen etiam in Ecclesia Diuino nobiscũ fœderi inclusum eße, atq; ad plenitudinem mystici corporis Christi pertinere testatur. Ita enim summã quisq; in Ecclesia consolationẽ ex infantiũ suorum Baptismo accipiet & ad omnia forti

animo

 animo tolerãda excitabitur, quæcũq; vel in se, vel in suos infantes à Domino immitti videbit.

Atq; ita demũ canitur Psalmus ab Ecclesia: & eo decantato, dimittitur Ecclesia cum benedictione & pauperum cõmendatione: quẽadmodũ circa conciones Dominicis diebus haberj solitas suprà scriptum habetur,

Ritus Cœnæ Dominicæ in Ecclesia peregrinorũ Lõdinj.

COENÆ Dominicæ vsum summo olim studio summaq; religione sub Apostolis obseruatũ esse, facilè è scripturis apparet. Siquidẽ Paulinæ illæ apud Corinthios κατηγορίαι abundè testãtur, q̃ puram voluerit esse Paulus Cœnæ Dominicæ administrationem. Et q̃ freq̃uẽs tum fuerit Cœnæ Dominicæ vsũs, id sanè ex actis Apostolicis non obscurè colligi potest. Cæterùm post ipsa mox Apostolorũ tempora ita vbiq; refrixit studium ac cura veræ religionis, vt neq; ritus vllus obseruatæ per Apostolos Cœnæ Dominicæ, nobis

nobis sit plenè proditus vsq;, quod equidẽ sciri possit: Et vsus ipse Cœnæ abierit non multò post in grauissimam superstitionẽ. Vnde demum & varij Cœnæ ritus inuecti sunt, haud ita multum theatricis spectaculis absimiles : & vsus illius rarior esse cœpit. Postea adficta est propitiatoriæ in Cœna oblationis imaginatio, quæ cõsistere nõ potuit, nisi realis etiã (iuxta substãtiam ipsam) corporis & sanguinis Christi naturalis præsentia in Cœnæ elementis statueretur. Qua cõstituta cessare hic adhuc noluit Satã, donec nouũ nobis idolũ neq; vnq̃ ãtea (etiã inter omniũ maximè barbaras gentes) auditũ, in Cœnæ elementis obtruserit, per Papisticam transubstantiationem. Atq; ita sanè non modò sublatus est frequens ac legitimus Cœnæ vsus, reseruata solis nescio quibus Sacrificis elementorum Cœnæ & consecratione simul et oblatione: sed & cõtactus illorum conuiuis Cœnæ (execrabili plebi scilicet) magno supercilio interdictus est: cõmutatusq; ad extremũ Cœnæ vsus est idololatrica elementorum illius adoratione.

In ea porrò Cœnæ Dominicæ profanatione, cũ vtrinq; offendicula videremus,

sive

 sive nimiũ frequentem, sive etiam paulò rariorẽ Cœnæ vsum in nostra Ecclesia instituissemus: mediã nobis uiã hîc sequendã esse putauimus, quæ nostræ nũc alioqui Ecclesiæ cõmodissima esse videbatur. Nẽpe vt per singulos mẽses in nostra Ecclesia (alternis inter Germanos & Gallos vicibus) Cœna Domini administretur Sic vt si in tẽplo Germanorũ Cœna Domini peragatur prima Dominica Ianuarij, prima rursus Dominica februarij in tẽplo Gallorũ habeatur. Neq; verò hac tali ordinatione ereptã volumus Ecclesiæ suã libertatem, quò minus vtrobiq; & in Germanorũ & in Gallorũ Ecclesia (quoties ex vsu sit Ecclesiæ) alijs quoq; temporibus Cœna Domini instituatur. Omnia enim nostra sunt. Sabbatúmq; ipsum propter hominẽ institutũ est, non homo propter Sabbatum.

1. Corin. 3. Marc. 2.

Adhæc Cœnã Domini publicè potissimum in totius Ecclesiæ cœtu administramus, & quòd id Paulus ita obseruari apud Corinthios voluerit: & quòd priuato Cœnæ vsu (ne dicam abusu) publicum illius vsum ab Apostolis obseruatum, nõ modò obscuratum, sed penè abolitum, ade

óq;

Præterea nõ quoſlibet temerè ad Cœnã Dominicam admittimus: ſed eos tantũ, qui ædita publicè fidej ſuæ confeſſione, Diſciplinæ ſeſe etiã Eccleſiaſticæ vltro ac ſponte ſubiecerunt. Suntq; teſtati, ſe cum nemine vllã omnino ſimultatẽ, aut controuerſiam habere. Qua de re plura circa præparationẽ ad Cœnã Dominicã dicentur.

Poſtremò id dedimus operã, vt ad puritatem Apoſtolicam & Chriſti Domini exemplum in Cœnæ ſuæ adminiſtratione q̃ proximè accederemus. Quod equidẽ noſtrj eſſe officij putauimus, cum id nobis præſertim Regio diplomate permiſſũ eſſet. Omiſimus igitur omnes Papiſticas reliquias, omnémq; theatricũ apparatũ: & quantã ſimplicitatẽ potuimus, Cœnæ Dñicæ adhibuimus in ceremonia ipſius. Menſa in conſpectu totius Eccleſiæ poſita habetur panno lineo tecta. Huic accũbũt & Miniſtri et conuiuæ Cœnæ per ſuas vices omnes: atq; accumbentes menſæ, è Miniſtrj accũbentis manibus Cœnã Domini ſumunt: quemadmodum a Chriſto factum videmus.

Neq; verò ideo alias Eccleſias reſtitu-

 tas aut contemnimus quoquo modo, aut vllis nostris præiudicijs grauatas volumus, quòd in eis & plures, & nõnihil diuersæ ceremoniæ circa Cœnæ Dominicæ vsum habeantur. Imò verò cũ Augustino indignũ esse statuimus, vt propter ea, quæ nos Deo neq; digniores, neq; indigniores possunt facere, alij alios vel contemnamus, vel iudicemus. Sed suam Ecclesijs hac in parte libertatem permittimus, et nostrã nobis etiam permitti optamus: cum sit nobis præsertim concessa publica Magistratus autoritate. Et oramus, vt nos inuicẽ in Christiana charitate & tolerantia perferamus. Ne tamen aliquid temerè hîc egisse videamur, reddemus eorũ rationẽ paucis, quibus nonnullj fortè offendj vtcunq; posse videntur.

Vestes dubiũ mysticas ne magis, an verò Magicas (vt in Papismo quidem habẽtur) cereos item ac nolas Cœnæ Dominicæ non adhibemus. Neq; hîc multis nobis opus esse putamus, ad approbandam consilij nostrj rationẽ. Non dubitamus enim satis constare pijs omnibus, hæc nihil facere ad Christi institutionem: facere autẽ non parum ad alendã in multis adhuc superstitionẽ

perstitionem: quã tollj omnino præstaret
si id vllo modo fieri posset.

Altaria verò mensis non nos primi cõmutauimus: tametsi nullam oĩno culpã deprecaremur, etiãsi primi hîc fuissemus. Sed nos repurgatum prorsus omni Papismo templum nostrum à Regia Maiestate accepimus: quo sanè nomine Domino Deo nostro imprimis, deinde verò Regiæ etiam Maiestati ingentes gratias habemus. Sublatis igitur altaribus mensam substituimus: quòd & Cœnæ peragẽdæ cõuenientior esset, & quòd à Paulo Cœnam Domini mensæ titulo ornari videremus.

Præterea consessum publicum genuflexioni ac stationi, deniq; et ambulationi in Cœnæ vsu anteposuimus, eiúsq; rej nobis multas causas, eásq; non leues habuisse videmur. Lõgum autẽ fuerit commemorare omnes: neq; id nostri nũc instituti esse videtur. Sed tamẽ aliquot recensebimus, ne id temerè fecisse existimemur. Hoc interim adiecto, quòd nos consessum publicũ nõ ita perpetuum in Cœnæ vsu habemus, quin (dum preces fundũtur ad Dominũ) in genua procumbamus: sed in ipsa actione mystica, in instituta (inq̃) à Christo

Domino

Domino panis & poculi distributione & participatione mensæ accūbimus, quicunq; illj participamus. Idq; eas potissimum ob causas.

Ro.14. 15. 1.Cor.14. 2.Cor. 10. 12.13. *Primùm in confesso est omnibus Ecclesiæ Ministris, id potissimum in ipsorū ministerio sequendum esse, quod certò cōstat magis facere ad Ecclesiæ ædificationem. Neq; dubium est, ea ad veram Ecclesiæ ædificationem magis multò facere, quorū fontes in verbo Dei palā cōspiciuntur: q̃ quæ rōnis duntaxat nostræ iudicio (extra verbū Dei) speciosa esse videntur.* Math.26. Marci.16. Luc.22. Ioan.13. *Cū igitur negarj nō possit, cōsessū seu accubitum in Cœnæ actione ipsa manifestos fontes suos habere in Christi Domini exemplo, & Apostolorum obseruatione, scripturæ testimonio: qui fontes alioqui neq; in statione, neq; in genuflexione, neq; etiam in ambulatione commonstrarj possunt. Sanè quatenus Ministrj Ecclesiæ officium suum in suo ministerio præstare volunt, perspicuum est illos (si id eis vllo modo liceat) consessum potius seu accubitū in Cœnæ Dominicæ actione retinere debere: q̃ aut stationem, aut genuflexionē, aut ambulationē. Et proinde erat*

etiam

etiam debiti officijq́ nostri (post permissā nobis præsertim Regia autoritate nostrā libertatem) consessum potius in nostris Ecclesijs in Cœnæ vsu retinere, q̄ aut stationem, aut genuflexionem, aut ambulationem.

Deinde id quoq; extra omnem controuersiam positum esse constat, magis multò christianum esse, vt Christum Dominum nihil omnino vanè atq; otiosè vel egisse, vel docuisse putemus in Cœnæ suæ institutione. Et proinde nihil quoq; eorū, quæ ille tum aut egit aut docuit, immutādum quoquo modo esse, q̄ si ipsum vanè atq; otiosè egisse docuisséue aliquid, & proinde id nobis pro nostro arbitrio mutandum esse dicamus. Cúmq; satis constet ex historica Euāgelistarū narratione, Christum Dominum exemplo nobis suo consessum seu accubitum in Cœnæ suæ actione commendasse. Certè quatenus nos eum ipsum consessum neq; vanè, neq; otiosè à Christo Domino in Cœna sua obseruatū esse credimus, hactenus illum nobis (quoad eius fieri queat) retinendum potius, q̄ reijciendū esse intelligemus. Aut certè re ipsa testabimur (quidquid hîc omnino

 prætenda-

 tendamus) consessum illum vanè atq; otiose à Christo Domino obseruatum fuisse: si illum pro nostro arbitrio, sine necessitate vlla tollj, aut quoquo modo permutari posse statuamus. Imò verò cum in typica illa agni olim Paschalis cœna existimandum non est, vllam omnino actionẽ obseruatam fuisse, quæ nõ suũ aliquod, & quidem minimè contemnendum mysterium haberet. Equidẽ sine Christi Domini indignitate facere non possumus, vt ea quæ ipse in sua cum Apostolis suis cœna (noui testamẽti sui obsignaculo) obseruauit: aut suis mysterijs, & quidem multo sublimioribus carere: aut si non careant, abijci à
Exod 13. nobis posse arbitremur. Et quemadmodũ cogitandum non est, vanum atq; otiosum fuisse olim, in cœnæ Paschalis apud Iudæos obseruatione lumbis accinctis, baculisq; in manus sumptis, agnum typicum edere. Nimirum hæc testabantur & designabant, magnum adhuc populo iter reliquũ fuisse: priusq̃ typicã suã promissionis terram oculis suis conspecturi essent. Admonebãtq; præterea illum populum, vt ad emetiendum iter illud accinctus semp expeditúsq; esset, siquidem eò peruenire vellet

let. Ita & nunc alienum id à nobis maximè esse oportet, vt obseruatum à Christo Domino, eiúsq; demum etiam Apostolis confessum in Cœna noui testamenti ipsius, vanũ, otiosum, omniq; mysterio vacuum esse imaginemur. Sed est potius nobis summa religione obseruandum, longè præstantissimum illud, pleními q; summæ consolationis mysterium, nostræ iam quietis in Christo, ipsiusmet Christi Domini verbis nobis commendatum. Nẽpe nõ esse nobis amplius cum Iudæis quærendã alibi in terris aliam vllã promissionis terram. Sed nos iam p Christum Dominum verum nostrũ Iosue (mortis suæ merito) in vera promissionis terra (salute videlicet nostra æterna) collocatos, residere iam prorsúsq; quiescere debere. Intuentes perpetuò meritum mortis & resurrectionis Christi, ac donatum nobis gratuitò salutarem illius communionem, cuius equidem vim ac dignitatem publicus noster in Cœnæ Dominicæ vsu consessus symbolo nobis suo adumbrat, attestatur, & commendat: quatenus sanè Cœnam Domini, nostræ cum Christo communionis, & proinde nostræ quoq; in illo quietis certum ac

ſalutare obſignaculum eſſe (iuxta eius inſtitutionē) non dubitamus. Id verò ſi qui ſecum animo Chriſtiano perpendere volent, facilè intelligent, nos in obſeruando circa Cœnæ vſum conſeſſu publico in noſtris Eccleſiis, iuſtam ſatis noſtri conſilij rationem ſequutos eſſe: facta nobis præſertim poteſtate, vt Chriſti Domini doctrinam hîc atque Apoſtolorum obſeruationem ſequeremur.

Præterea ipſæ etiam Cœnæ ac menſæ Dominicæ voces Paulo alioqui Apoſtolo familiares, conſeſſum potius, q̃ aut ſtationem, genuflexionem, aut ambulationē requirere videntur. Nemo enim hac fini cœnam aut conuiuium vſq̃ inſtituit.

Neq; item conuiuas ita excipit quiſq̃, vt qui conuiuio ſunt adhibēdi, aut ſtare, aut ambulare, aut genu flectentes conuiuari debeant. Sed accumbere conſidereue iubentur conuiuæ omnes: vt cōpoſitis ad quietem & corporibus & animis pariter omnes epulentur. Miniſtrorum eſt non conuiuarum menſis adſtare: aut circumillas ambulare. Et genuflexio ad altaris adhuc miniſterium potius, q̃ ad cœnæ apparatum videtur pertinere. Vbi dū

victimæ pro populo offerebantur, vota
quoq; flexis genibus fiebant, vt oblatio ac
ceptaretur. At verò nullum amplius in
terris altare nouit Christi Ecclesia. Estq́;
longè alia mensarum ac conuiuiorum (vt
est dictum) & proinde Cœnæ quoq; Domi
nicæ q̃ altaris ratio. Quam sanè sequu- 1.Cor.5.
tus Paulus epulari nos iubet vt conui-
uas, eò quòd verus iam demum Agnus no
ster ille Paschalis Christus Dominus sit
pro nobis oblatus: atq; in cibum animarũ Ioan.6.
nostrarum (Cœnæ suæ testimonio) propo-
situs, vt illo ad vitam æternam (per fidẽ)
pascamur: quemadmodum Christus ipse-
met apud Ioannem docet. Et vanum id
præterea etiam videri non debet, quòd
Christus Dominus regni nobis cœlestis Luc.12.13.
sui fœlicitatem, sub conuiuij imagine qua 22.
dam, cum alibi, tum verò etiam in Cœna
sua adumbrare se nobis voluisse testatur.
Quemadmodũ enim in Cœna sua Aposto
lis ad mensam accumbentibus panem ac
poculum Cœnæ administrauit: ita illis o-
lim etiam, nobisq; sub eorum nomine o-
mnibus, accũbentibus, edentibus, ac bibẽ-
tibus in cœlesti sua mensa ministraturũ
se esse pollicetur. Vt cœnam ipsius hic ve-

 luti typum quendam ab ipso institutum esse intelligamus cœlestis nostræ olim gloriæ, adumbratæ nobis sub cõuiuij cuiusdam imagine: in quo nobis cum Abrahamo, Isaaco, & Iacobo pariter accumbentibus atq; epulãtibus ministraturum se esse testatur. Quam sanè fœlicitatis nostræ æternæ in cœlesti olim gloriæ imaginẽ (cõuiuialis consessus symbolo nobis ab ipsomet Christo Domino ad indicibilem piorum omnium cõsolationem commendatã) obliterare in Ecclesia velle, sublato (dũ retineri potest) illius symbolo: equidẽ haud scio, an id quisq; gloriæ Christi & fœlicitatis æternæ illius studiosus, in animũ suum inducere possit.

Postremò verò, non tantùm nobis cõmẽdatur consessus noster in Cœnæ Dominicæ vsu exemplo Christi Domini, mysteriiq; sui, quietis (inq;) nostræ hîc in Christo designatione: aut futuræ olim nostræ in regno Dei gloriæ, typica quadam per cõuiuialem accubitum adumbratione: sed præcipi nobis etiam propemodum mandato illo Dominico videtur. Hoc facite. Neq; enim negari potest, hoc mandato cõprehendi id totum, quod Christus Domi-

nes tum & docuit, & fecit. Cumq; extra omnẽ controuerſiam ſit, Chriſtum accumbentibus ſuis Apoſtolis Cœnam ſuam inſtituiſſe: negari ſanè etiam nõ poteſt, accubitum illum ſeu conſeſſum partem fuiſſe oĩno actionis, in ipſa Cœnæ inſtitutione: & proinde à mandato illo (Hoc facite) excludi hauquaq̃ poſſe.

Prætexuntur hîc quidem multa ad eleuandam mandati huius hac in parte autoritatem (vt eſt ſemper valde ingenioſa in Diuinis mandatis eleuãdis noſtra ratio) ſed non ſuo loco dicuntur illa omnia. Commemorabimus tantùm hîc præcipua quædam, atq; eadem paucis etiã refellemus. Prætexitur primùm oĩum ciborum Paſchalis Cœnæ olim apparatus: pedum lotio: temporis item veſpertini, & loci (cœnaculi inq̃ Hieroſolymitani) obſeruatio: et ignorata alioqui accubitus illius forma, qua Chriſtus Dominus cũ Apoſtolis ſuis ſit vſus in Cœnæ ſuæ inſtitutione. Hæc nobis oĩa reuocanda eſſe ad Cœnæ vſum contendunt quidam, ſi mandatum Chriſti illud (Hoc facite) ad conſeſſum in Cœna retinendũ vrgere velimus. Ad hæc igitur reſpondemus. Primũ quòd

 ad ciborũ Paſchaliũ apparatum, & pedum lotionẽ attinet. Paulus ita nobis Cœnam Domini certis ſuis finibus circũſcribit, vt neq; cibos Paſchales, neq; pedũ lotionem ad Cœnæ inſtitutionem quidq̃ oĩno ptinere videamus. Orditur enim illam à pane p Chriſtũ Dominũ in manus ſumpto. Et finẽ illius facit in eius ipſius panis ac poculi Cœnæ à Domino ſumpti myſtica participatione. Aut igitur Paulo Cœnam finibus ſuis circumſcribenti credimus: & tũ ſanè fateri cogemur, hæc nõ ſuo loco ab iſtis vrgerj. Aut certè nos Paulo Apoſtolo non credere oſtendemus, ſi cõtra ipſius narrationem vel cibos Paſchales vel pedum lotionem in parte Cœnæ Dominicæ ponere velimus. Ne quid hîc de Euangeliſtarum narratione dicamus, ex qua ſanè colligi poteſt, & Cœnã Paſchalem, & pedum lotionẽ, diuerſam ſanè prorſuſq; ſeparatam actionẽ fuiſſe. Et vtrãq; etiã priorem fuiſſe ipſa Cœnæ inſtitutione: etiamſi Cyprianus aliter ſenſiſſe videatur.

Deinde multò minus in loco vrgetur adhuc temporis veſpertini & loci obſeruatio. Neq; enim rectè tempus aut locus

con-

confeſsui opponitur in cœnæ vſu: cum &
tempus & locus nõ ſint actio ipſa, vt ſub
verbis mandati illius (Hoc facite) cõpre
hendi poſsint: quemadmodum conſeſsum
ipſum cõprehendi omnino, adeóq; & par-
tem ipſam eſſe obſeruatæ à Domino my-
ſticæ ſuæ actionis negari non poteſt. Eſt-
q; in confeſſo, omnia temporum, locorum,
perſonarum diſcrimina, luce Euãgelij di
ſpulſa iam prorſuſq; abrogata eſſe. Quam
equidem abrogationem (quod ad tempus
potiſsimum attinet) diſertè nobis com-
monſtrat Paulus in ipſa Cœnæ inſtituti-
one, dum ait: Hoc facite quoties bibe-
ritis. &c. Neq; temporis igitur, neq; loci
itẽ mutatione violatur Cœnæ inſtitutio:
quemadmodum ſanè conſeſſu ſublato vi
olari videtur. Quem Symbolicã alioqui
actionem eſſe, & Chriſti imprimis exem-
plo, & Apoſtolica etiam obſeruatione, et
myſterij præterea excellentia inſigniter cõ
mendatum: deniq; & mandato Chriſti
Domini illo (Hoc facite) imperatũ no-
bis eſſe videmus. Poſtremò omnium
ſanè minimè in loco vrgetur ignorata cõ
ſeſſus ſeu accubitus Chriſti cũ Apoſtolis
forma, in prima illa Cœnæ inſtitutione.

Quis

Quis enim nos doceat, ad quem modum peracta sit tum prima illa etiam vel poculi propinatio, vel panis ipsa fractio ac distributio? An verò propterea quòd hæc ignoremus, Cœnæ vsus nobis intermittẽdus erit? Equidem certò doceri nõ potest, qua materia aut forma fuerit poculum illud, quod Christus Dominus in Cœna sua propinabat. Neq; item primus ne ipse, an verò postremus biberit. Multò minus autem de pane doceri potest, quonã modo fractus sit: cultellóne, an manibus tantũ. Quo item modo in cibũ oblatus: collectús ne per frusta in discum, vbi iam fractus esset, vt suum quisq; sibi frustulum sumeret: an verò cultello aut fuscinulæ infixus: aut nudis manibus in manus sigillatim vnicuiq; porrectus. Hæc sanè certò doceri omnia non possunt, & tamen non ideo tollimus in Cœna siue poculi propinationem, siue panis fractionem, distributionem, & participationem. Quæ sanè tolli omnia oporteret, si consessus sit tollendus propter ignoratam formam ipsius. At verò Paulus quemadmodum neq; in poculi propinandi, neq; in panis frangẽdi distribuendiq; forma à Christo Domi-

no obseruata ita anxius erat, vt propterea quòd illam non nosset, à Cœnæ sibi vsu abstinendum esse putaret: sed vulgari istorum omnium forma contentus Cœnā nihilominus à Corinthijs obseruarj voluit. Ita & de primi illius Christi cum Apostolis accubitus forma nihil solicitus satis habuit, receptum vulgo consessum publicum in Cœnæ vsu retinuisse. Porrò neq; Tertullianus, neq; Chrysostomus, neq; Augustinus mutati vsq; consessus vulgaris in Cœnæ vsu, siue apud Græcos, siue apud Latinos meminerunt: sed receptum vbiq; consessus modū in Cœnæ Dominicæ vsu ad sua vsq; tempora obseruatum esse testātur. Et res ipsa loquitur hæc prætexi, non tam vt forma illa obseruati à Christo Domino consessus commendetur ac in Cœnæ vsu reuocetur: quàm potius, vt peccatū sublati à Cœna consessus publici vtcunq; excusetur.

Non obstant igitur prædictæ obiectiones omnes, quò minus illis posthabitis consessus publicus in Cœnæ Dn̄icæ actione (dū fieri potest) obseruetur. Primū propter Christi & Apostolorum exemplum, quod sanè imitari præstat quā abrogare,

Dein-

 Deinde propter plenũ summæ consolationis mysteriũ, partæ iã nobis pacis & quietis nostræ in Christo ꝑ mortẽ ipsius. Præterea ꝓpter typũ cœlestis nostræ olim gloriæ, conuiuiali hîc accubitu adumbratæ. Postremò propter mandatum illud Christi Domini (Hoc facite) à quo consessus alioqui seu accubitus (dũ retineri potest) excludi omnino non debet.

Sed non ideo tamẽ Ecclesias eas omnes violatæ Diuinæ institutionis accusamus, vt antea quoq; diximus, quæ in Cœnæ Dominicæ vsu consessum adhuc publicũ nõ obseruant. Aliud est enim illum sine vlla necessitate sustulisse: aliud verò per alios sublatum, restituere adhuc non posse sine magna Ecclesiarũ perturbatione. Fatemur filium hominis esse Dominum etiã ipsius sabbati. Et cũ Augustino nõ putamus scindẽdas esse Ecclesias ꝓpter ea, quæ nos ex se neq; digniores neq; indigniores corã Deo facere possũt. Sed officiũ fideliũ in Ecclesia Ministrorũ esse dicimus, vt Diuinas omnes institutiones, pro summa virili sua (iuxta fidem sui ministerij) ad puritatem illam primæuã doctrinæ & obseruationis Apostolicæ reducere semper per

Marc. 2.

omnem

omnem occasionem conetur. Quod ipsum equidē nos etiam nobis in consessu Cœnæ Dominicæ restituendo sequendū esse existimauimus: præsertim cum illum Christi Domini exemplo, Apostolicaq; obseruatione: mysterij item excellentia, & typica cœlestis nostræ olim gloriæ adumbratione: deniq; & mandato ipso Dominico non temerè proculdubio commendatū esse, & proinde etiam ad Ecclesiæ ædificationem plurimū facere videremus. Et quidem cum nobis eius rej potestas Regia autoritate facta esset.

Hæc verò ita de restituto hîc ꝑ nos in nostris Ecclesiis Cœnæ Dominicæ consessu suo publico cōmemorare voluimus, vt consilij hac in ꝑte nostrj rationem pijs omnibus redderemus. Multa autē omisimus, quæ ad eam rem adferri adhuc poterant: quòd his satis factū pijs omnibus fore non dubitemus. Iam ergo ad eam, quā obseruamus, præparationem ad Cœnā Domini veniamus.

De Præparatione ad Cœnam Domini.

Prius-

PRIVSQVAM Cœna Domini sit instituenda, quintodecimo antea die id toti Ecclesiæ denunciatur: & dies designatur, quo administrari debeat. Moneturq; tota Ecclesia, ne quisq; se à Cœnæ vsu subducat, nisi aut per valetudinem, aut p coactam alioqui necessitatem aliquam impediatur. Vt enim nihil meritò ab homine quouis ægroto prætexi potest, quò minus morbo suo remedia adhibeat, quoties & medicus & remedia præsto habentur: nisi si suam quis valetudinem studio negligere velit. Ita cũ Cœnæ Dominicæ vsus præstantissimum sit diffidentiæ nostræ remedium, ex Christi Domini institutione: nósq; sine exceptione omnes sub diffidentiam natura nostra ita conclusi simus, vt illius nomine aliud esse non possimus (quod in nobis est) q̃ iræ & mortis filij (qui equidem est exitialis morbus nostrûm omnium) nemo nostrûm profectò subducere sese à Cœnæ Dominicæ vsu potest (præterq̃ si aut per morbum aut p coactam similem aliquam necessitatem impediatur) nisi si suam quisq; salutem, eiusq; autorem Christum Dominũ negligere omni-

Ephe. 2.

omnino velit.

Monetur item Ecclesia, vt quisq; se diligenter (iuxta Pauli doctrinam) probet: 1.Cor.11.
qua sanè in re summa ferè omnis nostræ ad Cœnam Dominicam præparationis cõsistit. Probationem porrò nostri constare potissimum, diligenti nostri ipsorum exploratione. Nũ veram Dej & nostrj pariter cognitionẽ nos habere intra nos ipsos sentiamus. Quòdq; ad Dei primũ cognitionẽ attinet, explorare nos ipsos debemus. Nũ in corde nostro eũ affectũ sentiamus vt statuamus, Deũ esse simul & Dñm nostrũ, qui mãdatorũ in nobis suorũ obedientiam, pro dominatus in nos suj iure, omnino requirat. Esse & iudicem iustissimum, qui nostram rebellionem iusto suo Ioan.3.
iudicio puniat. Et esse seruatorem, qui no Ephe.2.
stram omnium infirmitatem nobis impu- Esa.25.
tare nolit, pro gratuita eaq; indicibilj sua Coloss.3.
misericordia: sed eius culpam in filiũ suũ Rom.3.
vnigenitum translatam, nobis gratuitò 1.Ioan.2.
condonet: atq; in suam nobis gratiam acceptatis propter eundem ipsum suum filium, vitam quoque æternam ac cœlestẽ gloriam donet. Hæc sanè simul omnia dè Deo nobis obseruãda sunt circa nostri in

vera

 vera eius cognitione explorationẽ. Neq; sunt ab inuicem hæc separãda quoquo modo, nisi nos fallere hac in parte ipsimet velimus. Sic enim nõ profuit Sauli regi, Deum vt iudicem ac seruatorem suum agnouisse, dum illum Dominum suum esse non verè agnouit. Hoc est, Dum mãdati Diuinj transgreßionem pro peccato agnoscere noluit, sed peccasse se in ipsa mandati transgreßione negauit: perinde atq; si mãdatum à Deo quidem, sed non vt à Domino (cui omnem deberet obedientiam) accepisset. Sic neq; Hæuæ profuit, Deũ vt Dominum ac seruatorem agnouisse, dum & in transgreßione mandati Diuinj peccati culpam agnoscit, & de venia non desperat, præposterè à serpẽte insidiatore de Dei benignitate persuasa. Posteaq̃ enim dubitat de puniẽda iuxta decretum Dei sua inobediẽtia: simul Deum iustum quoque iudicem eße non agnoscit. Experiturq; demum non suo tantùm, sed nostrûm etiam omnium malo, Deum verè iustum iudicem eße, quod initio in corde suo certò statuere nolebat. Sic rursum etiam non profuit Caino, Deum vt Dominum ac iudicem agnouisse, posteaq̃ non simul etiã illũ

1.Samu.15

Gen.3.

Gen.4.

serua-

seruatorē suum eſſe agnouit. Dū enim in homicidio ſuo & peccati culpam agnoſcit, & certum exitium expectat: fatetur ſanè Deum eſſe verè & Dominū, qui requirat obedientiam: & iudicem qui ſcelera puniat. Sed dum peccatum ita ſuum exaggerat, vt nulla omnino (etiamò Deo ipſo ordinata) propitiatrice hoſtia expiarj poſſe credat: ſimul iam negat Deū (quē Dominum ac iudicē eſſe agnouit) eſſe præterea etiam & ſeruatorē. Talibus igitur exemplis oſtendit Miniſter, hæc nobis de Deo ſimul & coniunctim obſeruāda ſemper, neq; abinuicem quoquo modo ſeparāda eſſe circa noſtri (in vera ac ſalutari ipſius cognitione) explorationem.

Quod verò ad noſtri ipſorum cognitionem attinet, hæc in tribus etiam præcipuis capitibus poſita eſſe videtur. Nēpe vt ſciamus, quidnam in nobis ipſis iā ſimus. Quid item ſimus in Chriſto per gratuitā noſtri (propter illum) in gratiam Patris Dei acceptationem. Et quid Deus in nobis, in vita hac noſtra, requirat. Nos videlicet poſt primi parentis noſtri peccatum eſſe iā (quod in nobis eſt) iræ & mortis filios: Satanæ & peccati mācipia: qui

Ephe.2.
Rom.7.

 aliud nihil poßimus q̃ peccare. Et proinde aliud nihil etiam tota vita nostra promereamur, q̃ æternam condemnationem.
Ioan.1. Sed eßе nos rursum (in Christo) filios Dej: per translatam in ipsum, morteq́; demum
Psal.51. sua expiatã omnẽ infirmitatis nostræ no-
Esa.53. bis adnatæ condemnationem: et donatã nobis gratuitò vicißim, omnis suæ innocentiæ, iustitiæ, meriti, deniq; & gloriæ su-
Mar.16. æ salutarem communionem. Requiri autem in nobis fidem, & gratitudinem nostram: vt hoc tantum Dej beneficium amplectamur: nostramq́; erga illum gratitudinẽ (pro nostra infirmitate) declaremus. In his (inq̃) posita est præcipuè vera nostri cognitio, in qua nos ipsos explorare diligenter debemus, circa nostram ad Cœnæ Dominicæ vsum præparationem. Nempe, num in corde nostro miseriæ & condẽnationis nostræ magnitudinẽ (propter peccata nostra) sentiamus: nobísq; ita demũ plané diffisi, atq; abiecta omni prorsus dignitatis nostræ opinione, opẽ ac veniam apud thronum gratiæ Dei supplices cum nostrj accusatione imploremus. Rursus, num gustum aliquem acceptationis nostræ in gratiã Dej propter Christũ, in cor

de

de nostro ita sentiamus: vt etsi nobis ipsi prorsus diffidere cogamur, in donata nobis tamē salutarj innocentiæ, iustitiæ, meritj, & gloriæ Christj communione (pacificatæ per fidem conscientiæ nostræ testimonio) conquiescamus. Postremò, nū fides illa, quæ nostram conscientiam trāquillam reddit, sit vera ac salutaris fides: non autem intra nos ipsos rationis nostræ iudicio collecta præsumptio. Veræ enim ac salutaris nostræ fidei autor est nō nostra ratio, sed Spiritus sanctus: qui corda nostra excitat, vt Diuinis promissionibus acquiescamus, illis nos cōsolemur, illis nitamur, inq; illis nobis (propter Christum Dominum) placeamus. Idem porrò etiam Spiritus sanctus accendit corda nostra ad amorem tam benefici Dei, vt illum, & sua amemus omnia, condelectemur legi sanctæ ipsius, inq; illius obedientiam, toti, omni nostra cura, studio, ac sollicitudine incumbamus, per veteris in nobis nostri hominis mortificationem, & mentis affectuumq; nostrorum innouationem. Horū ita monetur Ecclesia de nostri probatione ante Cœnæ vsum quintodecimo die.

Rom. 5.
Rom. 6.
Ephe. 4.
Colos. 3.
Heb. 12.
1. Pet. 2.
1. Cor. 6.
2. Tim. 2.

Postremò monentur in Ecclesia omnes

 vt si quisq́ omnino simultatē vllam, iurgiáue, aut dissidia vlla, vllámue omnino
Math. 5. controuersiam habeat, omnes modos ac vias reconciliandi se quærat. Esse enim mādatum vt cum omnibus pacē habeamus
Rom. 12. 2. Cor. 13. 1. Pet. 3. Heb. 12. quod in nobis est, quatenus id vllo modo fieri potest. Et Cœna Domini est com
1. Cor. 10. munionis nostræ inuicem omnium ac societatis cœna, non dissidiorum aut simultatum. Omnesq́ nos vnum, non diuisum dissidijs panē: vnum item corpus compactorum, non autem dissidentium quoquo modo membrorum esse oportet, quicunq́ Cœnæ Dominicæ participamus.

Genesis. 6. Et quoniam ita est corrupta nostra omnium natura, vt veram nostri probationem aut non intelligat ferè, aut intellectam etiam frigidè admodum ac negligenter curet. Præterea vt sint qui illā curēt, sæpe numero tamē hypocritæ se se bonis ita admisceāt vt facilè discerni non possint. Postremò cum rudes quoque ac prorsus imperiti rerū Diuinarum homines ad cœlestia hæc mysteria, sine fide adeóq́ & sine fronte vlla adcurrant. Nos, ne nostra incuria id fieret, vt digni pariter atq́ indigni, sine discrimine vllo, ad Cœnam

Domini

Domini ſub noſtro miniſterio irrumpe-
rent, aliā quoq; nobis curam in admittēdis
ad Cœnæ vſum in noſtris Eccleſiis omni-
bus adhibendam eſſe putauimus: præter e
as, quas recenſuimus admonitiones.

PRIMVM non alios ad Cœnæ v-
ſum admittimus (id quod antea quoq; te-
ſtati ſumus) quàm qui publicè coram Ec
cleſia, aut Miniſtris ſaltem ac Seniori-
bus fidei ſuæ confeſsionem æddiderunt: ſeq;
vltrò ac ſponte diſciplinæ Eccleſiaſti-
cæ ſubiecerunt.

Deinde eorum ipſorum catalogum de
nuo ſemper Miniſtri Eccleſiæ conficiunt,
quoties Cœna eſt adminiſtranda, aduoca
tis per vices omnibus: atq; confectus de
nuo catalogus ille cum prioribus confer-
tur: vt Eccleſiæ incremēta aut decremen
ta facilè conſpici poſsint. Et illi præterea
etiam reprehendantur iuxta gradus ad-
monitionum, qui non reddita apud Mi-
niſtros ac Seniores cauſa vlla ſuæ abſen
tiæ, à Cœnæ vſu ſeſe temerè ſubducunt.

Sed quia pleriq; etiam reperiūtur qui
ad Cœnæ vſum (ſpe maioris circa religio
nem ſtudij) admiſsi, ſegniores nihilomi-
nus eſſe poſtea vidētur, in ediſcēdis præ-

 cipuis veræ religionis capitibus: eos sanè (reprehensa ipsorum segnitie ac indiligentia) à Cœnæ vsu suspendimus, donec specimen aliquod studij sui dent, circa religionem & pietatem.

Et publicè profitemur, nos non aliorũ Germanorũ Ministros esse in nostris Ecclesijs, nisi qui suæ fidei confeßionem ædiderunt, & sese vltro ac sponte Ecclesiasticæ disciplinæ subiecerunt. Horum sanè omnium, nos, & feminis ipsorum Ministros esse agnoscimus. Cæterùm qui se nostris ad eum modum Ecclesiis adiungere nolunt, eos testamur Deum olim iudicem suum habituros eße: qui suæ alioqui Ecclesiæ contemptum impunem eße suo tempore non sinet.

Porrò quoniam & adolescentes tredecimum annũ superegreßos, in nostris Ecclesiis, à Cœnæ vsu nõ arcemus: quos præsertĩ in religione (pro ætate) probè instructos eße constet. Et fit etiã indies, vt plures sese nostris adiungant Ecclesijs, qui Cœnæ demum Dominicæ nobiscum participare velint. Eorũ sanè vtrorumq; peculiarem examinationẽ obseruamus. Ac de adolescentium quidem talium examinatione

natione (priusq̃ ad Cœnam Domini admittantur) dictum est iam antea in Catechismi explicatione. Nunc igitur de eorũ exploratione dicemus, qui in Ecclesiã primùm omnium recipiuntur, Cœnæq́; Dominicæ participare debent.

Forma examinandi eos, qui recens in Ecclesiam recipi, Cœnæq́; Domini primùm omniũ participare volunt.

QVI SESE recens nostris adiungunt Ecclesijs, atq; ad Cœnæ Dominicæ vsum admitti postulant, iubẽtur post factam Cœnæ denunciationem, intra quindecim dies illos, priusq̃ Cœna administretur, venire ad Ministros & Seniores Ecclesiæ, in templo ipso, sub finem pomeridianæ alicuius cõcionis. Vbi postq̃ venerunt, Minister verbi aut Seniorum aliquis illos alloquitur, in eam sententiã.

Non posse vllis verbis explicari magnitudinẽ beneficij Dei: quòd semper cœtum aliquem extare passim velit, in quo

 publicè sonet uox Dej in Euãgelio Christi, per quã mirabili Dei prouidentia vocamur ad veram Dei & nostri cognitionem, atq; ad vitã æternã in Christo Dño nobis gratuitò delatã: modò ne tãtũ Dei beneficiũ contemnamus, nostráq; illud impietate à nobis propellamus. Esse autem hoc non postremum contemptus nostri argumentum, si institutã alicubi Ecclesiam Christi, in qua eã ipsam Dei vocẽ sonare audimus, negligamus: nósq; illi non protinus (vbi possumus) cum alacritate animi & gratiarum sedula actione adiũgamus. Fieri sanè non posse, quin in Satanæ Ecclesia simus, si eo loco versemur, vbi Christi Ecclesiam institutam esse cõstet, & nos illi interim adiũgere recusemus. Fieri non posse item, vt Christum quis ex animo amet, qui cœtum in nomine suo collectum negligit, contemnit, ac traducit.

Qui igitur Christiani & vocari verè & esse etiam volunt, horum sanè officium esse, vt dũ eo loco versantur, vbi Ecclesiam Christi nomine collectam esse sciunt, illi sese protinus adiungant: inq; illa, pro sua virili gloriam Dei & regnũ filij sui promoueãt, iuxta doctrinam Euange

lij

Hicq; versa ad eos oratione, qui sese Ecclesiæ adiungere volunt, aget gratias Deo, qui illis eam mentem dederit, vt se cupiant adiungere Ecclesiæ Christi. Gratulabiturq; illis eam mentem totius Ecclesiæ nomine. Et petet, vt sua ipsorum confeßione ad Ecclesiæ totius ædificationem singuli atteſtentur fidem suam: vt constet toti Ecclesiæ, ipsos verè eße mēbra mystici corporis Christi, & proinde illos ab Ecclesia pro fratribus deinceps agnosci oportere. Id verò vt faciāt, per infrascriptas interrogationes & responsiones. Orditur ergo vnus è Ministris aut Senioribus interrogationes, ad quas singuli qui Ecclesiæ adiungi cupiunt, respondent ad hunc modum.

Interrogatio. V*ndenam certò es persuasus in animo tuo, te revera eße mēbrū Ecclesiæ Christi?*

Responsio. *Sentio Spiritus sancti testimonium in spiritu meo ipsius, quod sim filius Patris Dej, adoptatus ab illo gratuitò propter filium ipsius, summum sacerdotem nostrum Christum Iesum, qui me sacrosancti corporis sui sacrificio & in* Ioan.1. Rom.8. Heb.7. 1.Ioan.1. Gal.4.

 nocentissimi sanguinis sui effusione ab omnibus peccatis meis repurgatum Patri suo cœlesti reconciliauit. Sentio item, me per eundem ipsum Spiritum sanctum ad legis Diuinæ obedientiam excitari & cõmoueri.

Interro: *Quæ nam est lex illa, ad cuius obedientiam omnes tenemur: ad quã tu etiam te (vt dicis) excitari cõmoueriq; sentis?*

Respon: *Lex Dei proposita est nobis summatim in Decalogo: Exodi. 20. capite ad hunc modum.* Ego sum Dominus Deus tuus: *&c. Hic recitãtur verba Decalogi, vt suprà, pagina: 65.*

Interro: *Quo modo diuiditur hic decalogus?*

Exod.24. 31.34. Deut.9. Respon: *Diuiditur Decalogus in duas tabulas: quarum prior Deum, posterior proximum intuetur.*

Interro: *Quid nam docemur in prioris tabulæ præceptis?*

Math.4. Respon: *Primùm, quòd omissis omnibus creaturis omnino, in solũ nos Deum Patrẽ Domini nostri Iesu Christi credere, illi fidere, illum inuocare oporteat.*

Ioan.4. Esa.29.

Secundo: *Quòd eum ipsum Deum non sub*

sub vllis omnino imaginibus, neq; itē per excogitatum à nobis cultum vllum: sed in spiritu duntaxat & veritate colere atq; adorare debemus. Tertio. *Quòd nos adorandum nomen & verbum illius summa cum obseruantia vsurpare, reuerentérq; in rebus omnibus nostris illud celebrare oporteat.* Quarto. *Quòd omnes illius institutiones Ecclesiasticas diligenter obseruare, inq; illis nos summa cura exercere debeamus, iuxta ipsius ordinationem.*

Math.15. Psal.115. Ezec.20. Num.15. Iere.17.

Interro: *Quid verò docemur in posterioris tabulæ præceptis?*

Respon: *Primò quòd nos parentibus nostris omnem honorem, obedientiam & adiumentum præstare omnino oporteat: præterq; si quo modo id cum Dei gloria pugnare constet. Sub parentum verò nomine comprehendūtur, Magistratus: Domini, in quorum familia versamur: Præceptores, & qui vllo modo nostri curā parentum instar habent: aut quorū ope atq; opera vllo modo subleuamur.* Deinde *verò in reliquis præceptis eius tabulæ docemur. Vt proximum nostrum quēlibet verè & ex animo diligamus: nullam omnino illius quoquo modo lædendi occasionē*

Leuit.19. Ephe.6. Prou.23. Colos.3. 1.Pet.2. Rom.13. Luc.6. Rom.12.

scientes

 *scientes ac volentes præbeamus: siue in fa-
ma, siue in fortunis, aut alijs quibuscunq;
tandem rebus ipsius: sed eum iuuare po-
tius, illiq; commodare modis omnibus pro
nostra virili conemur.*

Interro. *Quid verò nobis præcipi-
tur vltimo secundæ tabulæ præcepto?*

Rom.7. Respon: *Ne vllum omnino prauũ
affectum, vllámue concupiscentiam, cum
Dei gloria & proximi commodis vllo mo
do pugnantem, in corde nostro hærere pa-
tiamur.*

Interro: *Actringimúr ne omnes ad
plenam legis huius obedientiam sub pœ-
na comdemnationis?*

Deut.27. Respon: *Omnino. Siquidem male*
Gala.3. *dictũ esse ait scriptura, qui non permanet
in his omnibus, quæ in libro legis huius
sunt scripta, vt faciat ea.*

Interro: *Potéstne quisquam eã i-
psam Dei legem (vt est tradita) omni ex
parte per suam obedientiam præstare?*

Ro.5.7.8. Respon: Nequaquam. *Lex enim
ipsa in sese spiritalis est: nos verò omnes
(quod in nobis est) carnales sumus. Et pro
inde etiam lex ipsa in nostra carne infir-
ma esse docetur. Est tamen in pijs ac fide-*

libus

libus omnibus initium quoddam, studiumq; obedientiæ erga legem Dei: sed perfectam obedientiam nemo sibi (præterq̃ in Christo) arrogare potest, quæ præsertim subsistat in iudicio Dei. Psal. 143. 130. Philip. 3.

Interro. *Quo pacto ergo seruari possumus?*

Respon: *Gratis, per Christum Iesum. Nẽpe cum in animis nostris per Spiritum sanctum excitatis, certò atq; indubitatò statuimus, Deum Patrem nostrum cœlestem, nobis (propter meritum mortis filij sui) placatum prorsus propitiũq; esse.* Ro. 3. 5. 8. Gal. 3. 1. Ioan. 2. 5

Interro: *Oportet igitur bonis nostris operibus omnibus, fidem quoq; adiunctam esse?*

Respon: *Imò verò ante omnia credere nos oportet, vt bona opera omnia ex ipsa fide profluãt. Etenim sine fide impossibile est placere Deo: et quidquid aliunde quàm ex ipso fidei fonte profluit, est peccatum omnino, etiamsi iuxta rationis nostræ iuditium speciosissimum esse videatur.* Heb. 11. Rom. 10.

Interro: *Quid est fides?*

Respon: *Fides est motus nostri animi per Spiritum sanctum excitati, quo* Heb. 11.

pordi-

 proditis nobis in verbo Dei salutis nostræ ac vitæ æternæ in Christo promissionibus assentimur, illisq́ confidimus, illis nos consolamur, & in illis toti conquiescimus omnino.

Interro: *Quidnam igitur nobis est credendum, vt seruari possimus?*

Respon. *Id totum, & id solum, quod nobis scriptura sancta de bona Dei Patris erga nos in Christo voluntate testatur. Id verò cōpendio nobis in certa quædam capita collectum in eo Symbolo habemus, quod Apostolicum vocant.*

Interro. *Recita Symbolum illud?*

Respon. Credo in Deum Patrem omnipotentem. &c. *Hîc recitatur totum Symbolum. Pag.72.*

Interro. *Quid credis in prima illa huius Symboli parte, quæ de Deo Patre disserit?*

Respon. *Credo in Deum Patrem. Hoc est, omnem meam fiduciam in æterno illo & vero Deo Patre meo colloco, certò in corde meo persuasus, illum mihi in omnibus animæ & corporis mei periculis ac ne-* Gen.17. *cessitatibus haudquaq̄ esse defuturū, cum sit simul & omnipotens, & beneficentissimus*

mus pater erga nos omnes.

Interro. *Quid sub illis verbis credis.* Et in Iesum Christum, filium eius vnicum, Dominum nostrum?

Respon. *Hoc est, colloco etiam simul omnem meã fiduciã in filio Dei Iesu Christo, perinde atq; in Patre ipso, cum sit proprius atq; vnigenitus filius ipsius: verus nimirum Deus laudãdus in sæcula. Amẽ.* Ioan.5.15. Rom.8. Ioan.13. Rom.9. Ioan.20. 1.Ioan.5.

Interro. *Quid credis sub illis verbis.* Qui conceptus est è Spiritu sancto, natus ex Maria virgine?

Respon. *Credo Filiũ Dei nõ tãtùm esse Deum: sed esse simul etiã verũ hominẽ, assumpta videlicet carne nostra, & nostro sanguine ex matre virgine, autore Spiritu sancto. Sic vt iam habeamus verum atq; vnicum Dei & nostri mediatorẽ Iesum Christũ, verũ Deum ex Patre Deo: & verum item hominem ex homine. Nẽpe matre virgine conceptum & natum Spiritus sancti opificio, vt mori posset, & peccata nostra omnia morte sua innocentissima expiaret.* Ioan.1. Heb.2. Math.1. Luc.1. Heb.4. Phili.1.2. Heb.1.2. Rom.1.9. Gal.4.

Interro. *Quid credis sub illis verbis.* Qui pass᷒ est sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus. Descenditque

 que in infernum.

Reſpon. *Credo quòd idem ipſe filius*
Gal.1.2. *Dei Chriſtus Ieſus mortem ignominio*
1.Pet.2. *ſiſsimam in ſanctiſsimo ſuo corpore pro*
Math.27. *peccatis noſtris pertulerit. In anima au-*
Philip.2. *tem ſua ſimul etiam ſenſerit ſæueritatem*
Luc.22. *iudicij diuini, ad extremam vſq; anxieta*
tem, & pœnas inferni, vt nos ab illis libe
raret.

Interro. *Quid eſt, quod dicis.* Tertia
die reſurrexit à mortuis?

Act.2.13. Reſpon. *Credo quòd ſacroſanctum*
Pſal.15. *ipſius corpus nullam prorſus in ſepulchro*
1.Cor.15 *ſenſerit corruptionē. Quódq; anima ipſi-*
Ioan.11. *us neq; in anxietate illa extrema ac in-*
Gal.3. *fernali ſit derelicta: neq; amplius etiam*
Rom.4. *quàm intra triduum à corpore per mor-*
tem diuulſa fuerit. Sed die tertio rurſum
ipſe corpore ſimul & anima ex mortuis
verè ſurrexerit, glorioſus iam victor in
carne noſtra, peccatis, mortis, & inferni:
expiata iam per mortem ſuam omni no-
ſtra (ſub quam cōcluſi omnes fueramus)
condemnatione.

Interro. *Quid ſub hiſce verbis credis,*
Aſcendit in cælos, ſedet ad dexteram
Dei Patris omnipotentis: vnde demū
eſt

est venturus iudicare viuos & mortuos?

Respon. *Credo quòd Iesus Christus non amplius sit in terris, iuxta humanitatis suæ naturam. Nam alioqui verus ille Pontifex non esset, siquidē adhuc in terris esset: quēadmodū Paulus docet. Sed quòd iam sit in supercœlestibus ad dextrā Patris sui in æterna gloria collocatus. Vnde etiam nunc Diuina sua potentia suā Ecclesiam, ad sæculi usq; consummationem, regit ac defendit. Et tum demum in gloria ac Maiestate sua veniet ad iudicandum viuos & mortuos.* Act.1.3. Heb.7.8. Math.28. Math.25.

Interro. *Quid est, quod dicis.* Credo in Spiritum sanctum?

Respon. *Quemadmodū Deo Patri, & vnigenito eius filio Christo Iesu confido: ita meam omnem fiduciam simul etiā colloco in Deo Spiritu sancto, tertia in Diuinis persona. Sine cuius afflatu Diuino nemo purus sanctusq; esse, ac ne vllam quidem veram ac salutarem Dei cognitionem habere, vllámue item inde consolationem concipere omnino potest.* 1.Cor.2.12 Io.14.16.

Interro. *Credis igitur & Patrē, & Filium, & Spiritum sanctum, esse vnū, vi-*

 uum

 uum atq; æternum Deum.

Math.3. Respon. Credo omnino, ita tamẽ, vt
Math.28. in vna atq; eadem Diuinitatis henade, di
Marc.16. stinctum prorsus trium personarum discrimen etiam agnoscam: iuxta quod videlicet in nomen & Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizamur.

Interro. Quomodo verò in vna eadẽq; Diuinitatis existentia, trinitas personarum agnosci potest?

Deut.6. Respon. Cum scriptura expreßis ver
Marc.42. bis testetur, vnum duntaxat esse Deum,
Esa.18. qui hanc gloriam nulli extra se alteri dare velit: et hanc ipsam vnius Dei gloriã eadem scriptura etiã tribuat Deo, & Patri, & Filio, et Spiritui sancto, ego reducto in captiuitatẽ omni rationis meæ iudicio, iuxta scripturas certò & indubitatò credo, quòd sit re vera vnus duntaxat iuxta suam diuinam existentiam: et trinus nihi-
Math.3. lominus, iuxta personarum distinctionẽ Deus: nempe, & Pater, & Filius, & Spiritus sanctus.

Interro. Quid credis sub illis verbis. Sanctam Ecclesiam catholicam?

Respon, Credo Filium Dei Christũ Dominum habuisse ab ipso mundi initio, habere

habereq; etiamnum, & vsq; ad sæculi cõsummationem semper habiturum esse, vnum quendam cœtum fidelium, in suo nomine vbiq; terrarum collectum: cuius me quoq; membrum esse agnosco. Math. 16. 28. Ioan. 10.

Interro. *Quidnam interest inter hunc talem cœtum, & alios omnes hominum in terris cœtus?*

Respon. *Quòd hic talis cœtus (præ alijs omnibus) solus habeat promissam sibi verbo Dei (quod mentiri non potest) Sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis gloriosam resurrectionem, & vitam æternam.*

Interro. *Quid inde consolationis haberi potest?*

Respon. *Primùm quòd omnes in hoc tali cœtu constituti certi sunt ex verbi diuini promissionibus, omnia Christi Domini beneficia ad se perinde atq; ad alios sanctos omnes, in cœlo & in terra pertinere.* Gal. 3. Colos. 3.

Deinde quòd certa fiducia semper obtinẽt indubitatam omnium peccatorum suorum remissionem, in omni sua per nomen Christi instituta inuocatione. Postremò quòd etsi se in mundo hoc contemptos atq; inuisos modis omnibus esse videant, certi sunt Ioan. 1. 2. Heb. 7. 2. Cori. 4. Ioan. 5. 6. 1. Cor. 15.

tamen, sic gloriosè olim in suis corporibus
Philip.3. *resurrecturos esse: et quidem non ad vllā*
Daniel.9. *deinceps condēnationem, quemadmodū*
Math.25. *impij & Christo aduersarij homines: sed ad*
Act.24. *vitam & gloriam æternam.*

Interro. *Suntne vllæ externæ huius talis cœtus Ecclesiastici notæ, per quas hæc Christi Ecclesia agnosci, atq; ab alijs hominum cœtibus discerni poßit?*

Respon. *Tribus præcipuis notis insignitā vult esse Christus Dominus suam Ecclesiam, vt ab alijs hominum cœtibus discernatur. Nempe ministerio verbi: ministerio Sacramentorum & vsu Ecclesiasticæ disciplinæ. Quæ quidem ab inuicem inter sese ita propendent, vt aliud sine alio plenè obseruari non poßit.*

Interro. *Quibus in rebus potißimum consistit verbi ministerium?*

Respon. *In legis diuinæ, & Euangelij pura & fideli prædicatione.*

Interro. *Quid est lex?*

Deut.27. Respon. *Est æterna diuinæ volunta-*
Leuit. 26. *tis Decalogo nobis patefacta constitutio,*
Gal.3. *quæ nobis ostēdit, quid nos vel facere vel vitare oporteat: simulq; etiam condemnat omnes, qui illā ad plenum præstare*

Interro. *Quid est Euangelium?*
Respon. *Est lætum nuncium de certa peccatorum remißione, per meritum summi nostri Pōtificis Christi Iesu: quatenus per carnis nostræ adnatam nobis infirmitatem legi Dei satisfacere non valemus.* Luc.2. Rom.3. Ephe.2. Colos.2. Heb.7.10.
Interro. *Quid sunt Sacramenta Ecclesiæ Christi?*
Respon. *Sunt institutæ à Christo Domino certæ actiones sacræ (veluti verbi appendices quædam) certis ceremonijs præscriptæ, quæ sub signorum visibilium inuolucro nobis ob oculos quodammodo ponūt, nos per meritum duntaxat mortis Christi habere veram & plenam omnium peccatorum nostrorum remißionem.*
Interro. *Quot sunt eiusmodi Sacramēta?*
Respon. *Duo. Baptismus, & Cœna Domini.*
Interro. *Quid est Baptismus?*
Respon. *Baptismus est sacra Dei institutio, iuxta quā omnia Ecclesiæ membra siue in infantia siue in adulta ætate, aqua baptizari debent, in nomen Dei Patris, & filij, & Spiritus sancti.* Ioan.3.4. Math.28. Marc.16. Ephe.5.

 Interro. *Quam consolationem adfert Baptismi vsus in Ecclesia Christi?*

Respon. *Primùm obsignatur Ecclesia tota in fide certißima emundationis suæ per sanguinem Christi. Nempe omnia sua membra, tam cerò munda atq; abluta eße sanguine Christi, q̃ certò aqua illa baptizari videt. Deinde baptizatus quisq;*
Math.3. *(posteaq̃ suum & Christi Baptismum v*
Marc.1. *num eundemq́; esse intelligit) credit ver-*
Luc.3. *ba illa, ad Christum à Patre Deo post eius Baptismũ dicta, ad se etiam (in Christo ipso) pertinere. Nempe quòd sit dilectus Dei Patris filius, qui nihil vnq̃ pos-*
1.Ioan.2. *sit ab illo per nomen Christi petere, quod*
Heb.7. *non certò sit impetraturus: potissimũ autem peccatorum remißionem, & vitam æternam.*

Interro. *Quid præterea vtilitatis adfert Baptismi vsus in Ecclesia Christi?*

Rom.6. Respon. *Admonet nos (quoties illum intuemur) nostri officij, nostræq́; gratitudinis erga Deum: Ne videlicet emundationem nostri illam, per sanguinem Christi factam flagitijs deinceps nostris contaminemus: sed per aßiduam carnis nostræ & eius concupiscentiæ mortificatio-*

nem, in vitæ nouitate (pro summa virili nostra) ambulare studeamus.

Interro. *Quid est Cœna Domini?*

Respon. *Cœna Domini est Christi Domini institutio, in qua per panis & poculi Cœnæ participationem, salutaris ipsius mors visibiliter suo modo annunciatur,* Math.28. Marc.14. Luc.22. 1.Cor.11.

Interro. *Quomodo?*

Respon. *Panis fractio testatur corpus Christi Domini pro nobis fractum ac in mortem traditum esse: & poculum testatur, sanguinem Christi in morte ipsius pro nobis effusum esse in remissionem peccatorum nostrorum.*

Interro. *Quid consolationis adfert Cœnæ vsus in Ecclesia Christi?*

Respon. *Quòd propter traditũ in mortem sacrosanctum corpus Christi, & fusum ipsius innocentissimum sanguinem, certissimam habeamus peccatorum omnium remissionem. Et quòd Cœnæ Dominicæ testimonio pascamur ad vitam æternam, donata nobis gratuitò eius ipsius corporis & sanguinis Christi communione, dum de pane & poculo Cœnæ participamus: quemadmodum quotidiano cibo &* Heb.7. Ioan.9.

 potu corpora hîc nostra iuxta cursum naturæ sustentantur.

Interro. *Quid adfert præterea vtilitatis Cœnæ Dominicæ vsus in Ecclesia Christi?.*

Respon. *Admonet nos nostri officij nostræq; gratitudinis erga Deũ. Ne quo modo dignitatem corporis & sanguinis Christi, cui participamus, in nobis profanemus. Sed nostram pro tanto beneficio gratitudinem, vitæ nostræ innouatione & charitatis erga omnes officijs contestari & declarare conemur: ad quam sanè vtranq; rem plurimum conducit disciplinæ Ecclesiasticæ vsus.*

Interro. *Quid est Ecclesiastica disciplina?*

Math. 18. Respon. *Est Christi Domini institutio, iuxta quam vnusquisq; in Ecclesia, alius aliũ ex verbo Dei in fraterna cha-*
1. Cor. 5. *ritate admonere, aliúsq; ab alio admonitionẽ accipere debet. Et qui neutrũ horũ (animo pertinaci) velit facere, vt in Ecclesia, obseruatis admonitionũ gradibus, ne feratur.*

Interro. *An verò gladij ministerium in parte disciplinæ Ecclesiasticæ positum*

sit

ſit in Eccleſia Chriſti?

Reſpon. *Etiam omnino: ſed in ea diſciplinæ parte poſitum eſt gladij miniſteriū, quæ nō ad verbi Miniſtros pertinet: ſed ad Magiſtratum, qui & ipſe Dei miniſter eſt in Eccleſia, & non fruſtra gladium geſtat.* Rom. 13.

Interro. *Eſt igitur Magiſtratus miniſter gladij in eccleſia Chriſti, perinde atq; Doctores ac Paſtores ſunt verbi Diuini Miniſtri? vt quemadmodum iſti flagitia omnia verbi Diuini autoritate ex Eccleſia profligare debent iuxta diſciplinæ Apoſtolicæ vſum: ita Magiſtratus quoq; per gladij miniſterium illa puniat: & publicam tranquillitatem cum omni pietate coniunctam tueatur.* 1. Timo. 2.

Reſpon. *Ita prorſus. Docemur enim Magiſtratui gladium à Domino tradi ad laudem bonorum, & ad metum ac vindictam facinoroſorum.* Rom. 13. 1. Pet. 2.

Interro. *Num verò omnes illi ſunt re vera filij Dei, qui ſeſe ad hunc modum externæ Chriſti Eccleſiæ adiunxerunt?*

Reſpon. *Haudquaquam. Sunt enim plurimi hypocritæ, & ſemper fuerunt* Math. 13.

in

 in Eccleſia: ſed illi demum ſunt verè filij Dei & viua Eccleſiæ membra, qui fide non ficta aut ſimulatè in Eccleſia verſantur: Deumq; aßiduè precantur, pro perpetuis incrementis fidei & pietatis

Interro. *Quomodo precari debemus in noſtris neceßitatibus?*

Reſpon. *Ad eum potißimū modū, quē Chriſtus Dn̄s Apoſtolis ſuis, & proinde nobis quoq; omnibus præſcripſit. Math. 6. nempe,* Pater noſter. &c. *Hîc recitatur precatio Dominica.*

Interro. *Quidnam petimus à Deo hac tali precatione?*

Reſpon. *Primùm, vt quæ ad promouendam Dei regniq; ſui gloriam potißimum videntur pertinere, ea omnia, aßidua ſua incrementa ſumãt: ac rurſum extirpentur atq; aboleantur, quæ illam remorantur aut impediunt quoquo modo, Diuinæq; eius voluntati aduerſantur. Deinde auxilium ac ſubſidium poſtulamus in omni animæ & corporis noſtri neceßitate, cui perpetuò ſubiacemus. Poſtremò aduerſus dolos ac tyrannidem Satanæ malaq; omnia nobis impendentia opem ſupplices imploramus.*

Inter-

Interro, *Quid ſibi vult, vox illa ad finē precationis addita, Amen?*

Reſpon. *Perinde eſt ac ſi dicamus. Ita fiat. Docet autem Deum ſolum eſſe, qui hæc quæ petimus omnia nobis largiri, & poßit, vt omnipotens Dominus: & velit, vt Pater clementißimus. Et ſimul teſtatur, nos iam certa fiducia (autore Spiritu ſancto) perſuaſos eße, quòd in noſtra tali precatione à Patre Deo propter vnigenitum ſuum filiū proculdubio exaudiamur.* Ioan. 16.

HÆC ITA ab omnibus exigũtur, qui ſe noſtris Eccleſiis adiungere, Sacramentiſq; noſtris participare nobiſcum volunt. Et ſi qui non ſatis commodè ad ea reſpondere poſſunt, non reijciuntur quidem à cœtu noſtro: ſed tempus illis præſcribitur, intra quod hæc melius ediſcāt: ac tum demum denuo explorantur, donec ad prædicta vtcunq; reſpondere poßint.

Si qui verò ſic ſatis aptè ad prædicta reſpondeant, rogantur num aliqua adhuc in parte doctrinæ noſtræ hæreant. Et ſi quæ proferāt, explicātur approbanturq́; eis omnia, in quibus ſibi hærere vidētur. Si verò nihil proferant, tum Miniſter totius Eccleſiæ nomine ab illis quærit. Primùm

 mùm, num statuerint in corde suo adhærere ex animo doctrinæ Euangelij Christi, pro summa virili sua, quatenus id per suam infirmitatem præstare poßint: vitāq; deinceps suā etiā iuxta eandē ipsam doctrinam instituere, neglecto mūdo hoc cū omnibus illecebris ac pompis ipsius. Deinde velintne vltrò ac sponte sua Ecclesiasticæ sese disciplinæ (iuxta verbum Dei) subijcere. Postremò, velintne omnia dißidia (si quæ vllo modo cum alijs habeant) ex animo remittere: omnésq; occasiones Christianas quærere, vt omnino componantur, si id vllo modo fieri poßit.

Respondent singuli. *Etiam.*

TVM demum verò nomina illorum libro ad id peculiariter ordinato inscribuntur, adnotato simul loco habitationis ipsorum: vt facilè (si quando sit opus) inueniri, & in vita præterea ac conuersatione ipsorum à tota Ecclesia obseruari poßint. Atq; ita recipiantur in societatem Ecclesiasticam: & ad Cœnæ vsum tandē etiam admittantur.

Catalogus verò omnium nostrorum in nostris Ecclesijs per Parœcias vrbis distinctus est, vt Pastores parœciarum Anglica-

glicarum de numero nostrorum, qui in ipsorũ Parœcijs habitãt, admoneri poßint. Sunt enim hîc plurimi Peregrini, neq; cõfluere etiamnum cessant, qui aut Papisticæ adhuc superstitioni addicti, aut varijs alioqui sectis infecti, aut etiam Epicuræi prorsus homines, & Dei, & omnis religionis contemptores nullis sese Ecclesijs adiungunt: atq; sub fuco nostrarũ Ecclesiarũ Ministros Ecclesiarum Anglicarum fallunt: & sectas interim suas paßim alunt. Vt igitur talium impostorum dolis occurreremus, et ne Ministri Anglicarũ Ecclesiarum prætextu nostrarum Ecclesiarum vllo modo fallerentur, catalogum nostrorum omniũ, qui in nostris sunt Ecclesijs, per Parœcias vrbis digestum habemus. Vt singulos Parœcos, de nostris omnibus in ipsorum Parœcijs habitantibus (quotiescũq; id postulant) certiores facere possimus: illiq; in omnes Peregrinos, qui in nostro Catalogo nõ habentur, inquirere pro debito officioq; suo poßint.

Atq; hæc nostra est ratio admittendi Peregrinos omnes in nostras Ecclesias, qui se illis adiungere volunt. Quorum etiam ita iam admißorum curam sedulam habemus,

 mus. Aliorum verò peregrinorum omniũ cura pertinet, non ad nos, sed Parœciarũ vrbis Ministros & Pastores. Nos enim nostrorum (vt dictum est) duntaxat curam habemus.

QVOD SI post factam illam primã Cœnæ Dominicæ denunciationem nemo sese recens, aut Ecclesijs nostris adiungere, aut ex adolescentibus Ecclesiæ ad Cœnam admitti postulet: tum nihilominus intra quindecim dies illos prædictos admonitio semper ad eos, qui sunt in Ecclesia, habetur, post pomeridianam quamlibet cõcionem: de nostri ipsorum exploratione, ad hunc modum.

Consident vnà Ministri & Seniores omnes in totius Ecclesiæ cõspectu. Et quẽadmodum in superioribus recensuimus, Ecclesiam nostram (propterea quòd per totam vrbem dispersa sit) in tres partes distinctam esse: ita pars quæq; Ecclesiæ per suas vices admonitioni huic adesse iubetur. Vt qui in ea Ecclesiæ parte censentur quæ adesse iubetur: & admonitionem ipsam audiant, & nomina demum sua omnes in nouum catalogum conscribi sinant.

Admonitionem porrò facit Minister aut Seniorũ aliquis in hanc sententiam.

Primùm monetur Ecclesia, vt quisq; sit diligens circa sui ipsius probationem: quemadmodum nostri probatio in prima admonitione, circa Cœnæ denunciationem explicata habetur. Vtq; collocata in Christum omni fiducia, peccata quisq; sua cognoscat ac deploret: & in animo suo proponat seriam vitæ suæ emendationem. Deinde monentur omnes ad reconciliationem cum proximis suis, siue eos ipsi læserunt, siue etiam ab ipsis sint læsi. Vt videlicet, & veniam ab ijs quos læserunt petant, positis priuatis affectibus omnibus: & illis etiam condonent culpam ipsorũ, à quibus sibi læsi esse videntur.

Postremò monentur omnes de obseruando diligenter inter sese vsu Ecclesiasticæ disciplinæ. Nempe vt si quis fratrẽ suum non recto pede incedere videat, siue in verbo, siue in vitæ conuersatione, illũ ex verbo Dei admoneat. Et si admonitiones suas contemni videat, gradus admonitionum à Christo præscriptos obseruet. Quibus si se nihil adhuc proficere posse videt, vt istiusmodi contemptores admonitio-

 nitionem ad Ministros & Seniores Ecclesiæ adferat. Hoc enim esse officium omnium in Ecclesia, si ad Cœnam Domini indignè accedere nolint. Et qui hac in parte negligentiores fuerint, vt culpã hîc suam agnoscant: deincépsq; ita negligentes esse non pergant.

FACTA istiusmodi admonitione, iubentur qui adsunt ordine suo omnes ad Ministros et Seniores Ecclesiæ, alij post alios, accedere. Vt nomina omniũ qui Cœnæ Dominicæ participare volunt, denuo adnotentur. Ibi verò Seniores singulos obseruant: et quos aut admonitione aliqua, aut consolatione, aut etiam reprehensione opus habere norunt, eos modestè ac grauiter admonent, cõsolãtur, aut reprehẽdunt. Neq; prius nomẽ cuiusq̃ adnotatur, q̃ per Seniores omnes approbetur. Quòd si quis priuata eáq; longiore admonitione opus habere videatur: aut alicubi alioqui ĩ doctrina ita hæreat, vt paucis instrui nõ posit: tum huic tali tempus cõstituitur, vt aliquem Ministrorum aut Seniorum ante Cœnæ administrationem cõueniat: aut simul ad omnes Ministros & Seniores in cœtibus ipsorum vocatur, siquidem id

res postulare videtur.

Seniores autem Ecclesiæ sæduli sunt toto interea tempore, in inquirendis & cōponēdis in tota Ecclesia dißidijs, & in corripiendis item atq; ad resipiscentiam reuocandis contemptoribus omnibus priuatarum admonitionum: si qui sint ad illos (hoc nomine) delati, priusquam ad excommunicationem perueniatur.

Estq; hæc talis cura Ecclesiæ valde vtilis, & planè necessaria: id quod nos indies magis ac magis experimur. Continet enim in officio & Ministros Ecclesiæ omnes, & totam vicißim Ecclesiam. Facitq; vt magna familiaritas inter Ministros & Ecclesiam totam ineatur: et omnia Ecclesiæ incrementa aut decremēta semper ob oculos Ministrorū ac Seniorū Ecclesiæ ponit.

Quid pridie Cœnæ fiat.

PRIDIE Cœnæ conuocatur Ecclesia ad horam pomeridianam secundam, illicq; cōcio publica rursus de Cœna Domini habetur. Priusquam autem cōcio incipiat, cō-

 ueniũt vnà Ministri & Seniores omnes: atq; inter se inquirũt, num quis sit in Ecclesia, qui iustam aliquã ob causam à Cœna Domini publicè arceri debeat: siue suppresso adhuc, siue etiam addito illius nomine, pro eo ac obseruati antea admonitionũ gradus postulare videtur. Fit enim vt à Cœna arceãtur, quorũ flagitia Ministris duntaxat ac Senioribus Ecclesiæ cognita sint. Sic vt flagitia quidem illorũ Ecclesiæ indicari nonnunq; oporteat, suppresso tamẽ adhuc eorum nomine: si quo modo fortè, flagitio quidẽ indicato, nomine autem autoris suppresso, ad resipiscentiam is reduci poßit, priusq; nomen eius traducatur.

Quòd si qui tales sint, qui à Cœna Domini (vt est dictum) arceri debeant, indicantur Ministro illi, qui est concionem habiturus. Vt huius admoneatur Ecclesia, siue flagitia sola sine autorum nomine, siue etiam addito nomine debeant indicari.

In ipsa verò pridiana ante Cœnæ vsũ contione, summatim ea repetuntur, quæ quartodecimo antea die dicta fuerant, circa primam Cœnæ administrandæ denunciationem, de nostri videlicet vera ac salutari

lutari

lutari exploratione. Et ostenditur, illa omnia nobis ipsa etiã Cœnæ actione συμβολικῶς designari: ad hũc modum.

Argumentum pridianæ ante Cœnæ Dominicæ vsum, publicæq́; admonitionis.

PRIMVM monetur tota Ecclesia, vt se quisq; diligenter ac seriò exploret. Num in corde suo verè & sine vlla hypocrisi statuat Deum, Dominum nostrum esse, qui legis suæ plenam atq; absolutam obedientiam omnino requirat. Et esse pariter iustißimum etiam iudicem, qui omnẽ nostram puniat inobedientiã, iuxta æternum atq; immutabile decretum suæ sanctißimæ voluntatis. Nempe vt eam nostram inobedientiam (quæ à contumaci, prorsusq́; rebelli ac destinato omnino contemptu Dei prouenit) æterna nostri condemnatione plectat. Quæ verò ab adnata nobis infirmitate proficiscitur, sub quam alioqui omnes primi parentis nostri peccato conclusi sumus: eam sanè in Christũ Dominum translatam, innocentißimo e-

 ius sanguine etiã expiatam modis omnibus esse velit. Et proindeesse seruatorem nostrum beneficentissimum, vt (etsi nos omnes ad gloriã Diuini sui nominis sub
Ezec .18. peccatum concluserit) nolit tamen interea mortẽ peccatoris: sed potius vt resipiscat & viuat: quemadmodum per Prophetã testatur.

Deinde monetur Ecclesia, vt nos ipsos etiam exploremus, posteaq̃ eiusmodi iam testimonium de Deo optimo maximo intra nos ipsi verè sentimus. Num in corde nostro etiã verè & ex animo profiteamur, nos planè peccatores, & aliud nihil omnino q̃ peccatores esse: an verò vlla adhuc meritorum nostrorũ, nostræq́ qualiscũq dignitatis opinione in nostro animo intra nos quoquo modo titillemur.

Postremò monetur Ecclesia, vt nos ipsos exploremus, posteaq̃ nos aliud nihil q̃ peccatores esse agnouimus, atq hoc nomine nos ipsos morte æterna dignos esse iudicauimus. Num interim certam aliquã fiduciam nihilominus, non equidem in nobis, vllàue parte nostri: sed in Dei illa plena consolationis promissione, intra nos ipsi in corde nostro sentiamus.

Quod

Quòd ipse videlicet verè nolit mortē peccatoris, ꝑ sua ineffabili misericordia: sed potius vt resipiscat & viuat. Eam porrò suam promissionem cum non alibi præstiterit Deus, q̃ in vnigenito suo filio Christo Iesu: non alibi nos etiam fiduciā nostram de hac Dei promissione explorare intra nos possumus, aut facilius, aut etiam certius: q̃ in accurata ac diligenti beneficiorum à Christo Domino in nos collatorum reputatione. In Christo nāq; Domino solo omnes salutis nostræ promissiones suum Amen, suumq́; Etiam obtinuerunt, atq; in æternum obtinebunt. Et hic est vnicus ille animarum nostrarum cibus, in quo nobis Pater Deus omnes suas promissiones, omnémq; adeò nostram salutē ab æterno obsignauit: translata in ipsum videlicet tota peccati nostri (sanguine suo innocentissimo expiati) condemnatione. Ad hanc talem igitur fiduciæ nostræ in Diuina illa promissione explorationem excitatur Ecclesia, per accuratam seriámq; ac diligētem beneficiorum Christi reputationem. 2Cor.1.

Docetur præterea Ecclesia, hæc nobis omnia designari ipsa Cœnæ actione: si il-

 lius mysteria paulò diligentius obserue-
mus.

Primùm enim quatenus panis in Cœna fractio, poculiq; propinatio symbolo nobis suo adũbrat corporis Christi paßionẽ, quod pro nobis fractum est: & sanguinis sui in morte sua effusionem: hactenus sanè panis illa fractio, & poculi propinatio adumbrant nobis, testantúrq; & designãt, suóq; quodam modo visibiliter anunciant Deum, Dominum pariter ac Iudicem nostrûm omnium esse: qui nostram omnino requirat obedientiam, & inobedientiam contrà puniat iuxta decretum æternum suæ sanctißimæ volũtatis. Quorsum enĩ morti ita atroci filium suũ destinasset Deus, si non iudex esset, qui nostram in filio suo inobedientiã puniret? Aut quorsum nostram in Christo puniret inobedientiã, si non suam in nobis obedientiam (vt Dominus noster) requireret? Perspicuũ esse igitur, necessariam esse nostri exploratio nem circa Cœnæ vsum. Num Deum, Dominum pariter ac iudicem esse credamus: nisi indignè Cœnã ipsam adire velimus.

Deinde, quatenus eadẽ ipsa panis fractio in Cœna: & poculi propinatio, symbo

la sunt fracti pro nobis corporis, & fusi sanguinis Christi: Christúsq; Dominus (quantus erat) corpore simul & anima, omni ex parte pro nobis passus est: hactenus sanè & nos toto nostro corpore, & tota nostra anima cũ oĩbus illius potẽtijs, dotibus, atq; ornamẽtis, morti æternæ (quod in nobis est) subiecti sumus: et proinde aliud nihil q̃ peccatores. Peccati enim stipendium est mors ipsa: cui equidẽ ea parte subiecti non essemus, qua non essemus (aliquo etiam minimo modo) peccatores. Christum porrò totum (iuxta carnẽ) corpore videlicet & anima mortuum esse docemur Cœnæ testimonio. Docemur ergo simul etiam Cœnæ ipsius testimonio, nos omnes aliud nihil esse (quod in nobis est) q̃ deploratos prorsus peccatores. Et proinde nostri quoq; hac in parte explorationẽ necessariam esse: vt dignè Cœnæ Dominicæ participemus.

Postremò, quatenus panis ille in Cœna Dominica fractus, poculum item propinatũ nobis Christi nomine exhibetur: atq; per nos accipitur, editur ac bibitur: illáq; panis & poculi exhibitio, acceptio, & participatio symbola sunt nostræ societatis

 cū Christo Domino, in corpore ipsius pro nobis in mortem tradito, & sanguine ipsius pro nobis in morte sua effuso: per donatam nobis ab illo gratuitò omnis meriti, omnisq; gloriæ suæ communionem. Hactenus sanè panis illa iā fracti, poculiq; propinati exhibitio, perceptio, & participatio, nobis adumbrant, attestantur, designant ac visibiliter suo symbolo annunciant verissimam esse diuinam illam promissionem: Nolo mortem peccatoris, sed potius vt resipiscat & viuat, ipseq; adeò Spiritus sanctus (perpetuus alioqui glorificator ac testis Christi in omni sua institutione) sub hac tali panis ac poculi participatione, obsignat nostros animos diuino afflatu suo, in fide eius ipsius promissionis: vt quod pro nostra infirmitate credimus, id firmiter etiam impressum cordibus nostris teneamus. Vnde demum facilè est videre, quàm sit necessaria nostri ipsorū exploratio, in fide diuinæ illius promissionis. Nolo mortem peccatoris, circa Cœnæ Dominicæ vsum: idq; per diligentem beneficiorum Christi reputationem: quæ quidem Spiritum sanctum, autorem suū habeat. Circa nostri igitur in fide ve-

ra explorationem, autorem imprimis nostræ fidei intueri oportet. Nēpe num animum nostrum ad fidendum diuinæ promißioni autore sancto illo adorandóq; Spiritu, teste perpetuo & glorificatore Christi: an verò impostore illo Spiritu, qui se in lucis Spiritum transfigurare conatur: aut etiam carnis nostræ affectu per rationis nostræ iudicium excitato, commoueri sentiamus. Porrò Spiritus sanctus, ita nos vult affectos esse proculdubio, vt ipsemet perpetuò affectus est: nempe vt (extra Christum) arguamus atq; accusemus mundum vniuersum, & quidquid in illo est: ac proinde nos ipsos etiam. Christi verò solius testes ac glorificatores simus: dū doctrinam ipsius, & oris nostri confeßione, & veræ pietatis studio, & vitæ totius innouatione profitemur. Quare si nos intra nos ipsos in vera promißionum diuinarum fide explorare volumus: si item certi esse volumus, num Spiritu sancto autore ad reputationem beneficiorū Christi excitemur: hunc talem affectum in corde nostro perquirere debemus. Nempe vt verè & ex animo nobis mūdus hic totus, & quidquid in illo est, ita displiceat, &

 proinde nos quoq; ipsi nobis ita displiceamus extra Christum: vt & mundum totum, & nos ipsos, aliud nihil quàm accusemus atq; arguamus. Christum verò solum, & vita, & doctrina nostra perpetuò glorificare pro summa virili nostra studeamus. Sic enim explorata, atq; reperta etiam in corde nostro fide nostra, & Cœnæ Dominicæ dignè participabimus: & fructũ olim proculdubio nostræ cum Christo communionis (in cuius fide Cœnæ vsu obsignamur) in cœlesti gloria sentiemus.

Absoluta ad hunc modum concione, & recitatis consuetis precibus: priusq̃ Psalmus extremus canatur, Ecclesiastes (pro eo ac ex reliquis Ministris & Senioribus Ecclesiæ intellexit) denunciat, quinã sint à Cœnæ vsu arcendi: si quos arcendos esse constet, siue flagitijs tantùm indicatis, siue nominibus etiam autorũ additis, quẽadmodum antea paulò expositũ habetur.

Addit præterea hanc talem denunciationem non alio consilio fieri: q̃ vt facinorosi illi homines publica istiusmodi reprehensione & pudefactione, ad resipiscentiam reuocentur: aut nisi resipiscant, tandẽ

tandẽ

tandem cum publico Ecclesiæ luctu excō-municentur.

Si verò nemo sit, qui a Cœnæ vsu Seniorū iudicio arceri debeat: Ecclesiastes (priusq̄ Psalmus extremus decantetur) aget hoc nomine gratias Deo: & precabitur, vt id ita perpetuū in Ecclesia esse possit. Admonet tamen de hypocrisi totā Ecclesiam, vt sibi quisq; ab illa caueat. Nihil enim prodesse hypocritis, quòd ad Cœnæ vsum iudicio Ministrorum Ecclesiæ admittantur. Illi nāq; nō norūt, quid in homine lateat: sed iuxta id duntaxat, quod audiunt & vident, iudicant. At verò Deum nō effugiēt hypocritæ, qui omnia quæ sunt in homine penitus nouit: & hypocritas à regno suo exclusurum se esse testatur. Oportere quidē tritico semper hîc in vita hac admixtas esse paleas: sed ad extremum paleas reijci omnes: solum autem triticum in horreum reponi.

Atq; ita finitis istiusmodi admonitionibus canitur Psalmus aliquis: Ecclesiàq; demum dimittitur in pace, cū benedictione & pauperum commendatione: quēadmodum in superioribus est dictum.

Quæ

Quæ ipso Cœnæ Dominicæ die fiant.

EO IPSO die, quo Cœna Domini administrari debet: priusq̃ conueniat Ecclesia, Mensa quæ est in totius Ecclesiæ prospectu, panno lineo mundo insternitur tota: in cuius meditullio quatuor vitra circum tres lances stanneas circumponuntur. In vna verò trium illarum lancium, cibarius panis albus in vsum Cœnæ reponitur: ac mundo linteo contegitur. Duæ verò lances minores ab vtroq; maioris lancis (in qua panis repositus est) latere ponuntur vacuæ: vt in illas postea in ipso Cœnæ vsu, panis fractus per Ministrum reponatur: & ad mensæ demum finem vtrinq;, in cibum his qui accũbunt protrudatur. Mẽsa porrò ad hunc modum instructa, conuenit Ecclesia, circa horã octauam matutinam: Ministriq; ac Seniores & Diaconi omnes, iuxta suos ordines consident eo loco, vbi mẽsa instructa habetur, vt à tota Ecclesia conspici poßint. Tum demum verò suggestũ conscẽdit vnus ex Ministris: & publicam orditur concionem, in qua expo-

nis

nit, quidnam potißimum nobis sit conside randum in sacra Cœnæ Dominicæ actione, posteaq̃ nos iam (vt antea dictum est) explorauimus, tam in Dei nostriq; pariter cognitione: q̃ etiam in fidei nostræ intra nos ipsos inuestigatione: ad hunc modum.

Argumentum concionis, quæ ipso die Cœnæ habetur, ante eius administrationẽ.

MONETVR Ecclesia, Cœnam Domini non esse nudam otiosámue, aut theatricam vllã actionem: sed esse diuinam in Christi Ecclesia institutionem: salutarem omnibus, qui mentem ac voluntatẽ Christi Domini in illa (iuxta doctrinam ipsius) obseruare volunt. Mentem verò ac voluntatem Christi potißimum obseruari: si veram rationem, & signi in Cœna, quod in sensus nostros incurrit: & mysterij, quod adumbratur signo visibili: & finem item, propter quem Cœna hæc sit potißimum instituta, in ipsiusmet Christi Domini verbis intueamur.

Signum

 Signum porrò esse in Cœna Dominica, non equidem panem aut vinũ ipsum: sed totam illam externam suis interim partibus constantem Cœnæ formam, ceremoniam, atq; actionem: nempe institutã à Christo Domino panis & poculi (certa ceremonia) participationem. Mysterium verò Cœnæ Dominicæ esse id, quod nobis per institutã panis ac poculi istiusmodi participationem adumbratur: nempe veram ac salutarem pijs omnibus cum Christo Domino nostram, in corpore & sanguine ipsius, communionem.

Finem autem Cœnæ Dominicæ esse eum, quem Christus ipsemet verbis suis nobis commendat: nempe sui, & mortis suæ rememorationem. Hæc sanè omnia nobis diligenter obseruanda esse: si vim, dignitatem, ac fructum Cœnæ Dominicæ rectè considerare velimus. Primùm igitur de signo Cœnæ Ecclesia monetur.

De signo Cœnæ Dominicæ.

SIGNVM Cœnæ Dominicæ esse docetur, non panis aut vinum ipsum (vt iam diximus) quod ad substantiam quidem illorum attinet:

tinet: sed instituta à Christo Domino (peculiari quadam ceremonia) panis & vini participacio. De actione enim tota mãdatum extat. Hoc facite. *In quo omne alioqui pondus Dominicæ institutionis cõsistit: quod ad panis ipsam aut vini substantiam referri non potest. Ad eundem verò modum in alijs etiam Sacramẽtis omnibus, non res quæ actioni adhibentur, sed institutam à Deo externam actionem, signum Sacramenti esse videmus. Ita in circumcisionis Sacramento signum erat, non cultellus ipse, non præputium, neq; res vlla quæ actionĩ illi adhibebatur: sed* Diuini *cum Abrahamo & eius familia fœderis signum erat, actio ipsa à Deo instituta: nempe præputij cultello adhibito amputatio. Ita & in Paschali olim Cœna, Diuinæ erga Israelem beneuolentiæ signũ erat, non agnellina caro ipsa, quod ad substantiam eius attinet: sed imparata à Deo illius mactatio, postium sanguine eius cruentatio, & præscriptus (certa ceremonia) esus illius. Ita & in Baptismo nostro nostræ in sanguine Christi emundationis signum est, non sanè aquæ substãtia ipsa, siue sit fluens, siue in vase quocũq;*

repo-

 reposita, sed instituta per Christũ in aqua tinctio: quæ quidem fiat in nomẽ Patris, filij, & Spiritus sancti: quemadmodũ id circa Baptismi explicationem clarius expositum habetur.

Constat autem hoc Cœnæ Dominicæ signum certis suis partibus: nempe ijs omnibus, quæ Christum Dominum cum suis Apostolis tunc egisse, nobísq; (vt se imitemur) præcepisse Euangelistarum & Pauli testimonio videmus. Sic vt quod Christus Dominus egit, Minister Ecclesiæ (qui eius locum in ministerio suo obtinet) in Cœnæ vsu faciat: ac conuiuæ rursum id etiam faciant, quod Apostoli (Christi Domini in Cœna sua conuiuæ) fecerũt. Partes signi igitur in ipso Ministri opere sunt, circa Cœnæ vsũ. Panis & poculi in manus Ministri sumptio: gratiarũ actio: panis fractio: poculi propinatio: horum vtrorumq; in cibum ac potum conuiuarũ exhibitio siue distributio: cum testificatione, de tradito in mortẽ pro nobis corpore, & fuso item sanguine Christi. In ipso verò conuiuarũ opere, partes signi sunt. Accubitus ad mensam Dominicam: panis & poculi è Ministri manibus sumptio: &

eorum

eorum participatio. Hæc tota (inq̃) actio ac ceremonia tã in Ministri q̃ in conuiuarũ opere posita, est signum Cœnæ Dominicæ: ad cuius obseruationem mandato illo Dominico (Hoc facite) commonemur.

Et sanè danda est opera pijs omnibus, imprimis verò Ministris ac gubernatoribus Ecclesiarum, ne vlla signi huius pars in Cœnæ Dominicæ vsu prætermittatur: tum propter mandatum hoc atq; institutionem Christi, quæ sine illius indignitate mutari non potest: tum propter signi ipsius mysteriũ, quod nobis singulis eius partibus insigniter commendatur. Est tamẽ nobis interim etiam obseruandum discrimen quoddam inter ipsas signi partes. Nẽpe vt sciamus, quásnam necessariò omnino vrgendas, quas item non vsq; adeo necessariò requirendas esse, statuere debeamus. Præsertim si quæ ita sint abolitæ, siue temporũ iniuria, siue tyrannide Antichristiana: vt subitò ac repẽte cũ pace Ecclesiæ reuocari nõ possint. Discrimẽ autẽ hoc constitui oportet ex mysterij, quod Cœnæ vsu adumbratur, consideratione: quatenus videlicet aliqua partium illud expressius nobis ac significãtius designetur.

 Vt intelligamus Cœnæ Dominicæ vsum ideo nobis prorsus intermittendũ nõ esse, quòd omnes at singulas signi in illa partes obseruare, vt vellemus, non poßimus: modò ne illæ omittantur, in quibus præcipuum mysterij pondus consistit. Tametsi eos, qui omnes & singulas signi in Cœna Dominica partes obseruare cum pace Ecclesiæ possunt, & id facere nolunt: culpa hauddubiè obscurati Cœnæ mysterij liberare non poßimus. Iam verò de ipso Cœnæ Dominicæ mysterio videamus.

De Cœnæ Dominicæ mysterio, & ad quem modum multis nominibus in Cœnæ vsu commendetur.

CVM vnus sit atq; idem ab æterno & in æternum Deus: vnum item atq; idem illius nobiscum fœdus æternum: quatenus sanè in vtraq; Ecclesia omnes Abrahæ filij eße censemur. Vnus deniq; Dei & hominum mediator Deus pariter atq; homo Christus Iesus: & vna atq; eadem omnium (in ipso) salutis ratio. Vnum sanè atq;

atq; idem sit etiam necesse est mysterium omnium Sacramentorum. Sed quemadmodum vnum in genere Cœnæ Dominicæ signum, externa (inq̃) illius actio seu ceremonia, multis nihilominus partibus constat, quarum vnaquæq; suum mysterium adumbrat: ita vnum illud atq; idem etiã omnium Sacramentorum mysterium suis quibusdam partibus constat. Non quòd in partes vllas diuidatur: sed quòd multis nobis nominibus, veluti partibus quibusdam suis, diuino beneficio commendetur. Sic vt in qualibet signi in Cœna Dominica parte, peculiaris sẽper aliqua mysterij Cœnæ commendatio, ob oculos nostros symbolica adumbratione ponatur. Ita tamen, vt inter partes ipsas signi Cœnæ totius, aliæ alijs expreßius significantiusq; nobis mysterium ipsum designent ac repræsentent.

Vnum porrò illud atq; idem omnium Sacramentorum mysterium, & proinde Cœnæ quoq; Dominicæ, est nostra cũ Christo Domino gratuitò nobis delata communio in corpore & sanguine ipsius. Quæ quidem etiam vnicum est prorsusq; solũ medium salutis nostræ omnium: siquidem

illud destinato ac rebelli cõtemptu nostro, ipsimet à nobis non propellamus. Neq; verò nostra hæc cum Christo Domino in corpore & sanguine ipsius communio tum primùm cœpit institui, cùm Christus Dominus in Cœna sua Apostolis suis panem ac poculum Cœnæ exhiberet: sed initium suum habet ante tempora æterna, quatenus sanè ante tempora æterna in Christo Domino ad vitam æternam electi, atq; in filios Dei (iuxta Pauli doctrinam) ado-
Ephe.1. *ptati sumus. Eligi enim aut adoptari in*
2.Tim.1. *Christo non potuimus, si non aliquam cũ illo iam tum, in diuina prouidentia, communionem habuissemus. Neq; alia communio nostra cum Christo Domino habetur, quàm ea quæ est in corpore & sanguine ipsius: quatenus videlicet omnes, vnus atq; idem homo in Christo, coram oculis Patris Dei, esse censemur: quemadmodũ*
Gal.3. *Paulus docet. Hæc autem ipsa communio nostra cum Christo, perinde erat olim circumcisionis & cœnæ Paschalis mysteriũ, atq; nunc est in Christi Ecclesia & Baptismi mysterium & Dominicæ Cœnæ: etiã si alijs atq; alijs signis adumbraretur. Nisi quòd tum venturi adhuc Christi commu-*

nio

nio designabatur: nunc autem exhibiti ad umbratur. Ita in circumcisione cruenta illa præputij amputatio nostram cum Christo Domino communionem in corpore & sanguine ipsius adumbrabat: quatenus testabatur condemnationem nostram accisi præputij symbolo in Christi corpore (quod carnis nostræ corpus futurum erat) amputandam esse, cum propitiatoria sanguinis ipsius effusione. Ita & in agni Paschalis cœna, agni mactatio, postium cruentatio ad plagæ euitationem, agni ipsius typicus esus adũbrabat suo symbolo, nostræ atq; illius iam tunc Ecclesiæ communionẽ cum Christo, in corpore & sanguine ipsius. Quatenus sanè & esus agni ipse, communionẽ cum vero nostro agno Christo Domino, & postium cruentatio in sanguine agni, expiationem nostram per sanguinem Christi suo symbolo designabat. Ita verò & nunc in Baptismo nostro, tinctio nostra in mortem Christi, adeoq; in Christum ipsum (quẽadmodum Paulus ait) nostram nobis cum Christo Domino communionem proculdubio adumbrat. Alioqui sanè in Christum baptizari nõ possemus, si non aliquam cum illo cõmunionẽ in cor

Rom. 6. Gal. 3.

 pore & sanguine ipsius haberemus.

Ad eundem modum igitur etiam, eadem ipsa nostra cum Christo Domino cõmunio Cœnæ Dominicæ vsu adumbratur (quod ad externã illius actionem seu ceremoniam attinet) iuxta singulas partes ipsius: quemadmodum mox ostendemus.

Hoc autem communionis nostræ cum Christo mysterium potens atq; efficax est, vt in alijs Sacramẽtis, ita in Cœnæ quoq; Dominicæ vsu. Exeritq; vim suam proculdubio, si vera fide in nostris cordibus apprehendatur. Admonet nos nimirum omnes nostri vicißim erga Deum officij, nostræq; gratitudinis erga illum, pro tantis illius erga nos in Christo beneficijs: ne inter cõtemptores eius olim numeremur. Quatenus ergo Cœnæ Dominicæ & aliorum Sacramentorum vsu, Ecclesia per fidem in sua cum Christo Domino communione obsignatur: ac rursum quatenus obsignata ad hunc modum in nostris animis cõmunio hæc nostri nos vicißim officij, nostræq; erga Deum gratitudinis admonet: hactenus nos duo quædam mysteria, seu duas mysterij vnius partes nobis

bis designari dicimus, in vsu & Cœnæ Do minicæ & aliorum Sacramentorum. Sic vt partim obsignemur Cœnæ vsu in fide nostræ cum Christo communionis: partim verò nostræ vicissim erga illum gratitudinis, nostriq́ officij admoneamur. Siue igitur duo quodammodo mysteria, obsignatoriū videlicet & admonitorium: siue duas vnius mysterij partes esse dicamus in Cœnæ vsu, perinde est: modò vt vim ac dignitatem Sacramētorum in ipsorum mysterio rectè obseruemus. Intelligamusq́ vsum Sacramētorum non esse vanam, otiosamq́, ac scenicam quandam, theatricāue actionem.

Iam vt præstantiora esse censentur, quæ aliquam causarum rationem in se habere, q̃ quæ veluti effecta quædam esse videntur: ita præstantius est etiam in Sacramētorum vsu, dum in fide communionis nostræ cum Christo Ecclesia tota obsignatur: q̃ dum vi eius ipsius obsignationis, suæ vicissim gratitudinis, suiq́ officij admonetur. Etenim sine certo in corde nostro per fidem testimonio nostræ cum Christo Domino communionis, nihil prodest omnino ea obseruasse omnia, quorum Cœnæ v

ſu admonemur. Contrà verò, ſi certum in corde noſtro teſtimonium obfirmari Cœnæ vſu ſentiamus, noſtræ cũ Chriſto Domino communionis: ſine maximo fructu id fieri non poteſt, etiamſi ea, quorum admonemur, in declaranda noſtra gratitudine nõ ita, vt debemus, omnia præſtemus.

Sed & ea, quæ ad obſignandam noſtrã cum Chriſto communionem in Cœnæ actione pertinent, alia alijs præſtãtiora ſunt. Quatenus aut alia alijs tacitè includũtur etiam ſi nullis peculiaribus ſymbolis adũbrentur: aut alia item alijs fini Cœnæ Dominicæ, ad quem eſt inſtituta, luculentius multò ſignificantiúſue ſubſeruiunt, ac reſpondent: quemadmodum circa finem Cœnæ Dominicæ clarius exponetur. Iam quid ſingulis ſigni Cœnæ Dominicæ partibus in eius myſterio iuxta partes illius nobis adumbretur, ordine ſuo videamus.

Primùm igitur in his ſigni Cœnæ partibus, quæ in Miniſtri opere ſunt poſitæ, ipſa panis ac poculi in manus Miniſtri ſumptio (priuſq̃ aut panis frangatur aut poculum exhibeatur) deſignat nobis ipſummet Chriſtũ Dominũ ſolum eſſe, & neminem præterea alium, qui nos omnes

ad

ad salutarē hanc nostram secum communionem vocare potuerit: atq; eundem ipsum esse etiam, qui nos omnes ad illā nō vocauerit modò, sed etiam amantissimè (pro ineffabili sua misericordia) factus homo inuitarit. Vt ab illo solo tāq̄ vnico mediatore, Pastore ac capite nostro, & fidem verā in vita hac nostra, & olim demum etiam fructum nostræ huius secum communionis, vitam inquam æternam, petendam nobis atq; expectandam esse intelligamus. Quare dum in Cœnæ Dominicæ administratione panem ac poculum in Ministri manibus videmus: Christi Domini opus in Ministri opere oculis fidei intueri debemus. Et cogitare, quòd à solo duntaxat Christo Domino, velut ex ipsius manibus, & fidei nostræ incrementa per Spiritū sanctum suum, & fructum olim etiam nostræ secum communionis certò atq; indubitatò expectare debeamus

Deinde gratiarū actoria mysterij Cœnæ per Ministrum Euangelicis atq; Apostolicis verbis cōmēdatio ante panis & poculi exhibitionem, refert nobis extremam illam Christi Domini in Cœna sua gratiarum actionem: qua nobis ille ineffabilē

suam

 ſuam erga nos charitatem atteſtari dignatus eſt. Nimirũ etſi atrociſsimã mortem mox iam pro nobis oppetere debuerit, atq; illius faciem velut ob oculos ſuos poſitam cerneret: ſumma tamen alacritate & ſibi ipſe, & ſuis Apoſtolis, nobisq; ſub illorum nomine omnibus gratulabatur. Ac mortem ſuam ſui glorificationẽ eſſe affirmans, Deo Patri ſuo gratias agebat, de cõpleto iam ſalutaris ſuæ oblationis pro nobis tempore. Vt doceret noſtram ſibi vitã ſua ipſius vita gratiorẽ multò fuiſſe. Et quanq̃ certus eſſet vitã noſtrã nõ potuiſſe niſi morte ſua, eáq; & crudeliſsima & ignominioſiſsima erdimi: magis tamen de reddita in ſe nobis vita noſtra gaudebat & gratulabatur, gratiarum actionis ſuæ teſtimonio: q̃ vt vel cruciatuum (quos iã mox ſuſtinere noſtra cauſa debebat) vel mortis etiam atrociſsimæ metu vllo perturbaretur: donec Cœnam ſuam illã myſticam peregiſſet. Dum igitur Miniſter, ſumpto in manus pane aut poculo Cœnæ, vſum illius nobis verbis Apoſtolicis atq; Euangelicis commendat: nos audita illa commendatione, Chriſtum ipſummet in Miniſtro intueri quodammodo, & extre-

mæ

mæ suæ illius in Cœna sua gratiarũ actionis meminisse debemus. Atq; immensum illum charitatis erga nos suæ ardorem ita nobiscum in corde nostro reputare: vt omnẽ planè dubitationem, de optima ipsius voluntate conseruandi nos in donata nobis corporis & sanguinis communione, ex animis nostris eximamus. Præsertim cũ ita sit nobis de illa gratulatus apud Patrẽ suum, vt ne vitæ quidem suæ, aut cruciatuum etiam quos iam mox sustinere debebat, atq; in prospectu suo quodãmodo habebat, vllam omnino habuerit rationem.

Præterea ipsa panis fractio, & poculi (priusq̃ exhibeatur) propinatio, multa nobis & in Deo Patre nostro, & in Christo item Domino, deniq; & in nobis ipsis designat, contestatur, & adumbrat.

Primũ enim testificatur (vt aliâs quoq; dictum est) Deum, esse Dominum pariter ac iudicem nostrum: qui suam in nobis requirat obedientiam: et nostram pariter inobeditiã (iusto suo iudicio) puniat, iuxta æternum atq; immutabile decretũ suæ Diuinæ volũtatis. Quorsum enim nostrã puniret inobedientiam, si non mandatorũ in nobis suorum obedientiam (vt Dominus

 nus noster)requireret? Aut quorsum ita atrociter nostram in filio suo inobedientiam puniisset, si non pariter verè etiã iustus iudex esset? Deinde testificatur etiam de Patre Deo, illum, seruatorem quoq; nostrum nihilominus esse: qui videlicet nostri misertus, nostram condemnationẽ gratuitò transtulerit in vnigenitũ suum filium: illúmq; tradiderit (loco nostro) in mortem atrocißimam: & sanguinem ipsius innocẽtißimũ fundi voluerit ad nostri expiationem. Postremò testificatur & de filio ipso Dei Christo Domino: ipsum (propter restituendã in se salutẽ nostrã) vltrò ac spõte sua carni & sanguini nostro participasse: atq; ita demũ & corpus suũ sacrosanctũ atrocißimis cruciatibus, mortiq; ad extremũ ignominiosißimæ exposuisse: & sanguinẽ suũ innocẽtißimũ fudisse, ad nostri cũ Patre suo recõciliationem.

De nobis verò testificatur panis illa fractio & poculi propinatio, in Cœnæ Dominicæ vsu: nos toto nostro corpore, totáq; nostra anima (quanti omnino sumus) aliud prorsus nihil esse, q̃ pecudes quasdam (quod in nobis est) morti iam alioqui & condemnationi æternæ distinatas: nisi

nos ab illa Christus Dominus pro gratuita sua in nos benignitate ac misericordia liberasset. Vt enī Christus Dominus totus prorsus corporē suo, totáq; sua anima (vt homo) ad extremā vsq; desperationem Diuini aduersus nostrū peccatum iudicij seueritatem vitare non potuit, quatenus in se quidem omnem nostram recepit condemnationem: ita panis illa in Cœnæ vsu fractio & poculi propinatio (dum hāc talem Diuini iudicij seueritatē in passione & morte Christi nobis adumbrat) simul quoq; testatur omnino, in toto planè nostro corpore, totáq; nostra anima, nihil prorsus esse (quantum in nobis est) quod non sit modis omnibus obnoxium æternæ morti & cōdēnationi: nedū vt vllis oīno meritis, vlliúe qualicūq; tādē dignitati, aliquis oīno locus in nobis reliquꝰ esse possit.

Postremò panis & poculi in cibum ac potum nostrum exhibitio seu distributio, designat nobis immensā planè atq; ineffabilem Christi Domini erga nos benignitatem & dilectionem: qui omne prorsus mortis suæ meritum in corpore suo perpessæ, omnemq́; illius vim ac dignitatem gratuitò nobis secum communem esse velit

 lit. Nobis inq̃, qui non solùm huius nihil promeremur vnq̃: sed mortem æternã iãdudũ promeriti, tota præterea vita hîc nostra etiã aliud nihil q̃ peccare perpetuò ex nobis ipsis, & proinde illum quoq; perpetuò offendere possimus. Hæc porrò huius tantæ dilectionis Christi erga nos religiosa ac diligens reputatio circa panis & poculi Cœnæ exhibitionem seu distributionem, multò plus adfert consolationis afflictis omnibus conscientijs, & plus multò item ponderis habet ad obfirmandos nostros animos in certa salutis nostræ in Christo possessione per fidem: q̃ si nobis ipsam corporis & sanguinis Christi naturalis substãtiã (ꝑ Ministri manus) sub ipso pane ac poculo Cœnæ porrigi contendamus. Cùm hæc sanè conuiuas Cœnæ Dominicæ omnes de salute ipsorum (etiamsi illã statuamus) certos reddere non possit. Id quod Iudæ alioqui proditoris, & omnium illius similium exemplo manifesto docemur.

In ipso autem conuiuarum opere, accubitus seu consessus eorum ad mensam Dominicam nobis designat. Primùm pacem ac quietem lõgè optatissimam nostræ (in hac etiam vita iam) consciẽtiæ in

Christo: etiā si in nobis ipsi aliud nihil neq̃ esse vllo modo poßimus, nisi peccatores. Quā equidem nostræ conscientiæ pacem ac quietem retineri à nobis vult in corde nostro Christus Dominus, aduersus Satanæ ac mundi insultus omnes, quibus perpetuò obnoxij sumus. In me (inquit) pacem habebitis. &c.

Deinde designat nobis etiam gloriam ac dignitatem nostrā, quā in regno Dei olim habituri sumus. Nempe, quòd quem admodum Christus Dominus conuiuiali nos ad mensam suam in Cœna sua accubitu (sub persona suorum Apostolorum) dignatus est: ita & in regno olim Dei, æterno illi demum beatóq̃ conuiuio, vt cœlestes conuiuæ, adhibendi simus. Vt ad æternam Diuinæ gloriæ fruitionem vnà cum Abrahamo Isaaco & Iacobo tandem accumbamus: inq̃ æterna deinceps regni Dei fœlicitate consideamus.

Acceptio item in manus conuiuarum panis ac poculi Cœnæ à Christo Domino imperata designat, non modò immensam illam Christi Domini erga nos dilectionē, quam nobis sub panis ac poculi exhibiti in Cœna symbolo declarauit: sed etiam peculi-

 peculiarem nostri curam, ne tantum beneficium nobis per nostram diffidentiam imprudẽtes perire sinamus. Neq; enim illi satis erat, & panem & poculũ vtcũq; exhibuisse: sed voluit, vt vtrunq; Apostoli ex illius manibus acciperent: atq; vt id facerent præcepit. Vult nimirum, vt suum hoc beneficium nostris cordibus ita infigamus atq; de illo intra nos ita certi simus, vt certi alioqui esse solemus, ea quæ in nostris ipsi manibus habemus, nostra proculdubio esse, atq; ad nos omnino pertinere. Deinde designat in nobis ipsis etiam panis hæc & poculi Cœnæ in manus conuiuarum acceptio, fidei nostræ certitudinem: quòd adumbratum nobis Cœnæ vsu nostræ cum Christo communionis mysterium, certò ad nos pertinere credamus. Vera alioqui & non simulata fide, quam ille in nobis (mandati huius testimonio de pane & poculo per nos accipiẽdo) requirit. Non quòd fides nostra id per se efficiat, vt seruemur: sed quòd quisquis donũ hoc nostræ secum communionis, aut nolit vllo modo (per contemptum illius destinatum) apprehendere: aut etiam hypocritica illud fide se (vt fallat Ecclesiam) apprehẽdisse

disse fingat: is sanè culpam omnem suæ cō demnationis, non certè in denegatū quoquo modo donum illud, sed in suum ipsius contemptum, suáq; hypocrisim (suo ipsius conuictus iudicio) referre cogatur.

Participatio verò panis & poculi in Cœnæ vsu, hoc est, panis esus & poculi potio ipsa, est veluti colophon quidam totius externæ in Cœna Dominica actionis. Designatq; nobis suo symbolo, tā ad nos pertinere nostrāq; adeo prorsus iam esse donatam nobis nostram cum Christo Domino in corpore & sanguine ipsius communionem: q̄ verè nostrum esse alioqui certi sumus, quod ore ipsi nostro edimus ac bibimus, transmissúmq; iam intra nos omnino habemus. Támq; nos verè ac certò pasci ad vitā æternā, donata nobis gratuitò nostra cum Christo Domino in corpore & sanguine ipsius communione (siquidē illā ore fidei nostræ apprehendamus) q̄ certò nos in vita hac panis ac vini vsu pasci atq; ali ex Diuina ordinatione sentimus.

Hæc sanè omnia nobis adumbrantur externo Cœnæ Dominicæ signo, iuxta singulas partes illius, ad fidei nostræ confir-

 mationem, in nostra cum Christo Domino communione. Qua sola alioqui fit, vt omne meritum, omnémq; gloriam ac dignitatem mortis ac resurrectionis Christi nobis cum illo communem ipsius beneficio habeamus.

Quemadmodum autem diligenti horũ omnium reputatione(quæ nobis externo Cœnæ Dominicæ signo adumbrantur) obfirmamur proculdubio, Spiritu sancto autore, in certa & indubitata fide nostræ cũ Christo Domino communionis(id quod nobis iam perspicuè satis exposuisse videmur) Ita eiusdẽ ipsius etiam signi in Cœnæ significatione, iuxta easdẽ ipsas illius partes, nostri simul officij nostræq; gratitudinis erga Christum Dominum, pro tantis in nos illius beneficijs, admonemur. Nimirum corda nostra in fide communionis nostræ cum Christo obfirmata, simul etiam excitantur per Spiritum sanctum, pro ratione incrementorum fidei, ad gratiarum actionem: & declaranda gratitudinis nostræ officia, pro nostra qualicunq; virili & facultate.

Primùm ergo panis ipsa & poculi Cœnæ in manus Ministri sumptio, quemad-

modum nobis designat neminem aliũ esse, à quo, aut per quem salutem nostram omnem & petere & expectare debeamus, nisi Christum solum, vnicum alioqui atq; æternum Pontificem nostrúm omnium: ita nos simul etiam symbolo suo commonefacit, nostræ erga Deum (in primo suo prioris tabulæ præcepto) obedientiæ. Nẽpe, vt ne nobis Deos nouos vllos in cõspectu Domini Dei nostri & (quem ille misit) filij sui vnigeniti Christi Domini cõstituamus: per quos aut subleuari quoquo modo, aut etiã vi ipsorũ propria lædi nos posse existimemus. Sed sola mediatoris nostri Christi Domini fiducia, qui nos in salutarem suorum omnium bonorum communionem vocauit, Dominum duntaxat Deum nostrum inuocemus: atq; ab illo solo & bona precemur omnia, & mala omnia deprecemur. Illúmq; solũ esse statuamus, qui nos & seruare & perdere poßit, iuxta beneplacitum suæ sanctißimæ volũtatis.

Deinde verò gratiarum actoria mysterij in Cœna per Ministrum Apostolicis Euangelicisue verbis cõmendatio, qua Minister ipsam Christi Domini gratiarum

actionem imitatur, quemadmodum incredibile nobis ſtudium deſignat Chriſti Domini, in reſtituēda nobis ſalute noſtra, vitæ etiam ſuæ ipſius iactura: ita nos ſimul etiam noſtri erga Chriſtum Dominum admonet officij, gratitudinis, inq́, noſtræ. Nempe vt illi, pro tanta erga nos ſua propēſione, maximas gratias agamus. Et quē in illo erga nos in reſtituenda nobis ſalute noſtra ardorem fuiſſe ſcimus, eundem ſanè erga noſtros proximos omnes (propter illum) declarare conemur.

Panis autem fractio per Miniſtrum, & poculi propinatio, priuſq̃ conuiuis in cibum & potum exhibeatur, quemadmodū nobis deſignat, Chriſtum Dominum vltro ac ſponte ſua ſacroſanctum corpus ſuum atrociſsimis cruciatibus noſtra cauſa expoſuiſse, morteq́, demum ignominioſiſsima, fuſo pro nobis ſāguine ſuo, oppetijſse: ita nos ſimul noſtri viciſsim erga Chriſtū officij commonefacit. Vt & nos pro nominis ſui adorandi, regniq́ item ſui in ſua Eccleſia promouendi gloria, non recuſemus & facere & pati omnia, quæcunque in nos ille pro bona voluntate ſua, permittere velit.

Ac rursum, vt fratrũ nostrorum pericula nostris ipsorum periculis (si ita res poscat) redimere ne detrectemus: quemadmodum vitam nostram crudelissima Christi Domini passione ac morte redemptã esse videmus: quam alioqui nobis ipsa panis in Cœna fractio, & poculi propinatio (vt est dictum) repræsentat.

Postremò panis ipsa in cibum & poculi in potum exhibitio, quemadmodum nobis ineffabilẽ prorsus Christi Domini erga nos amorem & dilectionem attestatur & designat: nempe quòd quidquid omnino in assumpta per ipsum carne nostra suum erat, neq; ad quenq̃ nostrum vllo prorsus modo (quod in nobis quidem est) poterat pertinere, id totum soli sibi proprium esse haudquaq̃ voluit: sed nos in gratuitã illius cõmunionẽ omnes vocauit. Ita nos simul admonet etiam, vt nostra omnia, quæ Diuino beneficio in nos sunt collata, non equidem soli exclusis omnibus alijs, veluti nostra ipsorum propria possideamus: sed illa ad promouendam Christi Domini gloriam, & subleuãdam pro nostra virili ipsius Ecclesiam, perinde atq; si cõmunia essent, exposita semper habeamus.

 Rursum verò in ipso conuiuarum opere accubitus, seu consessus ad mēsam Dominicam, quemadmodum nobis & nunc in vita hac nostra pacem ac quietem longè optatißimam nostræ in Christo cōsciētiæ per fidem, & gloriæ demum ac dignitatis nostræ etiam in regno Dei imaginē quandam refert atq; adumbrat. Ita nos simul nostri vicißim admonet officij: vt certa nostræ huius pacis, gloriæq; præterea futuræ fiducia, oēs omnino vitæ huius nostræ afflictiones ac molestias, oēmq; Satanæ & eius satellitum tyrannidē forti infractóq; semper animo perferamus. Ac velut in ipso Christi Domini sinu recūbentes, pro omnibus semper Domino Deo nostro gratias agamus. Certi non posse cōferri vllo modo nostras hîc afflictiones cū cœlesti illa immortaliq; gloria: quam oculis nostræ fidei (sub consessus nostri in Cœna symbolo) intuemur.

Deinde acceptio in manus conuiuarū panis ac poculi Cœnæ, quemadmodum nobis designat peculiarem Christi Domini pro nobis curam, dum nos ille è suis manibus panē ac poculū accipere iubet: ita nos commonefacit etiam mutuæ nostræ inui-

rem (aliorum pro alijs) curæ ac sollicitudinis. Vt qui vnius mensæ conuiuæ sumus, demus etiam in solidum operam omnes, vt adumbratum nobis Cœnæ signo donũ illud ac beneficium Christi, verè nos ex ipsiusmet Christi Domini manibus percepiße omnes pariter sentiamus. Potißimum tamen admonet Ministros ipsos, vt quam nostri hîc curam à Christo Domino habitam esse vident in ministerio ipsius: eandẽ ipsi quoq; in suo sibi ministerio intelligãt pro sua virili præstandam omnino esse. Vt coram Dei iudicio olim, non equidem ad ostentationem, aucupandámue hîc apud homines vllam omnino, siue gratiam siue gloriam: sed ad Ecclesiæ potißimum propagationem, fructúmq; illius publicũ in cognitione Euangelij Christi, ministerio suo functi esse videantur.

Rursus quemadmodũ acceptio ipsa panis & poculi Cœnæ in manus conuiuarũ, fidei nostræ certitudinem nobis designat, de nostra iã pace ac quiete in Christo: quatenus sanè accepto in manus pane ac poculo Cœnæ, nostram nos cum ipso communionem certò iam apprehẽdisse, ac veluti manibus nostris tenere testamur: ita nos si-

 mul etiam cõmonefacit, ne ineffabile hoc Christi Domini beneficium (delatæ videlicet nobis nostræ secum communionis, & proinde pacis iã etiam ac quietis nostræ in ipso) aut contẽptu ipsi nostro nostráq; impietate à nobis propellamus: aut hypocritica illud fide nos accepisse fingamus.

Postremò participatio ipsa panis ac poculi in Cœna, quẽadmodũ nobis designat tam certò nostra iã esse omnia, quæ Christo soli propria erant, per delatam nobis gratuitò illorũ communionem: q̃ certò nostra sunt, quæ intra nos iam sumpta habemus. Ita nos monet etiam, vt Christũ Dominum in nobis iam manentem per fidem vita etiam nostra exprimere studeamus: illúmq; in nostris cordibus habitare testemur, per mentis nostræ affectuúmq; nostrorum innouationem. Et rursus quẽadmodum hæc ipsa panis & poculi in Cœna participatio testificatur, Christum Dominum, in deferenda nobis nostra secum communione, nostrum imprimis fructum nostrámque vtilitatem spectasse. Nimirũ vt illa & iam in vita nostra per fidem, & demũ re ipsa etiam in cœlesti olim gloria frueremur. Ita nos simul quoque admonet,

monet, vt nostra omnia quæ in nos contulit Dominus, proximis etiã ac fratribus nostris vtenda (si quando res ita postulet) exhibeamus. Ac tum demũ sanè nostra nos fratribus nostris detulisse gaudeamus, cũ illos nostris vti ac frui in ipsorum necessitate videmus.

Obseruãtur autem & alia mysteria in ipsis Cœnæ elementis, pane inq̃ & vino: si naturam illorũ diligentius paulò obseruemus. Neq; enim temerè Christus Dominus pane potißimum & vino Cœnã suã noui testamenti peregit: & non frustra alioqui Paulus etiam Cœnæ Dominicæ cõuiuas vnum panem esse docet. Sed de his plura in admonitione, quæ habetur post ipsam Cœnæ administrationem. Nunc de fine Cœnæ videamus.

De præcipuo Cœnæ Dominicæ fine.

COENÆ Dominicæ fines alij plures, alij duos faciunt. Nos vnum duntaxat esse dicimus: reliquos verò inter vnius istius fructus, oẽs numeramus. Eum

 porrò Cœnæ Dominicæ finem Christus ipsemet Dominus eundem omnino esse docet, quē & in alijs Sacramentis omnibus scripturarū testimonio nobis cōmonstratū habemus. Nempe vt Christi Ecclesia obfirmetur atq; obsignetur Cœnæ Dominicæ vsu, in vera eius mysterij fide: quod externo illius signo adūbratur. Nēpe in donata nobis cū Christo Domino gratuita in corpore & sanguine suo cōmunione. Hāc enim Cœnam suam instituit ad sui recordationē, quatenus ipse quidē (tradito pro nobis in mortē suo corpore & fuso itē suo sanguine) ad vitā nos rursus æternā à morte æterna reuocauit, donata nobis alioqui omnis sui meriti, ōisq; suæ iustitiæ cōmunione. Atq; recordatio sanè hæc nō tantū est posita in nuda quadā historiæ veteris alicuius reminiscētia, quæ rei gestæ (ad nos alioqui non ita multū pertinētis) memoriā renouet, atq; in nudā duntaxat quandā rationis nostræ cogitationē incurrat: sed quæ ad ima usq; cordis nostri penetralia autore Spiritu sancto pertingat. Nimirum Spiritus sanctus (aßiduus alioqui testis Christi, & efficax proculdubio glorificator in omni ipsius institutione) longè

aliam

aliam Christi recordationē in nostris cordibus operatur, circa Cœnæ vsum: q̄ faciant omnes humanæ, siue imagines siue statuæ, seu theatricæ qualescunq; repræsentationes. Hæc ita (inq̄) cum se habeant omnia, perspicuum est Christum Dominū (qui Diuinā alioqui Spiritus sancti vim in suæ institutionis obseruatione intuebatur) ad eiusmodi certè sui recordationem Cœnam suam instituisse, quæ nobis nō historicam tantùm rei gestæ memoriam in otiosam quandam cogitationē reuocaret: sed quæ ipsas etiā cordis nostri medullas, ad nos in fide adumbrati nobis mysterij obfirmandos atq; obsignandos, Spiritu sancto autore penitus commoueret. Ad eundem porrò finem & circumcisionem olim institutam fuisse, ex Dei ipsius ad Abrahamum verbis videmus: dum ait ideo illā fuisse in eius familia obseruādā, vt esset Deus ipsius, & seminis ipsius. Neq; enim post circumcisionem aut Abrahami, aut cuiuspiā alterius in suo semine, Deus tum primùm incœpit esse & Abrahami, & seminis ipsius Deus: quemadmodum Paulus docet. Sed his verbis docetur Abrahā ideo sibi & suæ familiæ imperatam fuisse circum- Gen. 17.

circum

circumcisionem: vt & ipse per omnem vi
tam suam, & familia eius deinceps post i-
psum certi essent signi huius testimonio,
Deum proculdubio suum Deum esse, qui
illis (vt electo suo populo) in ipsorum ne-
cessitatibus nunq; esset ope sua Diuina de
futurus: modò ne illum destinata impieta
te rebelliq; suo contemptu ad iracūdiā pro
uocarent. Ita & in Paschali Cœna olim
finem videmus eundem prorsus: dum De
us ipsemet illam se, ad monumentum æter
num sui erga Israelem beneficij, institu-
isse testatur. Nimirū vt tota illa Israelis
Ecclesia (Cœnæ suæ illius anniuersariæ te
stimonio) certa esset, Deū semper fore pro
tectorem & adiutorem suum: quemadmo
dum id admirabili illa prorsusq; stupenda
ex AEgypto ipsius eductione luculentissi
mè declarauit. Ita & Baptismum ad e
undem ipsum fi em institutum esse cla-
rissimè docet Petrus: dū illū ἐπερώτημα
bonæ nostræ erga Deum conscientiæ esse
testatur. Nimirum pij omnes in Ecclesia
obfirmantur Baptismi testimonio, in certa
fide emundationis & reconciliationis suæ
cum Patre Deo, per sanguinē Christi Do
mini. Cuius demum fiducia non reformi-

dant

dant iudicium Dei: propter ſuam cũ Christo Domino in corpore & ſanguine ipſius (quo ſunt abluti) communionem.

Sic igitur & Cœnæ Dominicæ eũdem planè finem eſſe, ex Chriſti ipſiuſmet Domini verbis docemus. Nimirũ vt per inſtitutam ab ipſo (non equidem frigidã vllam, ſed quæ Spiritus ſancti virtute fiat) ſui recordationem Eccleſia ipſius obſignetur in ſalutari ſua cum ipſo communione. Et quemadmodũ Chriſtus Dominus eſt caro ex carne noſtra iuxta ſubſtãtiam ipſam: & os ex oßibus noſtris per ſuã incarnationẽ: ita & nos vicißim (Cœnæ ſuæ teſtimonio) certi ſumus, nos eſſe carnẽ ex ſacroſancta carne ipſius: & oßa ex nunquam alioqui cõminuendis oßibus ipſius, per donatã nobis gratuitò oĩs ſui meriti, oĩsq́; ſuæ iuſtitiæ in corpore & ſanguine ſuo cõmunionem. Ita ſanè Paulus conuiuas Cœnæ Dominicæ omnes, vnum cum Chriſto corpus eſſe docet, Cœnæ ipſius teſtimonio: dum illos (eo quòd de vno pane edunt) vnum corpus eſſe teſtatur. Vt intelligamus ea omnia, quæ Chriſto Domino ſoli in corpore & ſanguine ipſius (quorum vtrunque ipſe à nobis iuxta ſubſtantiam ipſorũ in 1. Cor. 10.

 sua incarnatione mutuatus alioqui erat) propria omnino fuerant, neq; ad nos per se se vllo modo pertinebant: ea iam omnia inq;, nostra omnino esse, per donatã nobis eorum omnium (sub corporis & sanguinis nomine) salutarem & gratuitam communionẽ. Nẽpe vt iam sancti, iusti, innocentes, deniq; & dilecti Dei filij simus in Christo, per nostram hanc secum communionẽ: qui in nobis alioqui ipsis aliud nihil, quàm peccati & mortis æternæ mancipia sumus.

Porrò quum eam ipsam Christi Domini recordationem in Cœnæ vsu Spiritus sanctus (vt testis & glorificator illius perpetuus) in nobis operetur, quemadmodum supra dictum est: atq; hac tali recordatione animi nostri in nostra illa cũ Christo Domino communione obfirmẽtur & obsignentur. Fit sanè etiam eodem ipso Spiritu sancto autore, vt dũ hac tali Christi Domini recordatione in fide beneficiorum ipsius obsignamur, simul etiam corda nostra excitentur, ad amandum tam beneficũ nostrum liberatorem & seruatorem: præstandáq; nostræ erga ipsum gratitudinis officia omnia, quæ modò præstare pro

nostra

nostra infirmitate possumus. Gignũtúrq; noui quidã motus in nostris cordibus autore Spiritu sancto per talem obsignationem, vt Christum Dominum, & sua amemus omnia, aut amare saltẽ cupiamus (vt cũq; nos carnis nostræ corruptela nobis adnata remoretur ac impediat) & ad declarandam nostrã erga illũ gratitudinẽ pro nostra virili adnitamur. Qui quidem noui motus certa sunt indicia, certíq; fructus nostræ illius in fide beneficiorũ Christi obsignationis. Vt si illos intra nos ipsi sentiamus, de vera etiam nostri obsignatione ad vitam æternã non dubitemus. Sin minus, frustra equidem de nostri obsignatione, & proinde de digna quoq; Cœnæ Dominicæ participatione nobis blandiamur.

Finis ergo Cœnæ Dominicæ est, eiusmodi nostri in fide nostræ cum Christo cõmunionis obsignatio, quæ nouos motus in cordibus nostris gignat (autore Spiritu sancto) ad amandum vicissim Christum Dominum suáq; omnia: & ad declaranda nostræ erga illum gratitudinis pro nostra infirmitate officia. Quoniã verò talis hæc obsignatio nouos motus illos in nobis gig-

 nit, vt dictum est. Et aliud est interim in fide obsignari, aliud verò nouos motus ad amorem & gratitudinem excitari: duos alij Cœnæ Dominicæ fines constituere maluerunt. Obsignationem nostri videlicet, & noui rursum motus (ad amandum Christum & declaranda erga ipsum gratitudinis nostræ officia) excitationẽ. Neq; magnopere refert, vnúmne, aut plures Cœnæ Dominicæ fines statuamus: modò vt alios fines omnes ad obsignationẽ illã, tanq̃ ad radicẽ aliorum omnium, referamus.

Quemadmodum autem in hoc potissimum Cœnam Domini institutã esse videmus, vt eius vsu in fide nostræ cum Christo Domino communionis obsignemur: ita hæ potissimum etiam in signo Cœnæ partes obseruandæ nobis sunt, quæ nobis omniũ significantissimè Cœnæ ipsius mysterium adumbrant atq; repræsentãt, quò in fide illius certius obsignemur. Et quia rursus mysteriũ nostræ cum Christo communionis multis variísq; nominibus ac cõsiderationibus nobis cõmendatur: quorũ aliæ alijs sunt euidentiores, magísq; necessariæ ad fidẽ illius approbandã, in qua animi nostri debeant potissimũ obsignari.

Sanè

Sanè si tanta est mysterij huius dignitas atq; vtilitas, vt nullæ (quãtumuis remotæ) illius considerationes omitti, nedum inutiles aut nimiæ existimari quoquo modo debeãt: tamen aliæ præ alijs magis sunt obseruandæ, præsertim si non omnium semper ex æquo meminisse possimus. Nempe quæ magis (vt diximus) euidentes sunt ac necessariæ ad comprobandam mysterij ipsius fidem, in quo iuxta præstitutum Cœnæ Dominicæ finem obsignari debeamus. Quatenus igitur nostræ cum Christo Domino communionis considerationes aliæ sunt alijs euidentiores ac magis necessariæ, ad approbandam nobis fidem illius: & proinde meritò etiam aliæ præ alijs cùm aliâs semper, tum verò in ipso imprimis Cœnæ Dominicæ vsu obseruari magis debent, propter Cœnæ ipsius finem: nostri inq̃ in fide eius ipsius cõmunionis obsignationem. Hactenus sanè & in signo Cœnæ Dominicæ inter eas, quas cõmemorauimus illius partes, illæ alijs præstantiores existimandæ, & proinde maiore etiam cura obseruandæ sunt: quæ ad adumbrandas euidentiores illas ac magis necessarias approbãdi nobis mysterij Cœ-

 næ considerationes institutæ esse videntur. Iam vt in approbanda rei alicuius donatæ legitima & bonæ (vt vocant) fidei possessione, etsi multa pduci in mediũ possunt: & quo plura producuntur, hoc maiorem illius fidem faciunt: imprimis tamen hæc sunt necessaria, quibus legitima traditio, ac rursus possessionis apprehẽsio probari possit. Neq; negari potest nostrũ planè esse, de cuius legitima traditione nobis facta, déq; legitima item nostra possessione doceri possit: etiãsi factæ nobis donationis rationes atq; occasiones omnes nõ semper recenseamus. Ita & ad approbandam nostræ cum Christo communionis fidem, quò certius in illa obsignemur: etsi ea omnia, quæ Christus Dominus ad eam rem instituit, non possunt non esse vehementer vtilia, dignáq; prorsus, quæ summa cura ac religione obseruentur (ne quis hinc incuriæ indulgentiæúe nescio cuius suæ excusationẽ aut patrociniũ venetur) tamen ea imprimis ac necessariò obseruãda sunt, neq; vllo modo prætermittenda, quæ nos omnium euidentißimè certos faciunt, de legitima illius cùm donatione nobis facta, tum verò legitima etiam nostra possessi-

possessione. Et proinde in Cœnæ quoq; Dominicæ vsu hæ potissimum mysterij ipsius considerationes vrgendæ obseruãdæq; sunt, quæ nos certos faciant, nostram cũ Christo Domino in corpore & sanguine ipsius communionem & donatam nobis esse legitimè: nempe à Christo Domino, qui nihil non legitimè agit. Et nos item legitimè etiam (nempe ex ipsiusmet Christi Domini manibus) illius possessionem habere, atq; in illa eius beneficio permanere. Nam si hæc ita certò animis nostris infixa habeamus, vt in dubium intra nos ipsos reuocari non possint: equidẽ neq; mũdus, neq; mors, neq; Satan in vera nos ac salutari cõmunionis nostre istius cũ Christo possessione perturbare vllo modo poterit, nedum vt illam nobis eripere quoquo modo possit: etiamsi reliquas communionis nostræ huius rationes non perinde semper in mediũ producere possimus. Quãq; nulla sit illius omnino à Christo Domino nobis relicta consideratio, quæ non suum etiam pondus ac robur hac in parte habeat, obseruariq; modis omnibus debeat, si id vllo modo fieri potest. Quare & in signo Cœnæ Dominicæ omnes sanè illius partes

 obſeruandæ ſunt omnino (ſi id vllo modo fieri poteſt) ne vlla relicta nobis à Chriſto Domino noſtræ ſecum communionis conſideratio aut obſcuretur, aut obliteretur per noſtram incuriam aut negligentiam: quod quidem ſine Chriſti Domini indignitate fieri omnino non poteſt. Sed illæ interim ſigni partes in Cœnæ Dominicæ vſu potiſſimum ſunt obſeruandæ, neq; vllo modo prætermittẽdæ: quibus & donatio ipſa noſtræ cum Chriſto cõmunionis, & doni item poſſeſſio noſtra συμβολικῶς adumbratur. Porrò in ipſo Cœnæ Dominicæ ſigno non alia re ſignificantius nobis adumbratur donatio ipſa noſtræ cũ Chriſto Domino communionis, adeóq; & ob oculos quodãmodo noſtros ponitur: q̃ panis & poculi per manus Miniſtri diſtributione ſeu exhibitione. Ac rurſum doni huius legitima poſſeſſio non alia etiam re magis adumbratur in Cœnæ vſu, q̃ acceptione panis ac poculi per conuiuas è Miniſtri manibus, qui Chriſti locum obtinet, & eorũ tandem publica participatione. Vt igitur menti ac voluntati Chriſti Domini ſatis fiat in Cœnæ ſuæ inſtitutione, hoc eſt, vt iuxta traditum nobis Cœnæ ſuæ finem, v

ſu

ſu illius in fide noſtræ cum ipſo communi onis obſignemur: quemadmodum in myſterij ipſius conſiderationibus ea nobis po tiſsimum obſeruanda eſſe oſtēdimus, quæ nos omnium euidentiſsimè certos reddant de noſtræ cum ipſo communionis & dona tione & poſſeſsione. Ita & in ſigni Cœnæ partibus, exhibitio potiſsimū panis ac po culi Cœnæ in cibum & potum conuiuarū per manus Miniſtri: & rurſum eiuſdem panis ac poculi per cōuiuas è Miniſtri ma nibus acceptio ac participatio publica ob ſeruan dæ ſunt omnino vrgendæq́, modis omnibus, neq́, vllo modo prætermittendæ: quatenus ſanè iſtis potiſsimū ſigni in Cœ na partibus, & donatio ipſa, & etiam noſtra poſſeſsio noſtræ cum Chriſto Domino communionis, deſignatur, adumbratur ac repræſentatur. Sic vt ſi quando aut per temporum iniquitatem, aut per tyrannidē Antichriſtianam, non omnes pariter inſtituti à Chriſto Domino ſigni Cœnæ par tes obſeruari ex æquo poſsint, ſine certo diſ ſipandæ Eccleſiæ periculo: vt ſic inq̈ Cœnam Domini poſtulante Eccleſia admini ſtrare liceat cum trium iſtarum partium ſigni legitima obſeruatione: etiamſi reli-

 quæ signi partes (vt dictũ est) ex æquo obseruari nõ poßint. Quæ tamen haudquaq̃ sunt prætermittendæ, si vllo modo cũ pace Ecclesiæ obseruari ac reuocari queant. Qua in re Ministri potißimum Ecclesiarum fidem ac diligentiam suam Domino Deo imprimis, deinde verò suis etiam Ecclesijs approbare debebunt.

Hæc ita docentur de signo, mysterio, ac fine Cœnæ Dominicæ, ante illius administrationem eo ipso die, quo Cœna administrari debet. Fitq; id quandoq; cõtractius, quãdoq; verò prolixius: pro eo ac id res & tempus ipsum postulare videtur. Atq; ita finis imponitur ipsi publicæ concioni.

Postea orditur Ecclesiastes publicas Ecclesiæ preces, quarũ in superioribus circa diei cuiuslibet Dominici ceremoniam, forma præscripta habetur. Absolutisq; precibus, priusq̃ Psalmus decantetur, incipit Cœnæ ceremonia ad hunc modum.

Consistunt ante omnia Ministri, Seniores & Diaconi omnes ante mensam instructam, versa ad populum facie: præter Ecclesiasten ipsum qui concionem habuit. Is enim in suggesto manet, & vbi reliqui Ministri, Seniores, ac Diaconi ordine (vt

dictum est) ante mensam constiterunt, admonet ante omnia Ecclesiastes Ecclesiam de omnibus, qui sint arcendi à Cœnæ vsu.

Ac primùm, si pridiana concione aliqui à Cœnæ vsu prohibiti peculiariter fuerant, siue addito ipsorum nomine, siue omisso, pro eo ac culpa ipsorũ id poscebat: hi rursum ad eundem modum, quo antea, venire ad Cœnam prohibentur.

Deinde publica denũciatione etiam illi omnes à Cœnæ vsu arcẽtur, qui neq; fidei suæ confeßionem aut publicè, aut corã Ministris saltem & Senioribus Ecclesiæ ædiderũt: neq; item disciplinæ se se Ecclesiasticæ vltro ac sponte sua subiecerunt. Cùm enim illi inter domesticos fidei in Ecclesia censeri nolint, vt nostrum agnoscant ministerium: neq; nos inter oues nostras illos possumus numerare.

Postremò & illi à Cœnæ vsu arcentur, qui intra quindecim dies illos à prima Cœnæ denunciatione, non se se Ministris ac Senioribus Ecclesiæ semel præsentarunt: præterq̃ si illos valetudo prohibuisset. Hi enim cũ ordinationem Ecclesiasticã in nostro contemnant ministerio, vt de incrementis ac decrementis Ecclesiæ certi sem-

 per esse possimus: vt item fidem cuiusq; in Ecclesia certò exploremus, & hypocritas è cœtu nostro (quod in nobis est) arceamus: indignos se ipsos esse declarant, qui ad Cœnam Dominicam admittantur.

In genere autē reprehenduntur omnes, qui posteaq̃ se Ecclesiæ adiūxerunt, ad Cœnæ interim Dominicæ vsum non veniūt: etiamsi neq; morbo vllo, neq; violenta necessitate vlla impediantur. Et docetur Ecclesia tales omnes grauissimè peccare. Primùm contra Christum ipsum Cœnæ suæ autorē, qui in sua contemnitur institutione. Deinde verò & contra Ecclesiam totā, quæ in publicis suis cœtibus publicóq; suo ministerio, pro Christiani cuiusq; hominis officio, non honoratur.

Hac veluti præfatiuncula quadam absoluta Ecclesiastes hortatur Ecclesiam, vt se iam quisq; ad adeundā dignè Cœnam Domini componat: atq; ad precandum omnes secum inuitat. Et procumbente in genua tota Ecclesia, ad hunc modum è suggestu clara voce precatur.

Omnipotens

OMNIPOTENS æterne Deus, miſericors Pater: conuenimus ecce in cōſpectu tuæ Diuinæ Maieſtatis, ad Cœnam vnigeniti tui filij Chriſti Domini peragendam iuxta ipſius inſtitutionem. Vt traditi pro nobis in mortē ſacroſancti ſui corporis, & fuſi item ad noſtri expiationem innocentiſſimi ſui ſanguinis memoriam celebremus: noſtrámq; ſecum ita demum in eodem ipſo corpore & ſanguine ſuo communionem, publicè in cœtu hoc noſtræ Eccleſiæ conteſtemur. Te igitur ſupplices oramus, ſanctiſſime Pater, vt tantum eius ipſius filij tui in nos beneficium (excitatis per Spiritū ſanctum tuum noſtris animis) dignè nobiſcum reputare, fidémq; in illum noſtram exercere poſſimus. Atq; ita p incrementa noſtræ demum fidei, cordiúmq; noſtrorum in ſalutari noſtra ſecum communione obſignationem paſcamur omnes tuo beneficio, ad vitam vſq; æternam: quā nobis in ipſo, pro tua ineffabili miſericordia, ab æterno præparatā eſſe non dubitamus.

Id ve-

 Id verò abs te petimus Pater indulgẽtissime, per nomen eiusdem ipsius filij tui, qui solus est verus atq; vnicus animarum nostrarũ cibus: vt intra nos ipsi cõscientiæ nostræ testimonio sentiamus, te verè esse Deum ac Patrem nostrum, qui nos audias: nósq; vicissim tuum populum tuósq; adeo filios preciosissimo filij tui sanguine cõsecratos. Qui viuis & regnas cum eodem ipso tuo filio ac sancto Spiritu æternus, vnus, & trinus Deus laudandus in sæcula. Amen.

Finita hac precatione hortatur Ecclesiastes totã Ecclesiam, vt ipsam Cœnæ institutionẽ, vt est à Paulo tradita, diligẽter auscultet. Atq; mox recitat verbis distinctis ad hunc modum ipsam Cœnæ institutionem.

1. Cor. xi. Hæc dicit Paulus Apostolus de Cœnæ Dominicæ institutione. Ego accepi, inquit, à Domino, quod & tradidi vobis. Nempe quòd Dominus noster Iesus Christus ea ipsa nocte, qua prodebatur, accepit panẽ: & actis gratijs fregit ac dixit. Hoc meum est corpus, quod pro vobis frangitur: hoc facite in

mei

mei recordationem. Ad eundem modũ et poculũ, vbi cœnaſſet, dicẽs. Hoc poculum nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine: hoc ſacite, quoties biberitis, in mei recordationem. Quoties enim comederitis panẽ hunc, & poculum hoc biberitis, mortẽ Domini annunciatis, donec veniat. Igitur quiſquis ederit panẽ hunc, aut biberit poculum Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. *Probet* autem homo ſe ipſum: & ſic de pane illo edat, déq; poculo illo bibat, Nã qui edit & bibit indignè: iudicium ſibi edit & bibit, non diiudicans corpus Domini.

Recitata ad hunc modum ex Paulo Cœnæ Dominicæ inſtitutione, admonet paucis denuo Eccleſiaſtes totam Eccleſiam, de extrema in hiſce Pauli verbis commi-natione: qua iudicium ſeu condemnationẽ ſibi ipſis edere & bibere dicuntur, qui indignè participant pani ac poculo Dominicæ Cœnæ: hiſce verbis.

Audiuiſtis viri fratres, quantum periculi ſecum trahat indigna panis ac poculi Cœnæ huius participatio. Né-

 pe quòd nos reos faciat corporis & sã guinis Christi: & quòd nos ipsimet æternam nobis condemnationem, per hanc talem participationem, accersamus. Audiuistis item, qua in re posita sit culpa indignæ istius participationis: nempe in neglecta corporis Dominici dijudicatione. Et audiuistis in iisdem Pauli Apostoli verbis, eam ipsam dijudicationem ex seria ac diligenti nostri ipsorum probatione maxima ex parte pendere. Etenim si qui corpus Domini non dijudicant, perinde indignè Cœnæ Dominicæ participát, atq; illi qui se ipsos nõ probát. Ac rursum si æquè dignè participant, qui dijudicant, atq; illi faciunt, qui se ipsos probant: perspicuum est dijudicationem corporis Dominici in hisce Pauli verbis positam esse potissimũ, in vera ac seria nostri ipsorum probatione. Iam verò etiam audiuistis, quibus in rebus sita sit potissimum nostri probatio. Nempe in vera Dei & nostri cognitione: quæ nos ad agnoscédã Diuinorũ erga nos beneficiorũ in Christo magnitudinem quodámodo ma-

nuducit, & nostræ cum Christo *Do*mino cõmunionis in corpore ac sanguine suo dignitatem nobis mirificè commendat. Facitq; vt agnita ea dignitate nostræ cum Christo Domino communionis, mysticum Cœnæ Dominicæ cibum ac potum, à reliquis cibis ac poculis omnibus summa cum obseruantia discernamus: & proinde corpus Domini etiam in Cœnæ vsu (reputata nobiscum in illo communione cum Christo) diiudicemus. Postremò audiuistis, ad quem modum adũbretur ac commendetur toti Ecclesiæ sub signo Cœnæ Dominicæ in singulis ipsius partibus, hæc ipsa nostra cũ Christo in corpore & sanguine ipsius communio. Idq; multis nominibus ac considerationibus, quæ nobis per singulas in Cœna signi partes velut ob oculos nostros ponuntur. Hæc igitur omnia vobiscũ ipsi iam reputate atq; animo reuoluite: et corda vestra sursum ope Spiritus sancti implorata erigite ad sentiendam vim, efficaciã, ac dignitatem nostræ huius cũ Christo Domino beatæ prorsus neq; vnq̃

inter-

 interrumpendæ communionis in sacrosancto corpore & sanguine ipsius. Id porrò nobis omnibus largiatur Pater noster cœlestis, per Spiritum sanctum suum, cum quo vnáq; & suo dilecto filio viuit & regnat verus, vnus, atq; æternus Deus laudandus in sæcula. Amen.

Post absolutam hanc admonitionẽ descẽdit è suggestu Ecclesiastes considẽte quiete tota Ecclesia. Venitq; ad reliquos Ministros Seniores ac Diaconos ante mensam instructam, in totius Ecclesiæ prospectũ, vt antea dictũ est. Ibiq; in medio Ministrorum consistens, recitat versus ad populum lætum illud ac salutare toti Ecclesiæ nuncium ex Paulo, de oblata iam pro nostris peccatis innocentissima illa totius mundi victima Christo Iesu: hisce verbis.

1. Cor. 5. Ecce iam fratres dilecti, Pascha nostrũ immolatus est pro nobis Christus. Itaq; festum celebrem⁹, non in fermento veteri, neq; in fermento malitiæ ac versutiæ: sed in panibus infermẽtatis, nẽpe syn ceritate & veritate. Per eundem ipsum Iesum Christum Dominum

minũ & seruatorẽ nostrum. Amen.

His dictis considet ad meditullium mẽsæ versa ad populum facie Ecclesiastes: à cuius demũ vtroq; latere reliqui Ministri, Seniores, ac Diaconi omnes ordine vnà accumbunt. Aliiq; præterea ex Ecclesia viri, donec mensa tota impleatur. Relicto interim ante Ecclesiasten spatio vacuo, vt is à tota semper Ecclesia & videri commodè, & audiri posit. Vbi verò mẽsa tota relicto ante Ecclesiasten spatio cõpleta est: Ecclesiastes in conspectu totius Ecclesiæ sumit in manus panem è maiore lance, quæ pane referta est: videntéq; & auscultate tota Ecclesia, clara voce & verbis destinctis ait.

Panis quem frangimus communio est corporis Christi. 1. Cor. 10.

Simúlq; dum hæc dicit, panẽ in manus sumptum frangit: donec minorem vtranq; lancem, ab vtroq; maioris lancis pane refertæ latere positam, pane ita fracto (quantum pro vno mensæ accubitu satis sit) impleat. Vt quisq; accumbentium frustum panis inde accipere posit. Interea verò quatuor pocula, de quibus iam antea dictum est, vino implentur: & ab vtroq; lanciũ minorum

 minorum latere bina diſponuntur. Quibus omnibus ita diſpoſitis, Eccleſiaſtes fractum iam panem, ijs qui proximi illi vtrinq; aſsident, è minoribus lancibus ſumptum ſingillatim diſtribuit, atq; inter diſtribuendum ait.

Accipite, edite, & memineritis corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti pro nobis in mortem traditum eſſe in crucis patibulo, ad remiſſionem omniũ peccatorum noſtrorum.

Simúlq; Eccleſiaſtes ſibi etiam ipſe ſumit atq; edit panis fruſtulum: ac demum lances illas minores cum pane fracto, ad fines menſæ ab vtroq; latere à ſe protrudit. Vt quiſq; ſibi inde panis particulam ſumat atq; edat, in memoriam traditi pro ſe ad mortem corporis Chriſti: donec lances illæ per alios demũ, qui ſunt proximiores, ad fines vſq; menſæ perueniant, & quiſq; accumbentium panem inde ſibi edendum ſumat. Vbi verò Eccleſiaſtes omnes iam, qui accumbunt, de pane illo ediſſe videt: ſumit in manus vnum poculum, & demum clara voce ait.

Poculum laudis quo laudes celebram⁹, cõmunio eſt ſanguinis Chriſti.

Mox

Moxq; porrigens bina ad vtrunq; latus pocula, alterum poſt alterum, ait.

Accipite, bibite, & memineritis ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti pro nobis fuſum eſſe in crucis patibulo, ad remiſſionem omnium peccatorum noſtrorum.

Simul verò etiam Eccleſiaſtes ipſe ex vno eorum poculorum inter porrigendũ bibit. Et ita demũ reliqui omnes, qui menſæ accumbunt, alter alteri poculum ab Eccleſiaſte acceptum porrigit, vſq; dũ omnes biberint. Poſtq̃ verò omnes iam in eo conſeſſu biberunt, ſurgent à menſa omnes ſolo Eccleſiaſte excepto: is enim ad adminiſtrandam reliquæ toti Eccleſiæ Cœnam loco ſuo ad meditullium menſæ reſidet.

Quidam autem peculiariter in hoc deputati Eccleſiæ Seniores, certo ordine & lances illas minores, quæ cum pane fracto ad fines vſq; menſæ protruſæ fuerant, & pocula item denuo impleta ad menſæ meditullium ad Eccleſiaſten referunt: illicq; reponunt. Alij verò Seniores & Diaconi, eos omnes obſeruãt, qui ad menſam Domini accedere volunt: ne quis ignotus accedat. Et vnus è Miniſtris ſuggeſtũ con-

 scendit: qui lectionem sacrã clara voce & distinctis verbis orditur à cap. Ioan. sexto. In quo nobis spiritualis nostra corporis & sanguinis Christi participatio exponitur & commendatur. Dum verò ita prælegitur, accedit Ecclesia ad mẽsam Dominicam ab vtroq; templi latere: & à finibus mensæ ad illius meditullium in vtroq; mensæ latere ascendũt, donec mẽsa tota cõpleatur: viri primùm suis ordinibus, deinde verò mulieres. Et vbi omnes illi consederunt, intermittit nõnihil lector ille suam è suggestu prælectionem: vt Ecclesiastes ad meditullium mensæ considens panẽ rursus ijs, qui denuo accubuerunt, frangat: atq; vnà cum poculo demum exhibeat, quantum toti nouo illi consessui sufficere posse putat. Posteaq̃ igitur nouo rursum accubitu fratrum mensam totam Ecclesiastes completam esse videt, lectórq; à sua substitit prælectione: tum Ecclesiastes panem ex minoribus lancibus iam alioqui fractum in manus sumit: eũq;(quẽadmodum prius fecerat) proximè sibi assidentibus distribuit, additis verbis suprascriptis in prima panis distributione. Atq; ita demum etiam, vbi omnes vtrinq; iam

panẽ

panẽ ſumpſiſſe atq; ediſſe videt: exhibet denuo etiam poculũ vtrinq; oĩbus, qui mẽſæ accumbunt: additis prædictis verbis in prima poculi exhibitione. Abſolutis verò verbis illis circa poculi exhibitionem, lector rurſum proſequitur ſuam è ſuggeſtu prælectionem: donec qui menſæ iam accubuerunt rurſum ſurgant, atq; alij illis denuo (vt dictum eſt) ſuo ordine ſuccedãt. Poſt ſingulos autem cõſeſſus Seniores ad id deſignati lances rurſum ac pocula, per Diaconos ad id deputatos denuo impleta, ad meditullium menſæ ante Eccleſiaſten ordine ſuo referunt ac reponunt. Et Eccleſiaſtes denuo etiam panem è lance maiore ſumptum in minores lances ante ſe repoſitas (quemadmodum & anteà) frãgit: quãtum pro vnoquoq; conſeſſu ſatis eſſe videt. Sicq; obſeruantibus ſemper reliquis Senioribus ac Diaconis totam Eccleſiam, ſuccedunt alij alijs (vt dictum eſt) ad menſam Dominicam, in ſummo ſilentio & cũ ſumma modeſtia, ne lectio ſacra quoquo modo interturbetur. Poſtq̃ autem viri Cœnæ iam Dominicæ participarunt: tum demum fœminæ etiam ſuis ordinibus, quemadmodum & viri, ad menſam Dominicã

 accedunt, sine vllo alioqui peculiari delectu personarum: sed vt vnicuiq; cōmodum est, sumpto initio ab ijs, quæ remotius alijs in cœtu sedebant. Lector verò in singulis consessibus interrumpit suam lectionem, vbi videt tempus iam adesse exhibendi per Ecclesiastē panis & poculi Cœnæ ijs, qui accubuerūt. Et absoluto sexto Ioannis capite, prosequitur suam lectionem in eiusdem Euangelistæ capitibus, 13. 14. 15. & deinceps, donec tota Cœnæ actio absoluatur. Nonnunq̄ tamen leguntur alia ex scripturis etiam: pro eo ac Ministri Ecclesiæ id iudicant, ex maiore vsu Ecclesiæ fore, ad eius ædificationem.

Post absolutam porrò totam Cœnæ actionem, imponit lector finem suæ è suggestu lectioni. Et Minister qui Cœnā administrauit seu Ecclesiastes surgit à mensa: ac inter alios Ministros & Seniores ante mensam medius consistens, Ecclesiam totam hisce verbis alloquitur.

Credite, & ne dubitate omnes, qui Cœnæ huic Dominicæ in memoriā mortis Christi participastis cum mysterij sui reputatione, habere vos certam & salutarem cum ipso communionem.

nionem, in cotpore & ſanguine ſuo, ad vitam æternam: Amen.

Deinde inuitat Eccleſiam ad publicã gratiarũ actionem iſtiuſmodi præfatione.

Neminem veſtrûm eſſe puto, qui intra ſe ſe Cœnæ huius teſtimonio nõ ſentiat vim ac fructum noſtræ cum Chriſto Domino cõmunionis, in corpore & ſanguine ipſius. Quietem videlicet ac pacem veſtræ conſcientiæ, propter innocentiam, iuſtitiam, meritum, & victoriã Chriſti Domini: quæ iam omnia tam certò noſtra eſſe Cœnæ huius vſu ex Chriſti ipſius inſtitutione teſtati ſumus: q̃ nos certò de pane & poculo Cœnæ noſtris ipſi manibus, noſtróq; ore participaſſe ſcimus. Spero itẽ vos omnes, in veſtro ad Cœnam hanc accubitu intuitos eſſe fidei veſtræ oculis, beatum illũ in regno olim Dei accubitum, cum Abrahamo Iſaaco & Iacobo. Tãq; vos de illo iam certos eſſe fiducia iuſtitiæ, meriti, & victoriæ Chriſti Domini, (in quorum communione nunc obſignati ſumus) q̃ certò nunc ad mẽſam hãc Domini vnà omnes accubuimus

 Præ-

Præterea non dubito vos viciſſim motum quendam in cordibus veſtris ſentire (Spiritu ſancto autore) ad agendum gratias Diuinæ benignitati pro tãtis hiſce beneficijs erga nos in Chriſto Domino collatis: & præſtanda pro noſtra virili gratitudinis noſtræ officia omnia. Nempe vt donatam nobis iam Chriſti Domini iuſtitiam, meritum, ac victoriam exprimere modis omnibus conemur: & tanta Dei in nobis dona, ne rurſum flagitijs noſtris contaminemus: noſtráq; ipſimet impietate à nobis propellamus. HÆC vos ſanè omnia in veſtris cordibus Spiritus ſancti beneficio ſentire credo: & proinde æquum eſſe puto, vt horum donorũ omnium nomine in genua noſtra procũbentes, Deo & Patri noſtro gratias agamus. Et ſupplices oremus, vt in illis indies magis ac magis per omnem vitam noſtram confirmemur.

Gratiarum actio poſt Cœnæ Dominicæ adminiſtrationem.

Domi-

DOMINE Deus & Pater noster cœlestis, agimus gratias tuæ Diuinæ Maiestati per filium tuũ Christum Iesum Dominum & redemptorem nostrum: quòd nos in eodem ipso filio tuo à morte æterna, sub quã conclusi fueramus, reuocare dignatus es: per peccatorum nostrorum omnium in morte ipsius expiationem, & donatam nobis gratuitò omnis suæ iustitiæ, meriti, ac victoriæ communionẽ. Quã alioqui tu solá in æterna tua prouidẽtia intuitus, corpori nos eiusdem ipsius tui filij inclusos, ad vitam æternam ante mundum conditũ elegisti. Quódq; illum nobis (propter adnatam nostram infirmitatem, quæ assiduis eget remedijs) in cibum ac refe ctionem nostram salutarẽ donare dignatus es, sub instituto per ipsum verbi tui Diuini & Sacramentorum in sua Ecclesia ministerio: quod nunc p tuam gratiam exequuti sumus. Agnoscimus hæc omnia, dona sanè esse gratuita ineffabilis tuæ bonitatis Diuinæ ac misericordiæ: præter omne no

 ſtrum meritum in nos collata. Sed & noſtram rurſus infirmitatem ac miſeriam in nobis ipſis agnoſcimus. Nempe quòd ex nobis ipſis neq; dona hęc tua retinere, neq; noſtram erga te gratitudinem teſtari, pro eo ac debemus, poſſimus. Quemadmodum igitur tibi ad pedes tuos prouoluti pro hiſce beneficijs tuis gratias agimus Pater beneficentiſſime: ita te etiam per eundem ipſum filium tuũ ſupplices precamur, vt hanc noſtri in vnũ cũ Chriſto Domino corpus aggregationẽ (quã in æterna tua prouidẽtia iamdudũ clementer orſus es) ad finem vſq; cõſeruare in nobis, nósq; in certa illius fide indies magis ac magis per Spiritum ſanctum tuum obfirmare digneris. Vt etſi ex nobis ipſi nihil poſſimus: fructus tamen noſtræ fidei & intra nos ipſi (per mentis noſtræ affectuúmq; noſtrorum renouationem) ſentire in noſtris cordibus, & coram tua etiam Eccleſia per charitatis officia declarare vtcunq; poſſimus. Quò nomen tuum adorandum inter nos ita demum verè ſanctum eſſe reputetur, & toto

orbe

orbe terrarum religiosè colatur. Qui solus alioqui es in Diuina tua triade vnus, verus, atq; æternus Deus super omnia laudaudus: Amen.

Finita hac gratiarum actione, Ecclesiastes subijcit breuem quandã adhuc admonitionem: in qua explicantur mysteria quædam petita ex elementorum Cœnæ (panis inq̃ & vini) consideratione. Et admonetur Ecclesia debiti officijq́ sui ergà Christum pro beneficijs ipsius.

Argumentum admonitionis post Cœnæ Dominicæ administrationem.

ADMONETVR Ecclesia, vt in ipsis etiam elementis Cœnæ, pane & vino, sua mysteria obseruet: quæ cogitandum alioqui non est, Christum Dominũ temerè mensæ & Cœnæ suæ adhibuisse. Id quod ex Pauli verbis, dum de pane loquitur, facilè deprehendi potest. Eadem verò propemodũ in vini cõsideratione, quæ & in pane obseruari poßunt: si paucula quædam (modò iuxta cuiusq́ naturam) ad-

aptentur

aptentur: vt quæ de vno dicuntur, de vtroq; dicta videri poßint. Cúmq; Paulus panis mysterium potißimum attingat, nobis etiam satis erit, si Pauli exemplo in panis duntaxat consideratione ea obseruemus, quæ & verbo Dei consentanea esse, & ad Ecclesiæ ædificationē propius pertinere videntur.

De hoc lege Cyprianum libro Epistolarum. 1. Epistola. 6. ad Magnum.

Docetur ergo Ecclesia, nobis per elemētum panis in Cœnæ Dominicæ vsu designari, nō equidem substantiam ipsam naturalis Christi corporis, sublata panis substantia: sed cœtum ipsum Ecclesiæ potius, qui ad Cœnæ participationem conuenit. Ita enim Paulus disertè nos, qui de vno pane edimus, vnum panem esse docet. Refellitúrq; prorsus hisce Pauli verbis tota doctrina Papisticæ transubstantiationis. Cuius enim esu id ipsū esse dicimur, quod edimus: equidem quod edimus, id esse etiam re vera oportet, quod nos per esum illius esse dicimur: siquidem ratiocinatio ipsa procedere omnino debeat. Alioqui si in Cœna Dominica id quod edimus, fuerat duntaxat, non autem amplius est panis, quemadmodum Papistæ somniāt: neq; nos sanè esu illius, quod non est, sed fuerat

rat duntaxat panis, eſſe etiamnum panis proculdubio: ſed fuiſſe potius dici poſſemus. Nobis porrò maior eſt Pauli vnius hac in parte autoritas: q̃ Papiſticorum transformatorum omnium, quibuſcunq; titulis atq; infulis ornentur.

Docetur item Eccleſia, non fruſtra nobis eam doctrinam à Paulo traditam eſſe, quòd vnus panis ſimus omnes, eò quòd de vno pane in Cœna pariter omnes participemus. Nimirum vt intelligamus, requiri in nobis ea omnia, dum vnus panis omnes eſſe dicimur: quæ pani alioqui ipſi iuxta naturam illius propria eſſe conſtat. Eſſe autem multa, quæ de panis proprietatibus dici, atq; ad noſtri inſtitutionem accommodari poſſent. Sed eſſe interim præcipua quædam, quæ maiore cum fructu atq; ædificatione obſeruari expediat: quæ ita paucis exponuntur.

I. Quemadmodum panis eſſe nō poteſt, niſi multis granis in vnum coaceruatis: ita cogitemus nos non poſſe etiam verè eſſe panem Dominicum, quem nos interim Cœnæ teſtimonio eſſe profitemur: niſi nos ita in Domino collectos eſſe ſentiamus, vt nos vnius atq; eiuſdē corporis mē

bra

 bra esse sub capite nostro Christo Domino aggregata agnoscamus.

II. Quemadmodũ satis non est multa grana coaceruata esse vt panis fiat, nisi in mola pariter commolantur: ita & nos cogitemus satis non esse vt panis Domini simus, si in vnum colligamur: nisi nos ipsos pariter omnes etiam, cum omnibus carnis nostræ affectibus, omnibúsq; rationis nostræ consilijs (quod ad Diuina potißimum attinet) in mola verbi Diuini commolendos vltro, ad nostri abnegationem & crucis tolerantiam præbeamus.

III. Quemadmodum neq; hoc satis est vt panis fiat, si grana coaceruata commolantur, sed vbi commolita sunt, repurgari illa demum oportet, vt mundus panis fiat. Ita & nos cogitemus nostri debiti officijq; esse, omnes crassos in cœtu nostro furfures (qui commolita grana quoquo modo adhuc dedecorant, neq; se mutuis ex verbo Dei admonitionibus per vsum disciplinæ Ecclesiasticæ repurgari vllo modo patiuntur) inter nos nobis haudquaq̃ ferendos esse: si purus panis in conspectu Christi Domini esse velimus.

IIII. Quemadmodum panis esse

huc non poteſt, poſteaq̃ collecta, commolitáq; ac repurgata ſunt grana omnia, ex quibus panis fieri debeat: niſi addita præterea etiam aqua, in paſtam vnam ita ſanè coagulentur, vt diſsipari amplius non poſsint. Ita & nos cogitemus ſatis adhuc non eſſe, vt Dominicus panis ſimus, ſi nobis collecti iam, commolitiq; ac repurgati omnino eſſe videamur: ſed nos oportere adhuc effuſam in nos habere aquam illã viuificam, quam Christus Dominus ſolus iuxta Patris ſui cœleſtis beneplacitũ effundere in nos poteſt: ſanctum, (inq̃) atq; adorandum Spiritum, cuius vinculo Diuino in vnam paſtam nexu indiſsolubili ita coadunemur: vt vna ſit mens, vna voluntas, & vna fides noſtrûm omnium in Christo, cuius nos panem eſſe profitemur.

V. Quemadmodum ne tum quidem adhuc abſolutus panis eſt, dum grana in vnum collecta, commolitáq; ac repurgata, deniq; & in vnam paſtam coadunata iam habentur: ſed formari paſtam illam oportet in panis formam, ac in furnũ tandem etiam ignitum, vt torreatur, reponi. Ita & nos cogitemus ſatis adhuc nõ eſſe (ſiquidem abſolutus iam panis Dominicus

 nicus esse velimus) vt in vnum collecti commolitiq; ac repurgati, deniq; & in vnam pastam redacti etiam simus. Sed nos per omnem vitam nostram ad exemplar Christi (qui vitæ nostræ panis est) formari oportere, sic vt illius forma in nobis cōspici poßit: et ad omnes præterea vitæ huius pressuras, afflictiones, ac persequutiones expositos esse. Vt nos veluti in furno quodam exerceri, atq; panis instar torreri non recusemus: siquidem in nos Dominus aliquid, pro beneplacito voluntatis suæ, permittere velit.

Hæc ita de panis consideratione dicuntur in ea, quæ post Cœnam administratā habetur admonitione. Vt omnes in Ecclesia verum se panem Dominicum esse, in exprimendis hisce panis proprietatibus declarent, pro suorum quisq; donorum mēsura. Protrahuntur autem, aut etiam contrahuntur omnes istæ admonitiones, pro eo, ac res id ac tempus etiam postulare videntur.

Finita verò extrema hac admonitione, canitur Psalmus lingua vulgari à tota Ecclesia: quo absoluto, dimittitur Ecclesia more aliâs solito, cum pauperū commē-

datione, & totius Ecclesiæ benedictione.

Diaconi autem ad portas templi (vt aliâs quoq; dictũ est) eleemosynas pro pauperibus colligunt: panisq; ac vini, quæ ex Cœnæ vsu superfuerunt, reliquias pauperibus Ecclesiæ (vt quisq; opus habet) largiuntur: præsertim si qui sint valetudinarij, aut natu alioqui grandiores. Atq; de Cœnæ ceremonia tantum: Iam de Disciplina eiusq́; vsu dicendum erit.

De Ecclesiastica disciplina & eius vsu in Ecclesia peregrinorum Londini.

CVM ferè abolitus sit iam vbiq; legitimus disciplinæ Ecclesiasticæ vsus, & magna hominum pars ignorare propemodum videatur, quidnam sit disciplina Ecclesiastica, & qua in re potißimum etiam consistat: non abs re fuerit hæc paucis indicare. Quò facilius etiam legitimus disciplinæ vsus in nostra Ecclesia à pijs omnibus agnosci poßit. Disciplinæ igitur diffinitionem ante omnia ponemus cum ejus approbatione.

Disci-

Disciplina Ecclesiastica est certa quædam è scripturis petita ratio obseruādi gradatim Christianas admonitiones ex verbo Dei, inter fratres inuicem omnes in Ecclesia Christi: vt & corpus vniuersum, singuláq; illius membra in suo officio (quoad eius fieri potest) contineantur. Et si qui in illa deprehendantur obstinati admonitionum istiusmodi contemptores, vt Satanæ ad extremum, per excommunicationem tradantur: si quo modo per talem pudefactionem & caro in illis interire (quod ad affectus illius attinet) & spiritus ita demum reuocari ad resipiscentiam, ac proinde seruari etiam possit.

Hanc porrò diffinitionem per singulas illius partes approbari oportet, ne quid in illa temerè positū esse videatur. Id quod iam facere aggrediemur.

I. Diximus Disciplinam Ecclesiasticā esse certā quandā rationē obseruādi admonitiones: vt intelligamus, neq; dubiā neq; itē vagam aut exlegē esse. Sed niti certis ac solidis scripturæ testimonijs, & certum item ordinem, certósq; fines suos habere

habere. Quemadmodum in reliquis diffinitionis partibus conprehensum habetur. Estq́ꝫ hîc velut genus quoddam in nostra diffinitione, ratio obseruandi admonitiones: vt iuxta reliquas diffinitionis partes admonitiones, quæ disciplinæ Ecclesiasticæ sunt propriæ, à quibuslibet alijs admonitionibus discernantur.

II. Vt ostenderemus certam minimeq́ꝫ dubiam esse: diximus esse petitam è scripturis. Ne quis illius negligentiã aut contemptum (tanq̃ humanæ alicuius traditionis) impunem fore arbitretur. Vt igitur constet, esse certam rationem obseruãdi admonitiones, quam Deus in sua Ecclesia obseruari velit: fontes illius proferemus. Christus Dominus apud Matthæũ & Lucã iubet, vt offensi quoquo modo per fratrẽ, admonitionibus apud illum vtamur. Paulus item monet Thessalonicensium Ecclesiam, vt admonitiones aduersus inordinatos fratres ne prætermittat vllo modo. Idémq́ꝫ Hebræos diligẽter hortatur, ad obseruandas admonitiones: ne qui inter illos neglectis admonitionibus per peccati seductionem indurentur. Ac rursum grauiter obiurgat Corĩthios, quòd

Math. 18. Luc. 17. 1. Thess. 5. Hebr. 12. 1. Cor. 5.

 vsu disciplinæ aduersus eum, qui cum nouerca consuetudinem habebat, neglexissent. In hisce sanè scripturæ locis, extant fontes manifesti obseruandarum admonitionũ in Ecclesia Christi: vt eas sanè graui culpa intermitti non posse constet.

III. Vt ostenderemus, admonitiones in vsu disciplinæ non esse vagas aut exleges, sed certum suum habere ordinem, iuxta quem obseruari debeant: diximus illas gradatim obseruandas esse. Habent nimirum admonitiones in vsu disciplinæ ordinem suum certis quibusdam gradibus constantem: quos alibi non ita oportet obseruari. Ita Christus Dominus vult, vt eos fratres, per quos offensi aliquo modo sumus, primùm soli solos, deinde vno atq; altero teste adhibito, postremò totius Ecclesiæ autoritate redarguamus.

IIII. Diximus eas admonitiones quæ ita gradatĩ obseruari debeãt, oportere esse Christianas: vt intelligamus tria nobis peculiariter obseruanda esse in illarũ vsu. Primum, vt ex mera charitate Christiana, candidóq; & amãti pectore proficiscãtur. Non equidem traducendi, sed lucri faciendi fratris studio: neq; item ad nostri

ipsorũ

ipſorum oſtentationem, ſed ad Eccleſiæ totius ædificationem. Deinde, vt nobis certò conſtet id, de quo frater aliquis ſit admonendus, pugnare omnino cũ verbi Diuini doctrina: faceréq; cõtra fidem noſtrã aut charitatem. Alioqui hypocriticũ eſt potius q̃ Chriſtianum ea redarguere velle, quæ cum doctrina verbi Dei conſiſtere ſimul poſſunt. Poſtremò, vt modeſtiam ac prudentiam Chriſtianam in noſtris iſtiuſmodi admonitionibus adhibeamus. Nempe vt ſi res incerta ſit, de qua frater aliquis debeat admoneri: amanti aliqua ſciſcitatione dũtaxat temperetur. Si verò res planè ſit certa, vt rurſum videamus: multiſne iam ſit cognita nec ne, multóſne ſecum item, aut totam fortè etiam Eccleſiam ita inuoluat, vt in diſcrimẽ aliquod induci poſſit. Si enim res multis iam eſt cognita, multóſq; ſecum periculo alicui inuoluit: plures ſanè adhiberi poſſunt in prima etiam admonitione. Si verò ad totam alioqui Eccleſiam, eiúſue miniſterium pertineat: vt ad Seniores Eccleſiæ protinus deferatur. Quibus ſanè curã & gubernandæ & conſeruandæ Eccleſiæ demandatam eſſe conſtat. Chriſti enim do

 ctrina de solo fratre primùm omnium priuatim admonendo, ad eos duntaxat pertinet, qui vnum duntaxat aliquem, non autem simul multos, nedum totam Ecclesiã aut offenderunt, aut in discrimen aliquod induxerunt. Ex lex ipsa charitatis hoc postulat, vt totius corporis, pluriúmue adeo membrorũ etiam in vno eodémq; corpore
Mat.5.18 maior sanè, q̃ vnius duntaxat membri ra
Marc.9. tio habeatur. Et (quemadmodũ Christus ipsemet docet) præstat corpus ipsum, cum reliquorum membrorum compage seruari, vno aut altero membro mutilatum: q̃ vt propter vnum membrum corpus totũ eiúsq; compages dissipentur.

V. Diximus Christianas istiusmodi admonitiones, quæ in vsu disciplinæ obseruari debeant, ex verbo Dei petẽdas esse. Vt intelligamus satis non esse, si sciamus id, de quo fratrem volumus admonere, cũ doctrina verbi Diuini nõ posse consistere: sed oportere etiam nostras admonitiones formari ex verbo Dei. Vt qui est admonendus, videat se non tam nostra q̃ Diuina potius autoritate admoneri: conuincatúrq; in corde suo, non tam nos in nostris admonitionibus, si illas reijciat: q̃ Diuini

nini verbi potius, Deiq; adeo ipsius autoritatem contemni. Id quod equidem qui vel micam Christianæ mentis habent, facilè intelligent à se q̃ longißimè abesse oportere. Et quæ nos offendunt, ex verbo Dei arguenda sunt: ne (si verbum Dei nõ proferamus) peccata peccatis, erroresq; erroribus commutare potius, q̃ corrigere velle videri poßimus. 1. Corin. 5.

VI. Diximus Christianas istiusmodi admonitiones inter fratres in Christi Ecclesia obseruandas esse. Vt intelligamus vsum disciplinæ, quemadmodũ eos non complectitur, qui sunt extra Ecclesiã: ita rursum ad omnes omnino, qui modò pro membris Ecclesiæ haberi volunt, pertinere. Neq; quenq̃ omnino in Ecclesia aut posse, aut debere se eximere quoquo modo, ab vsu disciplinæ: quocunq; tandẽ in illa ministerio fungatur, aut quacunq; dignitate etiam alios antecellat. Nimirũ vinculum societatis Ecclesiasticæ adigit omnes in Ecclesia sine vlla cuiusq̃ exceptione, ad mutuã aliorum pro alijs curam ac sollicitudinem: quam nobis omnes inuicem tanq̃ vnius corporis membra (iuxta Pauli doctrinam) debemus, etiamsi alia a

lijs inter nos longè præstantiora esse nõ du bitemus. Atq; hic sanè se prodit Papæ Romani & Episcopõrũ suorũ omnium à vera Christi Ecclesia defectio: quòd se se ab vsu disciplinæ Ecclesiasticæ contra verbum Dei exemerunt. Abolitáq; Ecclesiæ per Seniores illarum gubernatione, atq; vsu ita demum etiam disciplinæ abolito, dominatum sibi, nescio quem, in Ecclesijs vsurparunt. Et hæresim esse interpretantur, si quis illos ad primæuũ rursus Ecclesiæ ordinẽ reuocare, & Ecclesiæ cuiusq; gubernationem legitimis illius Presbyteris seu Senioribus restitui velit: quod tamẽ nisi fiat, neq; legitima sanè Ecclesiarum (quòd ad Diuina attinet) gubernatio: neq; vsus item disciplinæ haberi vllo modo potest. Eos porrò, qui sunt extra Ecclesiã, nihil attinet sub disciplinæ vsum cogere: Dominus enim illos iudicabit, quemadmodum Paulus docet. Prætermitti tamen in nobis non debent interim occasiones & istos lucrifaciendi, si vllæ se modo offerãt: nisi quòd gradus suprascriptos admonitionum apud eos non oporteat obseruari.

VII. Diximus, eas admonitiones inter omnes inuicem fratres obseruandas

esse

esse. Vt intelligamus vsum disciplinæ Ecclesiasticæ non tantùm in faciendis, sed etiam in recipiendis admonitionibus positum esse. Et qui admonentur, tam se peccare intelligãt in Christum Dominum *& Ecclesiam ipsius, si fraternas admonitiones non amanter (vt debent) ac reuerenter recipiant, iuxta vsum disciplinæ: q̃ illi etiam in Christum & eius Ecclesiã peccant, qui fratris sui curam (pro quo Christus est mortuus, & qui pro eiusdem corporis membro habetur) neglectis admonitionibus habendam sibi non esse putat.*

VIII. Vt fines disciplinæ Ecclesiasticæ exponeremus: diximus eas omnes admonitiones, quæ ad vsum disciplinæ p̃tinent, ita obseruandas esse: vt corpus vniuersum Ecclesiæ, & singula illius membra in suo officio contineantur. V*t intelligamus vsum disciplinæ institutum esse in Christi Ecclesia, non equidem in cõdemnationẽ: sed in remedium potius infirmitatis nostræ omnium. Vt eam vsu disciplinæ veluti freno quodam cohibeamus, tã in vniuerso (in genere) Ecclesiæ corpore, q̃ in singulis peculiariter etiam (si quo modo id fieri queat) membris illius, sine vlla*

 cuiusq́ exceptione. Et res ipsa loquitur, vsum disciplinæ in Ecclesia non solũ esse frenũ salutare infirmitatis nostræ, in corruptela hac naturæ nostrûm omnium, ne illi nimium indulgeamus: sed esse etiam vinculum longè solidißimũ, adeóq; & veluti pabulum quoddã in Ecclesia mutuæ inuicem omnium charitatis & libertatis Christianæ. Nec abs re disciplina Ecclesiastica idem esse dicitur in Ecclesia, ad eius conseruationem, quod sunt nerui in cõpage ipsa corporis humani.

IX. Diximus eas præterea admonitiones ideo etiam obseruandas esse: vt qui illas obstinato animo contemnendas esse putant, Satanæ ad extremum tradantur. Vt ostenderemus quousq; progrediendum sit in vsu Ecclesiasticæ disciplinæ. Nempe ceßandum nobis non esse, etiamsi apud eos, qui admonentur, præreptũ nobis quodammodo fructum admonitionum nostrarum esse videamus. Etsi enim singula membra in suo officio retineri nõ possunt, cura nobis tamen propterea totius Ecclesiæ non est intermittenda: sed est admonenda Ecclesia, vt sibi ab istiusmodi contemptoribus disciplinæ Ecclesiasti-

cæ deinceps caueat: ne ſimili indulgentiæ in peccatis contagione inficiatur. Et contemptores ipſi reſecandi ſunt à reliquo Eccleſiæ corpore, per publicam denunciationem: vt & Eccleſia ſciat, à quibus ſibi cauere debeat: & qui peccarunt in contemnendis admonitionibus, ſentiant ſe etiam à ſocietate Eccleſiaſtica, & õni deinceps vſu diſciplinæ, tanq̃ deploratos homines, excluſos eſſe. Neq; aliud ſibi iam ab Eccleſia expectandum eſſe: q̃ quod eiectis è ſocietate aliqua vſu venire ſolet. Nempe, vt niſi culpam ipſi ſuam agnoſcant, proq; illa veniam petant, & ſe rurſum Eccleſiæ per publicam pœnitentiam reconcilient: nunq̃ ſint õnino in Eccleſiã recipiẽdi.

X. Diximus contemptores diſciplinæ tradendos eſſe Satanæ, ſi quo modo in illis & caro interire, quod ad eius affectus attinet: & Spiritus per reſipiſcentiam ſeruari demum poßit. Vt intelligamus quanta pœna contemptores iſtiuſmodi maneat, niſi in tempore reſipiſcant. Et rurſum excommunicationem in Eccleſia, nõ ad condemnãdos ſanè homines inſtitutam eſſe: ſed ad liberandos potius à commonſtrata condemnatione, per publi-

 că pudefactionem. Impietate verò nostra atq; induratione id fieri: vt quemadmo-
Rom.7. dū Lex ad vitā alioqui data, in mortem nobis nihilominus cessit, per carnis nostræ corruptelam: ita & excōmunicatio in remediū condēnationis nostræ instituta, cedat nihilomin⁹ tādē tādē in ipsam cōdemnationē. Ita sanè & qui sunt extra Ecclesiā, palam alioqui blasphemi ac flagitiosi homines, deniq; & Tyranni & Hæretici publici, nō equidē ideo apud Ecclesiā publicè denunciātur, vt p eiusmodi denūciationem Orco tradantur: sed ipsorum impietate atq; obstinatiome fit, vt in istiusmodi denunciationibus suam ipsi condemnationē agnoscere cogātur: dū illas præsertim niti sentiūt īuicta verbi Diuini au-
Tim.3. toritate. Vnde & à Paulo αὐτοκατάκριτοι vocantur. Denunciantur porrò apud Ecclesiam Tyranni, Hæretici, palámq; blasphemi ac flagitiosi homines, ne quomodo Ecclesia ab illis tanq̄ à furibus ac latronibus, lupisue aut aliis noxiis feris īpleatur: id quod alioqui & ab ipsomet Christo Domino, & ab eius Apostolis factum videmus.

Habemus igitur iam explicatas atq; approba-

approbatas partes omnes nostræ huius diffinitionis. Nunc restat, vt qua in re potissimũ vsus disciplinæ Ecclesiasticæ positus sit, videamus.

Qua in re consistat vsus Ecclesiasticæ disciplinæ.

PVDET referre, quibus in rebus disciplinæ vsum constitutum esse in Papæ Ecclesia videamus: vbi soli Monachi vsum disciplinæ inter se se, in suo quisq; & quidem reformato (vt vocant) ordine, retinuisse videri volunt. Nec est nostri instituti in his nunc immorari: sed potius, vt de legitimo Ecclesiasticæ disciplinæ vsu, & qua in re potissimum consistat, exponamus.

Ex præmissa verò disciplinæ Ecclesiasticæ diffinitione eiúsq; explicatione facilè est videre, qua in re potissimũ consistat vsus legitimus ipsius. Nempe in faciendis ac rursum recipiendis inuicem (iuxta gradus suos) inter fratres admonitionibus Christianis: & non ferendo in Ecclesia cõtemptu illarum quoquo modo. Quemadmodum

 dū vtrumq; id in ipsa diffinitione, eiusq; explicatione satis iam apertè expositum habetur.

Ex præscriptis autem admonitionum gradibus facilè etiam apparet duplicem vsum habendum esse disciplinæ Ecclesiasticæ in Ecclesia Christi. Nempè priuatum & publicum. Priuatúmq; publico semp præmittendum: preterq̄ si aut manifesta comtemptus indicia in eo qui admonendus esset, cōspiciantur: aut flagitiū ipsum ita iam plerisq; innotuit, vt cœlari iam ãplius nō possit: vt multos secum alioqui, totámq; fortè Ecclesiam in præsens aliquod discrimen adducat.

Publicum verò discipline vsum adhibendum esse, post contemptas priuatas admonitiones: aut si flagitium sit (vt iam dictum est) vel prorsus publicū, vel notius q̄ vt cœlari amplius poßit: vel multos secum, totámq; fortè Ecclesiam præsenti periculo inuoluat.

Ad priuatum igitur disciplinæ vsum pertinere, duos priores illos à Christo Domino præscriptos admonitionum gradus. Nempe vt frater à fratre offensus, primū solus solum, deinde adhibito altero, pluribúsue

riúbſue admonitionis ſocijs redarguat: admonitúsq; viciſsim pareat admonitioni.

Publicum verò diſciplinæ vſum eſſe: dū re aliqua ad Miniſtros ac Seniores Eccleſiæ delata, ac fide dignis teſtimonijs cōprobata, per Miniſtros primùm ac Seniores in cœtu ipſorū, deinde verò corā tota Eccleſia inſtituuntur admonitiones ac reprehēſiones, donec ad excommunicationem perueniatur. Ac rurſus dum qui excommunicatus eſt, per publicam recōciliationem & pœnitentiam in cœtum Eccleſiæ cooptatur.

In legitimo igitur diſciplinæ Eccleſiaſticæ vſu obſeruari oportet (pro eo ac res incidunt) & priuatas & publicas admonitiones, quales in diffinitione præſcribuntur. Reprehēſiones item publicæ, donec ad: excōmunicationē perueniatur & publicam præterea excommunicatorū (ſi reſipiſcant) in cœtum rurſus Eccleſiæ receptionem, per publicam pœnitentiam & reconciliationem. Et obſeruari hæc omnia oportet inter omnes inuicem fratres Eccleſiæ, ſine vlla cuiusq̄ exceptione omnino, qui modò ſe Eccleſiæ adiunxit: ſiue ſit in miniſterio, ſiue non ſit in miniſterio

 ſterio: ſiue ſit ſummus, ſiue infimus. Subeſſe enim Chriſto Domino oportet vniuerſum corpus ipſius, tanq̃ ſummo capiti noſtro omnium, in doctrinæ ſuæ obſeruatione: etiamſi membra in corpore alia alijs longè ſint præſtantiora. Neq; ſanè pugnat cũ membrorũ præſtantiorum dignitate, ſed illam ornat potius, ſi ſceptro regio Chriſti Domini, verbo (inq̃) ipſius, & eius diſciplina regantur.

Hæc verò ita præfati de diſciplina Eccleſiaſtica, ad exponendum iam demũ illius in noſtris hîc Eccleſiis vſum, veniemus. Et quoniam plura obſeruantur in retinendo inter Miniſtros diſciplinæ vſu, q̃ inter reliquam Eccleſiæ plebẽ: eò quòd illi & reliquæ Eccleſiæ veluti exemplaria quædam eſſe, & curã præterea ac cu- 1. Pet. 5.
ſtodiam retinendæ tuendæq; veræ in illa religionis habere debent. Primùm de vſu diſciplinæ in plebe Eccleſiæ: deinde verò de his, quæ inter Miniſtros ipſos obſeruantur, dicemus. Prius autem priuatum: deinde verò publicum illius vſum exponemus.

De priuato diſciplinæ Eccleſia-

PRIMVM monentur sæpe numero in Ecclesia omnes in publicis concionibus, de præcipuis cuiusq; singillatim officijs: quæ sine offendiculo intermitti non possunt. Etsi enim magna sit officiorum varietas, pro ætatis cuiusq; vocationũq; multarũ ratione: sic vt ad omnia illa præstanda admonitiones, iuxta vsum disciplinæ, institui non possint: cum de eorũ neglectu non protinus constare queat. Sunt tamen quædam plebis in Ecclesia officia: quæ ab omnibus (qui pro membris Ecclesiæ haberi volunt) ita sunt retinenda, vt eorum custodia ad vsum disciplinæ pertineat õnino: neq; ad illorum negligentiã conniueri vllo modo aut debeat, aut possit. Ea verò partim intuentur Deum ipsum, in cultu atq; obediẽtia ipsius: partim Ministros Ecclesiæ publicos, illorumq; ministerium: partim autem mutuam inuicem fratrum in Ecclesia omnium societatem.

Officia plebis totius in Ecclesia & omnium membrorũ illius, quæ Deũ ipsum in cultu atq; obedientia ipsius intuentur,

 sunt in ijs potißimum posita.

I. Vt quisq; in Ecclesia suam in Deum fidem, ore suo (pro doni sui mensura) contestetur, priusq̃ ad Cœnæ Dominicæ vsum admittatur.

II. Vt institutũ à Christo Domino in sua Ecclesia cultum publicum, in publico verbi, Sacramentorum, & obsecrationũ ministerio quisq; diligenter obseruet.

III. Vt suã quisq; infirmitatem in Ecclesia (quod ad legis Diuinæ obediẽtiã attinet) ingenuè agnoscat: in illa se sibi displicere, illã se accusare, próq; illa se veniam petere oportere semper testetur.

Plebis item in tota Ecclesia omniũq; illius membrorum officia erga Ministros & ipsorum ministeriũ, in hoc potißimum sunt posita.

I. Vt quisq; in Ecclesia publicum illius à Deo institutum ministerium, non hominum sed Dei ipsius ministerium esse agnoscat: illúdq; vt Dei ordinationẽ veneretur ac suscipiat.

II. Vt Ministris suis legitimis quisq; in Ecclesia, tanq̃ Christi ipsius legatis in ipsorum ministerio, imò verò tanq̃ Christo ipsimet Domino per illos Ecclesiam suam guber

gubernanti pareat. Admonitiones illorũ tam priuatas q̃ publicas reuerenter atq; amãter admittat. Et ab õni aduersus illos murmuratione modis planè omnibus sibi caueat.

III. Vt non solùm sibi quisq; à murmurationibus contra Ministros in Ecclesia caueat: sed vt si quos alios murmuratores nouit, illos priuatim primùm, deinde vno atq; altero teste adhibito redarguat. Et si admonitiones suas contemni videt, ab illorum familiari cõsuetudine se subducat, rémq; ad Ministros Ecclesiæ deferat.

IIII. Vt quisq; in Ecclesia consensum doctrinæ vnanimem vnà cum Ministris retinere se, ac tueri apud omnes debere statuat. Et si quid in doctrina vitaúe Ministrorum desiderat, illos prius obseruatis admonitionum gradibus redarguat: q̃ eos quoquo modo ministeriumúe illorum traducat.

V. Vt quisq; in Ecclesia intelligat atq; agnoscat esse debiti officiiq; sui, vt pro sua virili adiumento sit toti Ecclesiæ, in alẽdis ac fouendis Ministris ipsius. Æquum est enim, vt qui seminant spiritualia, me- 1. Cor. 9.

 tant corporalia apud eos, quibus cœlestia seminarunt: neq; desit pabulum apud eos boui trituranti, apud quos ille triturat.

Quæ autem plebis totius ac singulorũ membrorum in Ecclesia officia ad mutuam fratrum inuicem omnium societatem pertinẽt, in hoc imprimis consistere videntur.

I. Vt quisq; in Ecclesia totius simul corporis Ecclesiæ imprimis, deinde verò singulorum ipsius membrorũ inter sese (quoad eius fieri potest) pacem, concordiam, atq; vnitatem sub verbi diuini obedientia obseruet, custodiat, promoueat, ac tueatur pro sua virili: neq; illam (quod in ipso est) scindi quoquo modo perturbaríue sinat.

II. Vt quisq; in Ecclesia (sicubi aliquis in præstandis hisce iam prædictis officijs cessare videatur, aut præstanda non esse dicat) alius alium fraternè ex verbo Dei admoneat: & alius ab alio vicissim admonitiones eiusmodi libenter accipiat, neq; illis offendatur vllo modo.

III. Vt quisq; in Ecclesia talium admonitionum contemptores (siquidem è cœtu sint Ecclesiæ) adiuncto sibi vno atq; altero

ro fratre redarguat. Et si eiusmodi quoq; admonitionem ac reprehensionem contẽni videat, vt rem ad Ministros ac Seniores Ecclesiæ deferat.

Ad obseruanda igitur hæc in cœtu Ecclesiæ & inter singula illius membra officia, priuatus disciplinæ Ecclesiasticæ vsus vrgetur ac retinetur in nostris Ecclesijs: per priuatas inter fratres inuicẽ õnes in Ecclesia admonitiones. Et docentur fratres Ecclesiæ omnes esse debiti officiiq; ipsorum, vt ad horum officiorum negligẽtiam cessationémue aut contemptum, inter sese non conniueant quoquo modo. Paréml; culpam esse eorum, qui ad hæc conniuẽt, silentióq; illa suo alunt: cum ijs, qui negligentia, cessationéue, aut contemptu officiorum istiusmodi peccant. Neq; minus dignos esse reprehensione ac disciplinæ vsu eos, qui scientes ac volentes p suũ silentium indulgent negligentiæ, cessationi, aut contemptui prædictorum officiorũ inter fratres: q̃ illi reprehensione vsúq; disciplinæ digni sunt, qui negligentiæ ipsimet cessationisue, aut contemptus istiusmodi culpa tenentur.

Monentur autem subinde in Ecclesia

omnes: vt in omnibus suis priuatis istiusmodi admonitionibus eorum semper sint memores, quæ in illis iuxta suprascriptã disciplinæ diffinitionẽ requiruntur. Nẽpe vt iuxta gradus suos instituantur. Vt qui admonetur, intelligat Christianas esse, petiq; ex verbo Dei. Et vt inter omnes inuicem fratres in Ecclesia sine vlla cuiusq̃ exceptione obseruẽtur. De quibus alioqui iã satis est dictũ in ipsa diffinitionis approbatione: in. 3. 4. 5. 6. & 7. obseruatione.

Docetur item Ecclesia admonitiones eas, quæ vno atq; altero fratre adhibito instituuntur, ad priuatum adhuc disciplinæ vsum pertinere. Et proinde non prius esse inuulgandum peccatum admoniti cuiusuis fratris per eos, qui illum admonuerunt: q̃ ad Ministros ac Seniores Ecclesiæ referatur: lapsusq; frater per illos publici ministerij nomine reprehendatur. Nisi si crimen ipsum ita per se sit publicum, vt cælari non posit: aut ita graue, vt illud propter maiora pericula vitanda oporteat publicari.

Ex his verò omnibus facilè est iam videre, in quibus potissimum consistat priuatæ disciplinæ vsus in nostra Ecclesia.

Nem

Nempe in obseruatione mutua inter fratres Ecclesiæ omnes earum admonitionum, quæ aut ab vno duobúsue demum aut tribus fratribus, apud lapsum aliquẽ fratrem fiunt: atq; ex Christiano pectore iuxta verbi diuini præscriptum proficiscũtur. Sic vt nõ eos solùm admoneri ad hunc modũ oporteat, qui neglıgẽtia cessationéue aut cõtẽptu suorũ officiorũ peccant: sed illos etiã, qui scientes ac prudẽtes ad hæc cõniuere, silẽtióq; illa suo alere sciũtur. Atq; de priuatæ disciplinæ vsu tãtũ: quã equidẽ obseruari oportet, priusq̃ ad publicæ disciplinæ vsum perueniatur. De qua iã demum etiam dicemus.

De publico disciplinæ vsu in plebe Ecclesiæ.

PVBLICÆ *disciplinæ vsus ĩ plebe Ecclesiæ nõ aliâs locũ abbet nisi aut post contemptas priuatas admonitiones omnes: aut si facinus ita sit publicum, vt cælari non amplius poßit: aut ita alioqui graue vt propter graniora multorũ totiúsue Ecclesiæ pericula, publicari õnino oporteat. Quemadmodum autem priuatæ disci-*

 plinæ initium sumitur à priuatis vnius apud alterum fratris admonitionibus: siquidem res priuatim transigi poßit. Ita publicæ disciplinæ initium sumitur ab ijs, quæ in Ministrorum duntaxat ac Seniorum Ecclesiæ cœtu habentur admonitionibus: posteaq̃ frater apud illos aliquis accusatus est, qui aut priuatas omnes admonitiones contempsisset: aut publicum aliquod flagitium designasset: aut aliquid eiusmodi commisisset molitúsue esset, quod sine multorum totiúsq; fortè Ecclesiæ periculo premi haudquaq̃ poßet.

Habet verò publica disciplina, quemadmodum & priuata, gradus suos: quos obseruari oportet in legitimo vsu ipsius, vt omnia ordine in Ecclesia fiant. Primùm enim accusari legitimè oportet (sub graui ac fide digno duorum aut trium vt minimum testimonio) coram cœtu Ministrorũ ac Seniorum Ecclesiæ eos, qui publici ministerij Ecclesiastici nomine redargui reprehendiq; debent. Deinde qui ita iam accusantur in ipso etiã Ministrorum ac Seniorum cœtu, sub fide silentij ipsorum reprehendi redarguíq; ex verbo Dei ita debent: vt ad resipiscentiam & peccati

peccati ſui agnitionem veluti manuducā-tur & inuitentur. Poſtea qui ad hunc modum ſunt reprehenſi, agnita peccati ſui culpa illā vel apud cœtū ipſum Miniſtrorū ac Seniorū Eccleſiæ deprecari: & cum omnibus, quos vllo modo offenderunt, ſeſe reconciliare debent: pro eo ac Miniſtri ac Seniores Eccleſiæ id iudicāt magis facere ad Eccleſiæ ædificationem. Poſtremò ſi ad hunc modū reprehenſus quiſpiā in Eccleſia frater, peccati nihilominus ſui culpā neq; agnoſcere neq; deprecari vllo modo velit: Miniſtri et Seniores Eccleſiæ ꝓgrediūtur ī publico diſciplinæ vſu, vſq; ad obſtinati fratris iſtiuſmodi excōmunicationem. De quibus ſingillatim omnibus iam nobis dicendum erit.

De accuſatione lapſi alicuius fratris apud Miniſtros ac Seniores Eccleſiæ.

CIRCA accuſationem aduerſus fratrem pluréſue in Eccleſia apud Miniſtros & Seniores inſtituendam, hæc ita obſeruari omnia ſolent.

I. Vt omnis apud Ministros & Seniores accusatio, non nisi sub graui ac fide digno duorum aut trium testimonio instituatur.

II. Vt accusatores peccatum admoniti fratris non apud alios traducãt, post contemptas priuatas suas admonitiones: sed illud Ministris ac Senioribus indicent. Si quo modo fieri possit, vt offensi fratres in cœtu Ministrorum, sine vlteriore peccati publicatione, per fratrem admonitũ reconcilientur. Præterq̃ si peccatũ sit aut ita publicũ, vt sit iã in ore multorum: aut ita noxium, vt sine multorum totiúsue Ecclesiæ periculo cælari neq; debeat neq; possit.

III. Vt nulla per Ministros ac Seniores recipiatur accusatio: nisi de ijs, quæ vel doctrinæ sanæ consensum, legísq; diuinæ obedientiam violare, aut pacem tranquillitatémue publicam, vel ordinem ac gubernationem ministerij in Ecclesia, seu mutuam alioqui fratrum inter se inuicẽ omnium societatem perturbare aut labe factare quoquo modo posse videantur.

IIII. Vt omnes istiusmodi accusationes in charitate & modestia

Chri-

Christiana, non equidem infamandi, sed lucrifaciendi fratris studio instituantur. Qui enim infamandi fratris studio accusationes instituunt, nõ minus sunt digni publica reprehensione, q̃ is qui accusatus est: tametsi peccatũ illorum eum, qui accusatur, culpa sua nõ liberet. Debentq; accusatores cum accusato in cœtu Ministrorũ protinus reconciliari: quatenus in sua aduersus illũ accusatione sunt trãsgressi fines charitatis ac modestiæ Christianæ.

De prima accusati alicuius fratris per Ministros & Seniores in cœtu ipsorum reprehensione.

CIRCA primam accusati fratris cuiuspiam in cœtu Ministrorum ac Seniorum Ecclesiæ reprehensionẽ, fontes accusationis ante omnia sunt obseruandi. Num videlicet peccatum accusati fratris eiusmodi sit, vt offensis per illud fratribus in ipso duntaxat Seniorum cœtu satis fieri, iustáq; inter ipsos recõciliatio fie-

 ri poßit : an verò publicam coram tota Ecclesia pœnitētiam requirat. Etenim si propter contemptas duntaxat priuatas admonitiones in priuato etiam peccato frater quispiam accusetur: Ministrorum partes sunt, vt accusato fratri culpam sui peccati ob oculos ipsius ex verbo Dei ponant. Et omnia tentent, si quo modo frater ille accusatus peccati sui culpam (in medio ipsorum cœtu) agnoscere: & cum ijs quos offendit, vnáq; & cum Ministris ac Senioribus Ecclesiæ, apud quos est accusatus, pariter se se recōciliare poßit. Id porrò si fiat, actis Deo gratijs iunctisq; inuicem dextris fit reconciliatio inter accusatum fratrem, & qui in illo fuerant offensi : vnáq; inter illum & Ministros ac Seniores Ecclesiæ omnes, posteaq̈ accusatus frater ille peccati sui culpam agnouit. Si verò frater quispiam propter publicū, pluriésue alioqui, post publicas admonitiones Seniorum, repetitum aliquod flagitium accusetur : aut quod etiam propter Ecclesiæ totius aut bonæ illius partis periculum (cum in vita tum pietate fratrū) cælari minimè poßit. Tum sanè partes Ministrorū ac Seniorū Eccesiæ erūt, vt illū

ab pu-

ad publicam coram tota Ecclesia pœnitentiam in suis admonitionibus ac reprehensionibus adhortentur. Æquum est enim, vt qui publicè, pluriésue iam alioqui per Seniores publico ministerij ipsorum nomine admonitus, aut cum totius Ecclesiæ bonæue partis ipsius periculo peccat: publicè etiam coram tota Ecclesia culpam peccati sui agnoscat, illámque deprecetur. Quòd si accusatus frater quispiam de eiusmodi flagitio, quod publicam requirat pœnitentiam, sequi velit Ministrorũ ac Seniorum admonitionem: constituitur illi per Ministros ac Seniores certus dies, quo id facere debeat. Quemadmodũ postea circa formã publicæ pœnitentiæ dicetur.

De progressu disciplinæ publicæ post primam in cœtu Ministrorum ac Seniorum admonitionem.

SI POST primam in cœtu Ministrorũ ac Seniorum Ecclesiæ admonitionem accusatus frater aliquis, siue propter contemptas

priuatas aliorum fratrum in priuato peccato admonitiones, siue propter publicum aliquod flagitium, aut quod sine Ecclesiæ totius periculo, bonæúe illius partis cælari haudquaq̃ poßit: neq; culpam peccati sui agnoscere interim, neq; illam vel in Ministrorum ac Seniorum omnium cœtu, vel coram tota Ecclesia (si ita res postulet) deprecari velit. Sed contempta Ministrorum ac Seniorum admonitione, in peccato sibi suo indulgere nihilominus pergat: dantur illi dies aliquot, vt intra illos secum cogitet, quidnam facere velit. Interea verò duobus aut tribus Senioribus negotiũ datur, vt eũ oportuno aliquo tempore adeant, & debiti rursum officijq; sui priuatim admoneant. Atq; si ad constitutum diem illũ frater accusatus ille det signa aliqua veræ resipiscentiæ, ad Ministros rursum ac Seniores venit. Et si propter cõtemptas duntaxat priuatas in peccato priuato admonitiones accusatus est: dant operam Ministri ac Seniores, vt in cœtu ipsorum, re non amplius inuulgata, reconciliatio fiat. Si verò propter publicum aliquod flagitium, vel quod propter totius Ecclesiæ, bonæúe illius partis periculum

culum (vt ante dictum est) minimè cælari possit, accusatus est: & signa pœnitentiæ publicæ ad diem constitutum aliqua dederit: dies illi rursum præfigitur à Ministris ac Senioribus publicæ pœnitentiæ peragēdæ: pro eo, ac id Ministris ac Senioribus Ecclesiæ videtur expedire. Quod si autē is, qui propter contemptas priuatas duntaxat in priuato peccato admonitiones, ne post alteram quidem in cœtu Seniorum admonitionem, culpam adhuc suam agnoscere, eámq; nec apud fratres offensos, nec apud Seniores Ecclesiæ deprecari velit: tū illi tēpus adhuc cogitādi de resipiscentia pmittitur, ad proximū Dñicum diem. Ante quem diem nisi & cum fratribus offensis, & cum Ministris ac Senioribus Ecclesiæ reconcilietur: tum eo ipso die Dominico Ecclesiastes in publica concione peccatum fratris illius, simúlq; & contemptum admonitionum ordine omniū, corā tota Ecclesia exponit: suppresso tamen adhuc illius nomine, si quo modo per peccati duntaxat sui illam sine nomine denunciationem, frater ille accusatus ad resipiscentiam adhuc, culpæq́; in cœtu Seniorum agnitionem ac deprecationē

induci

 induci possit. Instituiturq; post talem denũciationẽ precatio publica ꝑ fratre illo. Et simul monetur Ecclesia, vt qui cũ accusato fratre illo familiarius viuere cõsueuerũt (quatenus illis quidẽ est notus) eũ cõueniant: & ad resipiscentiam hortentur. Rursumq; dies alius designatur per Ecclesiasten è suggestu: ante quem, vt se frater ille & cum fratribus quos offendit, et cum Ministris ac Senioribus Ecclesiæ reconciliet in medio ipsorum cœtu, publicè iã tertiò admonetur. Porrò si neq; post tertiò cõstitutũ iã recõciliationis diẽ frater ille (propter contemptum toties repetitarũ admonitionum accusatus) culpam suam in cœtu Seniorum agnoscere adhuc ac deprecari velit: tum demum eodem loco planè habetur deinceps cum ijs, qui propter publicũ aliquod flagitium accusantur. Nempe vt sine publica coram tota Ecclesia pœnitentia, ad reconciliationem non amplius admittatur. Sed quemadmodũ fratres de publico nominatim accusati flagitio ad publicã protinus pœnitẽtiã vrgentur: ita & isti deinceps sine publica pœnitentia ad nullam omnino reconciliationem admittuntur. Et si neq; ad constitutum

tum tertiò iam reconciliationis diem & fratribus ſeſe, quos offenderunt, & Miniſtris ac Senioribus in cœtu ipſorum reconciliauerint. Tum quemadmodum de publicis accuſati flagitijs, poſt alteram in cœtu Miniſtrorum admonitionem (niſi reſipiſcant) addito ipſorum nomine coram tota Eccleſia denunciantur: & peccatum ipſorum cum omnibus ſuis circumſtantijs publicè accuſatur. Ita & iſti nominatim iam coram tota accuſantur Eccleſia: expoſito & peccato ipſorum, & toties contemptis omnibus admonitionibus tã publicis q̃ priuatis. Vnóq; iam planè atq; eodẽ deinceps loco habẽtur (quod ad recõciliationem publicè faciendam attinet) poſteaq̃ nominatim coram Eccleſia denunciati ſunt, & qui propter publica flagitia accuſati ſunt: & qui contemptu admonitionum in priuatis etiam peccatis, eò rem ad extremum deduxerunt, vt nominatim coram Eccleſia accuſarentur.

Quo die verò nominatim iam corã Eccleſia fratres aliqui accuſantur: inſtituitur denuo pro illis per Eccleſiaſten publica precatio. Et dies rurſum conſtituitur, quo denunciati fratres illi (niſi interea re

 sipiscant) sint tandem tandem coram tota Ecclesia cum publico illius luctu excõmunicandi. Hortaturq; denuo Ecclesiam Minister è suggestu, vt si qui se aliquid adhuc apud denunciatos fratres illos ad resipiscentiam reuocandos efficere vllo modo posse putãt, ne id prætermittant oĩno. Sed pro sua virili toti in hoc incumbant, ne tota Ecclesia in excommunicando fratre suo lugere cogatur. Et si cui forte in Ecclesia indignum id adhuc quoquo modo videretur, vt denunciati fratres illi excõmunicentur. Hi vt interea ante ipsum excõmunicationis diem rationẽ sui in hac parte consilij Senioribus, aut priuatim aliquibus, aut simul in cœtu ipsorum oĩbus ex verbo Dei exponãt. Alioqui Ministros ac Seniores publicum Ecclesiæ silentium, pro tacito assensu ipsius acceptu ros esse: atq; ita demum ad excommunicationẽ cum luctu Ecclesiæ progressuros.

Ibi verò si denunciati fratres illi ante destinatũ excommunicationi diem, culpam peccati adhuc sui publicè coram Ecclesia agnoscere ac deprecari velint: primùm sese cum offensis priuatim fratribus Ministrisq; ac Senioribus in cœtu ipsorum

rum reconcilient, vt de vera ipsorum resipiscentia constare posit. Deinde verò toti Ecclesiæ in publico illius cœtu eo ipso die, quo excommunicari debebāt: per publicam pœnitentiam iuxta infrascriptam ipsius formam reconcilientur. Sin autē in animi sua adhuc obstinatione pstent, contemptis omnino omnibus admonitionibus: tum demum Ecclesiastes ad constitutum diem, illos à cœtu ipso Ecclesiæ rescindit atque Satanæ tradit per excōmunicationem. Cuius formam alioqui etiam indicabimus, post expositum ritum ac ceremoniā publicæ pœnitentiæ: priusq̃ ad excōmunicationem perueniatur.

Ratio ac forma publicæ pœnitentiæ ante excommunicationem.

NEMO ad publicam pœnitētiam prius admittitur, q̃ illius resipiscentia per Ministros ac Seniores Ecclesiæ in cœtu ipsorum diligenter exploretur. Sic vt qui ad publicam pœnitentiam admitti velit, claram prius ac perspicuam dare

debeat in cœtu Seniorum veræ Christianæq; resipiscentæ (displicentiæ, inq;, & accusationis sui in suo peccato) significationem, per plenam & disertam culpæ suæ agnitionem & deprecationem: sic vt in illa à Ministris ac Senioribus nihil omnino desideretur. Interest enim Ministrorum, ne quisq̃ Christi Ecclesiæ, ipsiq; adeò Christo Domino per hypocrisim suam simulatámq; pœnitentiã (quatenus id quidẽ caueri potest) illudat. Tum demum verò in iuditio Ecclesiæ verè resipuisse quisq; existimandus est, dum sibi ipse præ omnibus alijs magis displicet, dum peccatũ ipse suum plus cæteris accusat: non autem vllas illius excusationes quærit: nedum vt alios pari culpa onerare, ad peccati sui extenuationem, conetur. Alioquĩ longè abest adhuc à vera Christianáq; pœnitentia, qui sibi ipse magis q̃ alijs (ne dicã Ministris Ecclesiæ) in peccato suo placet. Quíue excusationes alijs suspectas in peccato suo quærit. Aut qui culpa alios pari aut etiã maiore onerare conatur, quò magis peccatũ ipse suũ extenuare possit. Vbĩ igitur notæ istæ veræ Christianæq; pœnitentiæ, in fratre denunciato non conspiciuntur

ciuntur: tum sanè Ministri & Seniores
Ecclesiæ post obseruatos admonitionum gradus (vt dictum est) procedant ad fratris illius denunciati excõmunicationem. Si verò notas illas veræ Christianæq; pœnitentiæ videãt: agnoscit primùm omnium denunciatus frater ille, atq; etiam deprecatur culpam peccati sui in cœtu ipso Seniorum, apud offensos peculiariter fratres suos, qui illum accusarant: & simul etiam apud Ministros ac Seniores Ecclesiæ omnes. Deinde verò dies constituitur peragendæ pœnitentiæ publicæ, quemadmodum suprà dictum est: & frater ille denunciatus monetur, ne illum pudeat publicè coram tota Ecclesia peccatũ suũ vltrò ac plenè agnoscere: quandoquidem & ipsi omnes sint etiam ex æquo peccatores, qui non tam ipsum, q̃ se ipsos potius in ipsius peccato essent apud Deum pariter omnes accusaturi: paritérq; cum ipso etiam veniam peccatorum suorum apud Deum Opt. Max. imploraturi. Deinde præstare, vt hîc in cœtu fratrũ nostrorum pudefiamus per peccati nostri agnitionem: q̃ vt postea coram toto mundo in cõspectu Dei, Angelorúmq;, ac Sanctorũ

 suorum omnium illud inuiti, ad æternam nostram condemnationem, agnoscere coga-mur: siquidẽ illud hîc agnoscere detrecte-mus. Hisce & similibus verbis excitatur frater ille denunciatus, ad peragendam vltrò ac libenter publicam pœnitentiam ad Dei gloriam & Ecclesiæ ædificati-onem.

Ad constitutum porrò publicæ pœnitẽtiæ diẽ concio publica paululũ cõtrahitur, vt breuis quædam de publicæ pœnitentiæ rationibus tractatiuncula apud Ecclesiã haberi possit. Post cõcionẽ igitur absolutis publicis Ecclesiæ precibus, priusq̃ Psalmus decantetur: Ecclesiastes orditur tractatiunculam de publica pœnitentia in Ecclesia Christi: atq; illius fontes in scripturis sanctis paucis commonstrat. Oportet enim õnia in Christi Ecclesia institui ad illius ædificationem. Et non est alia vlla, iuxta Paulum, legitimæ ædificationis in Christi Ecclesia ratio, q̃ vt quidquid omnino extruere volumus, id totum posito iam per Prophetas & Apostolos fundamento superstruamus.

Ephe. 4.

Fontes porrò publicæ pœnitentiæ in illo Christi Domini mãdato commonstrabit:

bit: quo præcipitur, vt qui fratrem suum quoquo modo offendit, illi se protinus reconciliet: siquidem vllum opus suum Domino Deo gratum esse velit. Etenim hinc docemur: si plures offenderimus, plures quoq; nobis reconciliandos esse. Et proinde si totam fortè Ecclesiam aut bonam alioqui illius partem offenderimus: toti nos etiam Ecclesiæ reconciliari oportere. Traditur porrò nobis ibidem ipse modus etiam eius, quam Christus imperat, recõciliationis: dum eos quos offendimus adire, illisq; recõciliari iubemur. Et Iacobus vult, vt culpam apud eos nostram agnoscamus, veniámq; apud illos petamus. Vtrumq; enim id vox confitendi apud Iacobum complectitur. Quare vt nobis sunt adeundi fratres quos offendimus, agnoscẽdáq; est nobis apud illos offendiculi nostri culpa, & petenda venia vt eis reconciliemur. Ita si totam aliquam Ecclesiam bonamúe illius partem offendimus vllo modo, ipsam nobis etiam Ecclesiam in cœtu suo adeũdam esse intelligemus: quatenus sanè vniuersus illius cœtus, vnus in Christo Dño homo esse censetur. Agnoscẽdáq; nobis erit apud totam Ecclesiam offendi-

Math. 5.

Iaco. 5.

 culi nostri culpa & petenda venia: quæ parte illam p nos offensam esse nobis conscij sumus, vt illi reconciliemur.

Hoc verò ipsum, nempe reconciliari ad eum modum offensæ per nos Ecclesiæ, nos publicam pœnitentiam vocamus. Et fontes illius in scripturis hosce commonstramus.

Math.18. Luc.17. Præterea idem ipse Christus Dominus væh suum intonat omnibus, per quos offendicula veniunt: sic vt dubium non sit sub ea imprecatione censeri omnes, per quos vnus quispiã frater, nedum tota Ecclesia offenditur quoquo modo. A qua equidem imprecatione liberari haudquaq̃ possumus: nisi offendiculum quod dedimus, rursum omnino tollamus. Quod sanè fieri nullo alio modo potest: nisi per eorũ, quos offendimus, reconciliationem: quatenus id quidem per nos fieri potest.

Commonstratis autem ad hunc modum publicæ coram Ecclesia pœnitentiæ fontibus, monetur Ecclesia de ijs, quæ in publica quauis pœnitentia imprimis debeãt obseruari. Nempe de tribus notis illius. Primò de vera nostri in peccato nostro

ſtro (cuius culpam agnoſcere & deprecari debemus) diſplicentia & accuſatione. Nẽpe vt nos ipſimet in noſtro peccato plus cæteris omnibus accuſemus: non autem illud aut excuſemus quoquo modo, aut alienorum peccatorũ cõmemoratione extenuemus. Hæc enim hypocritarum ſunt ꝓpria, dum vel inuiti culpa ſe peccatorũ liberare non poſſe vident: interim tamen omnes rimas quærunt excuſandi extenuandíq; ſuum peccatum prætextu alienorũ peccatorum. Deinde de fiducia remiſsionis peccati. Nempe vt in corde noſtro ſentiamus quietem noſtræ conſcientiæ, nósq; illam etiam coram Eccleſia, pro eo ac poſſumus, verbis conteſtemur: remiſſum nobis eſſe iam videlicet peccatum noſtrum illud, cuius culpam agnoſcimus & deprecamur: imò verò omnia etiam alia noſtra peccata propter filium Dei Chriſtum Dominum, & meritum mortis ſuæ. Hic eſt enim fructus noſtræ omnis pœnitentiæ: vt conſolationem in corde noſtro ex remiſsione peccatorum noſtrorum in Chriſto, autore Spiritu ſancto, ſentiamus. Poſtremò de publica totius Eccleſiæ in publica iſtiuſmodi lapſorum fratrum pœniten

tia, ædificatione. Nēpe vt quisq; in Ecclesia cogitet peccatum fratris ita pœnitentis non tam ipsius solius, q̃ suum etiam totiúsq; adeò Ecclesiæ esse: vt quisq; se & totã Ecclesiã in cõspectu Dei *æquè reã esse statuat, seq; pari apud Deũ recõciliatione in Christo opus habere, atq; lapsum fratrem oportuisse se cum Ecclesia reconciliare in peccato ipsius videt. Ac rursum tota etiam Ecclesia, de certa omnium peccatorum suorum remissione consolationem accipiat: per attestatoriam illam remissionis peccatorum cum Ecclesia fratris lapsi reconciliationem.*

Commonefacta verò ad hunc modum Ecclesia, sistitur frater ille denunciatus in conspectu totius Ecclesiæ: Ministríq; ac Seniores Ecclesiæ illum circumstant obuersa ad Ecclesiam facie. Quod vbi videt Ecclesiastes orditur eam, quæ sequitur, ad totã Ecclesiam admonitionem.

Admonitio ad Ecclesiam super lapso & publicæ pœnitente fratre

Viri

VIRI fratres, Constituimus ecce in medio cœtu vestro, pro nostri ministerij officio lapsum hunc fratrem nostrum, qui ad attestandam apud vos veram suã Christianámq; resipiscentiam, non recusat peccati sui culpam (quo Dominũ Deum eiúsq; Ecclesiam offendit) publicè agnoscere, ad suam quidem (vt videtis) erubescentiam: sed ad Domini *Dei* nostri gloriam, & Ecclesiæ huius nostræ ædificationem. Cupítq; (vobis rursum omnibus in conspectu Dei reconciliari: & in vestra adeò fraternitate Ecclesiastica deinceps etiam retineri, Quare vos mihi vestri hîc debiti atq; officij erga illũ nõnihil ex verbo Dei admonẽdi estis: vt sciatis, quidnã & de lapsi fratris huius, & de vestris adeò simul õniũ peccatis cogitare omnes debeatis.

Duo nobis igitur de peccato in scripturis prodita habemus. Alterum, nos omnes sub peccatum conclusos esse. Alterum verò conclusos quidem esse, sed vt omnes etiam per gratuitam

Dei

 Dei in Christo misericordiam (quod ad Deum quidem attinet) seruemur: non autem in peccato nostro pereamus. Præterq̃ si comtempto Dei erga nos in Christo beneficio, nobis ipsi in peccato nostro placeamus: atq; ita demum in illo etiam, iusto Dei iudicio, obduremur. Hinc porrò docemur, quidnam & de nostris ipsorum, & de aliorum item peccatis cogitare: ac rursum ad quem modum alij erga alios, hac potissimum in parte, affecti esse debeamus. Dum enim audimus, nos omnes, sine vlla cuiusq̃ exceptione, sub peccatum conclusos esse: facilè intelligimus nos pariter omnes natura nostra, in omne scelerũ genus semper propendêre. Et proinde non admirabimur aliorum lapsus vllos, multò minus autem lapsos fratres nostros præ nobis ipsis vel accusabimus vel cõtemnemus: sed nostri id debiti atq; officij esse statuemus, vt aliorum lapsus omnes, quantũuis graues ac detestandos, pro nostris ipsorũ lapsibus omnino reputemus. Neq; tã lapsos fratres nostros, dum resipiscunt, in lapsu ipso

rum, q̃ nos ipsos in illis potius intue-
bimur. Neq; tã illos prę nobis, q̃ nos simul omnes cum illis coram Domino Deo nostro potius accusabimus. Etenim si nos vnà omnes sub peccatũ conclusos esse verè & ex animo credimus: facere equidem non possumus, quin eadem quoq; opera fateamur nihil à nobis alienum esse, quod ab alijs quoquo etiã modo patrari videmus: nisi singulari Dei beneficio præseruemur. Atq; gratias sanè immortales agemus Domino Deo nostro, si nos in ea ipsa, aut etiam grauiora vitia prolabi non sinat, in quæ alios prolapsos esse audimus. Deniq; & assiduis nostris precibus instabimus, ne nos deinceps labi etiam patiatur. Sed dum nobiscũ reputamus, nos pariter omnes sub peccatum conclusos venundatósq; esse: omnia nobis inter nos peccata sanè inuicem agnoscenda etiam, inuicémq; ferenda ac toleranda esse (dum resipiscimus) per mutuam charitatem intelligemus. Alioqui ipsimet nos culpa peccatorum nostrorum grauiter oneramus, dum alios præ nobis eorũ no-
mine

 mine vel accusamus vel damnamus, quæ nobis cũ illis cõmunia esse (quod in nobis quidem est) fatemur.

Rursum verò dum audimus, nos sub peccatum conclusos esse, nõ equidem vt pereamus (nõ enim amat interitum nostrum Deus) sed vt sola eáq; gratuita Dei in Christo misericordia, non autem vlla nostra operúmue nostrorum dignitate, ad laudẽ & gloriã ipsius seruemur: cogitare debemus non esse nobis hærendum in nostris peccatis, in quæ nos prolapsos esse videmus. Sed protinus agnita culpa nostra recurrendum esse ad Dei misericordiam, qua nos ita est complexus in vnigenito suo filio, vt omnium peccatorum nostrorum culpá in ipsum trãslatam esse velit. Ipsiq; totam imputat, modò & nos nobis ipsi in nostris peccatis verè & ex animo displiceamus: nósq; ipsosmet in nostra corruptela, non autem illum in sancta alioqui ac salutari lege sua, iustóq; suo iudicio accusemus. Et sola demum ipsius verè Diuina benignitate confisi, nobis verò prorsus diffisi gratiam eius saluta-

rem

rem vnanimiter toto omnes pectore imploremus. Neq; hîc est seuerus aut morosus Dominus Deus noster, vt multos aut magnos verborum apparatus in imploranda sua gratia ac misericordia requirat. Cor intuetur ille, non verborum splēdorem vllum aut apparatum. Et si nos in corde nostro verè nobis displiceamus, gratiámq; illius supplices cum vera ac seria nostri accusatione, ac certa rursum per Christum fiducia imploremus : audit nos proculdubiò, priusq̃ etiam clamare ad ipsum incipiamus. Et in amplexus nostros vltro procurrit, priusq̃ nos nostrā aduersus nosipsos accusationē instituamus. Imò verò & hoc ipsum nobis ille largitur, vt verè atq; ex animo pœniteamus. Pœnitentes porrò humeris filij sui imponit, vt nos ad ouile rursus suum referat. Et maius insuper gaudium in regno suo instituit super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, quos iam antea alioqui regni sui socios habebat.

Hæc sanè cum ita se habeant ōnia fratres dilecti, vósq; nunc in con-

ſpectu veſtro lapſum hunc fratrẽ no-
ſtrũ habeatis,qui in vera(vt ſperam⁹)
ſui ipſius diſplicẽtia et accuſatione cul
pam peccati ſui publicè & apud De-
um & apud vos omnes ,tanq̃ Dei Ec
cleſiam,agnoſcere ac deprecari conſti
tuit: rurſumq; vobis per hanc ſuam
pœnitentiam reconciliari, atq; in ve-
ſtra ſocietate Eccleſiaſtica (vt frater)re
tineri cupit. Coniungite iam & vos:
imò verò coniungamus ſimul õnes
cum ipſius peccato noſtra peccata o-
mnia: & lapſum ipſius, noſtrum ſi-
mul õnium lapſum eſſe cogitemus.
Sumamus exemplum à lapſo hoc fra
tre noſtro:vt quemadmodum ſe ille
ſibi in peccato ſuo diſplicere, publica
hac ſua pœnitentia,teſtatur:ita & nos
nobis omnes in noſtris peccatis diſ-
pliceamus:nóſq; ipſos vnà cum fra-
tre hoc noſtro coram Domino Deo
noſtro accuſemus. Coniũgamns pre-
ces noſtras cum ipſius precibus:con-
iungamus & lachrymas noſtras cum
lachrymis ipſius. Deúmq; ſupplices
pariter õnes inuocemus : vt frater hic
noſter culpâ peccati ſui verè & ex ani

mo

mo agnoſcat & deprecetur: ad nominis diuini gloriã ſuámq; ipſius ſalutẽ, & totius noſtræ huius Eccleſiæ ædificationem.

Precatio ſuper lapſo & pœnitente publicè fratre, ante ipſius confeſſionem.

OMNIPOTENS & miſericors Pater noſter cœleſtis, qui per os ſanctorum Prophetarum & Apoſtolorum tuorum diſertè teſtatus es, te nolle mortem peccatoris: ſed potius vt reſipiſcat & viuat. Quíq; vnigenitum filium tuum non pro iuſtis, ſed pro peccatoribus mori voluiſti: vt qui ſe peccatorum pondere oppreſſos ſentiret, ſibíq; prorſus diffiſi ſola filij tui fiducia thronum gratiæ tuæ ſupplices adirent, certò ſe abs te audiri ne dubitarent. Conuenimus ecce in nomine eiuſdem ipſius filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt peccata noſtra apud te ipſimet accuſemus: veniámq; pro illis per nomen eiuſdem ipſius filij

 lij tui, ad pedes tuos prouoluti, petamus. Supplices te oramus igitur Pater indulgentissime: primùm, vt corda omniũ nostrûm excites per Spiritum sanctum tuũ ad verã ac salutarem peccator nostrorum agnitioné. Imprimis verò cor lapsi inter nos fratris nostri. N. qui vt peccato nuper suo totam hanc nostram Ecclesiam offendit, ita culpam illius publicè etiam agnoscere ac deprecari non recusat: ad sancti nominis tui gloriam & Ecclesiæ huius tuæ ædificationẽ. Deinde vt agnitam per fratrem hunc nostrum peccati sui culpam, nostráq; peccata etiam omnia, & illi & nobis clementer in visceribus prædilecti filij tui condones. Et nos pariter õnes Spiritu sancto tuo ita deinceps gubernes ac communias: vt etsi nunq̃ sine peccatis õnino esse possimus, in eiusmodi tamẽ flagitia ne ꝓlabamur, per quæ nomen tuum adorandum malè audiat, causa Euangelij filij tui infametur, ministerium verbi tui Diuini dedecoretur, & Ecclesia tua in sacrosancto tuo nomine collecta dissipetur.

Ab

Ab istiusmodi flagitijs libera nos (quę sumus) Domine Deus noster propter filiũ tuum: inq́; nostra infirmitate Diuinam virtutem tuam aduersus diram in nos Satanæ ac peccati nostri tyrãnidem exeras atq; illustres, vt in sanctitate & iustitia regnum filij tui in ipsius Ecclesia promoueamus. Cui tecum vnà & cum sancto Spiritu in triade & monade Diuina sit laus, honor & gloria, in æternum. Amen.

Absoluta hac precatione Ecclesiastes vertit suam orationem ad fratrem illum lapsum ac pœnitentem: eumq; audiente tota Ecclesia alloquitur ad hunc modum.

Admonitio ad lapsum ac pœnitentem fratrem.

AVDIVISTI iam dilecte frater, quod sit tuum erga offensam per te Ecclesiam officium. Nempe vt peccati tui culpam vltrò ipse apud illam in conspectu Dei agnoscas ac depre-

 ceris, atq; ita demum te reconcilies offensæ in te Ecclesiæ Christi. Audiuisti etiam, quænam sint eius vicissim partes erga te lapsum ac pœnitentem fratrem suum. Nempe vt suum peccatum cum tuis peccatis vnà coniungat: lapsúmq; tuum, suum ipsius lapsũ esse cogitet. Coniungat preces suas cum tuis pro tuo peccato precibus: coniungat & suas lachrymas cũ tuis lachrymis. Se tecũ vnà accuset, & tecũ vnà etiã Dei gratiã imploret. Hæc verò õnia à nostra hac Ecclesia facta iã esse vides, in publica illius precatione. Nunc itaq; tuum erit præstare etiam, quod tui officij esse audisti. Nempe vt peccati tui culpam non in nostram vllíusue hominis gratiam, sed ad Dei ipsius gloriam & veræ tuæ resipiscentiæ testimonium vltro ac sponte tua agnoscas ac depreceris.

Igitur intra teipsum (mi frater) descende: tuúmq; ipsius cor in conspectu Dei (cui nota sunt omnia) intueare & explores. Cogita te coram Deo stare, non coram hominibus tãtùm. Cogita te cum Deo ipso in nostro ministerio; non autem nobiscum tãtùm a-

gere. Ac nos quidem (vt homines) fal li abs te poſſe: ſed Deum non poſſe fal li vllo modo, neq; abs te neq; ab alio quoq̃. Et nunq̃ impune permittere, ſi quis illum in ſuis Miniſtris fallere co-netur. Vide ergo (mi frater) ne Deo ipſo & Spiritui ſancto in noſtro mini-ſterio imponas. Nos quidem ea dun-taxat, quæ extimè videmus, conteſta-mur: cæterùm Deus ipſa etiam cor-dis noſtri penetralia intuetur. Et ſeue rum ſe vltorem eſſe pluries declarauit eorum, qui illi in Eccleſiaſtico ipſius miniſterio imponere voluerunt. Da itaq; & tu iam gloriam Domino *Deo* tuo, in vera tua nunc peccati diſplicen tia & accuſatione. Da ſpecimen corã hac Dei Eccleſia veræ tuæ Chriſtia-næq; reſipiſcentiæ: per vltroneam cul pæ tuæ agnitionem pariter ac depre-cationem. Hæc eſt enim Dei gloria, vt gratuitam illius miſericotdiam o-mnes, cum noſtri in peccatis noſtris accuſatione, per nomen vnigeniti ſui ſupplices imploremus: pérq; eius de-mum verè Diuinam benignitatem ſeruemur. Quod equidem & tibi &

 nobis simul omnibus largiatur trinus ille & vnus Deus, Pater, Filius, et Spiritus sanctus laudandus in sæcula. Amen.

Hîc verò lapsus frater ille ædet publicam peccati sui confessionem: culpámq; suam publicè agnoscet ac deprecabitur, & se inter membra Ecclesiæ retineri petet. Et quoniam fieri potest, vt qui ad eum modum coram tota Ecclesia peccati sui culpam agnoscere ac deprecari debent, aut imperitia ipsa aut etiam pudore, ea dicendi facultate destituantur, quæ ad rem totam explicandam requiri fortè posset: Ecclesiastes veluti per epilogum repetit publicè coram tota Ecclesia lapsi illius, qui pœnitentiam agit, capita præcipua totius confessionis. Ac demum à fratre illo pœnitente quærit: num ea omnia, quæ ipse cõmemorasset, vera esse agnoscat próq; illis omnibus culpam suam publicè deprecetur: & petat hoc ipso nomine cum tota Ecclesia recõciliari. Quòd si frater ille pœnitẽsse assentiri testetur: tum Ecclesiastes, versa ad Ministros alios ac Seniores oratione, ab illis publicè quærit: num adhuc in publica

blica illa fratris lapsi pœnitentia aliquid desiderent & requirant. Ac tum si quid aliquis Ministrorum in medium vult adferre, quod in pœnitentia illa desiderari adhuc posse videatur: id cuiq; illorum (ordine suo) licet. Si verò nemo illorũ quidq̃ habet quod dicat: tum Ecclesiastes infra scripta admonitione ad fratrem illum pœnitentem vtetur.

Admonitio ad lapsum ac pœnitentem fratrem post eius confessionem.

AVDIVIMVS tuam cõfessionem mi frater, cuius nomine & tibi & nobis simul omnibus maiorem in modum gratulamur. Atq; Domino Deo nostro de hac tua resipiscentia gratias agimus: qua tu non tam sanè te ipsum tuámq; infirmitatem, q̃ potius Satanam ipsum per tuam aduersus illum tuúmq; peccatum victoriã in Christo Domino pudefecisti, in culpæ nunc tuæ publica ista agnitione & deprecatione. Vincimus e-

 nim adeóq; & pudefacimus re vera Satanam ipſum cum vniuerſa tyrannide ipſius, ac pedibus noſtris quodá modo caput ipſius cõculcamus :imò vincit, pudefacit ac conculcat illum in nobis ipſemet Chriſtus Dominus, quoties illius beneficio peccata noſtra autorémq; illorum Sataná, cum Diuinæ gratiæ imploratione & certa ſpe veniæ propter eundem ipſum Chriſtum Dominum, accuſamus.

Agnoſce igitur ſingulare Chriſti Domini beneficium (mi frater) in æ dita nunc per te peccati tui adeóq; & Satanæ ipſius accuſatione. Neq; enim hoc aut tuum aut vllius hominis opus eſt, qui ex nobis ipſi nihil alioqui boni omnino etiam cogitare poſſumus: ſed eſt opus proculdubio ipſiusmet Chriſti Domini, qui id ꝑ ſuum Spiritum ſolus operatur, ad Diuini nominis ſui gloriam, noſtrámq; ſalutem & Eccleſiæ ſuæ ædificationem. Hoc agnoſce (inq̈) & caue, ne tanto beneficio deinceps, per tuam in peccatis tuis indulgentiam, ad tuam ipſius (quod abſit) condemnationem

abutaris

abutaris. Cogita ægerrimè id laturũ esse Satanam: suam istam (inq̃) in tua hac pœnitentia pudefactionem ac cõculcationem. Et proinde nihil non esse tentaturum proculdubio, vt te quoquo rursum modo illaqueet. Vide igitur (quod in te est) ne illi per peccatorũ tuorum indulgentiam locum in te vllum permittas: ne postrema primis deteriora fiant. Insta precibus assiduis apud Dominum Deum tuum, precésq; piorum etiam cũ tuis precibus coniungito: vt te regat ac communiat Spiritu sancto suo. Vtq; tibi armaturam illam subministret, quam nobis Paulus præscribit: quò minus insidiosis Satanæ conatibus atque impulsionibus opprimaris. Fidelis porrò est Deus, vt id faciat: modò illum per nomen vnigeniti sui filij verè & ex animo inuocemus. Illi te igitur totum cõmenda (mi frater) illum appella, illi te totum præbe, illi toto pectore confide. Ita enim fiet hauddubiè, vt quemadmodum in capite nostro Christo Domino nihil iam habet, neq; habere vllo modo potest Satan: ita neq; in te *Ephe. 6.*

 etiã

 etiam, nobísq; ſimul omnibus quid-
q̃ omnino habere amplius poſſit.

Admonitio ad Eccleſiam.

VOS autem fratres omnes exemplum à lapſo hoc & pœnitente fratre veſtro ſumite. Primùm vt vobis in veſtris peccatis verè in corde veſtro diſpliceatis. Deinde vt vos in illis coram oculis Dei vnà cũ pœnitente hoc fratre veſtro accuſetis, Diuinámq; pariter oẽs miſericordiã ſupplices imploretis. Poſtremò, ſi quempiam veſtrũ publicè (ad quem modum illi contigit) labi aliquando contingat: vt publicè etiam peccati veſtri culpam agnoſcere ac deprecari Eccleſiæq; vos, exemplo fratris huius, reconciliare ne detrectetis. Quod verò iam reſtat, condonetis iam ex animo in conſpectu Domini fratri huic veſtro omnem offenſionem omnino: quemadmodum & veſtra vobis peccata omnia à Domino Deo veſtro condonari optatis. Agnoſcite illũ deinceps pro fratre no-

ſtro omnium: & omiſſis in poſterum omnibus omnino exprobrationib⁹, omnes illum fraterno amore noſtro in Domino complectamur. Atq; vt ipſe certum iam ſuæ vobiſcum reconciliationis indicium ac teſtimonium habere poſſit: procumbite in genua omnes Deóq; patri noſtro mecum vnà gratias agite pro hac fratris noſtri iſtius reſipiſcentia & reconciliatione: ad hunc modum.

Gratiarum actio pro reſipiſcentia lapſi fratris & reconciliatione.

PATER noſter cœleſtis inexhauſte fons omnis miſericordiæ & conſolationis, nos equidē indigni ſumus omnes, quos tu reſpicias, nedum vt nos audias: multò minus autem vt nos inter filios tuos numeres, paternáq; benignitate tua complectaris. Sed dum ineffabilem tuam erga nos bonitatem ac miſericordiam in vnigenito filio tuo Chriſto Domino (ipſius

 beneficio) intuemur, qua nos, mortẽ alioqui æternam dudum commeritos, atque perpetuò etiam magis commerentes perire nihilominus nõ vis: sed amanter reuocas ad resipiscentiã. Condonatâq; nobis gratuitò culpa omni nostrorum peccatorum, in gratiam rursum tuam verè paternam recipis, propter dilectum tibi vnicè filium tuum & meritum salutare ipsius. Non possumus tantum hoc tuum beneficium nõ supplices agnoscere: têq; illius nomine non toto etiam nostro pectore colere atque adorare, & pro illo tibi ad pedes tuos prouoluti ingentes agere gratias. Nunc te igitur eo ipso nomine laudamus Pater sanctissime, vnà cum filio tuo & sancto Spiritu: te adoramus, tibíq; omnes pariter gratias agimus. Præsertim verò cũ tuæ istius benignitatis testimonium in fratre hoc nostro, in publica hac ipsi⁹ pœnitentia, cõspiciamus. Et te supplices oramus Pater indulgentissime, vt nobis omnib⁹ in nostris peccatis cor pœnitens largiri digneris: nempe vt nobis in illis semper displiceamus, neq; erube-

erubeſcamus nos in illis ſemper accu ſare: ſed per noſtri pudefactionẽ, virtutem ac gloriam tuam in noſtra infirmitate celebremus: ad nominis tui adorandi gloriam, ſalutẽ noſtrûm hîc omnium, & catholicæ tuæ Eccleſiæ ædificationem. Per filium tuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Amen.

Finita hac gratiarum actione, quærit Miniſter à pœnitente fratre illo. Num deinceps quoq; diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſub eſſe velit iuxta verbum Dei. Illéq; reſpõdet. Etiam.

Tum Miniſter illi annunciat & conteſtatur veram ac plenã peccati ipſius coram Deo & eius Eccleſia remiſsionẽ: non tantùm in terris, ſed etiã in cœlo. Idq; propter Chriſtum Dominum, qui mortuus eſt pro omnibus peccatis noſtris: & miniſterium ſuæ Eccleſiæ in cœlo quoq; firmũ ac ratum eſſe affirmauit.

Poſtremò Miniſtri ac Seniores ordine omnes fratrem pœnitentem illum (dextris datis) amplexantur in totius Eccleſiæ conſpectu: & ſuam cum illo totiúsq; Eccleſiæ reconciliationem, datis illi oſculis

ſuis

 ſuis, atteſtantur.

Atq; ita demum Pſalmus gratulatorius canitur à tota Eccleſia. 103. Benedic anima mea Domino: aut alius ſimilis. Dimittiturq; Eccleſia more ſolito, cum pauperum cōmendatione & benedictione.

Hic ſimplex publicæ pœnitentiæ ritus priuſq; ad excommunicationem perueniatur, ſufficere nobis viſus eſt in noſtris Eccleſiis. Præſertim cum in ſe complecti videatur omnia, quæ ad ſalutarem fratris cuiuſq; lapſi reſipiſcentiam pertinent vllo modo: & faciant proculdubio cùm ad fratris pœnitentis conſolationem, tum verò etiam ad totius Eccleſiæ ædificationem. Quæ quidem potiſſimum ſunt ſpectanda in toto vſu Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Externas verò illas in veſtibus ac geſtibus propemodum theatricis notas, quæ vulgo publicæ pœnitentiæ adhiberi conſueuerunt, non magnoperè morati ſumus: quòd neq; prorſus à ſuſpitione liberæ eſſe videntur, et fallant non rarò ſua hypocriſi multorum iudicia. Deniq; non ita multum videntur ad ædificationem facere: & pertinent potius ad Magiſtratus politici iudicia, quàm ad Eccleſiaſticæ

diſci

disciplinæ obseruationem. Atq; de publica pœnitentia tantum. Nunc de excommunicatione dicendum erit: ad quam recurrere oportet tanq̃ ad sacram ancorã, si qui in Ecclesia nullis omnino, neq; priuatis neque publicis admonitionibus (iuxta earum gradus) ad resipiscentiam reuocari possint.

De modo ac ritu excommunicationis.

P*OST obseruatos omnes õnium (vt dictum est) admonitionum gradus: si frater quispiam illis neglectis ita in peccato suo obdurescat, vt nullam reliquam spem faciat resipiscentiæ suæ Ministris ac Senioribus Ecclesiæ omnibus: tum necessariò est veniendum ad talis cuiuslibet fratris excommunicationem. Dictum est autem iam de gradibus & ordine admonitionum, quæ priuatim & publicè habentur apud lapsum fratrem aliquem, deinde in cœtu Ministrorum ac Seniorum Ecclesiæ, postremò coram tota Ecclesia, priusq̃ ad excommunicationem perueniatur: vbi*

 bi de progressu disciplinæ agitur. Vbi igitur omnibus illis admonitionibus nihil effici potuit: hoc solùm restat tandem, vt contemptor ille omnium istiusmodi admonitionum à cœtu Ecclesiæ reijciatur.

Neq; verò sola Ministrorum ac Seniorum vnà omnium (ne dicam vnius aut alterius Ministri) autoritate ab Ecclesia quisq; eijcitur: sed vnanimi totius Ecclesiæ consensu atq; approbatione. Ita enim Paulus lugere vult totam Ecclesiam cir-
1. Cor. 5. ca fratris alicuius excommunicationem. Et non temerè spiritum suum toti Corinthiorum Ecclesiæ coniungit in tradendo Satanæ illo, qui cum Nouerca illic sua cõsuetudinem habebat. Papa quidem Romanus & iurati illi Episcopi Ecclesiam hîc non morantur: sed contempto illius iudicio, nescio quã sibi iurisdictionem arrogarunt. Ad quam id quoq; pertinere putant, vt per illos solos excommunicatio fiat. Hac via scilicet perueniendum erat ad premendam tyrannide Christi Ecclesiam: qui vnicus in omnibus ipsorum cõcilijs scopus fuisse videtur. At verò Paulus, qui non minore alioqui apud Corinthios ministerij sui autoritate, quàm Pe-

trus apud Romanos valebat (ne quid hîc de Papa Romano eiúsq; cornutis Episcopis dicamus) tantum sibi non sumit interim, vt sua ipse autoritate Corinthiũ illũ, thori paterni violatorem, Satanæ tradat: sed absens cùm esset, Ecclesiam hortatur exposita illi sua sententia, vt flagitiosus ille in totius Ecclesiæ cœtu (tanq̃ se ipso etiam præsente) Satanæ cum publico luctu Ecclesiæ tradatur. Hoc nimirum poscebat fides ministerij Apostolici, vt curã quidem seriam ac diligentem suæ Ecclesiæ (quamlibet absens) haberet: illámq; de sua voluntate certiorem in eius gubernatione faceret: adeóq; & officij illam sui de rescindendis flagitiosis istiusmodi hominibus, grauiter admoneret. Sed sibi ipse non sumit, vt in publico etiam facinore quidq̃ omnino sua solius autoritate agat. Cæterùm Ecclesiæ ipsi suam autoritatem permittit, vt ipsa in cœtu suo id agat, quod ille agendum esse omnino putabat. Ita verò & in nostris Ecclesiis non solùm Superintendens, sed ne Ministri quidem ac Seniores Ecclesiæ vnà omnes excõmunicare quenq̃ possũt in sua Ecclesia: nisi totiꝰ simul Ecclesiæ assensus publicus

atq;

 atq; approbatio accedat.

Diximus autem, quo die frater aliquis publicè & nominatim coram tota Ecclesia denunciatur propter contemptas priores omnes admonitiones, simul quoq; diē constitui, quo frater ille ita iā denūciatus (nisi interea resipiscat) excōmunicari debeat. Et moneri præterea Ecclesiam totam: vt si quisq̄ nimium præcipitari, aut alioqui parum legitimè peragi putet excommunicationem ipsam aduersus denūciatum fratrem illum, intra octo totos dies ante ipsam excommunicationē Ministros ac Seniores Ecclesiæ huius admoneat. Siue priuatim aliquos, quos velit: siue simul omnes in consueto cœtu ipsorum. Et sententiæ suæ rationem ex verbo Dei reddat.

Si igitur ante constitutum illum excōmunicationis diem, neq; quisq̄ alius ex verbo Dei ostēdere poßit, peccari vllo modo in denūciato fratre illo ita iam (vt est dictum) excōmunicando: neq; ipsemet denunciatus frater ille vllam det resipiscentiæ suæ significationem: tum sine longiore mora silentium Ecclesiæ habetur pro tacito consensu ipsius, & approbatione futu-

ræ excommunicationis. Si verò aut alius quisq́ è cœtu Ecclesiæ ostendat ex verbo Dei causas aliquas legitimas differendæ adhuc aliquousq; excommunicationis: aut frater ipsemet denunciatus ille ante diem constitutum specimen aliquod certum det suæ resipiscentiæ: tum res tota rursum differtur spe illius resipiscentiæ in proximũ alterum Dominicum diem: & causæ huiusmodi dilationis publicè coram Ecclesia exponuntur. Proximo verò deinceps Dominico die frater ille denunciatus aut publica pœnitentia sese reconciliat Ecclesiæ, iuxta suprascriptam illius formã: aut tandem tandem necessariò excommunicatur.

Vt autem circa excommunicationem grauiter & ordine omnia gerantur: pridie excommunicationis habendæ conueniunt à meridie Ministri & Seniores vtriusq; Ecclesiæ: & diligens à singulis inquisitio fit, nũ aliquæ causæ proferri possint, propter quas iuxta verbum Dei excommunicatio ipsa aut differri adhuc, aut etiam planè omitti debeat. Quod si quidem eiusmodi profertur, quod pondus aliquod iuxta verbum Dei, habere posse videtur

 siue id Seniorũ aliquis ex sese proferat, siue ab alijs auditũ exponat: tum de eo inter Ministros & Seniores ita deliberatur, vt vnanimis omniũ consensus habeatur, qui verbo Dei alioqui nitatur. Si verò nihil eiusmodi profertur, tum postridie proceditur ad excommunicationem denũciati fratris: & publicum Ecclesiæ silentium pro assensu illius atq; approbatione habetur.

Quo die verò est habenda ipsa excommunicatio, nempe constituto ad id (vt dictum est) Dominico die: contrahitur nõnihil consueta publica cõcio matutina, vt Ecclesiastes tempus aliquod habere poßit ad explicandam naturam ac rationem excommunicationis in Ecclesia Christi. In ipsa verò explicatione hæc potißimum tractantur.

Argumentum admonitionis publicæ de excommunicatione.

I. Exponit Ecclesiastes, quid sit & quid in se complectatur, quámq; vim obtineat ipsa excommunicatio. Docet esse Christi

Domini institutionem, ad retundendum in eius Ecclesia comtemptum legitimarũ omnium admonitionum, ordinatam: quę nos etiam nostræ inuicem omnium aliorũ pro alijs curæ ac sollicitudinis admoneat, qui nos vnius in Christo corporis membra esse profitemur. Docet item duo imprimis esse obseruanda in ipsa excommunicatione. Primò resectionem ipsam mẽbri à toto reliquo Ecclesiæ corpore: quæ præsertim fiat in nomine & cum virtute atq; potentia Domini nostri Iesu Christi: quemadmodum Paulus loquitur. Deinde traditionem resecti membri in potestatem Satanæ in interitum carnis. Vtrumq; porrò id horribile planè esse. Nam istiusmodi resectione iam fieri, vt (tantisper dũ nos rursum Ecclesiæ non reconciliamus) nullæ omnino vitæ ac salutis æternæ promißiones ad nos censeantur quoquo modo pertinere. Cum enim Ecclesia sit mysticum Christi corpus: vt qui ab illa resecti sunt, ad Christi quoq; Domini corpus pertinere non poßint. Et extra illud ipsũ Christi Domini corpus nulla sit certa salutis spes Diuinis promißionibus proposita. Quatenus sanè nemo ascendit in cœ- Ioan. 3.

1. Cor. 5

 lum,

 lum, nisi qui descẽdit de cœlo. Perspicuum est resectos ab Ecclesia, ab omni simul etiam salutis spe excludi (quatenus sanè è corporis Christi compage eijciuntur) donec per Ecclesiam rursus facta legitima reconciliatione recipiantur. Etsi autem Christus Dominus eodem loco à nobis haberi velit resectos istiusmodi admonitionum Ecclesiasticarũ cõtemptores, quo Ethnici & publicani haberi solent. Est tamen tantò grauior excommunicatorum conditio: quantò grauius est auditas contempsisse à Christo ipso institutas admonitiones, quàm nunquam auditas nõ obseruasse. Et dum Dominus noster admonitionum omnium cõtemptores eodem planè cum Ethnicis & publicanis loco habendos esse docet: non equidem hoc agit, vt crimẽ vtriusque par faciat: sed vt consuetudinem vtriusque (dum nullum dant specimen resipiscentiæ) perinde vitandam in Ecclesia esse doceat. Comtemptus igitur admonitionum Ecclesiasticarũ grauiorem multò reddit causam eorum, qui ab Ecclesia per vsum disciplinæ resecantur: cuius equidem nomine Ethnici accusari non possunt. Vt intelligamus peccatũ eorum, qui sunt excommunicati legitimo

Eccle-

Ecclesiæ ordine, grauiore vinculo ligatũ esse in cœlo pariter atq; in terra, q̃ peccatũ Ethnicorum. Sed mali magnitudinem cõduplicat, dum quis ab Ecclesia rescinditur in nomine & virtute ac potestate Domini nostri Iesu Christi. Quemadmodum enim plurimum interest, humanáne an verò Diuina vi ac potentia è Diaboli tyrannide liberemur: ita plurimum interest etiam, humanáne autoritate an verò in nomine virtute ac potestate Christi Domini ex Ecclesia eijciamur. Nimirum eos qui ad hunc modum excommunicantur, Satanæ ipsi tradi audimus. Qui equidẽ indulgere non solet, illis præsertim, quos sibi ad eum modum traditos habet. Potissimum autem si vllam in eis spem resipiscentiæ videat. Aut si quibus indulget, non alio id proculdubio consilio facit: quàm quòd dũ sibi ab illorũ resipiscẽtia nõ magnoperè metuit, comtemptum eorum sua istiusmodi indulgentia alere obfirmaréq; conatur. Essetq; planè deplorata ac modis omnibus desperata causa omniũ (quod in ipsis est) qui ad eũ modũ ab Ecclesia eijciuntur: si non certis finibus nobis Spiritus sanctus eam Satanæ in excommunica-

 tos potentiam circumscripsisset. Sed in carnis interitum tradi eos Satanæ Paulus docet, qui ad eum modum excõmunicantur. Vt intelligamus meritò quidem eos, qui se per contemptum omnium admonitionum excommunicari patiuntur, Satanæ posse tradi, sine spe veniæ vlla ad æternam cõdemnationem: sed gratuita id Dei erga nos benignitate in Christo fieri, vt in carnis duntaxat interitũ tradãtur. Si quomodo per immissas à Satana (iuxta permissam illi potestatẽ) carnis afflictiones caro ipsa spiritui subijci, atq; ita demum qui sunt resecti, ad resipiscẽtiam & recõciliationem reuocari possint. Interim
Iob. 1. tamen Hiobi exemplo docemur, ad quem modum à Satana tractentur, in quos ille potestatem sibi (quod ad carnem attinet) à Deo traditam habet: quamcunq; id tandem ob causam nõnunq̃ Dominus faciat. Nec leue est, quod de Corinthio illo p Paulum excommunicato legimus. Nempe non multũ abfuisse quĩ absorberetur in suis afflictionibus, posteaq̃ reiectus esset. Et certum est in neminem solere esse mitiorem Satanam in hac vita: q̃ in eos, à quorum resipiscentia sibi nihil metuit.

Sic

Sic vt hoc sanè magis sit exitialis iudicãda eorum excommunicatio, quò mitius à Satana tractari videmus: quos ille sibi iã in suam potestatem, potissimum autem in nomine virtute atq; autoritate Christi Domini traditos habet.

II. Docet Ecclesiastes, non tam equidem crimina ipsa atq; flagitia quantumuis grauia, q̃ contemptum potius rebellem ac præfractum, excommunicationis remedio ab Ecclesia Christi arceri. Nullum enim tam esse atrox facinus ac flagitium, quod Ecclesia ferre non debeat (cũ & ipsa sit oĩ infirmitatis genere circũdata) præter obstinatum, rebellem ac præfractum contemptum admonitionum ex verbo Dei. Hoc enim fermentum ferre nõ potest Christus Dominus in sua Ecclesia: perinde atq; Diabolum ipsum huius fermenti artificem & autorem. Inde verò facilè apparere, quidnam sit sentiendum de Papisticis excommunicationibus: dum per illas nõ equidem contemptum legitimarũ admonitionum ex verbo Dei arceri ab Ecclesia: sed humanarum traditionũ trãsgressiones puniri per tyrannidem Antichristianam videmus.

III. Explicat Ecclesiastes modũ & ordinem instituendæ excommunicationis. Nempe excommunicationẽ nõ esse positam in Ministrorum pariter omnium, nedum in vnius (quamlibet magnus habeatur) arbitrio atq; autoritate: sed in vnanimi totius Ecclesiæ consensu iuxta verbum Dei. Et proinde toti Ecclesiæ indicari oportere causas omnes instituendæ cuiuslibet in fratrem quempiam excõmunicationis: eiusq; publicum assensum requiri, priusq̃ instituatur. Ita Paulus Corinthium illum non aliter Satanæ tradit, q̃ coniuncto spiritu suo cum ipso cœtu Corinthiacæ Ecclesiæ. Vt autem legitimus Ecclesiæ assensus haberi posit: & peccatum ipsum excommunicandi fratris cum suis circumstantijs, & obstinationem ipsius in contemnẽdis omnibus Ecclesiasticis admonitionibus, coram tota Ecclesia exponit. Docétq; esse id debiti officiiq; omnium in Ecclesia, vt si quisq̃ aut in obseruato apud excõmunicãdum fratrẽ admonitionũ ordine ac modo, aut in ipso disciplinæ progressu aliquid requireret, id tempori Ministris ac Senioribus Ecclesiæ indicaret. Alioqui silentium totius Ecclesiæ haben-

dũ esse pro vnanimi consensu ipsius. Inde verò etiam docemur, quid de Papisticis ex communicationibus statuendum sit: quæ sola Pseudoepiscoporũ tyrannide pro ipsorum tribunalibus instituuntur. Et omnium grauissimæ esse cẽsentur, quæ odio veræ religionis in studiosos doctrinæ ac religionis Euangelicæ, Pharisaico supercilio decernuntur. Nimirum de illis docet Christus Dominus. Beati eritis, cum vobis maledixerint propter nomen meum. Et ad illas pertinet Propheticum illud. Maledicã benedictionibus vestris, quibus & iã maledixi. &c. Matth. 5. Malac. 2.

IIII. Exponit Ecclesiastes, excommunicationis vsum non solùm nõ pugnare cum lege charitatis Christianæ: sed grauissimè etiam violari legem charitatis in Ecclesia Christi, si legitimus excommunicationis vsus non obseruetur. Quemadmodum enim infidelis chirurgi est putridum ac noxium toti corpori membrum, in totius corporis perniciem fouere velle: quemadmodum item veneficium est non autem beneficium, fermentum lue aliqua infectum toti cõspersioni immiscere velle. Ita cum nihil sit nocentius obstinato, re-

 belliq; ac præfracto prorſus contemptu ad monitionum ex verbo Dei in Chriſti Ecclesia: grauiſsimè proculdubio peccāt Miniſtri illius (nedum vt illam ament) qui infectum lue hac exitiali membrum ipſius aliquod, in perniciem totius corporis alere inter ſeſe fouereq; pergant. Ac non potius totam admonent Eccleſiam, vt ſibi iuxta Chriſti & Apoſtolorum doctrinam à tam noxio fermento caueat.

V. Exponit fructus legitimæ excommunicationis. Nempe, Primùm Dei nomē per illam honoratur, quatenus ſanè legitimo excōmunicationis vſu teſtamur, nos longe ab illis abeſſe, qui indulgentiæ flagitiorum Dei & ſui Euangelij nomen prætēdūt. Quæ ſanè res facit, vt male nūc paſsim audiat doctrina Euangelij Chriſti, dum illam indulgentiæ noſtræ prætexere conamur. Deinde vſu legitimæ excommunicationis conſeruatur Eccleſia in ſuo officio: diſcit ſollicita eſſe pro ſalute membrorum ſuorum. Docetur q̄ res ſit inuiſa Deo planeq; intolerabilis admonitionum Eccleſiaſticarum contemptus. Coadunatur indies magis ac magis per quotidianas inuicem ex verbo Dei inter ſeſe admo-

admonitiones ac consolationes: atq; assidu is istiusmodi exercitijs in vnanimi semp consensu confirmatur. Postremò remediū etiam adhibetur ijs, qui sunt excommunicandi, legitimo vsu excommunicationis. Negari enim non potest curam haberi eorum, qui sunt excommunicandi ab Ecclesia. Suffunduntur enim pudore, vt per publicam pudefactionem peccati sui magnitudinem agnoscant: in illóq; sibi displiceant ac tandem resipiscant. Resecantur à reliquo toto Ecclesiæ corpore cū luctu publico, vt cum publica rursum gratulatione per reconciliationem recipiantur. Traduntur Satanæ, vt agnita demū sua miseria Dei misericordiam implorēt. Breuiter quemadmodum membra in corpore humano, quæ gangræna occupauit, secantur, vruntur ad hominis reualescentiam: & quò maiore id cura fiat, hoc est maior spes restituēdæ valetudinis. Ita ad propellendam à nobis gangrænam omnium maximè exitialem ac pestiferam (contemptum, inq; obstinatum ac rebellem Ecclesiasticarum omnium admonitionum) institutum habemus à Christo Domino in sua Ecclesia extremum illius remedium, ex-

commu

 excommunicationem.

VI. Ostendit Ecclesiastes, quàm sit noxia Ecclesiæ intermissio disciplinæ, & proinde etiam excommunicationis. Primum ab vna morbida pecude facilè infici totũ gregem, si non illi aliquo remedio tempori occurratur. Deinde prouocari iram Dei aduersus totam Ecclesiam, per disciplinæ negligẽtiam, adeóq; & Diuina punitio ac-
1. Cor. 11. cersitur: quemadmodum Paulus docet. Neq; desunt exempla Diuinæ seueritatis grauissima, aduersus disciplinæ Ecclesiasticæ negligentiam. Nimirum vt non rarò declinamus Diuinam vltionem, dum nos diiudicamus: ita dum nobis ipsi neglecto disciplinæ vsu indulgemus, Dei in nos vindictam prouocamus. Hinc enim & tyrannidis immanitas & sectarum omnium seges. Digni sumus videlicet, qui & sectarũ & tyrãnidis carnificina puniamur, dum paterna iuxta vsum disciplinæ Ecclesiasticæ virga corrigi non sustinemus.

Hæc ita de excommunicatione dicuntur ad totam Ecclesiã. Et impietas eorũ accusatur, qui vsum disciplinæ Ecclesiasticæ aut traducunt: aut in gratiam hominũ

negli-

negligũt seu profanãt. Deinde Ecclesiastes ad exercẽdam ipsam excõmunicationẽ progreditur in hunc modum.

Sedẽt in prospectu totius Ecclesiæ Ministri Seniores ac Diaconi omnes. Quos ad diligenter auscultãdum omnia Ecclesiastes adhortatur: vt de omnibus, quæ ad ipsorum ministerium hac in parte pertinẽt, in conspectu totius Ecclesiæ respondere possent iuxta ipsius interrogationes. Tandem ad Ecclesiam conuersus, illã alloquitur in hunc modum.

Non ignoratis (fratres) admonitũ iam pluries fuisse fratrem nostrũ. N. & priuatim & publicè iuxta vsum disciplinæ Ecclesiasticæ: tam de peccato suo, q̃ etiam de contemptu omnium apud ipsum factarum admonitionum: tam in cœtu Ministrorum ac Seniorum omnium, q̃ hîc etiã semel atq; iterum in publico totius Ecclesiæ cœtu. Ne quid de priuatis aliorũ fratrũ admonitionibus dicamus. Atq; hæc omnia toties facta esse, ne ad lugubrẽ nobis omnibus hanc ipsius excõmunicationem perueniretur. Sed cũ hæc omnia frustra apud eum facta esse cũ

 magno animi nostri dolore videam⁹:
ipséq; nulla adhuc det indicia veræ resipiscentiæ per vllam culpæ suæ legitimam agnitionem ac deprecationem. Vósq; præterea silentio vestro consilium Ministrorum Seniorum ac Diaconorum vestrorum omnium, de exercenda aduersus hanc ipsius obstinationem excommunicatione, approbatis. Cogemur iam tandem (quanq̃ inuiti, nec sine publico luctu nostrûm omniũ) descendere ad eius excommunicationem. Et vt omnibus vobis liquidò constet, nos omnes inuitos ad illam planè compelli: peccatum ipsius, quo aduersus legem Dei fratres suos imprimis, deinde verò vniuersam nostram hanc Ecclesiam offendit, exponemus.

Atq; hîc Ecclesiastes *recenset omnia ordine, quæ excommunicandus ille frater designauit, tã ante q̃ post admonitiones oẽs, & priuatas & publicas. Quoties item & p quos fuerit admonitus, tam priuatim q̃ publicè nomine Ministrorum ac Seniorum omnium, & etiam coram toto Ecclesiæ cœtu. Hæc tamen omnia frustra apud ipsum*

ipsum hactenus acta fuisse.

Tādem verò ad reliquos Ministros Seniores ac Diaconos conuersus Ecclesiastes ab eis coram tota Ecclesia sciscitatur, num ita se habeant omnia, quemadmodū ipse narrasset. Illiq; auscultante tota Ecclesia respondent: Etiam. *Deinde ab iisdē Ministris reliquis ac Senioribus & Diaconis quærit: num quisq̃ ex Ecclesia tota illa hebdomade ad ipsos retulerit, quod meritò obstare posse videretur, quò minus ad fratris denunciati excommunicationē procedatur. Illiq; rursum respondent. Aut nihil ad se relatum esse: aut quod non ita multum ad rem ipsam facere videatur. Quod si futilia quædam ad se relata esse dicant: tum ea omnia per Ecclesiasten ex verbi Diuini autoritate confutantur & refelluntur.*

Postea vertit sese ad Ecclesiā Ecclesiastes: illámq; hortatur, vt vicem fratris sui illius impœnitentis verè & ex animo doleat: quemadmodum membro in corpore male affecto membra reliqua omnia condolere, malóq; ipsius ex animo affici debēt. Et posteaq̃ extremum illi iā remediū suæ impœnitentiæ adhiberi necessariò oportere vi-

 re vident, vt dolorem suum ac luctum pro impœnitente fratre suo publica sua ad Deum precatione in genua procumbentes cōtestētur. Ipse verò Ecclesiastes procumbente in genua tota Ecclesia, ad hunc modum clara & expedita voce precatur.

Precatio pro impœnitente fratre ante eius excommunicationem.

OMNIPOTENS æterne & misericors Pater, qui ꝑ tua gratuita erga nos bona in Christo volūtate & misericordia non vis mortem peccatoris: sed potius vt Spiritus sancti tui afflatu conuertatur & viuat. Quíq; eā esse vim testaris Diuini verbi tui, vt petras etiam ipsas mallei instar potenter comminuat ac contūdat. Te ecce supplices ac coram oculis tuis prostrati ꝑ nomen dilecti filij tui oramus, vt fratris nostri impœnitentis. N. cor atq; animum hactenus lapidis instar obduratum, virtute verbi tui autore Spiritu sancto tuo emollire ad pœniten-

tiam,

tiam, tenebrásq; mentis suæ luce Diui
næ tuæ gratiæ dispellere digneris. Vt
in corde tandem suo sentiat grauiter
se, primùm in te ô Pater indulgentissi
me, deinde verò in tuam quoq; hanc
Ecclesiam peccasse: peccatúmq; hoc su
um apud te & hanc Ecclesiam accuset
ac nobiscum vnà deploret. Ne ipsum
inuiti, sed impœnitentia ipsius com-
pulsi, è mystico tuo corpore cum lu-
ctu nostro excludere cogamur: sed eũ
potius vt viuum filij tui membrum in
hac ipsius Ecclesia cum gaudio & gra
tulatione retineamus. Exaudi nos
ô Pater indulgentissime, per nomen
dilecti filij tui ad te clamátes. Nostrúm
q; hunc fratrem impœnitentem atq;
ad interitum iam propendentem in
viam rursus clementer verbo virtutis
tuæ reuoca: quò nos oẽs, qui propter i
psius obstinationem in cõspectu tuo
lugemus, per eius resipiscentiam exhi
larari, illíq; gratulari, & nomen tuum
adorandum in cœtu hoc nostro cum
gaudio celebrare possimus. Nos qui-
dẽ indigni sumus quos tu audias Pa-
ter sanctissime, qui te alioqui assiduis

 noſtris peccatis irritamus. Sed tu nē velis nos ipſos in nobis intueri. Intuere autē dilectū filiū tuū, quē in caput noſtrū inq; aduocatū pōtificē mediatorē ac propiciatorē noſtrū pro tua miſericordia cōſtituiſti. Hūc ipſū (quæſumus) mortiſq; ſuæ pro nobis meritū, noſtriq; in ſanguine illi⁹ acceptationē miſericorditer intuere: & ne patiaris innocentiſſimum filij tui ſanguinem pro hoc fratre noſtro impœnitente, nobiſq; pariter omnibus fuſum, Satanæ dolis ac tyrannide profanari. Inclina aures tuæ miſericordiæ Pater beneficentiſſime ad populi huius tui preces, nomē ſanctum tuum ſuper fratre hoc impœnitente cum luctu inuocantis: vt tuo beneficio ſanetur potius, q̈ in æternum interitum à corpore tuo abſcindatur. Id verò abs te petimus fiducia capitis ac mediatoris noſtri Chriſti Ieſu, iuxta præſcriptum nobis ab ipſo modum. Pater noſter. &c,

Finita hac precatione obſeruat Eccleſiaſtes, num frater ille impœnitens prodeat ad dandum aliquod indicium ſuæ reſipiſcentiæ. Quod ſi fiat, Eccleſiaſtes illū ad reliquos Miniſtros ac Seniores & Diaco

nos accedere iubet in conspectu totius Ecclesiæ, vt illis mentem atq; institutum suũ exponat. Illiq; eum audiant, & notas veræ in illo pœnitentiæ obseruent. Quas si viderint, rẽ mox Ecclesiastæ in suggesto stãti indicant, vt excommunicatio differatur. Ecclesiastésq; id totũ Ecclesiæ ipsi exponit: illámq; ad gratiarum actionem pro fratris impœnitentis resipiscentia adhortatur. Publica autem fratris illius pœnitentia in aliud tempus differtur: vt quod iam statuisset, animo bene deliberato réq; tota bene excussa faciat, ad maiorem Ecclesiæ ædificationem. Præterq̃ si ita manifesta det signa veræ resipiscẽtiæ, vt omnẽ omnino tollant de illa dubitationem. Tum enim publica eius auditur pœnitẽtia à tota Ecclesia, loco institutæ excommunicationis. Illéq; culpã omnem publicè agnoscit ac deprecatur apud totam Ecclesiam, & peccati & cõtẽptus pariter tã diuturni omnium apud se factarum admonitionum, pro eo ac per Ecclesiasten omnia narrata fuerunt. Omniáq; tum demum ad eum modum fiunt, ad quem modum de publica lapsorum pœnitentia in superioribus exposita habentur. Facto initio ab ea admoniti

 one, quæ ad lapsum ac pœnitentem fratrē habetur post eius confeßionem.

Si autē frater ille impœnitēs neq; prodit ipse, neq; per alios vllam dat resipiscentiæ significationem: tum Ecclesiastes paucis obstinationem fratris illius impœnitentis apud Ecclesiam deplorat. Et productis aliquot scripturæ locis ostendet, quanta Diuinæ sit vltionis contra obstinatum istiusmodi contemptū seueritas. Horrendum esse incidere in manus Dei viuentis. Ac multò miserrimum esse, non sentire iram Dei in nostris cordibus aduersus peccatū: & proinde illum moneri adhuc semel atq; iterum per nomen Christi Domini pro peccatis nostris mortui, vt culpam peccati cōtemptúsq; sui adhuc agnoscat, seq; Ecclesiæ reconciliet, & sanguinem Christi Domini in se, quo ablutus est, ne conculcare pergat.

Quòd si hisce adhuc aut similibus admonitionibus frater impœnitens ille lucri fit atq; resipiscentiam pollicetur: agēdum cum illo erit, vt iam suprà dictum est. Sin minus, sed animo nihilominus adhuc obstinato perstat in contemptu omnium admonitionum: tum Ecclesiastes vertit ad

Ecclesiam suam orationem ad hunc modum.

Viri fratres. Posteaq̃ impœnitẽtem fratrem nostrum. N. contra Dominũ & hanc ipsius Ecclesiam tot modis peccasse (vt audistis) neq; ad resipiscẽtiam vllo modo induci posse videtis. Constátq; illum verbi Diuini testimonio à regno cœlorum beatáq; Christi Domini societate excidisse. Et nobis sanè (quanq̃ inuitis) faciendum est cũ publico luctu nostro omnium, quod iuxta Christi Domini præceptum, & Apostolicam obseruationẽ nostri debiti officiiq esse scimus. Nẽpe vt quos ad Christi Domini nostri societatem non pertinere verbi sui testimonio docemur: eos ad nostram etiam in ipso societatem non pertinere, per institutam ab ipso excommunicationem, cõtestemur & declaremus. Vt autem nõ nostro ipsorum id dũtaxat, sed in Christi ipsius Domini nomine vnà cũ virtute & potestate ipsius faciamus: eundem ipsum Christum Dominum nostrum, cui se omne alioqui genu flectere debet, in genua & ipsi nostra

 procumbentes inuocemus ad hunc modum.

Inuocatio nominis Christi Domini ad excommunicandum fratrem impœnitentem vnà cum ipsa excommunicatione.

O DOMINE Iesu Christe vnice atq; æterne Rex tuæ Ecclesiæ, qui oris tui Diuini verbo præcepisti, vt qui de peccato suo admoniti Ecclesiasticas nihilominus admonitiones omnes abs te institutas contemnerent, è communione tuæ Ecclesiæ eijciantur, atq; vno & eodem loco cū Ethnicis hominibus habeantur. Huic igitur tuæ obtemperantes institutioni, per Apostolos tuos nobis etiam commendatæ, adsumus ecce in tuo nomine cōgregati, vt fratrem nostrum. N. in peccato ipsius & contēptu tuæ huius Ecclesiæ obstinatum atq; impœnitentē, cum virtute & potestate tua è cœtus

nostri corpore excludamus: ad nominis tui sacrosancti gloriam, ad Ecclesiæ item huius nostræ conseruationē atq; ædificationem: & ad remediū extremum pertinaciæ atq; obstinationis prædicti impœnitētis fratris nostri. Et quoniam tu ipse te nobis in tuo nomine congregatis semper quidem, sed potissimū in ministerio Ecclesiæ tuæ versantibus adfuturum esse, ac Spiritu tuo etiam gubernaturum promisisti. Te supplices inuocamus, ut nobis virtute tua Diuina adesse, nostrúmq; hoc ministerium in excludendo impœnitente hoc fratre nostro à cœtu nostro, Diuini Spiritus tui virtute gubernare atq; efficax reddere digneris. Tuísq; iā verbis confisi, & tui adorandi Spirit⁹ virtute instructi Domine Rex Doctor & Pontifex noster æterne, impænitētem hunc fratrem nostrum. N. omniúmq; hactenus Ecclesiasticarū admonitionum obstinatum cōtemptorem, in tuo nomine tuáq; potestate & autoritate (veluti noxium corpori nostro membrum) in tuæ Maiestatis Diuinæ Ecclesiæq; huius tuæ totius conspe-

 ctu publicè à cœtu deinceps noſtro, ſalutaríq; eius ſocietate (ipſius interim vicem miſerantes) excludimus ac reſecamus. Eius peccatũ pro functione noſtri miniſterij ligamus: ligatúmq; eſſe in cœlo pariter ac in terra iuxta doctrinam verbi tui pronunciamus. Et pijs vbiq; omnibus pro eiecto foras prorſúsq; iã Ethnico homine ac publicano habendum eſſe cenſemus. Atq; Satanæ illum iam (Paulum Apoſtolum tuum ſequuti) ingemiſcentes tradim⁹ in carnis ſuæ interitum: ſi quo modo illi adhuc mortuus per afflictiones à Satana infligendas, ſpiritu interim ſuo ad extremum ex tuo beneficio reuiuiſcere ac ſeruari poſſit. Veniſti enim ſeruare quod perierat: & vt ceſſare facias illius in nobis tyrannidem, qui propter noſtrum peccatum mortis in nos imperium obtinebat. Qui cum Deo Patre tuo et ſãcto Spiritu viuis ac regnas Deus trinus & vnus in ſæcula. Amen.

Matth. 18. Luc. 19. Heb. 2.

Abſoluta porrò ad hunc modum ipſa excommunicationis declaratione, monet Eccleſiam Miniſter, ad quem modũ quſq;

in Ecclesia erga excommunicatum illum affectus esse, quatenúsue cum eo consuetudinem habere debeat: tantisper dum non resipiscit.

I. Docet habendum esse illum pro Ethnico & publicano, quemadmodū Christus docet: cuius videlicet peccata ligata sint ministerij Ecclesiastici testimonio in cœlo & in terra: donec se reconciliet Ecclesiæ per publicam pœnitentiam iuxta verbum Dei. Et proinde ad precum Ecclesiasticarum Sacramentorúmq; communionē haudquaq̄ admittendum esse. In publicis tamen concionibus ferendum esse tantisper, dum doctrina Euangelij traditur: si quo modo illa audita ad resipiscentiam Spiritu sancto autore permoueri possit.

II. Cùm hoc familiare ferè excōmunicatis hominibus esse videamus, vt si quos poßint, sua consuetudine in sui mali societatem pertrahant: & ideo potißimū è cœtu Ecclesiastico eijciūtur, ne alios sua impietate inficiāt. Esse etiam id debiti officiíq; omnium in Ecclesia, vt familiarem omnem cum excommunicato consuetudinem modis omnibus vitent. Corrumpunt nanq; bonos mores praua colloquia. A ciui- 2. Thes. 3. 1. Cor. 5. 1. Cor. 15.

 libus tamen contractibus ac negotijs arcē dus ita nō est, vt cum illo ea nō liceat more politico exercere.

III. Qui tamen solidius in fide instructi intelligunt se fructum aliquem apud excommunicatos colloquijs suis ex verbo Dei posse facere, captare omnes occasiones debent illorum admonendorum, & in viam rursus reducendorum, tantisper dum spem aliquam resipiscentiæ superesse vident. Si quo modo fiat per gratiam Dei, vt ad ouile Christi rursus reuocari possint.

IIII. Vt nemo in Ecclesia iniquis præiudicijs excommunicatos grauet, rideat, despiciat, aut traducat: sed vicem illorum ex animo potius doleat. Cogiténtq; in Ecclesia omnes sibi idem euenire etiā posse: vt qui æquè sub peccatum sint conclusi (quod in ipsis est) atq; illi: nisi Diuina gratia seruarentur. Fieriq; posse, vt & ipsi excindātur: & qui iam eiecti sunt rursum inserantur. Quare vt se ipsum quisq; in Ecclesia obseruet, dum excommunicatum aliquem intuetur. Et id pariter oēs dent operam, vt ab ijs peccatis & contemptu admonitionum sibi diligentissimè caueant

Rom. 11.

neant: propter quem alios excommunicatos vident. Hypocritarum esse hoc, nō autem Christianorum, vt iisdem malis obnoxij adeóq; & grauioribus nonnunq̃ (etiāsi non vsq; adeò sint conspicua) præ alijs tamen sibi magis placeant, sanctioresq; alijs haberi velint: & alios præ se despiciant ac traducant. Nihilo magis autem ferendam esse in Ecclesia superciliosam talium hypocrisim, si certis documentis conuinci possit, q̃ alia quæuis flagitia. Et quē admodum palàm flagitiosos ferendos nobis non esse docemur: ita & à fermēto Pharisaico quod est hypocrisis, modis omnibus nobis cauendum esse audimus. Neq; enim dubium est excommunicatos iri hypocritas omnes, nisi tempori resipiscant: producta in lucem coram vniuersi orbis theatro in die Domini hypocrisi ipsorum, sublata demum omni spe veniæ ac remissionis peccatorum. Quā alioqui in vita hac ipsis etiā excōmunicatis ademptam non esse scimus. Math. 16. Mat. 8.

V. Monetur Ecclesia, vt quò magis excommunicatos propter ipsorum obstinationem de vita ac salute æterna periclitari videt, hoc diligentius quisq; pro illis domi suæ oret: si quo modo è laqueis Di-

aboli

 aboli liberari queant.

Postremò hortatur populum Ecclesiastes, vt quemadmodum Diuinæ seueritatis imaginem in eiectione excommunicatorum intuētur: ita se omnes etiam humi
1.Pet.5. *lient sub potēti manu Dei. Atq; in genua procumbentes precentur, vt eos Dominus ab istiusmodi obstinatione in peccato & contemptu Ecclesiæ seruare: excommunicatum verò illum ab ea sua impietate reuocare dignetur: ad hunc modum.*

Precatio post latam excommunicationem.

OMNIPOTENS cœlestis Pater, qui in tua manu habes corda omniũ ad salutem ipsorũ. Supplices te oramus propter filium tuum Christũ Iesum, vt cor pertinax excommunicati huius. N. verbi tui Diuini virtute pcellere, Diuiniq; Spiritus tui afflatu flectere digneris. Vt iudicij tui seueritatem aduersus peccatum suum in corde suo sentiat, culpam in illo suam agnoscat, illam apud te accuset, in illa si

bi verè & ex animo displiceat, & eius condonationem apud te primùm per nomen dilecti tui filij: deinde verò apud tuam hanc, quam offendit, Ecclesiã supplex precetur ac imploret. Atq; ita demum ad te conuersus, inq́; tuam rursus gratiam receptus è Satanæ potestate, qua nunc cõstrictus detinetur, liberari: nobísq; per suam resipiscentiam maius adferre gaudium possit, q̃ nos nunc per peccati contemtúsq; sui obstinationem in hac excommunicatione contristauit. Et sit præterea exemplo nobis omnibus sua resipiscentia: ne & nos pudeat nostrorum quoq; peccatorum culpam agnoscere tam priuatim q̃ publicè (si quando id res postulet) illámq; deprecari. Ne auferas prorsus Spiritum sanctum tuum Pater misericordissime à resecto iã hoc corporis nostri membro, etiamsi Satanæ sit traditum in carnis interitũ. Nobis autem natura perinde nostra ad omne etiam malum propendentibus gratia tua ita assiste, vt veteris Adæ ingenium indies magis ac magis in nobis comprimere, atq; in nouum ho-

 minem (qui ſecundum Deum in ſan-
Ephe. 5. ctitate veritatis & iuſtitia ſua ſemper incremẽta habet) renouari poſſimus. Et ſi quando nos dolis Satanæ circumuentos in quodcunq; flagitium labi contingat (ſumus enim omnes quòd in nobis eſt peccati mancipia) ne nos in peccato noſtro obdureſcere quoquo modo, atq; ita in illo demum etiam perire ſinas. Sed aliquos ſemp excites, qui nos per verbi tui Diuini admonitionem in officio noſtro contineant, letalémq; in peccatis noſtris ſecuritatem, ac veluti ſoporem quendã à nobis arceant. Vt nobis Chriſtus Dominus in noſtris peccatis non obueletur ad noſtri cõdemnationem: ſed potius in noſtris cordibus ad noſtri correctionem illuceſcat. Da vt ſalutares omnium admonitiones non modò non contemnamus, illiſue offendamur vllo modo: ſed eas expetamus, amemus ex animo, libentérq; actis etiam gratijs audiamus ſemper atq; amplectamur. Ita fiet enim, vt in vijs tuis pro noſtra infirmitate ambulantes, filiíq; tui doctrinæ cõfiſi, tanq̃ viua cor-

poris

poris ipsius mēbra ac viui in ipso palmites, vberes in omnibus pietatis officijs fructus proferamus, ad gloriam Maiestatis tuæ Diuinæ. In qua cū eodē ipso tuo filio & sancto pariter Spiritu viuis ac regnas vnus atq; æternus Deus laudandus in sæcula. Amen.

Absoluta hac precatione canitur Psalmus lingua vulgari à tota Ecclesia. 101. vel aliquis alius huic argumento accommodus. Quo finito dimittitur Ecclesia solito more cum pace, benedictione & pauperum commendatione.

Appendix.

Qui in Germanorū Ecclesia ad hūc modum excommunicatur in antemerediana (vt dictum est) concione, idem eodem ipso die etiam in Gallica rursus Ecclesia excōmunicatus esse declatur in pomeridiana concione: vt & illic pro Ethinco ac publicano habeatur. Ac vicissim qui in Gallica Ecclesia ad eundem ipsum modum excommunicantur in antemeridiana concione, ijdem rursus in Germanorum quoq; Ecclesia eodem ipso die excommunicati esse declaran-

 claranturːad contestandum vnanimem vtriusq; Ecclesiæ illius consensum. Quam sanè in omnibus vbilibet Christi Ecclesijs vnanimiter retineri oporteret.

Ritus recipiendi rursus in Ecclesiam excōmunicatos post data manifesta signa veræ resipiscentiæ.

D*ICTVM est in superioribus excōmunicationem à Domino institutam esse, non in exitium interitúmue eorum, qui excommunicātur: sed in salutem potius ac remedium obstinationis ipsorum in peccato. Vt publico exclusionis suæ pudore suffusi, ac iudicij Diuini aduersus peccatum seueritate commoti tandem tandem à peccati veluti veterno quodam expergefiant ac resipiscant. Qui igitur excommunicati reconciliari rursum cum Ecclesia postulant per pœnitentiam, æditis manifestis signis atq; indicijs illius: hi in nostra Ecclesia ad hunc modum in gratiam rursum à toto Ecclesiæ cœtu recipiuntur.*

Duo sunt, quæ in excommunicatorum cum Ecclesia reconciliatione potissimum obseruanda esse putauimus. Alterũ, quidnam sit agendum cum excommunicatis, priusq̃ ad publicam in totius Ecclesiæ cœtu pœnitentiam ac reconciliationem admittãtur: vt fucus oĩs hypocriseos (quoad eius fieri potest) ab Ecclesia per Ministrorum ipsius sedulitatem ac diligentiam arceatur. Alterum, quo ritu aut modo peragi debeat publica istiusmodi pœnitẽtia ac reconciliatio ipsorum.

Quidnam fiat per Ministros ac Seniores Ecclesiæ cum excommunicato, posteaq̃ resipiscentiæ spem fecit anteq̃ ad publicam pœnitentiam admittatur.

POSTEA q̃ qui excommunicatus est aliquam siue per se siue per alios resipiscentiæ suæ significationem Ministris ac Senioribus Ecclesiæ dedit, hoc est præcipuũ ipsorum consilium: vt notas veræ resipi-

 scentiæ

 scentiæ in excommunicato illo summa cura ac diligentia obseruent: in hócq; potissimum incumbant, vt illum ad veram resipiscentiam modis planè omnibus reducãt. De notis autem veræ resipiscẽtiæ habetur in superioribus, vbi de publica nõdum excommunicatorum pœnitentia tractatur. pag. 305. Seniores autem Ecclesiæ in hoc potissimum studium ac sollicitudinem suam erga excommunicatũ declarant: quòd eum aliqui illorum subinde conueniunt. Nonnunq̃ singillatim aliqui, nonnunq̃ verò bini aut terni, pro eo ac res postulare videtur. Eúmq; consolantur, officiiq; sui admonent: & productis ex verbo Dei testimonijs in proposito suo resipiscendi confirmant. Atq; hortantur ad peccati sui displicentiam & accusationem corã oculis Dei cum veniæ imploratione. Subornant præterea alios ex Ecclesia, quos ei familiares & gratos præ alijs esse norunt: qui hoc ipsum etiam sedulò apud illum agant, donec eò perducatur, vt ipsemet cupiat ad cœtum Seniorum admitti. Cúmq; illis ipsemet agat de facienda cum Ecclesia publica reconciliatione, per publicam pœnitentiam & culpæ deprecationem. Quod si fiat

fiat, constituitur certus dies per Ministros & Seniores, quo excommunicatus ille ad cœtum ipsorum vocatur.

Admisso autem excommunicato (vt dictum est) ad Ministrorum & Seniorum cœtum, obseruatísq; diligenter notis veræ in illo resipiscentiæ, si Ministri ac Seniores in illis aliquid requirant, id amanter excommunicato exponunt: & tum hortantur ex verbo Dei, vt quod in ipsius resipiscentia adhuc requiritur, id ne grauetur corrigere ad gloriam Diuini nominis suámq; ipsius salutem, & Ecclesiæ ædificatiõnem. Et alius illi rursum dies constituitur, vt denuo ad cœtum Seniorum veniat (siquidem ei protinus non omnia persuaderi possint) donec omnis suspicio hypocriseos per suprascriptas iam aliâs veræ resipiscentiæ notas animis Ministrorum ac Seniorum omnium eximatur. Si verò in primo statim cum Ministris ac Senioribus colloquio excommunicatus eiusmodi signa dederit suæ resipiscentiæ, vt nihil in illa per omnes Ministros ac Seniores omnino requiratur: tum mox illius institutum laudatur à Ministris & Senioribus omnibus: adduntúrq; illi peculiares è scri-

 pturis petitæ consolationes & adhortatio nes. Diésq; demũ aliquis Dominicus cõsti tuitur publicæ ipsius pœnitentiæ, & cum Ecclesia reconciliationi. Qui interim toti etiam Ecclesiæ octo anteà diebus publicè denunciatur: vt quisq; in Ecclesia (peccatorum etiam suorum memor) se se componat ad precationem pro suis & etiam excommunicati illius peccatis: & ad recipiendum rursus in gratiam ac societatem Ecclesiasticam pœnitentem illum cum omni alacritate & gratulatione, quem cũ luctu publico è cœtus sui fraternitate oẽs vnanimiter propter eius obstinationem eiecißent. Publicúmq; gaudium suum omnes super reperta, quæ perierat, ouicula vnanimiter contestentur.

Quæ ipso die publicæ excommunicatorum pœnitentiæ, & reconciliationis cũ Ecclesia, fiant.

NON constituitur dies vllus ad publicam excommunicatorum pœnitentiã & reconciliationem, nisi dies Dominicus, & qui-

& quidem in maximè celebri Ecclesiæ cœtu. Nempe in fine solennioris antemeridianæ concionis. Quo die verò peragi debet, contrahitur nonnihil ordinaria concio: vt sit locus admonitionibus de pœnitētia publica & reconciliatione excommunicati cùm ad Ecclesiam, tum etiam ad ipsum excommunicatum. Finita igitur ordinaria concione Ecclesiastes orditur admonitionem ad Ecclesiam de pœnitentia & reconciliatione excommunicati: déq; officio hac in parte Ecclesiæ totius: ad hunc aut similem modum.

Argumentum admonitionis ad Ecclesiam de excommunicatorum pœnitentia & reconciliatione.

D*VO præcipua capita tractantur (vt diximus) in ea admonitione. Alterum, de excommunicati ac proinde omniū etiam peccatorum pœnitentia ac reconciliatione cum ijs, quos offenderunt. Alterum verò de Ecclesiæ totius hac in parte*

Primum caput bimembre rursum esse. Excommunicatos perinde atq; alios peccatores oẽs gratuita bonitatis ac misericordiæ Diuinæ consideratione inuitari meritò debere ad pœnitentiã, & reconciliationem omnium, quos vllo modo offenderũt. Et reconciliationem excommunicatorum fieri non posse, nisi per publicam corã Ecclesiæ totius cœtu pœnitentiam: vt in illius societatem rursus cũ publico eius gaudio ac gratulatione recipiantur.

Ad probandum igitur primum huius capitis membrum inducuntur testimonia ex scripturis, quibus hæc suo ordine probantur.

I. Nos omnes sine vlla cuiusq̃ exceptione esse peccatores. Conclusos planè sub peccati & mortis seruitutem (quod in nobis est) & proinde nihil mirum esse, si in tanta nostra corruptela in grauissima quæuis etiam flagitia prolabamur. Quin potius nostrum esse, vt nos (quantum in nobis est) vno planè eodémq; loco oẽs cum flagitiosissimis quibusq; ac deploratissimis hominibus statuamus. Tãtum abest, vt excommunicatum illũ post data resipi

scentiæ suæ signa præ nobis quoquo modo aut contemnamus aut indicemus. In eam sententiam proferuntur loca, quæ nos oēs ex æquo sub peccatum cōclusos esse docēt. Rom.3.11. Gal.3. & quæ similia multa in scripturis habentur.

II. Eße nos quidē omnes sub peccatum ac mortem in nobis ipsis (vt dictū est) conclusos: sed nobis ideo de salute nostra ac vita æterna non esse desperandum vllo modo. Neq; enim nos ideo ita eße conclusos, vt in peccatis nostris pereamus: sed vt in subleuanda nostra istiusmodi seruitute ac miseria peccati & mortis, opulentia bonitatis ac misericordiæ Dei elucescere ac celebrari in Dei Ecclesia poßit. Deum enim conclusiße nos omnes sub peccatum, non vt nos ita demum perdat: sed vt omnium rursus misereatur. Rom.11. Nolo mortem peccatoris. Ezech.18. & eius generis plura.

III. Deū ita nostri in nostris peccatis misereri, vt neminē oīno (quod in se est) à sua misericordia excludat: sed oībus planè illā in Christo deferat (quatenus sanè ille vniuerso mortaliū in terris generi per suā se incarnationem adiunxit: ac totius mun

 di peccatum innocentissima morte sua expiauit. Quò minus autem omnes homines seruentur, id equidem non fieri vlla Dei vel culpa, vel negligentia: sed nostræ ipsorum impietatis obduratione atq; impœnitenti obstinatione. Deum sanè esse, qui solem suū super omnes (sine vlla cuiusq; exceptione) oriri faciat: vt æquè omnibus luceat. Qui item super omnes sine discrimine pluat, & qui salutare verbi sui Diuini semen, super terram omnis generis spargat. Neq; culpa illius fieri, vt sparsum hoc vbiq; vitæ æternæ semen alibi præfocetur alibi item conculcetur, alibi verò arescat. Nimirum, Deum, placatum esse iam vniuersæ nostræ carni & nostro sanguini, in filij sui incarnatione. Et Christum itē Dominum pro omnibus mortuum esse: quatenus omnes in Adæ primi parentis nostri transgreßione ad vitam æternam mortui sumus. Vt quemadmodum vnius hominis transgreßio vniuerso hominum generi exitialis fuit: ita vnius etiam hominis iustitia (in carne præsertim nostra præstita) vniuerso rursum humano generi (quod in ipso quidem est) salutaris esset. Et quemadmodum vnius hominis morte, omnes

Matth.5.

Math.13.
Luc.8.

1.Cor.15.

Rom.5.

omnes sine vlla exceptione mortui sumus: ita vnius etiam hominis resurrectione, omnes rursum (quantum in ipso est) ad vitam excitemur. Modò ne tantū hoc beneficium nostra ingratitudine à nobis ipsi propellamus: partamq; nobis in Christo ad vitam æternam resurrectionem, nostra ipsi impietate (dum hîc viuimus) nobis vertamus in æternam cōdemnationem. Ad quem modum & lex Dei ad vitā data, ad mortem nobis demum cesßit per carnis nostræ corruptelam seu infirmitatem. Rom. 7.

IIII. Deum pro ineffabili hoc suo erga nos in Christo Domino beneficio, nihil aliud à nobis requirere, q̈ vt erga ipsū vicißim ingrati ne simus. Neq; tamen cā à nobis exigit gratitudinem, quam ipsa alioqui tāti beneficij, suæue item Maiestatis magnitudo meritò postularet: cuiq; nos haudquaq̈ pares eße oīo nouit. Vt si quid in nobis hac in parte desideretur, nos iam propterea condemnare velit. Sed debitum hoc nostræ erga se gratitudinis à nobis vult agnosci, etiamsi illi pares esse haudquaq̈ poßimus. Vt qualicunq; illius significatione (pro nostra infirmitate) obstinatum nobis illum ac rebellem ipsius contē-

ptum

 ptum improbari prorsus, nósq; ab eo fidei nostræ testimonio alienos planè esse testemur: & gratuitã oĩs nostræ infirmitatis cõdonationem soli ipsius benignitati ac misericordiæ acceptam feramus. Condonat enim nobis gratuitò propter Christum omnes omnino nostras infirmitates: quas alioqui filij sui sanguine iã expiatas eiúsq; contectas iustitia, non amplius in suo iudicio intueri dignatur: modò ne in illis nobis placeamus, eisq; nimium alioqui securi indulgeamus, atq; illas ita demum etiã in oculis Dei extenuare & excusare conemur. Neq; enim pro infirmis haberi possũt, qui in ipso morbo malum interim suum adeò non agnoscunt, vt in illo sibi etiã placeant: nedum vt eius remedia expetant, aut de sua reualescentia cogitent quoquo modo.

V. Deum in condonandis propter Christum omnibus nostris infirmitatibus non intueri externam peccatorum nostrorum faciẽ: vt pro infirmitatis nostræ magnitudine ac veluti gradibus illius quibusdam alios præ alijs, aut facilius, aut ægrius in gratiam recipiat. Cor enim intuetur ipse (fontem videlicet peccati) non fa-

ciem

ciem. Vt quantumuis graue ac capitale flagitium in oculis hominum patremus, illud nobis gratuitò nihilominus condonet, si à nostra infirmitate profectum esse videat: quam nos interim cum opis suæ Diuinæ imploratione accusemus. Contrà verò leuem quamlibet humano iudicio trāsgreßionem, æterna planè reprobatione cō demnationéq; puniat, si destinato rebelliq; verbi sui Diuini, lucísq; in Christo delatæ cōtēptu designetur. Id quod facilè alioqui in Saulis & Dauidis regum exemplis obseruari potest. Tametsi in sua Ecclesia aliud longè de peccatis nostris iudiciū extare velit: propter illius sustentationē & ædificationem, Nempe vt quæ plus secum adferunt offendiculi, plúsue alioqui damni dant Ecclesiæ, eò etiā grauiora magisq; capitalia esse censeantur: operosioréq; reconciliatione condonētur. Sic grauius multò videri potuit Ecclesiæ iudicio Dauidis q̃ Saulis peccatum: donec Dominus ipse magnitudinem peccati Saulis, tā Prophetico testimonio, q̃ pœnæ etiā subsequutione patefecißet. Reprobasti (inquit Propheta) verbum Domini: et Dominus te reprobauit. &c. Quibus sanè verbis, saul,

non

non tam infirmitate, q̃ contemptu ac rebel
lione erga Deum potius peccasse declara-
tur. Præsertim cum eius transgreßio Ma
gicæ impietati & idololatriæ comparetur.
1. Sam. 16. Pœna porrò peccati sui in eo patefacta est
quòd eum deseruerit Spiritus Dei, ac Sa-
tan mox inuaserit, quódq; desperatione ad
extremum adactus semetipsum occiderit.
Hac tali, & testimonij Prophetici & pœ-
næ exitialis reuelatione, facilè iam Daui-
dis peccatū à Saulis peccato discernimus.
Tametsi alias quoq; notas quasdam & in-
firmitatis nostræ & etiam cōtemptus ipsi
us in scripturis nobis proditas habemus,
quibus ab inuicem discerni iuxta scriptu-
ras poßint. Nimirum infirmitatis est non
posse, quod velis. Displicere item sibi in
ea corruptela, illámq; coram oculis Dei ac
cusare: non autem extenuare quoquo mo-
do, ne dicam excusare. Præterea in ipsa no
stri displicentia, remedium mali nostri ex
petere: illúdq; oblatum non reijcere, sed de
eo sibi potius gratulari. Postremò autorē
ac ministrum illius exosculari atq; amare,
seséq; illi permittere. Hæ sunt (inq̃) notæ in
firmitatis nostræ, in scripturis nobis pro-
ditæ. Quas dum in corde nostro (conscien-

tiæ nostræ testimonio) sentimus, certi esse possumus de nostra infirmitate, eiúsq; condonatione propter Christum: quatumuis grauibus (iuxta humanum iudicium) flagitijs obnoxij simus. Sic Paulus conqueritur, se non posse id sequi, quod vult bonũ, & facere id quod non vult malum: adactũ videlicet per membrorum legem, quã in corpore suo agnoscit. Displicet sibi item in morbo hoc: illúmq; nõ accusat modò, sed etiam grauissimè deplorat, dum ait. Infælix ego: corpúsq; suum mortis corpus appellat. Interim verò non auersatur, sed expetit toto pectore mali huius remedium: dum ait. Quis me liberabit? Amplectitur oblatum, dum ait: gratias ago Deo per Iesum Christum. Nec diffidit oblato in Christo remedio, dum se lege saltem mẽtis suæ legi Dei seruire sentit (quam bonam alioqui & sanctam esse agnoscit) etiamsi lege mẽbrorũ ita se oppressum esse videat, vt peccato (velit nolit) seruire inuitus cogatur. Gratulatur præterea, nõ sibi tantum, sed sui similibus omnibus, de oblato gratuitò tanto beneficio: dum nullam amplius condemnationem reliquam esse docet ijs, qui Christo Domino insiti essent. Postremò

Rom. 7.

Rom. 8.

 mò amorem suum ac debitum erga remedij huius autorem contestatur, dũ ait: Propter te morti tradimur tota die, &c. Et, quis nos separabit à dilectione Dei? Hanc ecce infirmitatis nostræ imaginẽ sub Pauli exemplo nobis propositam habemus. Cũ quo etsi paria facere omnes non poßimus: eodem tamẽ loco cum Paulo (propter Christum) habendi sumus: si modò similem affectum in corde nostro esse conscientiæ intra nos nostræ testimonio sentiamus. Nẽpe vt illi hac in parte similes esse cupiamus, etiamsi nos longißimè ab ipso adhuc abesse videamus. Contrà verò contemptorum est, non velle id quod poßis: nedũ vt non poßis, imq; eiusmodi instituto nullam interim peccati culpã agnoscere. Quin potius in illo blandiri sibi ac placere, & aliorum lapsus exaggerare, ad sui peccati extenuationem atq; excusationem. Auersari omnia peccati remedia, adeóq; & irritari illis, & ad ea obdurescere. Stultam videri, nudam ac simplicem verbi Diuini obedientiam: prorsusq; indignam, cui rationis nostræ consilia cedere debeant vllo modo. Odisse, non tam nos ipsos in nostro peccato, q̃ Deum potius ipsum in legis & iudicij

dicij

dicij sui seueritate. Atq; ita demum contē
pta omnia peccati remedia iusto Dei iudi
cio opprimi, vt ad extremum peccati sui
vim simul cum desperatione sentiant, in
quo sibi initiò blandiebātur & placebāt.
Sic Saul rex obedire noluit, cum posset,
mandato Dei de excindendo vsq; ad inter
necionem vniuerso prorsus Amalec, sine
vlla cuiusq; exceptione. Adeòq; sibi in trās
greßione sua illa placuit: vt eius nomine
laudem etiam à Propheta coram vniuer-
so suo populo expectaret. Nedum vt in il-
la culpam peccati vllam quoquo modo sen
tiret. Impleui (inquit) verbum Domini.
Stultam item nudā ac simplicem mandati
Diuini obedientiam, neq; vllo modo con-
ferendam cum rationis suæ consilio, de ser
uando in triūphū suū rege Agag, adseruā-
dísq; in cultum Dei pinguißimis quibúsq;
Amalec. Non tā quòd illi cordi alioqui es
set Dei gloria: q̄ quòd honorē apud popu-
lū, ex triumphi oblationisq; suæ illius splē
dore atq; apparatu venaretur. Facilè enim
apparet non tā illi curæ fuisse, vt Deū si-
bi propitiū haberet, cū à Propheta peccati
iam sui conuictus esset: q̄ potius, vt in po-
puli conspectu publicè à Propheta honora

tur

retur. Offensum autem adeòq; & irritatũ fuiße, oblato per Prophetam peccati sui remedio (nempe admonitione ex verbo Dei) palàm est ex eo, quòd Prophetæ aduersatus dixerit. Imò (inquit) obediui verbo
1 Sam. 15. Domini. Vt innueret se eum non esse, qui à Propheta ad hunc modum reprehendi aut mereretur, aut etiã vellet. Oppressum verò ad extremum iusto Dei iudicio testatur vox illa: Peccaui. Qua tandem tandem peccati sui dißimulati magnitudinẽ vnà cum desperatione agnouisse videtur. Enimuerò de placanda Dei ira aduersus suum peccatum, ne verbo quidem meminit: sed tantummodò Prophetam rogat, vt peccatum ipsius sufferat: ipsumq; apud populum publicè in suo illo, quod instituerat, sacrificio honoret. Magis videlicet sollicitus de populi sui, q̃ de Dei ipsius gratia ac fauore: à quo se iam reprobatum esse audiebat. Odium porrò planè implacabile aduersus Deum ipsum, & eius (in Dauidis vocatione) ordinationẽ facilè relucet, in ipsius aduersus Dauidẽ conatibus, à quibus nullis omnino neq; admonitionibus, neq; itẽ Dauidis ipsius officijs abduci quoquo modo potuit. Sic vt non tam Dauidẽ
sanè

sanè Diuinæ ordinationis organum, q̃ po-
tius Deum ipsum in Dauide persequi re-
belli obstinatóq; animo, adeóq; & oppri-
mere voluisse videatur. Hanc equidem
voluntarij obstinatiq; contemptus imagi
nem in vnico hoc Saulis exemplo adum-
bratã ita habemus, vt etiamsi alia nunc o
mittamus, diuersas sanè cõtemptus ipsius
notas, à nostræ infirmitatis iã suprascri-
pta imagine conspicere in illo facilè possi-
mus. Iam quemadmodum non est par
nostra omnium infirmitas: sed interim
est eiusmodi, vt per illam omnes in eum i-
psum contemptum (quod in nobis est) toti
propendeamus, si non ab eo singulari pla-
nè Dei gratia seruaremur. Ita & contem
ptus hic, quanq̃ maximè inuisus Deo, suos
tamen etiam gradus habet, qui nobis ma-
gis ac magis omnem veniæ spem præclu-
dunt: nósq; magis ac magis præcipites a-
gunt ad æternum interitum seu condem-
nationem. Primus illius gradus est, place
re sibi in peccato per eius excusationem: ac
proinde nullam illius reprehensionem ex
verbo Dei velle admittere. Secundus gra
dus est securitas quædam in peccato post
contemptas illius omnes ex verbo Dei ad

 monitiones : quæ tandem tandem euadit
Ephes.4. in ἀναλγησίαν peccati ipsius, quẽadmodũ
Paulus docet. Hoc est, vt in peccato nostro
dolere planè desinamus: donec aliquando
seueritate Diuini iudicij oppreßi agnosce
re illud (velimus, nolimus) cum ipsa despe
ratione cogamur. Postremus autem illius
gradus est, odium Dei ipsius & Ministro
rum illius omnium. Nimirum posteaq̃ se
mel in peccato nostro dedoluimus, sic vt no
bis in illo securi iam planè videamur: ac
demum rursus euitare nos haudquaq̃ pos
se videmus formidabilem illam Diuini iu
dicij seueritatem, flammæq́; illius vehemẽ
tiam, quæ nos deuorare ad extremum de-
beat: accendimur odio quodam in Deum i
psum seueritatis suæ illius nomine, vt non
modò illius recordationẽ omnem exosam
planè habeamus: sed ne Ministrorũ quoq;
ipsius aut vocem aut aspectum etiam fer
Exo.5.7. re vllo modo poßimus. Quemadmodum id
& sequenti in Pharaonis exemplo clarißimè nobis de
bus cap. lineatum videmus. Inter hos igitur contẽ
ptus istius gradus hoc etiam discrimẽ ob-
seruãdum est, quòd quemadmodum in no
stra infirmitate non prius de illius gratui
ta propter Christum condonatione intelli-
gere

gere quidq̃ possumus, q̃ illius promissionē ad nos pertinere (fidei nostræ testimonio) in corde nostro sentiamus. Ita & in hoc cō temptu non prius nos ab omni veniæ spe exclusos esse statuamus, q̃ nos in peccato nostro dedoluisse prorsus, omniq; illius sensu caruisse: ad hæc odio nos etiā planè implacabili in Deū ipsum & Ministros illius accēsos esse in corde nostro sentiamus. Duobus ergo extremis hisce contemptus istius gradibus, illum ἀσύγνωστον esse statuemus. Et sicubi neq; ἀναλγησίας manifesta extare indicia vlla, neq; item θεοστυγίαν palā sese exeruisse videmus: ibi sanè gratiæ ac misericordiæ Dei locum adhuc reliquum esse minimè dubitemus: sed in prioribus etiam contemptus nostri gradibus opem adhuc ad gratiam Domini Dei nostri & priuatim & publicè imploremus. Id sanè nos doceri ipso etiam excommunicationis vsu, in Ecclesia Christi. Nimirum ferendum quidem non esse in Ecclesia contēptum ipsum, in prioribus etiam illius gradibus: nempe in peccati excusatione, & admonitionū pertinaci auersatione. Sed non ideo tamē cessandū esse à precibus pro excommunicatis ipsis; etiamsi primi iā gra-

 dus contemptus in illis conspicui esse videantur. Cùm & ipsam alioqui excommunicationem in remedium contemptus ipsius institutam esse constet.

Hæc ita tractantur per Ecclesiasten in ea admonitione ad Ecclesiam, super excõmunicatorum pœnitentia & reconciliatione. Ad extremum autem hortatur Ecclesiam Minister, vt procumbens in genua agat gratias Domino Deo, quòd excommunicatos illos passus non sit prolabi in graviores illos prorsúsq; iã immedicabiles gradus contemptus ipsorum. Simúlq; etiam oret, tam pro se ipsa, q̃ pro excommunicatis illis: ne si quando nos in priores etiam cõtemptus gradus prolabi fortè contingat, in illis perstare, sed præsentium excommunicatorum exemplo tempori adhuc peccatũ nostrum agnoscere, illiúsq; veniã implorare possimus. Monebit præterea Minister Ecclesiam, vt pro excommunicatis illis peculiariter oret, vt in sancto illo resipiscentiæ ac reconciliationis ipsorum cum Ecclesia instituto, per Spiritum sanctum confirmari & gubernari possint. Ac demum Ecclesiam alloquitur hisce verbis.

Admonitio ad Ecclesiam super excommunicatorum pœnitentia & reconciliatione.

VIRI Fratres. Posteaq̄ in conspectu ecce vestro habetis. N. excōmunicatum istum, qui in vera (vt speram⁹) sui, peccatiq; sui displicētia & accusatione, culpá suá apud vos (ad Dei gloriá & Satanæ pudefactionem) agnoscere: veniámq; illius primùm apud Dominū, deinde verò etiam apud vos omnes (tāq̄ Dei Ecclesiá) petere instituit. Vt ita demum vobis per suam pœnitentiam reconciliari, atq; in vestram rursus fraternitatem Ecclesiasticam recipi possit. Iam & vobis id est præstandum, quod vestri hac in parte officij esse non ignoratis. Nēpe vt quoniam summa facilitate ac clementia perditum illum filium (in parabola Euangelica) à Patre suo receptum esse, *Luce.15.* fratrísq; verò sui, alterius morositatem patri ipsi displicuisse scitis. Patris illius beneficentissimi clementiam vobis

poti-

 potius, q̃ fratris morosi inuidentiam i̅mitandam, gaudiũq; cum illo vestrũ super excommunicato hoc (qui perierat & rursum in viam reductus est) cõtestandum esse statuatis. Audijt ille p̱ditum suum filiũ, priusq̃ ipse vel verbum vnum protulisset. Ostendite & vos propensionem vestram ad audiendum hunc. N. qui è fraternitate vestra eiectus, in gratiam rursus vestram recipi cupit. Procurrit Pater ille indulgentissimus obuiam eminus adhuc redeunti filio: vt priusq̃ ipse sui accusationem institueret, eum amantissimè exciperet. Procurrite & vos animis ac votis vestris in occursum huius. N. vt illum publica vestra omnium gratulatione in cœtum rursus fraternitatis vestræ reducem assumatis. Proruit in amplexus filij sui illius Pater. Contestemini & vos eundem affectum vestrum erga pœnitentẽ hũc. N. Vt quod facere instituit, tanto alacrius faciat quãto vos melius erga se affectos esse viderit. Coniungite igitur fratres dilecti, imò verò coniungamus simul omnes cum ipsius peccato nostra pec-

Finem huius admonitionis habes. pag. 317. linea. 12. in admonitione ad Ecclesiam super publica lapsi fratris nondum excommunicati pœnitentia, qui hîc adhiberi debet. Finita admonitione instituit Minister cum tota Ecclesia in genua procumbēte precationem pro excommunicato pœnitente, quæ habetur pag. 118. sup lapso necdum tamen excommunicato fratre ante ipsius confeßionem & reconciliationem.

Omnipotens misericors Pater noster cœlestis. *&c. Nisi quòd in hac precatione qui excommunicatus est, nondum appellatur frater, priusq̃ culpam peccati sui publicè ipsemet agnoscat ac deprecetur: sicq́ demum in fratrum numerum recipiatur quemadmodum mox dicetur.*

Finita precatione hac, vertet se Minister ad excommunicatum illum, & ea admonitione apud eum vtetur, quæ habetur pag. 121. nisi quòd illum adhuc etiam non vocabit fratrem, donec post factam reconciliationem. Audiuisti iam mi. N. quodnam sit tuum erga offensam per te Ecclesiam officium. &c.

Post hanc admonitionem Excommu-

 nicatus ille claris at distinctis verbis peccati totius sui, contemptarumq; ordine suo admonitionum omnium à Ministris Ecclesiæ factarum, cõtemptæ item totius Ecclesiæ in illius pro se precibus, culpã agnoscit: palámq; illã confitetur ac deprecatur, primùm apud Deum ipsum: deinde verò apud totam Ecclesiam. Postremò pollicetur emendationem pro summa virili sua: & ita demum petit, vt in fraternitatẽ rursus Ecclesiasticam recipiatur.

Quòd si ita ad dicendum instructus nõ est, vt vel propter pudorem, vel propter infantiam commodè omnia & cum Ecclesiæ ædificatione recensere non possit: Senioresq; Ecclesiæ iudicent melius esse, vt Minister ipse & peccatum ipsius, & contemptum item in omnibus admonitionibus ordine summatim exponat: atq; à pœnitente demum illo sciscitetur, num in ijs omnibus culpam suã agnoscat & deprecetur. Tum Minister stans in suggestu adhuc, hæc ita cum pœnitente, auscultante tota Ecclesia agit.

I. Reuocat pœnitenti in mentẽ peccatum illius cum præcipuis circumstantijs eius, cuius culpã interim in primis suis ad

monitionibus agnoscere nolebat. Sciscitatúrq; ab excõmunicato illo, num se ita rem habere, coram tota Ecclesia agnoscat. Respondétq; excommunicatus ille, Etiam.

II. Commemorat Minister, quoties de peccato suo fuerit admonitus, tum priuatim tum publicè: non tantùm in Ministrorum ac Seniorum omniũ cœtu, sed etiam coram tota Ecclesia. Et quoties ipse omnes illas admonitiones, atq; ad extremum ipsam etiam excommunicationẽ cõtempsisset. Atq; hîc etiam sciscitatur, nũ excommunicatus ille ea omnia vera esse agnoscat. Illéq; rursum respondet: Etiam.

III. Quærit Minister ab excommunicato illo. An non in omnibus ijs, quæ commemorata essent, sibi ipse coram oculis Dei displiceat: peccatúmq; suum ex animo accuset, & culpam illius, imprimis apud Deum, deinde verò apud hanc ipsius Ecclesiam agnoscat supplex atq; etiam deprecetur. Respondet: Etiam.

IIII. Quærit Minister. An nõ in hac culpæ suæ agnitione ac deprecatione publica certam quoq; consolationem in corde suo sentiat, de peccati sui remißione ꝓpter Christum iuxta Euãgelicas promißiones

Primum caput bimembre rursum esse. Excommunicatos perinde atq; alios peccatores oẽs gratuitæ bonitatis ac misericordiæ Diuinæ consideratione inuitari meritò debere ad pœnitentiã, & reconciliationem omnium, quos vllo modo offenderũt. Et reconciliationem excommunicatorum fieri non posse, nisi per publicam corã Ecclesiæ totius cœtu pœnitentiam: vt in illius societatem rursus cũ publico eius gaudio ac gratulatione recipiantur.

Ad probandum igitur primum huius capitis membrum inducuntur testimonia ex scripturis, quibus hæc suo ordine probantur.

I. Nos omnes sine vlla cuiusq̃ exceptione esse peccatores. Conclusos planè sub peccati & mortis seruitutem (quod in nobis est) & proinde nihil mirum esse, si in tanta nostra corruptela in grauissima quæuis etiam flagitia prolabamur. Quin potius nostrum esse, vt nos (quantum in nobis est) vno planè eodémq; loco oẽs cum flagitiosissimis quibusq; ac deploratissimis hominibus statuamus. Tãtum abest, vt excommunicatum illũ post data resipi-

scentiæ suæ signa præ nobis quoquo modo aut contemnamus aut iudicemus. In eam sententiam proferuntur loca, quæ nos oẽs ex æquo sub peccatum cõclusos esse docẽt. Rom.3.11.Gal.3.& quæ similia multa in scripturis habentur.

II. Eße nos quidẽ omnes sub peccatum ac mortem in nobis ipsis (vt dictũ est) conclusos: sed nobis ideo de salute nostra ac vita æterna non esse desperandum vllo modo. Neq; enim nos ideo ita eße conclusos, vt in peccatis nostris pereamus: sed vt in subleuanda nostra istiusmodi seruitute ac miseria peccati & mortis, opulentia bonitatis ac misericordiæ Dei elucescere ac celebrari in Dei Ecclesia poßit. Deum enim conclusiße nos omnes sub peccatum, non vt nos ita demum perdat: sed vt omnium rursus misereatur. Rom.11. Nolo mortem peccatoris. Ezech.18. & eius generis plura.

III. Deũ ita nostri in nostris peccatis misereri, vt neminẽ oĩno (quod in se est) à sua misericordia excludat: sed oĩbus plané illã in Christo deferat (quatenus sané ille vniuerso mortaliũ in terris generi per suã se incarnationem adiunxit: ac totius mun

 di peccatum innocentissima morte sua expiauit. Quò minus autem omnes homines seruentur, id equidem non fieri vlla Dei vel culpa, vel negligentia: sed nostræ ipsorum impietatis obduratione atq; impœnitenti obstinatione. Deum sanè esse, qui solem suũ super omnes (sine vlla cuiusq; exceptione) oriri faciat: vt æquè omnibus luceat. Qui item super omnes sine discrimine pluat, & qui salutare verbi sui Diuini semen, super terram omnis generis spargat. Neq; culpa illius fieri, vt sparsum hoc vbiq; vitæ æternæ semen alibi præfocetur alibi item concalcetur, alibi verò arescat. Nimirum, Deum, placatum esse iam vniuersæ nostræ carni & nostro sanguini, in filij sui incarnatione. Et Christum itẽ Dominum pro omnibus mortuum esse: quatenus omnes in Adæ primi parentis nostri transgressione ad vitam æternam mortui sumus. Vt quemadmodum vnius hominis transgressio vniuerso hominum generi exitialis fuit: ita vnius etiam hominis iustitia (in carne præsertim nostra præstita) vniuerso rursum humano generi (quod in ipso quidem est) salutaris esset. Et quemadmodum vnius hominis morte,

Matth. 5.

Math. 13.
Luc. 8.

1. Cor. 15.

Rom. 5.

omnes sine vlla exceptione mortui sumus: ita vnius etiam hominis resurrectione, omnes rursum (quantum in ipso est) ad vitam excitemur. Modò ne tantū hoc beneficium nostra ingratitudine à nobis ipsi propellamus: partamq; nobis in Christo ad vitam æternam resurrectionem, nostra ipsi impietate (dum hîc viuimus) nobis vertamus in æternam cōdemnationem. Ad quem modum & lex Dei ad vitā data, ad mortem nobis demum cessit per carnis nostræ corruptelam seu infirmitatem. Rom. 7.

IIII. Deum pro ineffabili hoc suo erga nos in Christo Domino beneficio, nihil aliud à nobis requirere, q̃ vt erga ipsū vicissim ingrati ne simus. Neq; tamen cā à nobis exigit gratitudinem, quam ipsa alioqui tāti beneficij, suæue item Maiestatis magnitudo meritò postularet: cuiq; nos haudquaq̃ pares esse oīo nouit. Vt si quid in nobis hac in parte desideretur, nos iam propterea condemnare velit. Sed debitum hoc nostræ erga se gratitudinis à nobis vult agnosci, etiamsi illi pares esse haudquaq̃ possimus. Vt qualicunq; illius significatione (pro nostra infirmitate) obstinatum nobis illum ac rebellem ipsius contē-

 ptum improbari prorſus, nóſq; ab eo fidei noſtræ teſtimonio alienos planè eſſe teſtemur: & gratuitã oĩs noſtræ infirmitatis cõdonationem ſoli ipſius benignitati ac miſericordiæ acceptam feramus. Condonat enim nobis gratuitò propter Chriſtum omnes omnino noſtras infirmitates: quas alioqui filij ſui ſanguine iã expiatas eiúſq; contectas iuſtitia, non amplius in ſuo iudicio intueri dignatur: modò ne in illis nobis placeamus, eiſq; nimium alioqui ſecuri indulgeamus, atq; illas ita demum etiã in oculis Dei extenuare & excuſare conemur. Neq; enim pro infirmis haberi poſſũt, qui in ipſo morbo malum interim ſuum à deo non agnoſcunt, vt in illo ſibi etiã placeant: nedum vt eius remedia expetant, aut de ſua reualeſcentia cogitent quoquo modo.

V. Deum in condonandis propter Chriſtum omnibus noſtris infirmitatibus non intueri externam peccatorum noſtrorum faciẽ: vt pro infirmitatis noſtræ magnitudine ac veluti gradibus illius quibuſdam alios præ alijs, aut facilius, aut ægrius in gratiam recipiat. Cor enim intuetur ipſe (fontem videlicet peccati) non fa

ciem

ciem. Vt quantumuis graue ac capitale fla-
gitium in oculis hominum patremus, illud nobis gratuitò nihilominus condonet, si à nostra infirmitate profectum esse videat: quam nos interim cum opis suæ Diuinæ imploratione accusemus. Contrà verò leuem quamlibet humano iudicio trãsgreßionem, æterna planè reprobatione cõdemnationéq; puniat, si destinato rebelliq; verbi sui Diuini, lucísq; in Christo delatæ comtẽptu designetur. Id quod facilè alioqui in Saulis & Dauidis regum exemplis obseruari potest. Tametsi in sua Ecclesia aliud longè de peccatis nostris iudiciũ extare velit: propter illius sustentationẽ & ædificationem, Nempe vt quæ plus secum adferunt offendiculi, plúsue alioqui damni dant Ecclesiæ, eò etiã grauiora magisq; capitalia esse censeantur: operosioréq; reconciliatione condonẽtur. Sic grauius multò videri potuit Ecclesiæ iudicio Dauidis q̃ Saulis peccatum: donec Dominus ipse magnitudinem peccati Saulis, tã Prophetico testimonio, q̃ pœnæ etiã subsequutione patefecißet. Reprobasti (inquit Propheta) verbum Domini: et Dominus te reprobauit. &c. Quibus sanè verbis, Saul,

non

non tam infirmitate, quàm contemptu ac rebellione erga Deum potius peccasse declaratur. Præsertim cum eius transgreßio Magicæ impietati & idololatriæ comparetur: Pœna porrò peccati sui in eo patefacta est
1, Sam, 16.
quòd eum deseruerit Spiritus Dei, ac Satan mox inuaserit, quódque desperatione ad extremum adactus semetipsum occiderit. Hac tali, & testimonij Prophetici & pœnæ exitialis reuelatione, facilè iam Dauidis peccatū à Saulis peccato discernimus. Tametsi alias quoque notas quasdam & infirmitatis nostræ & etiam cōtemptus ipsius in scripturis nobis proditas habemus, quibus ab inuicem discerni iuxta scripturas poßint. Nimirum infirmitatis est non posse, quod velis. Displicere item sibi in ea corruptela, illámque coram oculis Dei accusare: non autem extenuare quoquo modo, ne dicam excusare. Præterea in ipsa nostri displicentia, remedium mali nostri expetere: illúdque oblatum non reijcere, sed de eo sibi potius gratulari. Postremò autorē ac ministrum illius exosculari atque amare, seséque illi permittere. Hæ sunt (inquā) notæ infirmitatis nostræ, in scripturis nobis proditæ. Quas dum in corde nostro (conscientiæ

tiæ nostræ testimonio) sentimus, certi esse possumus de nostra infirmitate, eiúsq; condonatione propter Christum: quatumuis grauibus (iuxta humanum iudicium) flagitijs obnoxij simus. Sic Paulus conqueritur, se non posse id sequi, quod vult bonũ, & facere id quod non vult malum: adactũ videlicet per membrorum legem, quã in corpore suo agnoscit. Displicet sibi item in morbo hoc: illúmq; nõ accusat modò, sed etiam grauißimè deplorat, dum ait. Infœlix ego: corpúsq; suum mortis corpus appellat. Interim verò non auersatur, sed expetit toto pectore mali huius remedium: dum ait. Quis me liberabit? Amplectitur oblatum, dum ait: gratias ago Deo per Iesum Christum. Nec diffidit oblato in Christo remedio, dum se lege saltem mẽtis suæ legi Dei seruire sentit (quam bonam alioqui & sanctam esse agnoscit) etiamsi lege mẽbrorũ ita se oppressum esse videat, vt peccato (velit nolit) seruire inuitus cogatur. Gratulatur præterea, nõ sibi tantùm, sed sui similibus omnibus, de oblato gratuitò tanto beneficio: dum nullam amplius condemnationem reliquam esse docet ijs, qui Christo Domino insiti essent. Postremò

Rom. 7.

Rom. 8.

 mò amorem suum ac debitum erga remedij huius autorem contestatur, dũ ait: Propter te morti tradimur tota die. &c. Et, quis nos separabit à dilectione Dei? Hanc ecce infirmitatis nostræ imaginẽ sub Pauli exemplo nobis propositam habemus. Cũ quo etsi paria facere omnes non possimus: eodem tamẽ loco cum Paulo (propter Christum) habendi sumus: si modò similem affectum in corde nostro esse conscientiæ intra nos nostræ testimonio sentiamus. Nẽpe vt illi hac in parte similes esse cupiamus, etiamsi nos longissimè ab ipso adhuc abesse videamus. Contrà verò contemptorum est, non velle id quod possis: nedũ vt non possis, ínq; eiusmodi instituto nullam interim peccati culpã agnoscere. Quin potius in illo blandiri sibi ac placere, & aliorum lapsus exaggerare, ad sui peccati extenuationem atq; excusationem. Auersari omnia peccati remedia, adeóq; & irritari illis, & ad ea obdurescere. Stultam videri, nudam ac simplicem verbi Diuini obedientiam: prorsusq; indignam, cui rationis nostræ consilia cedere debeant vllo modo. Odisse, non tam nos ipsos in nostro peccato, q̃ Deum potius ipsum in legis & indicij

dicij sui seueritate. Atq; ita demum contẽpta omnia peccati remedia iusto Dei iudicio opprimi, vt ad extremum peccati sui vim simul cum desperatione sentiant, in quo sibi initiò blandiebãtur & placebãt. Sic Saul rex obedire noluit, cum posset, mandato Dei de excindendo vsq; ad internecionem vniuerso prorsus Amalec, sine vlla cuiusq; exceptione. Adeóq; sibi in trãsgreßione sua illa placuit: vt eius nomine laudem etiam à Propheta coram vniuerso suo populo expectaret. Nedum vt in illa culpam peccati vllam quoquo modo sentiret. Impleui (inquit) verbum Domini. Stultam item nudã ac simplicem mandati Diuini obedientiam, neq; vllo modo conferendam cum rationis suæ consilio, de seruando in triũphũ suũ rege Agag, adseruãdisq; in cultum Dei pinguißimis quibúsq; Amalec. Non tã quòd illi cordi alioqui esset Dei gloria: q̃ quòd honorẽ apud populũ, ex triumphi oblationisq; suæ illius splẽdore atq; apparatu venaretur. Facilè enim apparet non tã illi curæ fuisse, vt Deũ sibi propitiũ haberet, cũ à Propheta peccati iam sui conuictus esset: q̃ potius, vt in populi conspectu publicè à Propheta honora

tur

retur. Offensum autem adeòq; & irritatũ fuiſſe, oblato per Prophetam peccati ſui remedio (nempe admonitione ex verbo Dei) palàm eſt ex eo, quòd Prophetæ aduerſatus dixerit. Imò (inquit) obediui verbo
1. Sam. 15. Domini. Vt innueret ſe eum non eſſe, qui à Propheta ad hunc modum reprehendi aut mereretur, aut etiã vellet. Oppreſſum verò ad extremum iuſto Dei iudicio teſtatur vox illa: Peccaui. Qua tandem tandem peccati ſui diſſimulati magnitudinẽ vnà cum deſperatione agnouiſſe videtur. Enimuerò de placanda Dei ira aduerſus ſuum peccatum, ne verbo quidem meminit: ſed tantummodò Prophetam rogat, vt peccatum ipſius ſufferat: ipſumq; apud populum publicè in ſuo illo, quod inſtituerat, ſacrificio honoret. Magis videlicet ſollicitus de populi ſui, q̃ de Dei ipſius gratia ac fauore: à quo ſe iam rep̃batum eſſe audiebat. Odium porrò planè implacabile aduerſus Deum ipſum, & eius (in Dauidis vocatione) ordinationẽ facilè relucet, in ipſius aduerſus Dauidẽ conatibus, à quibus nullis omnino neq; admonitionibus, neq; itẽ Dauidis ipſius officijs abduci quoquo modo potuit. Sic vt non tam Dauidẽ

ſanè Diuinæ ordinationis organum, q̃ potius Deum ipſum in Dauide perſequi rebelli obſtinatóq; animo, adeóq; & opprimere voluiſſe videatur. Hanc equidem voluntarij obſtinatíq; contemptus imaginem in vnico hoc Saulis exemplo adumbratã ita habemus, vt etiamſi alia nunc omittamus, diuerſas ſanè cõtemptus ipſius notas, à noſtræ infirmitatis iã ſupraſcripta imagine conſpicere in illo facilè poſſimus. Iam quemadmodum non eſt par noſtra omnium infirmitas: ſed interim eſt eiuſmodi, vt per illam omnes in eum ipſum contemptum (quod in nobis eſt) toti propendeamus, ſi non ab eo ſingulari planè Dei gratia ſeruaremur. Ita & contemptus hic, quanq̃ maximè inuiſus Deo, ſuos tamen etiam gradus habet, qui nobis magis ac magis omnem veniæ ſpem præcludunt: nóſq; magis ac magis præcipites agunt ad æternum interitum ſeu condemnationem. Primus illius gradus eſt, placere ſibi in peccato per eius excuſationem: ac proinde nullam illius reprehenſionem ex verbo Dei velle admittere. Secundus gradus eſt ſecuritas quædam in peccato poſt contemptas illius omnes ex verbo Dei ad

monitiones: quæ tandem tandem euadit
Ephes. 4. in ἀναλγησίαν peccati ipsius, quẽadmodũ
Paulus docet. Hoc est, vt in peccato nostro
dolere planè desinamus: donec aliquando
seueritate Diuini iudicij oppreßi agnosce
re illud (velimus, nolimus) cum ipsa despe
ratione cogamur. Postremus autem illius
gradus est, odium Dei ipsius & Ministro
rum illius omnium. Nimirum posteaq̃ se
mel in peccato nostro dedoluimus, sic vt no
bis in illo securi iam planè videamur: ac
demum rursus euitare nos haudquaq̃ pos
se videmus formidabilem illam Diuini iu
dicij seueritatem, flammæq; illius vehemẽ
tiam, quæ nos deuorare ad extremum de-
beat: accendimur odio quodam in Deum i
psum seueritatis suæ illius nomine, vt non
modò illius recordationẽ omnem exosam
planè habeamus: sed ne Ministrorũ quoq;
ipsius aut vocem aut aspectum etiam fer
Exo. 5. 7. & sequenti bus ca. re vllo modo poßimus. Quemadmodum id
in Pharaonis exemplo clarißimè nobis de
lineatum videmus. Inter hos igitur contẽ
ptus istius gradus hoc etiam discrimẽ ob-
seruãdum est, quòd quemadmodum in no
stra infirmitate non prius de illius gratui
ta propter Christum condonatione intelli-
gere

gere quidq̃ possumus, q̃ illius promißionẽ ad nos pertinere (fidei nostræ testimonio) in corde nostro sentiamus. Ita & in hoc cõtemptu non prius nos ab omni veniæ spe exclusos esse statuamus, q̃ nos in peccato nostro dedoluisse prorsus, omniq; illius sensu caruisse: ad hæc odio nos etiã planè implacabili in Deũ ipsum & Ministros illius accẽsos esse in corde nostro sentiamus. Duobus ergo extremis hisce contemptus istius gradibus, illum ἀσύγνωστον eſse statuemus. Et sicubi neq; ἀναλγησίας manifesta extare indicia vlla, neq; item θεοστυγίαν palã sese exeruisse videmus: ibi sanè gratiæ ac misericordiæ Dei locum adhuc reliquum esse minimè dubitemus: sed in prioribus etiam contemptus nostri gradibus opem adhuc ad gratiam Domini Dei nostri & priuatim & publicè imploremus. Id sanè nos doceri ipso etiam excommunicationis vsu, in Ecclesia Christi. Nimirum ferendum quidem non esse in Ecclesia contẽptum ipsum, in prioribus etiam illius gradibus: nempe in peccati excusatione, & admonitionũ pertinaci auersatione. Sed non ideo tamẽ ceßandũ esse à precibus pro excommunicatis ipsis; etiamsi primi iã gra-

 dus contemptus in illis conspicui esse videantur. Cùm & ipsam alioqui excommunicationem in remedium contemptus ipsius institutam esse constet.

Hæc ita tractantur per Ecclesiasten in ea admonitione ad Ecclesiam, super excõmunicatorum pœnitentia & reconciliatione. Ad extremum autem hortatur Ecclesiam Minister, vt procumbens in genua agat gratias Domino Deo, quòd excommunicatos illos passus non sit prolabi in graniores illos prorsúsq; iã immedicabiles gradus contemptus ipsorum. Simúlq; etiam oret, tam pro se ipsa, q̃ pro excommunicatis illis: ne si quando nos in priores etiam cõtemptus gradus prolabi fortè contingat, in illis perstare, sed præsentium excommunicatorum exemplo tempori adhuc peccatũ nostrum agnoscere, illiúsq; veniã implorare possimus. Monebit præterea Minister Ecclesiam, vt pro excommunicatis illis peculiariter oret, vt in sancto illo resipiscentiæ ac reconciliationis ipsorum cum Ecclesia instituto, per Spiritum sanctum confirmari & gubernari poßint. Ac demum Ecclesiam alloquitur hisce verbis.

Ad-

Admonitio ad Ecclesiam super excommunicatorum pœnitentia & reconciliatione.

VIRI Fratres. Posteaq̃ in conspectu ecce vestro habetis. N. excõmunicatum istum, qui in vera (vt speram') sui, peccatiq; sui displicẽtia & accusatione, culpã suã apud vos (ad Dei gloriã & Satanæ pudefactionem) agnoscere: veniámq; illius primùm apud Dominũ, deinde verò etiam apud vos omnes (tãq̃ Dei Ecclesiã) petere instituit. Vt ita demum vobis per suam pœnitentiam reconciliari, atq; in vestram rursus fraternitatem Ecclesiasticam recipi possit. Iam & vobis id est præstandum, quod vestri hac in parte officij esse non ignoratis. Nẽpe vt quoniam summa facilitate ac clementia perditum illum filium (in parabola Euangelica) à Patre suo receptum esse, *Luce.15.* fratrísq; verò sui, alterius morositatem patri ipsi displicuisse scitis. Patris illius beneficentissimi clementiam vobis

poti-

 potius, q̃ fratris morosi inuidentiam ĩmitandam, gaudiũq; cum illo vestrũ super excommunicato hoc(qui perierat & rursum in viam reductus est)cõtestandum esse statuatis. Audijt ille p̃ditum suum filiũ, priusq̃ ipse vel verbum vnum protulisset. Ostendite & vos propensionem vestram ad audiendum hunc.N.qui è fraternitate vestra eiectus,in gratiam rursus vestram recipi cupit. Procurrit Pater ille indulgentissimus obuiam eminus adhuc redeunti filio: vt priusq̃ ipse sui accusationem institueret,eum amantissimè exciperet.Procurrite & vos animis ac votis vestris in occursum huius.N.vt illum publica vestra omnium gratulatiõne in cœtum rursus fraternitatis vestræ reducem assumatis.Proruit in amplexus filij sui illius Pater. Contestemini & vos eundem affectum vestrum erga pœnitentẽ hũc.N.Vt quod facere instituit,tanto alacri⁹ faciat quãto vos melius erga se affectos esse viderit. Coniungite igitur fratres dilecti, imò verò coniungamus simul omnes cum ipsius peccato nostra pec-

cata

cata omnia. &c.

Finem huius admonitionis habes. pag. 317. linea. 12. in admonitione ad Ecclesiam super publica lapsi fratris nondum excommunicati pœnitentia, qui hîc adhiberi debet. Finita admonitione instituit Minister cum tota Ecclesia in genua procumbẽte precationem pro excommunicato pœnitente, quæ habetur pag. 118. sup lapso necdum tamen excommunicato fratre ante ipsius confeßionem & reconciliationem. Omnipotens misericors Pater noster cœlestis. *&c. Nisi quòd in hac precatione qui excommunicatus est, nondum appellatur frater, priusq̃ culpam peccati sui publicè ipsemet agnoscat ac deprecetur: sicq̃ demum in fratrum numerum recipiatur quemadmodum mox dicetur.*

Finita precatione hac, vertet se Minister ad excommunicatum illum, & ea admonitione apud eum vtetur, quæ habetur pag. 121. nisi quòd illum adhuc etiam non vocabit fratrem, donec post factam reconciliationem. Audiuisti iam mi. N. quodnam sit tuum erga offensam per te Ecclesiam officium. &c.

Post hanc admonitionem Excommu-

 nicatus

 nicatus ille claris ac distinctis verbis peccati totius sui, contemptarumq; ordine suo admonitionum omnium à Ministris Ecclesiæ factarum, cõtemptæ item totius Ecclesiæ in illius pro se precibus, culpã agnoscit: palámq; illã confitetur ac deprecatur, primùm apud Deum ipsum: deinde verò apud totam Ecclesiam. Postremò pollicetur emendationem pro summa virili sua: & ita demum petit, vt in fraternitatẽ rursus Ecclesiasticam recipiatur.

Quòd si ita ad dicendum instructus nõ est, vt vel propter pudorem, vel propter infantiam commodè omnia & cum Ecclesiæ ædificatione recensere non poßit: Seniorésq; Ecclesiæ iudicent melius esse, vt Minister ipse & peccatum ipsius, & contemptum item in omnibus admonitionibus ordine summatim exponat: atq; à pœnitente demum illo sciscitetur, num in ijs omnibus culpam suã agnoscat & deprecetur. Tum Minister stans in suggestu adhuc, hæc ita cum pœnitente, auscultante tota Ecclesia agit.

I. Reuocat pœnitenti in mentẽ peccatum illius cum præcipuis circumstantijs eius, cuius culpã interim in primis suis ad

monitionibus agnoſcere nolebat. Sciſcitatúrq́ ab excõmunicato illo, num ſe ita rem habere, coram tota Eccleſia agnoſcat. Reſpondétq́ excommunicatus ille, Etiam.

II. Commemorat Miniſter, quoties de peccato ſuo fuerit admonitus, tum priuatim tum publicè: non tantùm in Miniſtrorum ac Seniorum omniũ cœtu, ſed etiam coram tota Eccleſia. Et quoties ipſe omnes illas admonitiones, atq́ ad extremum ipſam etiam excommunicationẽ cõtempſiſſet. Atq́ hîc etiam ſciſcitatur, nũ excommunicatus ille ea omnia vera eſſe agnoſcat. Illéq́ rurſum reſpondet: Etiam.

III. Quærit Miniſter ab excommunicato illo. An non in omnibus ijs, quæ commemorata eſſent, ſibi ipſe coram oculis Dei diſpliceat: peccatúmq́ ſuum ex animo accuſet, & culpam illius, imprimis apud Deum, deinde verò apud hanc ipſius Eccleſiam agnoſcat ſupplex atq́ etiam deprecetur. Reſpondet: Etiam.

IIII. Quærit Miniſter. An nõ in hac culpæ ſuæ agnitione ac deprecatione publica certam quoq́ conſolationem in corde ſuo ſentiat, de peccati ſui remiſſione ꝓpter Chriſtum iuxta Euãgelicas promiſſi-

ones

 ones. Nempe quòd peccatum ipsius expiatum sit morte Christi, & pretio sanguinis ipsius. Respondet: Etiam.

V. Quærit ab illo Minister. An nõ ille vicissim ad declarãdã suam erga Christum Dominum gratitudinem, pro tanto ipsius beneficio cupiat ex toto corde suo vitam deinceps suam corrigere. Fiduciáq; eius ipsius remissionis peccatorum suorum, in Ecclesiasticam se rursum societatem recipi petat: ac denuo sese Ecclesiasticæ disciplinæ vltro ac sponte sua subijcere velit. Respondet. Etiam.

Absolutis hisce interrogationibus rogat Ecclesiastes ex suggesto reliquos Ministros ac Seniores omnes, excommunicato illi circumstantes. Nũ quid præterea in ea ipsius pœnitentia ac reconciliatione quoquo modo vel ipsi requirant, vel ab aliquibus in Ecclesia requiri sciant. Quòd si quid sit eiusmodi, quod peculiarem satisfactionem poscere videatur, monetur excõmunicatus ille per Ministrum, vt id præstet, quod in ipso requiri adhuc videtur. Si verò nihil omnino in ipso requiritur Seniorum iudicio: tum Minister excõmunicatũ illũ paucis alloquitur in hũcmodũ.

Agi-

Agimus gratias Diuinæ bonitati & misericordiæ, pro tua resipiscentia, qua tu non tam sanè teipsum, q̈ Satanam potius pudefecisti & vicisti. Qui sanè tum demum verè pudefit ac vincitur, dum regnum peccati in nobis agnoscimus, nostrámq; miseriam cum opis Diuinæ imploratione (Christi Domini merito ac promissionibus freti) accusamus.

Postea vertit se ad Ecclesiam Minister, & eam hisce verbis adhortatur ad publicam, de excommunicati illius resipiscẽtia, gratulationem.

Exhortatio ad Ecclesiam, vt de excommunicati resipiscẽtia gratuletur, post agnitam ac deprecatã culpam peccati ipsius.

VIRI Fratres. Posteaq̈ præstitum iam esse videtis ab hoc. N. quod tanto tempore oẽs & à Domino Deo nostro illius nomine precati sumus: & ab

 & ab ipso. N. summo desiderio expectabamus: certo iam documento videtis Deum, quemadmodum impœnitentiam impiorum hominum auersatur ac punit, ita modis rursum omnibus expositum esse ad recipiendum in gratiam omnes, condonandáq; peccata eorum omnia, quicunq; culpam illorũ agnoscunt & deprecantur, gratiámq; ipsi⁹ supplices implorant. Quare vos omnes ante omnia, exẽplo hoc huius. N cõsolari debetis: & certò statuere, quòd quemadmodum ipsum à Domino Deo in gratiam receptũ videtis testimonio huius pœnitentiæ ipsius (non enim hoc proprium ipsius, sed Dei potius in ipso opus est) ita & vos in omnium peccatorum vestrorũ agnitione opísq; suæ imploratione (tã q̃ dilectos in Christo Domino ipsius filios) clementer ad salutem vestrã audiri, înq; gratiam recipi ne dubitetis. Deinde etiam huic ipsi. N. ex toto cor de vestro gratulari debetis, quòd illũ iam audieritis culpã peccati sui ad gloriam Dei, ac pudefactionẽ Satanæ in medio cœtu vestro agnoscentem. Po-

stulantẽ

ſtulatem à vobis, vt in veſtram rurſus fraternitatem recipiatur: & conteſtantem fidem ſuā de Chriſti Domini in ſe beneficijs, indubitatáq; peccati ſui per ipſum remiſſione. *H*æc enim ſunt indicia, quibus Deus ſuam nobis erga illum miſericordiam ecce ita patefacit, vt de illa neq; ipſemet, neq; nos etiam dubitare amplius quoquo modo debeamus. Vt igitur vos id omnes ex animo facere in ipſius &. N. conſolationē declaretis, in genua omnes procumbite: vt quemadmodū ipſum cū publico luctu noſtro inuiti (iuxta verbi Diuini præſcriptum) excommunicauimus, propter eius impœnitentiā: ita illum nunc rurſus publica etiam omnium noſtrûm gratulatione in cœtus noſtri Eccleſiaſtici fraternam ſocietatem in cōſpectu Chriſti noſtri (inuocato eius ad id nomine) recipiamus. Quē ſic vnanimiter omnes precemur.

Precatio continens in ſe reſtitutionem excommunicati ad Eccleſiaſticam fraternitatem.

Domi-

DOMINE Iesu Christe, Rex, Doctor ac Pōtifex noster æterne, qui ad attestādam iudicij tui seueritatē aduersus obstinatum ac rebellem tui, & verbi tui, atq; admonitionum inde petitarum contemptum, potestatē dedisti Ecclesiæ tuæ, vt eos tuo nomine tuáq; autoritate Diuina (ligatis ipsorū peccatis) Satanæ in interitū carnis tradat, si quo modo spiritu adhuc seruari possint, qui institutas abs te in tua Ecclesia admonitiones, ipsúmq; adeò totius Ecclesiæ ministerium, & totā deniq; tuam Ecclesiam in precibus ipsi⁹ contemptim spernerēt. Sed rursus voluisti, vt eadem ipsa tua Ecclesia plenā potestatem atq; autoritatem haberet soluendi peccata omnium tuo etiam ipsius nomine, qui illorum culpam agnoscerent, illámq; deprecarentur: ac per nomen tuum (Patris tui cœlestis opem ac veniam implorarent. Agnoscimus Seruator clementissime, admirabile vtrobiq; hîc Diuinæ tuæ prouidētiæ cōsilium. Nimirum qui & propo-

sitis

ſitis ſeueritatis tuæ indicijs, & patefa
ctis itē beneficentiæ ac miſericordiæ
tuæ teſtimonijs ad vtrunq; modū ſa-
lutem noſtram quærere volueris. Agi
múſq; tuæ bonitati pro tanta noſtri
cura gratias immortales. Et vt noſtrā
hac in parte erga te tum obedientiam
tum etiam gratitudinem noſtram cō-
teſtemur: conuenimus ecce in cōſpe-
ctu tuo, téq; per Spiritum tuū in me
dio noſtri eſſe non dubitamus. Con-
uenimus autem, vt ouem, quæ perie-
rat, per publicam eius pœnitentiam ac
reconciliationem, in tuum rurſus oui
le (noſtram inq̄ ſocietatem Eccleſiaſti
cam) publica omnium gratulatione
recipiamus: quē ob eius impœnitētiā
cœtu noſtro excluſeramꝰ. Te itaq; ſup
plices oramus, vt reductam (quæ perie
rat) ouem hanc tuam, nóſq; cum illa
omnes oculis tuæ miſericordiæ in-
tueri, & noſtrum hoc miniſterium in
excommunicato hoc. N. ad ſocieta-
tem rurſus *E*ccleſiaſticam recipiendo,
ratum in oculis tuis habere digneris.
Nos enim abs te edocti, te talē paſto-
rem

 rem esse,qui erraticas oues tuas hume
ris tuis superimpositas ad ouile tu-
um cùm gaudio reportes, modò ne
salutarem verbi tui vocem auersentur
ac refugiant:nostri officij esse putam⁹,
vt tuum hîc exemplum sequuti ouem
hanc tuam erraticam atq; extra septa
ouilis tui interea vagantem: sed inte-
rim vocem tuam in nobis non ampli
us auersantem, quin potius te inuocā
tem, & reditum in ouile tuum per pu
blicam hanc ipsius pœnitentiam quæ
rentem, in Ecclesiasticam rursum cor
poris tui societatem [nostram recipia-
mus. Hoc ipsum igitur iam facimus
Seruator noster clementissime,atq; er
raticam ouem hanc, tuo ipsius nomi
ne tuáq; potestate in Ecclesiasticam
rursum corporis tui sacrosancti socie-
tatem (pro ratione nostri ministerij) re
cipimus. Atq; ad ipsius, & nostram pa
riter omnium consolationem testa-
mur, omnia illi iam peccata sua haud
aliter in cœlis remissa esse, q̃ hîc nunc
per nos in conspectu tuæ Ecclesiæ re-
mittūtur. Neq; minus in regni tui cœ
lestis societatem tuo beneficio rece-
ptum

ptum rursus esse, q̈ hîc nunc per nos in Ecclesiasticam rursus nostrá hanc' societatem recipiatur : ídque propter meritum viuificæ mortis tuæ: qui cum Patre tuo, & sancto Spiritu, viuis & regnas trinus & vnus Deus, laudandus in sæcula Amen.

Postea conuertit Minister orationem suam ad receptum in gratiam fratrem: illúmq; alloquitur, ad hunc modum.

Admonitio ad receptum iam fratrem.

ECCE iam denuo per nostrum in hac Ecclesia ministerium, reciperis rursum in cœtus nostri societatem. Qua quidẽ receptione nos tibi in nomine & virtute Domini nostri Iesu Christi testificamur, te, qui Satanæ membrum esse cœperas, iam rursum esse membrum sacrosancti corporis Christi. Denuo cooptatum in filium Dei viui: qui iam præceps ad interitum tuum æter-

námq; condemnationem (Satanæ traditus)ferebaris. Denique te iam rursum esse fratrem Domini nostri Iesu Christi, & ꝓinde nostrûm quoque in illo omnium, atque ita demũ hęredem Dei & cohæredem Christi: receptum vnà nobiscum (per gratiam illius) in sortem sanctorum, vt opulentia gratiæ ac misericordiæ illius, per tuam istam resipiscentiã ac reconciliationẽ ĩ Ecclesia ipsius celebretur. Agnosce igitur Diuini huius in te beneficij magnitudinem (mi frater) Hanc agnosce (inquam) & caue, ne tanto beneficio &c.

Vltima hæc verba requirantur pag. 326. paulò ãte finẽ ipsius: atq; ꝓsequantr Minister hanc deinceps admonitionẽ ad finem vsque, quemadmodum illic habetur. Finita verò hac admonitione ad receptum fratrem, adiungitur mox admonitio ad Ecclesiam, quæ etiam habetur pag. 328. Et incipit, Vos autem fratres omnes &c. *Qua demum absoluta inuitatur Ecclesia ad eam gratiarum actionem, quæ habetur, pag. 329. Et incipit.* Pater noster cœlestis inexhauste fons &c. *Finita verò gratiarũ acti*

one admonet Ecclesiastes reliquos Ministros ac Seniores omnes, vt receptum fratrem ordine omnes dextris datis coram tota Ecclesia amplexentur, suámq; & totius Ecclesiæ cum illo reconciliationem osculis suis attestentur. Quod vbi factum est, canitur Psalmus gratulatorius à tota Ecclesia: Benedic anima mea Domino. Eóq; decantato dimittitur Ecclesia more solito cum benedictione & pauperum commendatione.

In pomeridiana autem concione denunciatur apud alias peregrinorum Ecclesias, fratris recepti reconciliatio, ne amplius ab illis etiam pro Ethnico, sed iam rursus pro fratre communi omnium habeatur.

Atq; hactenus de vsu disciplinæ ad totam in genere Ecclesiam pertinente dictum est. Iam verò de peculiari illius vsu, inter Ministros duntaxat Ecclesiæ omnes dicendum erit.

De peculiari disciplinæ Ecclesiasticæ vsu inter Germanicæ potissimum Ecclesiæ Ministros, Londini.

CVM legitimus disciplinæ Ecclesiasticæ vsus ita sit necessarius in Christi Ecclesia, vt quemadmodum corporis compages sine neruis, ita & Ecclesia sine illo consistere omnino non possit: atque is non aliunde magis dependeat, quam à Ministris ipsis. Nempe vt illum ipsimet inter sese seriò ac diligenter obseruent, & à reliqua tota etiam Ecclesia (exemplo suo) obseruari curent: facilè est videre, præstandum hîc esse (si vsquam alibi) Ministris omnibus, ipsorum officium. Ne quorum opera atque exemplo reliqua tota Ecclesia ædificari potissimum debebat, eorum culpa ad dissipationem propendeat: propter neglectum ab illis inter sese in primis vsum Ecclesiasticæ disciplinæ. Vtinam verò non tantùm suæ hîc indulsissent, primùm negligentiæ, deinde verò tyrannidi etiam, qui primarij Ecclesiæ Ministri aliquot iam sæculis haberi voluerunt. Nimirum nullus procul dubio locus vnquam futurus erat Antichristianæ Papæ Romani tyrannidi, qua nunc omnem legitimam Ecclesiæ gubernationem, omnémque adeò religionem op-

oppreßā adulteratámq; fuisse videmus. At verò hîc non dormiuit Satan, qui facilè alioqui intelligebat, abolito semel inter Ministros ipsos Ecclesiasticæ disciplinæ vsu, irrecuperabilem planè Ecclesiæ confusionem, ruinámq; adeò totius religionis subsequuturam eße: vt etiam siquando Papæ Romani tyrannis excuteretur, non facilè tamen ab illius præstigijs liberari adhuc possemus. Id quod equidem plus satis nunc experimur, si rem ipsam propius paulò intueri velimus. Quaquauersus enim nos vertamus, nihil adhuc videmus ferè, in ijs ipsis etiam locis, in quibus Papæ Romani tyrannis omnium maximè accusatur: in quo non plurimum adhuc desiderare cogamur, si nostra omnia cum puritate Apostolica paulùm modò conferamus. Hæc verò omnia debemus neglectæ potißimum inter Ministros ipsos Ecclesiasticæ disciplinæ, circa Ecclesiarum restitutionem. Et haud scio, an sperari vnquam poßit legitima Ecclesiarum ac religionis restitutio, quæ quidem diuturna esse poßit: tantisper dum legitimum rursus disciplinæ vsum inter Ministros po-

Cum legitimus usus Cœnæ Dominicæ ita necessarius sit in Ecclesia, ut quem

 tissimum ipsos ex verbo Dei, restitutum nō habeamus. Equidem non temerè Christus Dominus Ministros Ecclesiæ (sub Apostolorum nomine) lucem mundi esse docet: & finem ac modum tenebrarum nullum fore innuit, si lux ipsa (amisso splendore suo) vllo modo obtenebrescat. Cùm verò lux ipsa Ministrorum, non aliter lucere possit in ipsorum ministerio: q̈ si suo officio legitimè ac diligenter fungantur. Et fieri haudquaquàm possit omnino (propter exlegem prorsus naturæ nostræ omnium corruptelam) nisi per legitimam ac seriā disciplinæ (inter Ministros potissimū ipsos) obseruationem: quæ in hoc est alioqui inprimis instituta, vt in suo quemq; officio contineat. Sanè quemadmodum tenebræ depelli non possunt re vera, nisi luce ꝓlata quæ luceat: ita cùm lux Ministrorū, lucere haudquaq̄ verè possit in Ecclesia, nisi legitimus disciplinæ vsus inter ipsos obseruetur: minimè obscurum est, qualisnam sit nobis expectāda religionis atq; Ecclesiæ restitutio, si nulla legitimæ inter Ministros ipsos disciplinæ ratio ineatur. Quid enim aliud efficiāt,

qui

qui non restituta lumini sua luce, sed ob scuri cuiusdam elychnij splendore, veluti lucis vmbra quadam, tenebras plusq̃ Cimerias dispellere tentent: quàm vt res in tenebris iacentes (maiore etiam illarum periculo) commoueant duntaxat, relapsuras alioqui denuo mox ad easdẽ, aut etiam grauiores tenebras, posteaq̃ elychnium illud sua qualicunq; vmbra lucis (quæ sanè diuturna esse non potest) destituetur? Ita videlicet aliud nobis expectandum non erit, nisi legitimus disciplinæ vsus inter Ministros ipsos obseruetur, q̃ aut vt ad Papismum relabamur rursum, vbi direptis bonis Ecclesiasticis causa ipsa religionis in odium atq; inuidiam, propter doctrinæ dissidia vocabitur: aut non tam equidem sublatam, q̃ mutatam potius (ne dicam conduplicatam) Papæ tyrannidem habituri sumus. Atq; sanè postremi huius mali initia quædam haudquaq̃ obscura animaduertere iam licet. Nam & doctrinæ profeßio, ad vnius alteriúsue hominis autoritatem (perinde atq; ad Papã ipsum) reuocari iam ita cœpit, neglectis legitimis omnibus catholicæ Ecclesiæ

 iudicijs: vt hæreseos dãnentur, quicunq; magnis (si Deo placet) Prophetis illis, à quib⁹ solis dissẽtire nõ liceat, subscribere nolint. Et vniuersã præterea Ecclesiæ, totiúsq; adeò cultus Diuini gubernationẽ ꝑtrahi ad eos videm⁹, qui ad gladij dũtaxat ministeriũ in Ecclesia diuina ordinatione vocati, Apostolicã quoq; functionẽ sibi ĩ præscribẽdis cult⁹ diuini ritib⁹ arrogare vidẽtur. Est sanè Magistratus ĩ Christi Ecclesia, custos ex diuina ordinatione, non modò trãquillitatis publicæ, sed & pietatis etiã, & ꝓide cult⁹ quoq; diuini, in quo magna pietatis pars cõsistit. Cæterũ, custos est dũtaxat, nõ dominus: & præscriptã habet custodiæ huius suæ fũctionẽ, nimirũ nõ vt ipse ꝓ suo suorúmue arbitrio leges rituũ ĩ cultu Dei præscribat: sed vt legẽ Dei (quod ad diuina potissimũ attinet) à sacerdotib⁹, & qui sacerdotũ loco in Christi Ecclesia habentur, requirat ac sequatur. Et quæ illi iuxta legem Dei (hoc est verbi Diuini præscriptum) obseruanda esse docent: ea vt iuxta traditum sibi gladij non dominatum sed ministerium (pro custodiæ suæ officio) obseruari curet. In omnibus interim quæ ab istis docentur, non equi

dem humanæ rationis ac prudentiæ consilia: sed legis Diuinæ (in scripturæ testimonijs) præscriptum atq; autoritatem requirat, ne non tam legis Diuinæ, quàm humanæ prudentiæ Minister potius fuisse, in Dei olim iudicio, inueniatur. Nunc verò, non tam sanè legem Dei, quàm humanæ prudentiæ consilia requiri videmus passim, in causa restituendæ religionis. Et neglectis legitimis Ecclesiæ iudicijs, neglectis item eorum sententijs, quos per Spiritum sanctum in rectores ac gubernatores Ecclesiæ (quod ad diuina attinet) constitutos esse docet Paulus: auspicijs consilijsq; Aulicorum restituitur religio ex Principum arbitrio: cùm nihilo plus autoritatis potestatisue sibi à Deo traditæ habeant Principes, Satrapæq; illorum omnes, in statuendis de religione cultúq; Diuino (in eius Ecclesia) legibus: quàm verbi Ministri habent, in forensibus ac politicis legibus in re publica præscribendis. Nisi quòd quemadmodum verbi Ministri, sunt quidem & ipsi custodes politicæ Magistratus in Christi Ecclesia gubernationis, vt ne quid in illa contra verbi Diuini præscriptum geratur, statuatur, alatur ac

 defendatur: sed legitimis hac in parte (ex verbo Dei) admonitionibus apud Magistratum quemlibet vtantur, qui pro Christiano haberi, inq; corpore Ecclesiæ numerari velit: in alijs verò omnibus commendent ac promoueant politicam Magistratus autoritatem apud totam Ecclesiam. Ita & politicus quisq; Magistratus vicissim, est quidem & ipse custos pietatis publicæ omnium in Ecclesia Christi: vt intelligat, curam religionis non minus ad se, q̃ ad ipsos etiam Ecclesiæ pastores ac rectores in verbi ministerio pertinere: sed esse præscriptam sibi interim eius suæ custodiæ rationem. Nempe vt obseruatis legitimis Ecclesiæ (ex verbo Dei) iudicijs, illis gubernandæ Ecclesiæ autoritatem permittat (quod ad Diuina, conscientiarúmq; pacificationem attinet) quos ad id peculiariter ab ipsomet Deo per Spiritum sanctum suum, constitutos esse scriptura ipsa testatur. Ex ore tamen illorum, legem verbi Diuini, in omnibus summa cura ac diligentia requirat, pro ratione suæ custodiæ, quæcunq; illi obseruanda esse docent: ne quid & ipsi, hu-

humanum, pro Diuino, Ecclesiæ obtrudant. Sunt enim & illi homines, qui & falli possunt & fallere vt omnia sanè illorum, probari axaminariq; oporteat. Sed si sua illi omnia (obseruatis legitimis Ecclesiæ iudicijs) verbo Dei consentanea esse, & ad Ecclesiæ ædificationem pertinere doceant: officium Magistratus est, ea omnia amplecti, & efficere iuxta gladij sibi concrediti ministerium, vt per omnes suos reuerenter (vt æquum est) ac religiosè obseruentur. Hoc sanè est officium cuiusq; Magistratus in Christi Ecclesia, circa causam religionis. Sed quantum ab illo nunc discessum fit, facilè paßim videmus. Quod tamen totum neglectæ potißimum inter Ministros ipsos Ecclesiasticæ disciplinæ proculdubiò debemus. Quæ si extaret, legitimúmq; suum vsum in Ecclesia haberet: neq; sanè verbi Ministris liceret negligentes esse, in suis apud Magistratum admonitionibus: neq; Magistratus ipse item pro Dei Ministro in eius Ecclesia haberetur, si aduersus Ministrorum legitimas (ex verbo Dei) admonitiones, pertinaciter aliquid atq; obstinatè agere

re

 re in Ecclesia vellet: quemadmodum de Theodosio Imperatore legimus. Imò verò, omnia suo loco, suóq; gradu consisterent in Ecclesia, omniáq; suum hauddubiè progreßum legitimum haberent: si legitimus Ecclesiasticæ disciplinæ vsus, inter Ministros potißimum ipsos haberetur. Proinde & nos, post permissam nobis Diuino beneficio & Regia benignitate Ecclesiæ hîc nunc institutionem, ne nostro hac in parte officio defuisse vllo modo videremur: in hoc protinus omnes omni cura ac studio nostro incubuimus, qui ad illius ministerium admoti sumus, vt constitutis Ecclesiæ Senioribus seu Presbyteris, legitimum inter nos ante omnia disciplinæ vsum institueremus. Etiamsi nos id sine magnis multorum clamoribus, magnáq; præterea multorum inuidia facere non posse intelligeremus. Atq; à nobis ipsis auspicandum esse vsum disciplinæ existimauimus: vt reliquæ nostræ toti Ecclesiæ (vt de alijs taceam) exemplo qualicunq; nostro hac in parte præluceremus.

Qualem igitur instaurandæ inter nos disciplinæ vsum, gubernandæq; adeò in nostro

nostro ministerio totius Ecclesiæ rationem instituerimus: id verò iam totum ordine ponemus.

PRIMVM tota Ecclesiæ nostræ gubernatio, non est posita in vnius aut alterius cuiuspiam (quisquis tandem ille sit) arbitrio atq; autoritate: sed in vnanimi, cœtus vniuersi omnium Ministrorum ac Seniorum Ecclesiæ assensu & comprobatione. In quo tamen cœtu interim, non tam equidem numerantur, q̃ ponderantur potius singulorũ sententiæ: vt omnia ex verbo Dei statuantur, eáq; reijciantur (etiamsi numero suffragiorum superiora esse videntur) quæ verbi Diuini autoritate comprobari nõ queant. Certè nihil omnino fiat, quod vllo modo à verbi Diuini doctrina dissentaneum videri poßit. Etsi autem Superintendenti, proximísq; post illum Ministris alijs, suus honor semper habetur: in gubernatione tamen ipsa Ecclesiæ, dicendáq; (in cœtu Ministrorum ac Seniorum) sua sententia: nihilo plus habet Superintendens, vel potestatis, vel autori

 autoritatis, q̃ vnus quilibet è Seniorum numero. Nisi quòd omnium sententias colligit & obseruat: idq; inprimis operam dat, vt in ferendis singulorum suffragijs, omnia ordine ac decenter fiant. Maximo enim Ecclesiarum malo videmus, collatum in vnum aut alterum omnẽ gubernãdæ Ecclesiæ autoritatem, in Antichristianam tandem tyrannidem erupisse. Et pugnat præterea hæc talis gubernandæ Ecclesiæ (inter Ministros) ratio, cum Christi ipsius, eiúsq; Apostolorum, doctrina atque obseruatione.

Deinde Ministri Seniores & Diaconi omnes, alij pro alijs sedulò sunt solliciti: alijq; aliorum (inter sese) curam in eo peculiarem habent: vt si aliquem inter se videant, in præstandis suis officijs negligentiorem (siue quod ad ministerij suscepti functionem, siue quod ad vitæ alioqui conuersationem attinet) gradibus admonitionum protinus apud illum vtantur. Cauetúrq; modis omnibus, ne quisq̃ è Ministrorum omnium cœtu, à reliqua Ecclesia, aut quibusuis aduersarijs omnino, vllius rei meritò

notari

notari accusariue poßit: cui non iam antea alioqui remedium (inter Ministros ipsos) adhibitum fuisse constet. Siue per priuatas vnius apud alterum, siue per publicas (in cœtu ipsorum) admonitiones.

Postremò ijdem etiam Ministri, & Seniores potißimum Ecclesiæ omnes, in hoc toti aßiduíq; sunt: vt nihil omnino prætermittatur apud totam Ecclesiam, quod ad promouendum vrgendúmq; modis omnibus disciplinæ vsum pertinere quoquo modo vident. Dántq; omnem operam, ne quid in fratrum omnium (in Ecclesia) lapsibus, aut odio cuiusq; exasperetur, aut rursum amore vllo dißimuletur, in faciendis recipiendisue admonitionibus: sed vt omnes omnium in Ecclesia fratrũ admonitiones, instituantur in charitate & lenitate Christiana: sine vllis omnino priuatis affectibus, vllóue etiam peculiari respectu personarum. Quemadmodum id iam antea quoq; in quarta adnotatione, super disciplinæ diffinitione, explicatum habetur. pag, 272. Nempe vt qui vllius lapsus nomine admonentur, intelligant, nihil apud se

 aliud quæri, omnibus admonitionibus omnino: q̃ suam resipiscentiam, suiq; lucrifactionem ad vitam æternam. Réq; ipsa videant, illas, non aliunde, q̃ ex mero amore, ac studio se lucrifaciendi, & ex peccati condolescẽtia ac cõmiseratione ꝓuenire. Deniq; vt in corde ipsi suo cõuincãtur, aliò non spectare totum disciplinæ vsum: q̃ vt gloria Dei, in fratrũ lapsibus (per ipsorum resipiscentiam) Ecclesiæq; totius ædificatio promoueatur.

VT verò Ministri ac Seniores pariter omnes suum in præstandis hisce omnibus officium (quoad eius fieri potest) attestentur & declarent: vtq; hic certo suo ordine ac decenter omnia fiant. Primùm publicè coram tota Ecclesia omnes pariter testantur, se non minus velle subesse disciplinæ Ecclesiasticæ: q̃ minimus quisque in tota Ecclesia. Et petunt à tota Ecclesia: vt si quisq̃ in illis aliquid videat, in quo admonendos esse putet, eos in charitate & libertate Christiana admoneat: neq; id vllo modo prætermittat. Id faciunt Ministri & Seniores quater in anno, quemadmo-

admodum postea dicetur. Deinde constitutos habent inter sese cœtus suos peculiares etiam, vt tantò commodius & de promouendo disciplinæ vsu, tam inter se ipsos, q̃ apud totam Ecclesiam: & de rectè gubernanda tota Ecclesia, deliberare semper poßint. De quibus ipsorum cœtibus singulis, nobis iam dicendum erit.

De peculiaribus Ministrorum inter sese cœtibus in Ecclesia Germanorum Londini.

P*RIMVM habetur cœtus Ministrorum ac Seniorum Ecclesiæ omnium, semel (vt minimum) singulis hebdomadibus: nempe diebus Iouis, hora secunda pomeridiana. In quo cœtu, posteaq̃ omnes iam Ministri & Seniores conuenerunt, inuocatur ante omnia (per vnũ è Ministris verbi) nomen Domini. Fitq; precatio, vt Dominus corda atq; ora Ministrorum ac Seniorum congregatorum, in deliberationibus & consilijs ipso-*

pso-

 psorum omnibus (per Spiritum sanctũ suum) regere & gubernare dignetur: ad laudem & gloriam sui adorandi nominis, & Ecclesiæ (sub ipsorum ministerio) ædificationem, pro qua filius suus vnigenitus, semet ipsum victimam propitiatoriam offerre non dubitauit. Finita precatione, rogantur per Superintendentem singuli ordine suo, num aliquid proponẽdum habeant: quod vel de disciplinæ obseruatione, vel de gubernatione ipsa Ecclesiæ, vel si quid alioqui incidat, quod seria deliberatione egeat, tractandum esse putent. Rediguntur in scriptum omnia, quæ quisque in cœtu tractanda proponit: atque ex ijs demũ ea tractanda desumuntur, quæ plus habere ponderis, magisque vrgentia esse videntur. Postea verò monentur per Ministrum aut Superintendentem omnes, vt quisque illorum, de re in consultationem vocata, ordine suo id proferat, quod (suæ conscientiæ testimonio) intelligit maximè facere, ad Ecclesiæ ædificationem (iuxta verbum Dei) & eius conseruationem. Atque ita demum quisque ordine suo dicit suam sententiam, de cau-

sa

sa proposita: iuxta conscientiæ suæ testimonium. Et vbi omnes sententias suas dixerunt: id demum vnanimi omnium consensu statuitur, quod omnium maximè verbo Dei consentaneum, Ecclesiæq; ipsi vtile esse videtur. Quod ipsum alioqui in scriptum protinus redigitur, vt certum omnium consiliorum (per cœtum illum approbatorum) documentum haberi deinceps poßit. Sicq; demum ad aliarum (si quæ sunt propositæ) causarum tractationem proceditur, eodem ipso, qui est prædictus, ordine: donec de rebus propositis omnibus certi etiam aliquid statuatur. Quòd si omnia simul tractari non poßint: tum quæ vno conuentu absolui non possunt in alium proximum differuntur, vt ante omnia demum etiam pertractentur. Porrò in hisce cœtibus, qui per singulas hebdomades diebus Iouis (vt dictum est) habentur: dißidia inter fratres omnia (si quæ vllo modo exorta sint) componuntur. Et ad cœtus illos vocantur fratres illi in Ecclesia: qui aut priuatas aliorum fratrum (in lapsibus suis) admonitiones contempserunt, aut aliquid

 eiusmodi aliquid designarunt, quod vel pluribus iam sit notum, quàm vt cælari possit: vel totam præterea Ecclesiam in discrimen aliquod adducere omnino videatur. Si quando autem incidat, vt præter ordinarium illum diebus Iouis conuentum, opus sit alio etiam præterea Ministrorum ac Seniorum cœtu: tum non expectato alio rursum die Iouis, Superintendens, aut proximi post illum verbi Ministri, conuocant reliquos Ministros ac Seniores omnes: vt de eo consilia sua communicent, propter quod illos conuocari oportebat.

DEINDE singulis mensibus semel, nempe primo quoque die Iouis, cuiusque mensis, habetur etiam peculiaris cœtus Ministrorum, Seniorum, & Diaconorum omnium. Non quòd cura gubernandæ Ecclesiæ ad Diaconos, perinde atque ad Seniores ipsos ac verbi Ministros pertineat: sed quòd Diaconorum quoque ministerium, tam in colligendis quàm in dispensandis eleemosynis, inculpatum atque irreprehensibile haberi in Ecclesia oporteat. Cuius alioqui Diaconorum ministerij ratio, in menstruis hisce cœtibus potissi-

potißimum habetur. Solet enim ferè hoc genus ministerij multis suspitionibus atque obtrectationibus paßim esse obnoxium. Vt igitur fidelitas Diaconorum perspecta sit, non tantùm verbi Ministris ac Senioribus, sed toti etiam Ecclesiæ: ad hoc potißimum cœtus hic menstruus obseruatur, vt Diaconi pariter omnes, propositis coram Ministris ac Senioribus acceptarum et expensarum eleemosynarum (mensis totius) tabulis, rationem illarum omnium, in cœtu illo (alius post alium) suo ordine subducant.

Denunciatur autem id toti Ecclesiæ, proximo antè die Solis, in concione publica: vt si quis ex Ecclesia calculis illis Diaconorũ adesse velit, ad comprobandam Diaconorum fidelitatem in ipsorũ ministerio: is cœtui ipsi calculisque Diaconorum adesse poßit. Vt ita demum omnis omnium suspitionum atque obtrectationum occasio amputetur. Quia verò Diaconatus ministerium plurimum laboris ac diligentiæ requirit: sic vt per eosdem semper illi satisfieri non facilè possit: ita inter illos etiam constitutum est, vt alternis mensibus curam colligen-

 darum ac dispensandarum eleemosynarum inter sese partiantur. Et qui vno mense iam, totum onus alioqui ministerij sustinuerunt: altero mense per eiusdem ministerij collegas eo onere liberentur, post subductam eorum, quæ ipsi perceperunt & expenderunt, rationem: donec rursum alius mensis recurrat. Post absolutos verò eleemosynarum calculos omnes, si quid Diaconi inter se habent, in quo aliquo modo hæreant: id (dimissis alijs fratribus) per Ministros verbi & Seniores discutiendum proponũt. Atq; in Diaconorum præsentia, per Ministros ac Seniores (more illorum solito) deliberatur de re ad hunc modum proposita. Imò verò in grauioribus etiam totius Ecclesiæ causis, vel quoties in disciplinæ vsu ad publicas (in cœtu ipso Ministrorum) admonitiones progrediendũ est: admittuntur sanè ad Ministrorum ac Seniorum cœtum & Diaconi ipsi: sententiæq; illorum (ordine suo) rogantur, vt & ipsi in suo ministerio pro collegis quodammodo Seniorum ac verbi Ministrorum à tota Ecclesia habeantur: & Ministri ipsi verbi ac Seniores tantò dili-

diligentius muneri suo incumbant. Atq; eo maiorem præterea etiam autoritatem consilia illorum obtineant: quo plurium suffragijs comprobantur.

PRÆTEREA quoniam plures sunt peregrinorum sub vno Superintendente Ecclesiæ, sic vt vna sine altera periclitari non poßit, habetur etiam singulis mensibus, primo die Lunæ cuiusq; mensis, conuentus Ministrorum Seniorum ac Diaconorum, omnium simul peregrinarum Ecclesiarum. In quo cœtu post nominis Diuini (vt dictum est) inuocationem, rogantur per Superintendentem Ministri singularum Ecclesiarum suo ordine, num quid habeant, quod in eo cœtu tractandum esse putent, quod præsertim in commune ad omnes illas Ecclesias pertineat: aut si quid vnius Ecclesiæ Ministri in alijs requirant. Et tum de omnibus, quæ sunt proposita, instituitur deliberatio, quemadmodum & in alijs cœtibus: rogantúrq; (ordine suo) ac demum etiam colliguntur per Superintendentem, omnium illorum Ministrorum (ex omnibus peregrinis Ecclesijs) sententiæ. Atque ad extremum

 id statuitur, quod verbo Dei consentaneum esse (quemadmodum & in alijs cœtibus) & ad vnanimem omnium illarum Ecclesiarum consensum ac pacem facere videtur. Quòd si quando aliquid eiusmodi incidat, quod commune illarũ Ecclesiarum consilium (non expectato menstruo conuentu illo) postulet, õnésue simul Ecclesias illas concernat: tum protinus conuocantur per Superintendentem Ministri ac Seniores omnium illarum Ecclesiarum. Et de causa illa tractatur (modo prædicto) propter quam cœtus est conuocatus: vt quod ad omnes simul Ecclesias illas pertinere videtur, communi etiam omnium consilio, vnanimiter tractetur & transigatur.

POSTREMO habetur etiam peculiaris conuentus Ministrorum, Seniorum, ac Diaconorum omninm Germanicæ Ecclesiæ (nempe secundo die Iouis quarti cuiusq; mensis) ad obseruandum inter ipsos peculiariter, Ecclesiasticæ disciplinæ vsum, reiectis omnibus, quæ eo alioqui die agenda erant, in proximum deinceps Iouis diem, aut aliquẽ alium: si tanta mora noxia esse videatur

tur

tur. In quo cœtu id inprimis agitur, vt doctrinæ puritas, consensusq; vnanimis, & vitæ item probitas atq; integritas inter Ministros, Seniores ac Diaconos simul omnes, obseruetur & custodiatur. Primus autem istiusmodi cœtus habetur mense Martio, secundo die Iouis illius. Alter verò secundo die Iouis, in mense Iunio. Tertius item die Iouis secundo, in mense Septembre. Et quartus, die Iouis secundo, in Decembre. Proximo autem die Solis, ante prædictos hosce disciplinæ inter Ministros obseruandæ dies, monetur eius rei in publica concione tota Ecclesia: & rogantur fratres in Ecclesia omnes, vt si quis omnino, vel in doctrina, vel in vita Ministrorum, Seniorum, ac Diaconorum, aliquid vllo modo requirat, aut quenquam illorum vllius rei nomine admonendum reprehendendúmue esse putet, id vt ante præscriptum diem Iouis illum, alicui è Senioribus indicet, in charitate & libertate Christiana. Vt hoc ipsum per fraternas (in cœtu illo) admonitiones corrigi in tempore poßit. Hoc sanè esse officium omnium membrorum Eccle-

 siæ, vt omnium clandestinarum obtrectationum ac murmurationum aduersus Ministros in Ecclesia occasiones omnes tollantur. Quisquis enim (non admonitis vlla de re Senioribus) Ministrorum deinceps, Seniorúmq; ac Diaconorum, vel doctrinam, vel vitam nihilominus in Ecclesia traduceret: is sanè non alio, q̃ perturbatoris ac murmuratoris loco à fratribus omnibus habendus esset. Interim tamen ne quisq̃ vllam accusationem adferat, aduersus quenquã Ministrorum verbi, Seniorúmue, aut etiam Diaconorum omnino: nisi illam duorum aut trium testimonio comprobari posse sciat. Qui præsertim aut è fratrũ numero essent, aut alioqui ita inculpatè viuerent, vt de fide illorum dubitari non posset. Probiberi enim à Paulo, ne vllæ aduersus Ministros Ecclesiæ accusationes admittantur: nisi sub certo duorum aut trium testimonio. De hoc ita monetur publicè tota Ecclesia, die Solis proximo, ante illum diem Iouis, obseruãdæ inter Ministros Ecclesiasticæ disciplinæ destinatum. Postea verò q̃ ad constitutum diem illum Iouis Ministri

1.Tim. 5.

Senio-

Seniores ac Diaconi omnes conuenerunt: tum vnus è verbi Ministris hortatur omnes ad diuini nominis seriam inuocationem. Ipséq; alijs auscultantibus precatur, ad hunc aut similem modum.

Precatio in cœtu Ministrorum circa disciplinæ inter ipsos peculiarem obseruationem.

DOMINE Deus, fili Dei viui vnigenite Iesu Christe: qui nos miseros planéq; indignos homines, in regni hîc adeóq; & corporis tui mystici (quod est Ecclesia) ministerio constitui voluisti. Agnoscimus (Seruator clementissime) ministerij huius sublimitatem multo maiorem, q̃ vt illi pares vllo modo esse possimus. Agnoscimns item nostrã in illo tenuitatem & insufficientiam: etiamsi omnes vires nostras ad illud rectè obeundum conferamus. Sed agnoscimus præterea etiam nostram

 ſtram in illo negligentiam: cuius culpam apud te ſupplices deprecamur. Et te oramus: Rex ac Pontifex noſter æterne, vt noſtræ huic negligentiæ propitius eſſe, verúmq; illius ſẽſum atque agnitionem in noſtris animis augere (ad noſtri correctionẽ) per Spiritum tuum digneris: in mutuis potiſſimum noſtris (quas inter nos inſtituimus) admonitionibus fraternis. In hoc enim conuenimus vt noſtram inuicem (alij pro alijs) ſollicitudinem fraternam, in communi nobis omnibus coruptela noſtra, per mutuas (abs te inſtitutas) admonitiones declaremus: fidémq; noſtri miniſterij tibi primùm, tanq̃ vero ſummo atque æterno Regi, Doctori, ac Pontifici noſtro, deinde verò tuæ huic etiam (cuius Miniſtri ſumus) Eccleſiæ pro noſtra infirmitate approbemus. Te egitur ſupplices precamur Domine Ieſu Chriſte, vt noſtro huic inſtituto (per Spiritũ ſanctum tuum) adeſſe, cordáq; ac lĩguas noſtrûm omniũ ita gubernare digneris; vt õnes noſtræ inuicem

admo-

admonitiones Diuino afflatu tuo instituantur, atque in nobis fructificent, ad gloriam tui adorandi nominis, ad nostram item omnium correctionem, ornamentúmq; tui in nobis ministerij, & ad Ecclesiæ tuæ ædificationem. Amen.

FINITA hac aut simili precatione, hortatur Superintẽdẽs aut verbi Minister aliquis, reliquos Ministros Seniores ac Diaconos omnes: ad habendam rationem (in omnibus admonitionibus, vel faciendis, vel accipiendis inuicem) charitatis potissimum & libertatis Christianæ. Charitatem enim esse condimentum eiusmodi, vt omni ferè offensione careat, quæ à charitate Christiana profecta esse constat. Et libertatem rursus cum omni modestia ac lenitate coniunctam, certissimum est argumentum in istiusmodi admonitionibus, eas Spiritu sancto autore institui: qui hypocriticam alioqui (in dissimulandis fratrum vitijs) seruitutem, ferre non potest. Vbi Spiritus (inquit Paulus) ibi libertas.

Super

 Super omnia autem monet Superintendens, vt omnes sibi ab eo caueant: ne fratris illius quodcunq; peccatum aut exaggeretur odio vllo, vlláue fratris admonendi inuidia, in instituendis apud illum admonitionibus: aut etiam vllo cuiusq; fauore atque amore extenuetur, excusetúrue vel dissimuletur. Sed in omnibus admonitionibus quæratur gloria Dei, correctio admonendi fratris, & Ecclesiæ ædificatio. Initium porrò admonitionum fit ab ipso Superintendente, si adsit: aut proximo alioqui post ipsum verbi Ministro. Sic vt vel Superintendens (si adsit) vel proximus alioqui post ipsum verbi Minister, paulutum cœtu aliorum omnium excedat: vt ipso absente, à reliquis fratribus deliberetur, cuiúsnam rei nomine in cœtu illo, ipsum, reliqui fratres omnes, aut admonendum, reprehendendúmue, aut etiam consolandum animandúmq; esse putent. Priusq; tamen cœtu excedat (siquidem adest) Superintendens, quem tamen adesse oportet, si nullo alioqui legitimo impedimento distringatur: recensentur paucis illius officia, in eius ministerio: de

de quibus dictum est in superioribus, in ea concione, quæ habetur, circa Superintendentis electionem: pag. 18. Quibus cõmemoratis, Superintendẽs sese subijcit fratrum reliquorum (in cœtu illo) admonitionibus & censuræ: quacunq; in re, suo officio (siue in doctrina siue in vita) defuisse videatur. Atque ita cœtu illo paulisper excedit: donec rursum per aliquem fratrum ad cœtum reuocetur. Interea verò ipso absente, singuli fratres (ordine suo) per vnum è Ministris interrogantur: num qua in re illum admonendum esse putent: siue in doctrina, siue in vita ipsius. Adnotantúrq; ea omnia: in quibus vel admonendus, vel etiam reprehendendus, aut alioqui consolandus esse videtur. Ac tum rursus ad cœtum reuocatur: exponuntúrq; illi ea õnia liberè & amãter totius cœtus nomine: quæ fratres in ipso admonitione digna esse iudicarãt. Illéq; cum omni subiectione recipit omnes, quæ ad ipsum fiunt admonitiones. Ad eũdem porrò modũ agitur cum reliquis verbi Ministris, Seniorib⁹ & Diaconis: iuxta ipsorũ ordines. Prius tamẽ recitatis eorũ officijs, q̃

cœtu

 cœtu ipſo excedere iubeantur. Nempe vt priusq̃ aliquis è verbi Miniſtris exire iubeatur, legantur verbi Miniſtrorum officia: quæ habentur in concione, circa Miniſtrorum verbi electionem: pag. 9. ac deinceps. Rurſus priuſq̃ aliquis Seniorum exire iubeatur, recitantur etiam ipſorum officia: quæ habentur in concione circa ipſorum electionem pag. 13. Ac priuſq̃ rurſus Diaconorum aliquis exire iubetur, recitantur quoq; Diaconorum officia: quæ habentur in concione circa ipſorum electionem: pag. 24. Ita verò ſingillatim alij poſt alios, & verbi Miniſtri, & Seniores, & Diaconi è cœtu ſeſe paulisper ſubducunt: vt de ſingulis, reliqui fratres omnes (ſub ipſorum abſentia) ſuas ſententias rogentur, ac ferant: quemadmodum de Superintendente dictum eſt. Et ſingulis rurſum totius cœtus nomine (dum ad cœtum reuocãtur) exponitur: qua in re vnumquenq; fratrum, admonendum, reprehendẽdúmue, aut etiam conſolandum eſſe iudicarunt.

Quòd ſi quis Miniſtrorum in genere omnium admonitionẽ cœtus illius vllo

modo

modo contemnat, aut illi reluctari quoquo modo velit: tum sanè quisquis ille omnino sit, quáuecunq; autoritate aut eruditione præditus, à ministerij protinus sui functione (cœtus totius autoritate) suspenditur, donec aut culpam contemptus sui illius coram eodem ipso cœtu agnoscat, ac deprecetur: aut ex verbo Dei ostendat, se non rectè atque meritò admonitum reprehensúmue fuisse. Suspenditur item & à cœnæ Dominicæ vsu: donec alterum horum, quæ iam sunt dicta (in cœtu ipso) faciat. Si verò in contemptu suo illo perstet: neq; vllum resipiscentiæ indicium faciat, in subsequentis hebdomadis cœtu Ministrorum ac Seniorum: tum si post vnam adhuc aut alteram admonitionem in suo nihilominus contemptu perseueret, cum maiore indies ministerij sui dedecore, maioréq; indies Ecclesiæ offendiculo ac perturbatione: in concione publica coram tota Ecclesia exponitur contemptus ipsius cum obstinatione coniunctus. Rursúsq; coram tota Ecclesia ad resipiscentiam inuitatur. Et si ne sic quidem admonitus resipiscere adhuc velit: tum se-

 quenti die Dominico publicè coram tota Ecclesia cum assensu illius (quæ eius ad octauum ante diem admonetur) ministerio suo destituitur in publica antemeridiana concione. Ad extremum verò, si adhuc obstinatus esse pergat: proceditur ad eius excommunicationem. Ad ministerium verò suum non facilè recipitur, si semel destituatur: etiamsi postea cum cœtu Ministrorum ac tota Ecclesia per pœnitentiam publicam reconciliatur. Præterquam si insigne aliquod pœnitentiæ specimen ædat, quale in Petro Apostolo & Dauide legimus: inque illius seria perseueratione per iustum aliquod tempus exploretur, sic vt Ecclesia ipsa, cognita ipsius vera, iustóque tẽpore declarata resipiscentia, restitui illum rursus postulet: ne in sua illa pudefactione absorbeatur.

Cæterùm si ita incidat (quod absit) vt Superintendens ipse cœtus illius admonitionibus parêre nolit, tum sanè de illo, à ministerio suo vel suspendendo, vel magis multò destituendo vnius Ecclesiæ Ministri, Seniores ac Diaconi nihil sibi statuendum sumunt: nisi coniunctis

sibi aliarum etiam peregrinarum Ecclesiarum Ministris omnibus. Coniuncti autem simul omnium peregrinarum Ecclesiarum Ministri ac Seniores aduersus contemptum Superintendentis ita procedunt in singulis ipsorum Ecclesijs, ad eius suspensionem, atq; etiam destitutionem, & ad extremum ad eius quoq; excommunicationem (si obstinatus esse pergat) quemadmodum de vno quolibet alio Ministro, contemptore admonitionum, dictum habetur. Neq; enim in vsu disciplinæ vlli homini parcitur, qui modò ad Ecclesiam pertinet: nedum vt vllius, peculiaris aliqua ratio habeatur, nisi quatenus id ipsa ministerij vocatio postulare videtur. Quin potius tanto maiore seueritate agitur aduersus præcipuos quosque Ministros in Ecclesia, si disciplinæ Ecclesiasticæ parêre quoquo modo recusent: quanto magis sunt exposita oculis omnium exempla illorum, plúsq; & offendiculi & periculi etiam adferre videntur. Equidem palàm est, nihil esse, quod maiorem secum ruinam totius Ecclesiæ vel traxerit hactenus, vel trahere etiam possit: q̃ si

Ministri Ecclesiæ (in quacunq; tandem
functione versentur) ab vsu disciplinæ
Ecclesiasticæ seipsos eximant, quam a-
lijs præscribunt: cùm ipsorum in primis
partes sint, illam suo exemplo alijs com-
mendare. Ita in vetere Israelis Eccle-
sia, profanatam fuisse legimus omnem
ferè religionem: quòd Principes sacerdo
tum ac Pharisæi, ne summis quidem di-
gitis ea attingere dignabantur, quæ vel
ipsimet in populo statuebant, vel Diui-
nitus instituta habebant. Ita verò
nunc idem etiam, oculis ipsi nostris in
Papæ Ecclesia videmus: vbi abiecto
prorsus per Ministros omni legitimo
Ecclesiasticæ disciplinæ vsu, adultera-
tam nefandissimè omnem religionem, ac
verum Dei cultum: inuectámq; prodi-
giosam planè, ac ne Ethnicis quidem vn
q̄ auditam ἀρτολατρείαν: *& tyrannidem*
ad extremum prorsus Antichristianam
īductā vsurpatámq; (tāto iā tēpore) ītue
mur. Imò ne nūc quidem post reuelatā
passi Diuino iam beneficio Romani An
tichristi eiúsq; cornuū tyrannidē, et resti
tutā (magna ex parte) Euāgelio lucē suā,
verā adhuc religionem interim, legiti-
múmq; Dei cultū (propter solā disciplinæ

inter Ministros negligentiam contemptúmq; admonitionũ) repurgari vllo modo posse videmus. Et periculũ est (siquidem disciplinæ hîc Ecclesiasticæ remedium tempori nõ adhibeatur) ne quam magnis clamoribus accusamus Papæ tyrãnidem, non tam sanè sublatam, quàm mutatam potius in orbe Christiano habeamus. Qua sanè de re multa dicenda essent, sed nunc vel leuiter attigisse satis erit: vt omnes intelligant, nullam verã ac legitimam veræ religionis, veriq; cultus Dei instaurationem, aut repurgationem expectandam nobis esse: donec vsum legitimum disciplinæ Ecclesiasticæ, inter Ministros potißimum ipsos, plenè restitutum videamus. Quemadmodum sanè negari non potest, neglectum initio, deinde verò prorsus abolitum illius vsum, causam fuiße atque etiamnũ esse, omnis profanationis, omniúmq; abusuum, & omnis tyrannidis, in orbe Christiano. Proinde nos Ecclesiæ nostræ institutionem inde potißimum auspicãdam esse existimauimus, vt ante õnia Ministri ipsi disciplinæ Ecclesiasticæ sese subijcerent, illámq; summo studio ac cura inter sese obseruarent (sine vlla cu-

 iusq; omnino exceptione) vt omnis dißidiorum, indulgentiæq; in peccatis, deniq; & tyrannidis inter illos occasio amputaretur. Et reipsa experti sumus, indiésq; magis experimur: nulla alia ratione in Ecclesia, & bona retineri, & mala ōnia vitari posse (per gratiam Dei) q̄ seria ac diligenti legitimæ (ex verbo Dei) disciplinæ Ecclesiasticæ obseruatione

Atq; hactenus quidem de vsu disciplinæ in nostra Ecclesia, tam in plebe vniuersa totius Ecclesiæ, q̄ inter Ministros in genere omnes. Sub Ecclesiæ verò nomine eos duntaxat intelligimus, qui ex natione Germanica, ædita publicè fidei suæ confeßione, vel coram tota Ecclesia, vel in cœtu saltem ipso Ministrorum, disciplinæ ipsi sese præterea etiam Ecclesiasticæ vltrò ac sponte sua subiecerunt. Eorum porrò qui sunt extra nostram Ecclesiam, curam, iudicium ac sollicitudinem, Ministris ac pastoribus ipsorum permittimus: quibus interim nostra omnia deferimus officia: si vlla in re operam consiliúmue nostrū, vel ipsimet, vel Pastores eorum requirant. Cæterùm si quis peregrinorum potißi-

tißimum autē Germanus, nostræ Ecclesiæ non adiunctus, prætextu nostræ Ecclesiæ falsam aliquam doctrinam serere, sectásue vllas alere velit, nobísq; id vllo modo innotescat: nos pro nostri ministerij fide in nostra Ecclesia hunc morē (qui sequitur) retinemus.

De ijs Germanis, qui non adiuncti nostræ Ecclesiæ falsam aliquam doctrinā spargunt: aut sectas alioqui in Ecclesia alunt.

SI Superintendens cum reliquis Ministris ac Senioribus intelligat aliquem Germanum aut alioqui peregrinum esse, qui in fraudem nostræ Ecclesiæ aut falsas doctrinas vllas spargat, aut sectas vllas alat: primùm omnium designantur duo aut tres è Senioribus Ecclesiæ, qui illum adeunt, vt fontes doctrinæ ipsius suspectæ ab ipso resciscāt. Et videant cū ōni modestia ac māsuetudine, si quo modo col

 loquium (ex verbo Dei) admittere velit, super suspecta illa doctrina sua. Et si admittat: agũt cũ illo priuatim & amanter: ac fontes doctrinæ ipsius cum ipso excutiunt. Vt videant, num accuratiorem doctrinæ suæ examinationem non refugiat. Quòd si illam non refugit: inuitatur per designatos illos ad cœtum Ministrorum ac Seniorum Ecclesiæ: & dies constituitur, quo venire debeat. Atq; tum in cœtu, primùm fontes doctrinæ ipsius omnes nemine interturbante audiuntur, atq; adnotãtur: vel ab ipsomet autore in scripto petuntur. Quibus demum legendis atq; excutiendis (si sint prolixiores) aliud tempus constituitur. Qui verò vocatus venit, actis illi gratijs dimittitur, donec rursus (vt aliâs redeat) ei indicetur. Et si quid post dimissum è cœtu eum, qui vocatus fuerat, de doctrina illius excuti potest, id fit rogatis ordine singulorum sententijs, de vnoquoq; fundamento doctrinæ suspectæ: vt vel adnotata sunt, vel ab ipsomet autore tradita habentur: & quæ tunc absolui non possunt, in alium diem cœtus reijciuntur. Excussis verò omnibus doctrinæ illius

suspectæ

suspectæ fontibus, testimonijs ac rationibus, in scriptum rediguntur omnia, quæ à singulis Ministris ad singula testimonia ac rationes producta fuerunt (præterq̃ si eadem à pluribus sint repetita) ac demum responsio (reductis in ordinē omnibus quæ sunt dicta) formatur, q̃ breuissima haberi potest. Atq; demum autor ille suspectæ doctrinæ ad cœtum inuitatur. Respondetúrq; illi ad traditos, vel per nos ipsos adnotatos fontes doctrinæ ipsius. Et si quid ille, vel in responsione desideret, vel denuo fortè ad doctrinæ suæ confirmationem adferat: id obiter aut explicatur, si quid obscurius dictū videtur, aut etiā excutitur, si quid præter priora sit productum. Ac demum autori illi suspectæ doctrinæ in alium vsq; cœtum, tempus deliberandi permittitur: vt ostēdat, qua parte illi satisfactum non sit, in tradita ei Ministrorum ac Seniorum omnium responsione. Ad constitutum porrò diem auditur rursum ille. Et vbi finem dicendi fecit, quæritur ab illo, nū alia vlla adhuc documenta doctrinæ suæ habeat: vt omnia producat. Vt illi simul etiam ad omnia respondeatur. Po-

stea

 stea verò illo rursum dimisso excutitur, si quid denuo ab ipso est productum. Et si quis priori adhuc responso aliquid praeterea addendum esse putat, id in mediũ adfert, vt adnotetur : et suo demum loco in responsione addatur. Excussis porrò omnibus doctrinae illius suspectae fontibus ac testimonijs, vbi denuo autor ille suspectae doctrinae ad coetum Ministrorum & Seniorum vocatur : repetitur illi rursum obiter, data illi antea responsio : & supplentur, si quae antea fortè praetermissa erant. Refelluntur item ea, quae in vltimo colloquio prolata fuerunt, neq; quidq̃ praetermittitur intactũ, eorum, quae autor ille ad suspectae doctrinae suae confirmationem adferebat. Ibi verò si autor ille doctrinae suspectae neq; respõsiones coetus diluere (ex verbo Dei) neq; interim à serenda suspecta doctrina sua cessare velit: tum coetus vniuersi nomine monetur, ne in fraudem ac perniciem nostrae Ecclesiae doctrinam suam illam deinceps serat: quam verbi Diuini autoritate defendere non posit. Etenim si ipse non cessaret falsa sua doctrina perturbare nostras Ecclesias : fidem nostri

ministerij id non permittere, vt nostram Ecclesiam per ipsum ita perturbari, ac falsa ipsius doctrina falli sinamus. Quòd si nec sic quidem à suo instituto dimoueri potest, doctrinámq; suam nihilominus adhuc spargere ac tueri pergit: tum in publica concione coram tota Ecclesia nomen eius denunciatur per Ministrum, summáq; doctrinæ suæ exponitur, cum eius (in cœtu Ministrorum habita) refutatione. Monetúrq; Ecclesia, vt si cui in Ecclesia doctrina illius nondam satis refutata esse videatur: is vt (qua parte in illa fortè adhuc hæret) dubitationes suas per aliquem è Senioribus (siue verbis siue scripto) in Prophetia publica proponi sinat: vt ad illas publicè per Ministros ac Seniores respondeatur. Omnésq; prætextus defendendæ adeóq; & excusandæ doctrinæ illius (quoad eius fieri potest) amputentur.

NEQVE hîc moramur cauillos quorundam, qui hac tali hominum hæreticorum denunciatione publica peccari clamant, aduersus legem charitatis Christianæ. Non est sanè huius loci velle persequi, quæ ab istis adferuntur:

 & fortaßis hoc aliàs commodius fiet. Nunc satis erit ostendisse nos huius nostri consilij, Christum Dominum ipsummet (qui summa est alioqui charitas) ducem atq; autorem habere: vnáq; & Apostolos, & antea multò Prophetas quoq; ipsius. Quos dum sequimur: nihil equidē hîc moramur, aut humanæ rationis argutias, aut periculorum metum, quem à nonnullis prætendi videmus. Christum Dominum ducem hîc atq; autorem nostri consilij habemus: dum traductis nominatim Pharisæis, & cauendum ab illorum doctrina Discipulis suis omnibus

Matt. 16. esse docet. Et vult, vt ab eis segregati, il

Ierem. 28. los omittant, prorsusq; valere sinant. Sic & Ieremias, publicè accusat Hananiam apud totam Ecclesiam, ex Dei ipsius mā

1. Timo. 1. dato: interitúmq; illi denunciat. Sic &

2. Tim. 2. Paulus nominatim accusat Hymenæū, Alexandrum, & Philetum, falsæ doctrinæ nomine. Timotheúmq; vnà cum ipsius Ecclesia admonet, vt ab eorum do-

Ioan. 10. ctrina sibi caueat. Quid? quòd Christus Dominus, in eo potißimum fidem boni Pastoris in eius ministerio commendat: si sedulam ac diligentem cu

ram ouium suarum aduersus luporum
morsus habeat? An verò hoc est cu-
ram habere ouium: vt ad lupi aduen-
tum conniueamus: canésq; ouium custo-
des, non ab inuadendis modò lupis, gregi
nostro insidiantibus: sed ab ipso etiam
latratu, dum eos ouili imminere vident,
arceamus? Charitatis est scilicet, lupis
parcere, totius ouilis periculo: ac non po-
tius, oues ab illorum arcere insidijs, etiam
si illi à canibus dilacerari debeant, si sui
similes esse pergant. Nos hîc pluris sanè
nobis faciendum esse putamus exem-
plum ac doctrinam Christi, Propheta-
rum item atq; Apostolorum ipsius: q̃ le-
ges nouas quasdam præposteræ, nescio
cuius, charitatis. Et cum ouium nobis
Christi (in nostra Ecclesia) non autem
luporum, gregi nostro insidiantium, cu-
ram à Domino commendatam habea-
mus: nostri proculdubio, fideliúmq; præ
terea Pastorum omnium debiti atq; of-
ficij esse putamus, vt dum oues suas à lu
porũ insidijs tutas alioqui esse nõ posse vi
dent, canes ipsos potius, aduersus dolos
ipsorum arment: nedum vt illos à latra-
tu arceant, tametsi lupis non modò peri-

culum

 culum, sed certum etiam interitum imminere videant, quàm vt vel vnius ouiculæ periculo, luporum sibi curam vllam habendam esse putent. Quare & si lupos etiam ipsos (si id vllo modo fieri posset) lucrifieri omnes cupiamus: neque (quòd ad eam rem attinet) prætermittendum hîc quidquam esse libenter fateamur: tamen si ouiculas nostras ab ipsis periclitari, neque eos alia ratione à nostris ouilibus arceri posse videmus: malumus (iuxta Christi Domini Prophetarúmque & Apostolorũ doctrinam pariter atque exemplum) ouiculas nostras de luporum illis imminentium insidijs submonere, vt ab illis sibi caueant: adeóque & lupos ipsos commonstrare, quàm vt per nostrum silentium oues nostras fraudemus, ac fraudulentis luporum morsibus exponamus. Quemadmodum enim maius gaudium esse legimus, super vnius peccatoris resipiscentia, quàm super nonaginta nouem iustis: Ita rursum maiorem luctum fore non dubitamus super interitu vnius ouiculæ: quàm nonaginta nouẽ luporũ. Nedum vt vnius lupi salutem infinitis ouibus ãtepone re debeamus: præsertim cum nihil esse

scia-

ſciamus vel fraudulentius vel nocentius lupina hypocriſi in Eccleſia Chriſti. Atq; vtinam pauciora illius exempla noſtro hoc tempore videremus.

Hæc verò de obſeruata in noſtra Eccleſia diſciplinæ vſu ita iam recenſuiſſe ſatis erit: tam in vniuerſo cœtu illius, q̃ inter Miniſtros ipſos. Ad alias iam igitur etiam noſtræ Eccleſiæ ceremonias veniamus. Ac primùm de publicis illius (ſi quandoq; id res poſtulat) ſupplicationibus dicemus.

De publicis Eccleſiæ ſupplicationibus.

VETVS eſt conſuetudo catholicæ Dei Eccleſiæ, vt quoties aut inſigne aliquod beneficium à Domino Deo accepit, aut publica aliqua neceſſitate premitur, aut grauem ſibi vllam alioqui calamitatem impendêre etiam videt: ad Deum ſeſe precibus ac ieiunijs tota conuertat. Proq; collatis beneficijs gratias agit: in præſenti verò neceſſitate opem illius

 lius imploret: et mala item impenden-
tia omnia, supplex deprecetur. Sic igitur
& nostra obseruat Ecclesia: vt quoties,
aut illi, aut vrbi alioqui nostræ, in qua
versamur, totiue in primis regno, siue bo
ni aliquid siue etiam mali obuenisse im
pendereue videmus, publicæ mox in il
la ac peculiares supplicationes instituã-
tur ad hunc modum.

ANTE omnia conuocatis Mini-
stris ac Senioribus Ecclesiæ, proponitur
illis causa instituendæ publicæ supplica-
tionis: vt dispiciant, num sit necesse atq;
vtile illam institui. Quod si annuant:
tum dies certus in sequenti hebdomade
huic tali supplicationi deputatur, qui o-
mnium maximè commodus conuocandæ
Ecclesiæ esse videtur. Die verò Domini
co, ante constitutum diem illum, Ecclesi-
astes pro concione publica denunciat to
ti Ecclesiæ, diem illum publicæ supplica
tioni destinatum. Causásq; illius omnes
recenset, & Ecclesiam totam ad totius
eius diei ieiunium (quatenus id cuiusq;
valetudo permittat) adhortatur. Mo-
nétq; omnes, vt sese per veram peccato-
rum suorum agnitionem, ad publicas
pre-

preces toto illo die constituto componant, atq; in templo tempori omnes adsint.

Ad constitutũ porrò diẽ ubi Ecclesia ante horã nonam cõuenit, orditur Ecclesiastes suam concionem: in qua sibi locũ aliquẽ è scripturis desumit, quem ei causæ, propter quam est instituta publica supplicatio, subseruire nouit. Vt enim uariæ sunt tam beneficiorum diuinorum, quàm etiam calamitatum, quæ incidunt, occasiones, ac rationes: ita conciones quoq; in hoc argumento ad unam formam reduci non possunt. Et proinde satis erit adnotasse communes quosdam locos, circa quos potißimùm minister in sua concione uersatur.

Quòd si propter publicam aliquam calamitatem instituta est supplicatio: tum de his potißimùm monetur Ecclesia in publica concione.

Argumentum concionis in publica Ecclesiæ calamitate.

I. Docetur Ecclesia, non sine causa sie

 ri, ut Deus, non solū impijs hominibus, sed suæ etiam Ecclesiæ publicas calamitates immittat, neq; posse nobis quidquam omnino ullo etiã modo obuenire, nisi quatenus immittitur à Domino Deo nostro. Atq; huc citantur testimonia, Esa. 42. Dominus est, qui tradit Iacob, ut conculcetur & c. 45. Ipse est, qui facit pacem, et creat malum. Amos 3. Nullum est malum in ciuitate, quod nō sit à Domino. & quæ multa eiusmodi habētur, quibus manifestè impietatis conuincuntur, qui & bona & mala omnia fortuitò obuenire putant.

2. Monetur Ecclesia de causa, propter quam omnes alioqui calamitates à Domino nobis immittantur, nempe de peccato: omnes enim calamitates non propter aliud, quàm propter peccatum obuenire, infinitis scripturæ locis ostenditur. Esa. 50. 59. 65. Hierem. 5. 9. 18. 19. 1. Cor. 10.

3. Docetur, Etsi una sit causa calamitatum omnium, fines tamen illarum diuersos esse. Impijs enim immitti calamitates, ueluti primitias quasdam æterni ipsorum

rum cruciatus, & æternæ condemnationis: quemadmodum in Sodomæ & Gomorrhæ exemplo uidemus: Pijs uerò immitti, ueluti remedia quædam infirmitatis eorum, ad salutem ipsorũ: nempe incitamenta nobis necessaria, ad nostri in peccatis nostris agnitionem, ad fidei nostræ explorationem, et aliorum (per nostram tolerantiam) confirmationem. Ad nostri in peccatis nostris agnitionem calamitates nobis immitti à Domino, docetur manifestè Ionæ quinto, in exemplo Niniuitarum. Rursum Hierem. 18. Si redierit (inquit) ea gens, contra quam loquebar, à malitia sua: iam & me quoq; pœnitebit mali, quod ei facere constitueram &c. Immitti uerò nobis calamitates à Domino, ad fidei nostræ explorationẽ, insigni illo tẽpestatis excitatæ exẽplo docemur: dũ Christo Domino dormitãte, Apostoli, metu periculi, animũ propemodũ despõderent, atq; Christũ Dominũ è somno excitarent. Et ad aliorum per nostrã tolerantiam cõfirmationem calamitates nobis immitti quãdoq;, docemur à Paulo, dum se ille pro Corinthiorum suorum

Matt. 8.

2. Cor. 1.

 cōsolatione affligi docet, quatenus uidelicet Corinthij eā Pauli in afflictionibus tolerantiā, sine magna cōsolatione, secū nō poterant reputare. Et est insigne exemplum illud cæcinati, Io. 9. in quo Christus Dominus disertè fatetur, cæcitatem hominis illius non fuisse illi immissam, propter ullū, aut ipsius, aut parentū eius flagitiū: sed propter solā diuinæ in illa gloriæ illustrationem: ut intelligamus, piorum afflictiones omnes nō tam equidem prouenire à seueritate diuini iudicij, peccata nostra punientis: neq; enim qui credunt, in iudicium ueniūt amplius, Io. 5. quàm à paterna potius benignitate illius ac misericordia, qui nostram in peccatis nostris indulgentiā, ad quā per naturæ nostræ corruptelā propendemus, immissa cruce aliqua frenat: ut nos in officio nostro cōtineat periclitaturos alioqui, nisi sic cōtineremur.

4. Monetur Ecclesia, ut fines eos, propter quos calamitates omnes à Domino in suos immittuntur, secū diligenter expendat: atq; ad se cogitet pertinere, posteaquàm se præsenti calamitate à Dño exerceri ac probari uidet. Hicq; minister exponit

ponit calamitatis immissæ, aut impenden-
tis, magnitudinem: atq; inde sumit occasionem reprehēdendi exaggerandiq́; peccata, quibus omnium maximè Ecclesiam laborare, obnoxiamq́; esse nouit, adhortādiq; omnes in Ecclesia, ut quisq; intra sese descendat, suamq́; conscientiam in peccatis suis exploret, ut illa agnoscat, in illis sibi displiceat, illorū se nomine accuset, illa deploret, proq́; illis ueniā supplex petat. Deinde hortatur Ecclesiam, ut in ea calamitate à Dño immissa, aut impendente, fidem quoq; suam, de Dei bonitate ac misericordia gratuita, exploret, hoc est, num quisquā in Ecclesia, post agnitū accusatumq́; peccatum suum, ac petitam pro illo ueniam, intra se etiam in consciētia sua, habeat sensum aliquem benignitatis erga se ac misericordiæ diuinæ: num pro illo oret, num illum expetat, num ulla illius suauitate in corde suo tangatur: hucq́; inducit testimonia ex scripturis, quæ nobis expositam opulenter esse testātur gratuitam Dei erga nos misericordiam, in Christo, etiam priusquam illā imploremus, modò ne illam contemptu ipsi

 nostro à nobis propellamus: imò uerò im
plorasse Dei misericordiã, adeoq; & illã
in corde nostro expetijsse, sse peculiare
in nobis opus Diuinæ erga nos misericor
diæ, qua fit ut excitemur per spiritũ ipsi
us ad eius implorationẽ. Et proinde præ-
sentem etiam aut impendentẽ alioqui ca-
lamitatẽ, debere omnibus in Ecclesia esse
incitamentum quoddam, ad fidei nostræ
in nobis explorationem: nũ uidelicet nos
in ea calamitate, aut deserendos, aut iu-
uandos esse in corde nostro statuamus:
aut nos alioqui excitari sentiamus, ad pe
tenda à Domino fidei nostræ incrementa,
quatenus uimillius in nobis refrixisse, pla
neq; elanguisse uidemus. Postremò docet
Ecclesiastes, intuendam esse omnibus Dei
gloriam, in ea calamitate, quã nobis, aut
immissam esse iam, aut alioqui impendere
cernimus, nẽpe ut fidei nostræ testimonio
persuasi, non posse nobis nisi optimè cede
re, quidquid omnino in nos Dominus per
mittat, curaq; nostri tota illi concredita:
id potißimũ oremus, ut per eam calami-
tatẽ, Dei gloria, in nobis nostraq; tolerã
tia illustretur, hoc est, ut qui nobis in fidei
nostræ

nostræ cõfeßione nondũ aſſentiũtur, lucri 555
fiant Domino, cõſpecta noſtra tolerãtia, ſi ullo modo fieri poteſt: infirmiores con firmẽtur in ſua fide, et qui ſunt firmiores, et ſibi, & nobis pariter (in Domino) de fidei patiẽtiæq; noſtræ dono gratulẽtur.

Poſtea exponit Eccleſiaſtes, ideo inſtitutam eſſe in Eccleſia publicã illam ſupplicationem, & publicum ieiuniũ, ut eos ipſos immiſſæ aut impẽdentis calamitatis fines, Eccleſia uniuerſa, & ſingula illius mẽbra, tanto maiore cura, ſtudio, atq; attentione ſecum reputent, tantoq́; diligentius ſeſe componant ad præſtãda ea, quæ fines prædicti requirunt (pro doni quiſque ſui menſura) quãtò calamitatẽ ipſam (ſiue iam ſit immiſſa, ſiue adhuc impendeat) grauiorem eſſe conſtat.

Ieiuniũ porrò tale, hac fine inſtitutum, eſſe proculdubiò cultum Deo gratißimũ, ſi legitimè obſeruetur: hoc eſt, ſi afflictis inedia ultronea noſtris corporibus, quæ nos meritò à Domino affligi teſtetur, ieiunio iſtiuſmodi noſtro, ſtudium atq; ardorem in noſtris cordibus, inuocandi ſuper nos diuini nominis, reſipiſcendiq́; à noſtris peccatis, cõiunctũ eſſe ſentiamus.

 quale ieiunium nobis alioqui in Niniuitis, & propositum, & cõmendatum haberemus. Ac proinde uniuscuiusq; in Ecclesia officium esse, ut institutum illud in Ecclesia publicum ieiunium, Domino Deo ad eũ, ut dictum est, modum, approbare poßit. Alioqui ieiunium nostrum fore abominationem in oculis Dei, atq; adeò placatum non iri Dominum nostro ieiunio: ut etiam conduplicandus sit furor illius contra nos, propter nostram hypocrisim: quã Deus grauißimè odit, & punit. Hierem. 18. Lucæ 13.

Hîc uerò taxatur abusus Ieiunij in Papismo, ubi neq; propter ullam publicam Ecclesiæ neceßitatem, sed propter cultũ diuorum idololatricum, Pharisaicamq; superstitionem instituitur. Et nõ tam inediæ, quàm ciborum delectui, meriti opinio adfingitur, contra dignitatem unius meriti Christi. Hoc porrò tali abusu Papistici Ieiunij, abolitũ esse usum legitimũ Ieiunij ueri in Ecclesia Christi.

Hæc ita pro contione attinguntur, in die ieiunio publico, publicæq; supplicationi destinato, propter præsentem ali-

quā aut impendentem etiā publicam Ec
clesiæ calamitatem aut neceßitatem: qui
bus absolutis hortatur Ecclesiastes to-
tam Ecclesiam ad seriam atque arden-
tem nominis Diuini, pro omnibus Eccle-
siæ neceßitatibus, inuocationem, pro-
cumbenteq; in genua tota Ecclesia, ordi
tur consuetas Ecclesiæ preces publicas:
atque ijs interserit precationem, pro de-
pellenda calamitate illa, cuius nomine in
stituta publica supplicatio, ad eius imita
tionem, quæ habetur Danielis nono cap.
cum peccatorum confeßione.

Vt autem tantò ardentioribus animis
Ecclesia tota ad precandum sese compo
nat, administratur eodem ipso die eti-
am Cœna Dominica, ad cuius usum Mi-
nister Ecclesiam totam (absoluta hac
precatione) adhortatur: desumptis ex
ea admonitione seu concione, quæ ipso
die Cœnæ ordinariè haberi solet pa. 203.
præcipuis quibusdam capitibus, quæ ad
Cœnæ Dominicæ commendationem (pro
eo ac tempus id permittit) uidentur per
tinere. Ac ita demum Cœna ipsa solito
ritu suo administratur. Qua peracta, ac

 Psalmo (de more) decantato, monetur Ecclesia, ut quisque domum suam reuersus, precatione, lectioneq; sacrorum, ac ieiunio totum diem illum transigat: quatenus id cuiusque ualetudo ferre queat. Atq; sic demum dimittitur Ecclesia cum benedictione, et egenorum commendatione. Quòd si Ministris ac Senioribus utile uideatur, iubetur rursum Ecclesia conuenire hora secunda pomeridiana: habeturq; rursum admonitio, quæ ad institutum faciat. Ac demum instituitur Prophetia, quæ ieiunio illi ac supplicationi publicæ subseruiat, ut totus ille dies cultui Diuino & sacrorum tractationi impendatur, publicumq; ieiunium in omni abstinentia ciborum toto eo die ad uesperam usque obseruetur, sine ullo interim ciborum discrimine: præterquàm si cuius ualetudo id ferre (sine incommodo) non posset. Sabbatum enim propter hominem: non homo propter Sabbatum.

Supplicatio gratiarum actoria pro publicis beneficijs in Ecclesiam collatis.

Ad

AD eundem porrò modum per Ministros ac Seniores designatur dies aliquis publico ieiunio, & publicæ supplicationi: si quando (Dei beneficio) insigne aliquod beneficium, aut nostræ Ecclesiæ, aut toti ciuitati, aut uniuerso alioqui Regno obtigisse constet. Omniaq; ad eum ipsum modũ instituuntur, ad quem modum diximus institui publicum ieiunium, et publicam supplicationem, propter publicam Ecclesiæ calamitatem, aut iam immissam, aut impendentem: nisi quòd argumentum concionis ac precationum (pro rei diuersitate) mutatur, ad hunc modum.

Argumentum concionis post collatum in Ecclesiam publicum aliquod beneficium.

SVmitur locus aliquis è scripturis, quo bona Dei erga nos uolũtas ac misericordia, in sustentanda, tuenda, ornandaq; præterea atque extollenda sua Ecclesia, cõmendatur: nimirum quemadmodum Deus ad nos in nostro continendos officio, nostram erga se fidem exercere uult quandoque immissa

 cruce aliqua, pro admirabili sua prouidentia, ita immensam uicissim etiam bonæ suæ erga nos (propter Christum) uoluntatis opulentiam, collato publico beneficio Ecclesiæ suæ declarat, ut suam nobis beneficam alioqui beneuolentiā aduersus omnes nostros aduersarios approbet & attestetur. In commendatione porrò eiusmodi beneficiorum Dei, horum inprimis Ecclesia admonetur.

1. Omnia quidem beneficia, non aliunde, quàm à fonte ipso bonorum omnium prouenire, nempe Deo: & proinde uelut ex ipsius Dei manibus cum gratiarum actione semper accipienda esse. Sed cùm non eadem sit semper omnium beneficiorum ratio, etiamsi ab uno Deo omnia proficiscantur: obseruandā esse diligenter eius beneficij rationem, cuius nomine publica supplicatio instituta esset.

2. Monetur Ecclesia, in collati huius beneficij ratione obseruanda hæc esse, ut illo rectè utamur. Primùm quánam occasione: Deinde, per quos: Postremò, gratuitóne, an uerò sub conditione ulla sit colla-

collatum. Plurimum enim interest, qua
occasione, per quos, & qua conditione beneficia conferantur. Aut enim beneficia collata respondent eorum uocationi, in quos sunt collata: atque ita demum in totam etiam Ecclesiam redundant. Aut non respondent, etiamsi in totam Ecclesiam redundare poßint. Aut enim ea occasione collatum est beneficium, ut & qui illud contulit, & in quos collatum est, utriq; pariter id inprimis quæsierint, ut legitima earum in Ecclesia uocationum functio promoueretur, sine quibus illa neque rectè gubernari, neque consistere facilè posset: Aut sanè qui beneficium contulit, aliam habuisse uideri potest conferendi illius occasionem.

Rursum de pietate eius qui beneficiũ contulit, aut constat planè, aut adeò non constat, ut diuersum multis argumentis colligi poßit. Postremò, Aut gratuitum esse uult beneficiũ, qui illud contulit: aut certis illud legibus adstringit. Hæc igitur omnia obseruanda esse docentur in Ecclesia in ijs beneficijs, quorũ nomine instituuntur publicæ supplicationes. Latêre

enim

 enim hic solet (ut dicitur) sub uno quoq; lapide scorpius.

3. Monetur Ecclesia de occasione collati beneficij, pro quo est instituta supplicatio: eaq; omni Ecclesiæ exponitur. Et si constet, hac occasione collatum esse beneficium, ut quæsita sit ab eo, qui illud contulit, uia ac ratio, promouendi legitimam (in Ecclesia) earum uocationum functionem, sine quibus illa neq; gubernari rectè, neque facilè consistere poßit: cõmendatur occasio ipsa, toti Ecclesiæ, collati illius beneficij: ut ad ardentiorem pro illo gratiarum actionem excitetur. Sunt enim, ut Deo gratiora, ita etiam magis diuturna, quæ è bonis fontibus promanant: & proinde maioribus etiam præconijs, deniq; et gratijs maioribus digna, quàm quæ aliunde alioqui prouenerunt. Si uerò de eiusmodi occasione collati beneficij non constet, atque adeò uideri etiam poßit, non usqueadeò bona occasione collatum esse beneficium, pro quo est instituta supplicatio: commendanda nihilominus est Domini Dei, potentia, benignitas, & prouidentia, qui malo-

malorum etiam hominū, deniq; & tyrannorū autoritatem ad Ecclesiæ suæ bonū publicū deflectere potest, uult, & optimè nouit. Agendæ sunt enim gratiæ Deo, pro omnibus beneficijs, per quæ modò gloriā Dei promoueri cōstet: siue ea per ueritatē (ut Paulus ait) siue per qualemcūq; occasionē cōferantur. Sed monēda est Ecclesia, maiorē adhibendā esse diligentiam ac solicitudinem, ne istiusmodi beneficijs illecti, transuersè tandem (intermissa officiorū nostrorū in Ecclesia cura) agamur.

4. Monetur Ecclesia, non tantùm de occasione, sed etiam de ministro ipso collati beneficij: per quem illud alioqui Deus conferri uoluit. Vt enim optima quaq; occasione uir malus abuti potest ad imponendum pijs: ita satis non est, beneficiorum occasiones obseruasse, sed illi quoq; nobis diligenter sunt obseruandi, per quos beneficia conferuntur: nimirum hîc artificem agit Satan: & uideri uult ipse quoque in tyrannis suis nocentißimis altor (si Deo placet) ac propugnator Christi Ecclesiæ: ac proinde hypocriticam animi sui erga illam propensionem,

præclaris in ſpeciem ſuis officijs, apud pios non rarò atteſtari & comprobare conatur, quo illis demum fraudulentius imponat. Quare magna diligentia ſemper eſt obſeruandum, per quos nobis conferantur beneficia: quæ præſertim publica ſunt, & ad totum alicuius Eccleſiæ corpus pertinere uidentur. Atque ſi conſtet beneficium inſigne aliquod in Eccleſiã collatũ eſſe per hominem ueræ religionis amantem, qui ſibi Dei gloriam cordi ſemper eſſe declarârit: commendatur toti Eccleſiæ collatum beneficium, eius etiam perſonæ nomine, qui illud contulit. Et excitatur Eccleſia ad tantò ardentiorem pro collato beneficio gratiarum actionem, ad ſpem item tantò melioris ſucceſſus poſt collatum à tali homine beneficium: quantò eum qui illud contulit, ueræ pietati, ac promouendæ Dei gloriæ magis addictum eſſe conſtat. Ad quem modum nos habere nobis uidemur iuſtiſsimam rationem commendandi pijs ubique omnibus, omnia etiam beneficia in noſtram collata Eccleſiam, Regiæ ipſius Maieſtatis nomine, EDVARDI (inquam)

quam)

quam) Sexti Angliæ &c. Regis: qui sanè non alia occasione, quàm sola peregrinorum hominum commiseratione, qui relictis patrijs sedibus, ad Regnum illius se conferre, ueræ religionis nomine, quàm domi suæ tyrannide Antichristiana premi maluerunt: neq; alio item consilio nostram hic instituit Ecclesiam, quàm ut ea occasione ueram religionem in doctrinæ & cultus Diuini puritate, per uniuersum Regnum suum promoueret. Si uerò suspicio sit, hypocritā esse, per quem est collatum beneficium, cōmendatur quidem Ecclesiæ beneficium ipsum, uelut à Domino profectum. Qui non frenare modò tyrannorum impietatem ac truculentiam, potest, uult, et nouit: sed eos ipsosmet etiam, aut imprudentes, aut inuitos quoque, publicis Ecclesiæ commodis facit non rarò subseruire. qua sanè in parte comnendatur insigniter, potentia, benignitas, et prouidentia Dei. Sed interim monetur etiam Ecclesia, ut summam cautionem adhibeat, precibusq; aßiduis apud Dominum instet, ne quo modo sub prætextu beneficij, fuco ac dolis eorum

 hypocritarum fallatur, aut quò nō oportet inducatur, per quos collatū illud beneficium accepit. Nihil enim fraudulentius ea hypocrisi, quæ specioso aliquo pietatis fuco, ornari posse uidetur.

5. Monetur Ecclesia, non tantùm esse obseruandam occasionem, ministrúmue ipsum beneficij, per quem est collatum: Sed etiam, gratuitóne, an uerò certis quibusdam legibus conferatur. fieri enim posse, ut & optima occasione, & per pios alioqui homines etiam conferantur beneficia: interim tamen eiusmodi legibus astringantur (siue per imprudentiam, siue per nimiā quandoq; prudentiam) ut sine Ecclesiæ seruitute quadam, ipsiusq; adeò religionis periculo, non facilè accipi poßint. Quamobrem id quoq; diligenter esse obseruandum: num beneficium, cuius nomine est instituta supplicatio, collatū sit gratuitò, sine adstrictionibus ullis: an uerò certis aliquibus legibus conditionibúsue conferatur. Gratuitam porrò beneficij collationem uocamus, dum is qui confert beneficium, aliud nihil ab ijs requirit, in quos illud contulit: quàm ut in omni

omni

omni sua doctrina, omnibusq; suis ritib.
solā duntaxat Apostolicā doctrinam atq; obseruationem sequantur. nam hoc semper est præstandum, quo ad fieri potest, etiamsi nulla omnino in nos beneficia conferantur. Si igitur gratuitò est collatum beneficiū, cuius nomine est instituta publica supplicatio: magnitudo ipsa beneficij cōmēdatur Ecclesiæ, per amplificationē. Et ob oculos toti Ecclesiæ ponitur debiti rursum nostri, nostræ (inquam) gratitudinis ratio, pro beneficij magnitudine. nimirū quantò maius est beneficiū, tantò maius esse etiā gratitudinis nostræ debitū: quæ nobis alioqui declaranda est præstādis nostræ erga Deū obseruantiæ atq; obediētiæ officijs (pro summa uirili nostra) nisi ingratitudinis accusari, atq; illius nomine puniri etiā alioqui uelimus. Si uerò collatis aliquib. in Ecclesiā beneficijs cōditiones certas (extra uerbū Dei) adnexas esse uidemus: cōmēdatur sanè nihilominus toti Ecclesiæ collatū in illā beneficiū. doceturq; amplectendū esse, tāquā ex ipsius Dñi manib. Siqdē adnexæ illi leges aut cōditiones, ad nullā nos manifestā impietatē

 necessariò adstringant impellántue. Sed monetur etiam diligentißimè Ecclesia, potißimùm autem Ministri ac Seniores illius, ne se ullis omnino (extra uerbum Dei) conditionibus implicent, ullius etiā beneficij nomine: nisi quatenus duntaxat pertineant, ad ferendam utcunq; (cum fraterna interim reprehensione) non autem alendam comprobandámue ullo modo ullam etiam inter nos infirmitatem mutuam: quæ præsertim aut superstitionem aliquā habeat, aut progressum puritatis Apostolicæ, tā in doctrina, quàm in cultus Diuini ritibus impediat ac remoretur. Ferendam enim esse nobis inuicem in charitate Christiana nostram infirmitatem: sed ita ferendam, ut ad perfectiora interim semper progrediamur, obseruatis uidelicet Christianis admonitionū gradibus, ex uerbo Dei. Cæterùm nostram inuicem infirmitatē alere quoquomodo, sine ullis omnino reprehensionibus, progressumq; ueræ religionis (per nostræ inter nos infirmitatis istiusmodi indulgentiam) remorari, haudquaquam planè debemus.

6. Monetur Ecclesia, nostram erga Deum gra-

um gratitudinem consistere, non tantùm
in publica oris in cœtu Ecclesiæ gratiarum actione, externóue illo totius Ecclesiæ ieiunio: sed potißimùm in interno nostri cordis motu, ad resipiscentiam: quatenus uidelicet nostrũ cor ad præstanda (pro nostra uirili) omnia gratitudinis atq; obseruantiæ nostræ erga Deum officia, affectum esse sentimus. Vt enim cor est affectũ, ita & loquimur & agimus omnia. Et si nullã in affectibus, uerbis, atq; operib. nostris resipiscentiã declaramus, frustra equidem nobis (gratitudinis ullius nostræ erga Deũ, eiusq; beneficia nomine) blandiemur.

7. Monetur Ecclesia, Deũ ita reqrere nostrã erga se suaq; beneficia gratitudinẽ, ut nisi illã (pro uirili nostra) declarare studeamus, post collatũ præsertim in nos aliquod ipsius beneficiũ, conuersurus sit et ipse rursum sua beneficia, in publicas, easq; grauißimas calamitates, ad puniendam nostram ingratitudinem, nõ æterna modò nostri condemnatione, sed plagis etiam publicis in uita hac: ut ira ipsius aduersus nostrã ingratitudinem, mundo e-

 tiam toti conspicua fiat. Huc uerò inducuntur loca ex scripturis aliqua id ipsum contestantia. Vt est Hier. cap. 18. & Threni eiusdem. Item Ezech. 5. 7. 28. & quæ huius generis alibi habentur.

8. Monetur Ecclesia, duo nobis maximè esse uitanda, quoties publica in nos à Domino beneficia ulla conferuntur, nempe, indulgentiam animi cum nimia quadam securitate coniunctam: & fastum quendam, qui felicem ferè rerum successum comitari semper solet. quòd per hæc duo, ueluti per gradus quosdam, deducamur plerunq; ad Dei ipsius Diuinorúmque omnium contemptum: quem Deus nunquam alioqui inultum sinit: adeoq; & tantògrauius punit, quantò maiora illius in nos beneficia extiterunt.

De his ita monetur Ecclesia, ut ex hac tali beneficiorum Diuinorum consideratione, sui erga Deum officij memor esse discat. Primùm, propter debitum nostræ gratitudinis, quæ tantò maior requiritur, quantò sunt maiora beneficia, quæ in nos collata uidemus. Deinde propter periculorum magnitudinem in conferendis benefi-

beneficijs, ex obseruatione occasionū, au 571
torum, & conditionum, ut est dictum.
Postremò, propter grauißimas Dei comminationes, quibus se ille sua beneficia, in horribiles calamitates conuersurum esse minatur: si eis per nostram indulgentiam abutamur.

Quibus ita omnibus absolutis, hortatur Minister Ecclesiam ad gratiarum actionem pro accepto beneficio, cuius nomine est instituta supplicatio. Moxq́; orditur publicas Ecclesiæ preces: quibus adiungitur publica pro accepto beneficio gratiarum actio. Et precatio item aduersus securam illam post accepta beneficia indulgentiam nostram, ac fastum: ne per hæc, Ecclesia, collato in se Dei beneficio abutatur.

Postea monetur Ecclesia de Cœnæ Dominicæ usu legitimo, quæ mox administratur. Et omnia deinceps administrantur, quemadmodum antea paulò in supplicatione calamitatis publicæ tradita habentur. pa. 557.

DE CONIVGIORVM CONiunctione: in Ecclesia Germanorum.

NEmo in Ecclesiæ nostræ ministerio coniungitur matrimonij uinculo, nisi in publico Ecclesiæ cœtu, tum ut publica matrimoniorum honestas plenè obseruetur, tum ut admonitiones huc pertinentes, à tota semper Ecclesia, audiantur, ad illius ædificationem.

Deinde, nulla etiam matrimonia pro legitimis habentur in nostræ Ecclesiæ ministerio, priusquàm in publico Ecclesiæ cœtu per eius Ministros coniungantur.

Postremò, nemo coniungitur in nostra Ecclesia, nisi qui sese ultrò ac spontè disciplinæ Ecclesiasticæ priùs subiecit in cœtu Ecclesiæ: post æditam illic fidei suæ confeßionem.

Monetur autem subinde Ecclesia, ut in ineundis desponsionum contractibus, graues semper aliquot uiri, & (si cōmodè fieri potest) nōnulli etiam ex Senioribus Ecclesiæ adhibeantur, qui deinde omnia ritè ac decenter peracta esse, in Ministrorū ac Seniorum omniū cœtu, testificari poßint.

Monetur præterea ſubinde Eccleſia, ne in ineundis deſponſionum contractibus, ulla eiuſmodi uerba intercedãt, quæ ita alioqui iam ſponſum cum ſponſa inuicem obſtringant, ut non amplius coniugium inter ipſos (ſi quæ impedimenta intercedant) reſcindi poßit: donec coram cœtu Eccleſiæ ritu publico approbetur & coniungatur.

Poſtea uerò quàm contractus deſponſionis aliquis inter certa Eccleſiæ noſtræ membra (ut iam eſt dictum) ritè ac decenter tranſactus eſt, defertur res tota (ut acta eſt) ante omnia ad cœtum Miniſtrorum & Seniorum omnium, ibiq; inquiritur, num quis aliquid obſtare poſſe putet, quo minus deſponſio illa in cœtu Eccleſiæ approbetur: atq; deſponſi inuicem illi, publicè etiam (de more) coniungantur. Et ſi nihil eiuſmodi profertur, inſtituuntur protinus ternæ coniungendi eius matrimonij denunciationes publicæ, & nomina contrahentium, catalogo eorũ, qui in noſtra coniunguntur Eccleſia, adſcribuntur. Denunciationes porrò illæ ternæ fiunt in publicis concionibus ſingl

 latim sub finem illarum, in hanc ferè sententiam.

Primùm nomina contrahentium toti Ecclesiæ indicantur, dicunturq́; sibi inuicem, matrimonij fidem (in grauium uirorum, & seniorum quorundam etiam præsentia) spopōdisse, quod equidem in cœtu Ecclesiæ cuperent approbari, atq; ita demum sanciri etiam, præterquàm si legitimum aliquod impedimentum sub ternis illis denūciationibus (ante destinatum nuptijs diem) proferretur. Proinde si quisquam in Ecclesia aliquid eiusmodi sciret, quod meritò progressum matrimonij impedire posset: id ut intra tempus trium illarum denunciationum ante nuptias ipsas ad Seniores Ecclesiæ deferret: alioqui matrimonium ipsum comprobatum deniq; & sancitum iri in totius Ecclesiæ cœtu. Interea uerò omnes in Ecclesia debere diligenter precari, ut denunciatum matrimonium illud (si nullum proferatur impedimentum) in Christi Domini nomine coram tota Ecclesia sanciatur: contrahentesq́; ipsi, illud, in timore Domini, cum eius benedictione, ad illius gloriam

&

& suam ipsorum salutem auspicentur: & in illo demum etiam per omnem ipsorum uitam, in pace ac concordia Christiana, mutuoq; inuicem amore perpetuò atq; unanimiter perseuerent.

In hanc sententiam denunciantur ter, in tribus publicis concionibus coniungenda in cœtu Ecclesiæ matrimonia: priusquàm nuptiæ fiant. Quòd si interea ante destinatum nuptijs tempus legitimum aliquod impedimentum profertur: tum & tempus nuptiarum differtur, donec de producto impedimento illo legitimè statuatur. Si uerò in tertia denunciatione nihil proferatur: tum coniugium illud, ter iam, ut dictum est, denunciatũ, in cœtu Ecclesiæ per ministrum illius, approbatur, & sancitur, ad eum qui sequitur modum.

Ritus coniungendi publicè matrimonia in Ecclesiæ cœtu.

Post factas suis temporibus publicas coniũgendi coram Ecclesia matrimonij denunciationes, & non productum

à quo-

 à quoquã legitimum ullum illius impedimẽtum: ubi tempus nuptiarum uenit, iubentur adesse contrahentes illi in templo, ante publicam concionem, ut illam audire poßint. Veniunt autem sine ullo aut strepitu, aut fastu, pompáue theatrica ulla, nisi quòd sponsum, unus aut alter uir honestus; sponsam item aliquæ honestæ matronæ, in silentio et moderatione Christiana, deducunt.

Absoluta autem concione, & publicis Ecclesiæ precibus, priusquàm Psalmus extremus decantetur, prodire iubentur contrahentes in locum paulò æditiorem coram Ministris et Senioribus, ut à tota Ecclesia conspici poßint, atq; illic in totius Ecclesiæ prospectu constitutis, Minister ante omnia Ecclesiam ipsam alloquitur, claris & disertis uerbis, in hunc qui sequitur modum.

Admonitio ad Ecclesiam in publica Matrimonij coniunctione.

Viri fratres ac sorores in Domino, & quicunq; pręterea

hic adestis: Iampridem audistis,
hos qui nunc ecce in uestro omni um conspectu adstant, N. & N. unanimiter id postulare, ut corã cœtu hoc uestro, posteaquam nullum hactenus legitimum matrimonij ipsorum impedimentum est à quoquã productũ, in nomine iam tandem Dei patris, & filij, & spiritus sancti coniungantur. Proinde horum uos iam omnium testes esse, & adorandũ preterea nomen Dei, super contrahentes istos (in uestris cordibus) suppliciter inuocare debetis: ut hoc ipsorum matrimoniũ per nostrum ministerium, cum uirtute & potestate Domini nostri Iesu Christi (aduersus omnes Satanæ conatus) sanciatur, & cõiungatur, ad gloriam diuini nominis, ad salutem ipsorummet contrahentium, & ad Ecclesiæ Christi ædificationem. Amen.

ABSOLVTA *hac admonitiuncula, accedit Minister ad ipsos contrahentes,*

 hentes, ut unà cum eis à tota Ecclesia conspici, & commodè audiri etiam possit. impositoq; silentio, & conuersa ad contrahentes ipsas oratione, orditur suã ad illos admonitionem: in qua hæc potissimũ tractãtur, pro eo ac tẽpus id pmittit.

Argumentum Admonitionis ad contrahentes in publica ipsorum coniunctione.

ANte omnia gratulatur minister ipsis contrahentibus, adeoq; & cõiugatis in Ecclesia omnibus, de ipsorum felicitate: quòd ipsos Dominus ad hoc uitæ genus (pro sua misericordia) uocârit. Esse enim hoc uitæ genus eiusmodi: ut illo in terris (iuxta ipsam creati à Deo hominis naturam) neq; gratius ullum Deo, neq; homine ipso dignius, neq; itẽ felicius ullo modo esse queat. id uerò explicat ad hunc modum.

I. Matrimonium, esse omnium gratissimum in terris uitæ genus Deo, id clarum esse ex illis Dei uerbis: Non est bonũ homini, ut sit solus. Quod enim hìc Deus, homini conuenientius, utilius, denuq; & cõmodius esse iudicat: idem sibi quoq; eadem opera

opera gratius esse testatur, non commendaturus alioqui societatẽ illam cõiugalẽ, præ omni solitudinis genere: si non illi gratior etiam acceptiorq; fuisset. Deinde idẽ probari etiam, lege illa, non humano tãtum generi (sub primorum parentũ nostrorum persona) sed omnibus etiam animantibus data: Progignite, Multiplicemini, replete terram. nimirũ quantò gratiores tum Deo (ante peccatum) in lũbis parentũ nostrorũ eramus, qui nũc nihil alioqui sumus aliud in nobis ipsis, quàm iræ et mortis filij: tantò sanè Deo gratius esse oportuit, illud uitæ nostræ genus, præ alijs omnibus, quod tam ipse, non humano tantum (in primis nostris parentibus) sed uniuerso etiã animantiũ omnium generi, præcepit, & ita præcepit, ut uim ipsam progignendi ueluti diuinæ suæ uirtutis partem quandam, deniq; & affectum ad progignendum peculiarem (rectum interim, non autẽ uagum aut exlegem) naturæ nostræ inseuerit atq; impresserit: qui alioqui tunc imaginis similitudinisq; suæ, nostra ipsorum natura (in primis nostris parentibus) participes adhuc eramus.

Neq;

Neq; uerò huic mandato quidquam eſt derogatum, per naturæ noſtræ corruptelam, poſt peccatum, quemadmodum plerique ſomniant: Confirmatur enim denuò hoc ipſũ, & uniuerſo rurſũ humano generi in Noah et filijs eius præſcribitur poſt Diluuium, cùm iam natura noſtra in illis etiam planè corrupta eſſet. Eſſe igitur matrimonium (etiam in corrupta iam natura noſtra) uitæ noſtræ genus omnium gratiſsimum Deo, perinde atq; initio noſtræ creationis erat (quod in ſe quidem eſt) etiamſi plurimum incõmodorum in matrimonio ſecum attulerit, naturæ noſtræ corruptela. Quod enim matrimonio, per naturæ noſtræ corruptelam, deceſsit: id equidem ut nulla matrimonij culpa (per ſe) obuenit, ita etiam matrimonio ipſi adſcribi nullo modo poteſt. Quæ hîc de uirginitatis laudibus adduci ſolent, poſtea ſuo loco excutientur. Præterea docetur alia quoq; ratione, matrimonium eſſe genus uitæ noſtræ, Deo (quod in ſe eſt) omnium longè gratiſsimum, eò quòd in illo magis reluceat, quàm in ullo alio uitæ hîc noſtræ genere, imago quædam, non

modò

modò benignitatis erga nos diuinæ, sed etiam inconspicuæ, prorsusq; ineffabilis existentiæ ipsius. quemadmodum enim nō potest non esse gratißimū Deo, ita hominibus innotuisse, ut se nobis ipsemet patefecit (id quod alioqui & incarnatio ipsa filij Dei, & institutum præterea ab ipso publicum Ecclesiæ ministerium locupletißimè testantur) ita non potest etiam matrimonium ipsum nō esse omnium gratißimum Deo uitæ hîc nostræ genus: quatenus in illo (præ alijs omnibus uitæ nostræ generibus) imago (ut dictum est) quædam, & existentiæ, & benignitatis diuinæ erga nos magis exprimitur ac refertur. Imaginem porrò nobis diuinæ tum existentiæ, tum benignitatis, matrimonij uinculo (præ alijs omnibus uitæ hîc nostræ generibus) adumbrari: id uerò certißimis documentis ostēdi posse. Primùm uinculo matrimonij monemur, pluralitatis personarum, in monade diuina. ut enim indiuiduæ iam alioqui societatis (in matrimonio) nomine, plures in unum corpus quodāmodo cōcreuisse (Deo ipso autore) uidemus, sic ut alter alterius caro

 una iam, et quidem caro ex eadem carne, & ossa ex ijsdem oßibus esse censeantur. ita nobis imaginem quandam pluralitatis personarũ, in una interim atq; eadẽ diuinæ existentiæ monade umbra hac nexus cõiugalis exprimi suo quodammodo, atq; repræsentari, deniq; et cõmendari intelligamus. id quod nullo alioqui cœlibatus cuiuscunq; genere adumbrari ullo modo potest. Deinde uis ipsa, & affectus ille progignẽdi in matrimonio, naturæ nostræ (Deo ipso autore) inditus, atq; penitus impressus, Dei quoq; Patris inscrutabile cõsiliũ illud nobis uelut ob oculos ponit: quo nimirũ pater deus, æterna sua illa, nobisq; prorsus ineffabili generatione filium suũ unigenitum ex semetipso genuit. ut cùm genus humanũ per generationem multiplicari in matrimonio (insito naturæ eo affectu) cernimus, ex Dei ipsius prouidẽtia atq; ordinatione. tũ sanè Patrẽ Deũ etiã (ut nostrũ Archetypum) unam atq; indiuiduam diuinæ suæ existentiæ monadem, in plures personas (per æternam suã, nobisq; minimè inquirendã generationem diuinam) multiplicare uoluisse credamus. Quod uerò ad diuinæ erga nos benigni-

tatis adumbrationem attinet: eam sanè no- 582
bis à Paulo Apostolo in matrimonij uincu
lo ita cõmendatam habemus, ut uel solius
illius nomine, matrimoniũ ipsum, omnibus
alijs uitæ hîc nostræ generibus, meritò an
teponi poßit. Dũ enim Apostolus, matrimo
nium nostrũ, typum quendã desponsionis
esse docet inter Christum Dñm & Eccle-
siam ipsius: Simul equidem testatur, adũ-
brari nobis, adeoq́; & suo modo exprimi
admirabile illud mysterium desponsionis
filij Dei cũ sua Ecclesia, ad salutem illius.
in qua sanè desponsione omniũ euidentißi
mè nobis innotuit diuina erga genus hu-
manum beneuolentia ac propensio. Quẽ
admodum enim quiuis sponsus, sponsæ
suæ adglutinatur, indiuiduo iã deinceps
per omnem uitã matrimonij uinculo: ita
quoq; filius Dei uniuerso se mortaliũ gene
ri adglutinare dignatus est, per carnis
nostræ assumptionem, in sua incarnatio-
ne. Ac rursus quemadmodum sponsus spõ
sæ suæ adglutinatus, & sibi cũ illa, et illi
secum communia uult esse omnia: præter
quàm si ipsa cõiugij fidem (adulterij per
fidia) uiolet atq; infringat. ita & filius
Dei uniuerso iam mortalium generi

 per suam incarnationem adglutinatus, omnem illius calamitatem sibi cum illo iam, & omnem suam item plenisufficientiam, illi secum uicißim uult omnino communẽ esse: præterquā si qui tātum ipsius benefi cium destinata ac rebelli prorsus impietate sua scientes ac uolẽtes à se reijciant ac propellant. ruentes alioqui in omne scelerum genus ἐν πλεονεξίᾳ, & abiecto planè omni metu ac sensu iudicij diuini, aduersus talem defectionem, quemadmodum Paulus docet. Quatenus igitur non potest non esse Deo gratißimum, ita hominibus innotescere, ut se nobis ipse in uerbo suo patefecit: Hactenus certè negari etiam non potest; tantò illi esse gratius matrimonium præ alijs omnibus uitæ hic nostræ generibus: quantò nobis per illud significantius, summa illa quæ recensuimus diuinæ cognitionis mysteria, adumbrantur, exprimuntur, et commendātur.

2. Non esse ullum in terris uitæ genus homine ipso dignius, Matrimonio, ijsdem ipsis rationibus docetur: quibus illud Deo ipsi omniū gratißimum esse dicebamus. Quibus enim rationibus aliquid Deo gratißimū esse in uita hominis constat: ijsdẽ

utiq; etiam & homine ipso dignißimum esse negare non potest, quisquis nostram dignitatẽ è diuinæ dignitatis reputatione æstimare uolet. Vt enim Deo nihil esse potest gratum, nisi idem sit ipso dignum etiã: ita quò illi gratius aliquid esse cognouimus, idem sanè dignius quoq; ipso, ac proinde nobis etiã omnibus esse, statuere profectò debemus. Est nimirũ ea summa imaginis cuiusq; laus ac dignitas, ut ad suum Archetypũ quàm proximè accedat: ipsumq; significantißimè exprimat, ac repræsentet. Sed tamen si uel originẽ præterea ipsam, finemúe, aut ornamenta matrimonij (iuxta uerbũ Dei) consideremus: nullũ omnino uitæ hîc genus, homine ipso dignius esse cõperiemus. Quodq; ad originem primum matrimonij attinet: Cũ nõ sit dubium, naturã nostram ante peccatũ, in sua adhuc integritate, magis placuisse Deo, quàm nũc placeat in peccati nostri corruptela, quantum in nobis quidem est. Certè quẽadmodũ nobis locũ tunc omniũ honorificentißimũ, omniq; deliciarũ genere affluentem in terris designarat, cum quo nullus alius conferri in terris potest:

ita & uitæ genus quod tum Deus homini præscripsit tale fuisse oportet (nempe matrimonium ipsum) ut cum illo nullum aliud omnino cōparari ullo modo poßit. At uerò est etiam & uirginitatis & omnis eiusmodi cœlibatus autor Deus: qui propter Regnū Dei sine ustione obseruatur. Et habet talis siue uirginitas, siue cœlibatus, laudem suam ac dignitatem non uulgarem in scripturis expressam: Sed quæ cum laude ac dignitate matrimonij cōferri haudquaquam poßit. Quidquid enim laudis ac dignitatis habet quæcūq; tandē continentiæ obseruatio: eam sanè non aliunde quàm ex peccato, propter naturæ nostræ corruptelam habet. Alioqui neq; uirginitas ipsa, neq; ullū omnino castrationis Euangelicæ genus nō laudē modò aut dignitatē ullam, sed ne locū quidem ullū (sine graui alioqui contēptæ benedictionis diuinæ culpa) in Christi etiā Ecclesia obtinuisset: si natura nostra in prima illa creationis suæ integritate permansisset. Quæ uerò hæc est ratio, ut quorū laudē ac dignitatem nobis cōmendat, nō tā eqdē aut ipsa rei excellentia per se, aut æterna

alioqui

alioqui Dei cẽsura ulla, quàm potius peccati ac corruptelæ nostræ calamitas: ut hæc (inquam) cum eius uitæ generis dignitate conferantur, nedum ut ei anteponantur (quod tamen à plerisq; factum uidemus) quod & æterna Dei censura (in naturæ adhuc nostræ integritate) collaudatũ: ac rursum (in corrupta demum etiam natura nostra) præscriptũ: & tot præterea tãtisq; diuinis mysterijs cohonestatũ commendatũq; esse constat? Quatenus igitur omnẽ nobis omnino omnis etiã cœlibatus obseruãdi laudẽ ac dignitatem peperit, ipsa peccati nostri nostræq; corruptelæ calamitas. Quatenus item omnia corruptelæ nostræ incõmodorũq; ab illa profectorũ remedia, nõ aliò spectãt, quàm ad amissæ primæ illius nostræ integritatis ac dignitatis, reparationẽ, in qua matrimoniũ alioqui ipsum olim præstantißimũ in terris uitæ genus futurum erat (etiãsi illam nunc in Christo Domino locupletißimè restitutam, atq; amplißimo præterea fœnore auctam habeamus) Hactenus certè neq; uirginitatis ipsius, neq; ullius omnino quamlibet laudati cœlibatus dignitas, cum laude ac dignitate

 matrimonij conferri ullo modo potest. Et proinde si originē ipsam matrimonij, cum laudatißimo quoq; etiā cœlibatus genere cōferamus: facilè uidebimus nullū omnino uitæ hic nostræ genus (quod in se est) matrimonio dignius esse quoquomodo, ex ipsa Dei institutione: etiāsi nobis uirginitatē, aliaq; laudati cœlibatus genera, uel Ecclesiæ collapsæ necessitas, in ipsius ministerijs obeūdis, uel etiā cōmoditas quædā sub hac corruptelæ nostræ miseria, insigniter (Deo ipso autore) cōmendet. Deinde si finem quoq; ipsum matrimonij spectemus: inde quoq; facilè apparebit, non esse ullū omnino in terris dignius uitæ genus, matrimonio. Cū enim Deus ita ab æterno statuisset, ut genus humanum per generationē multiplicaretur: Atq; nō uim modò ipsam (diuinū planè alioqui donū) sed affectum etiam peculiarē, naturæ nostræ (diuina sua benedictione) inseuisset: Equidē ut nihil est cōuenientius, ita nihil etiā est dignius homine, quàm ut mentē ac consiliū æternum Dei, de multiplicando per generationem humano genere, sequatur: cū ad id præsertim, & uim ipsam, & affectum

affectum, naturæ suæ (Dei ipsius benedi
ctione) insitum ita habeat, ut negare non possit, se in hoc ita à Deo ipso conditum omnino esse. Alioqui cùm Deus ipsemet, solitudinem, homini non bonam, hoc est, naturæ ipsius planè inconuenientem esse pronunciarit, eò quòd Diuino suo illi consilio de multiplicando per generationem humano genere non responderet: eodem sanè decreto omne solitudinis genus, homine ipso indignum esse (in illa potissimùm naturæ suæ integritate) iudicauit. Quin et in corrupta iam etiam (post peccatũ nostrum) natura, hoc ipsum aduersus omnem solitudinem decretum denuò, Dominus ipse comprobauit: dato iam post Diluuium eodem ipso mandato de progignendo, ipsi Noah, & omnibus liberis ipsius, sine ulla cuiusquã exceptione: quod antea Adæ & Hæuæ dederat, ante ullam omnino naturæ nostræ corruptelam. additurus proculdubiò aliquam mandato illi suo exceptionem, si ullum omnino cœlibatus obseruandi genus, æquè dignum esse homine, atque est matrimonium (in corrupta iam alioqui etiam natu

 ra nostra) iudicasset. Proinde uerbis Dei illis (Non est bonum homini, ut sit solus) manifestè nos doceri: tantò esse digniorem homine, coniugalem societatem, præ omni quantumuis laudato solitudinis genere, quatenus uidelicet Diuino illi consilio (de generis humani multiplicatione) mandatoq; illi de progignendo (semel atq; iterum dato) subseruit: quantò Deus ipsemet, omnem omnino solitudinem, minus bonam homini, hoc est, naturæ humanæ ad progignendum formatæ, minus conuenientem & proinde incommodam quoq; esse pronunciauit. Ipse igitur etiam matrimonij finis clarissimè testatur, nullum omnino continentiæ obseruandæ genus, cum societate coniugali (quod ad eius dignitatem attinet) conferri quoquomodo posse. Postremò si ornamenta matrimonij intueamur, in scripturis duntaxat nobis prodita: ea sanè tot tantaq; sunt, ut illorum tantummodò nomine, matrimonium ipsum, omnibus planè uitæ hîc nostræ generibus meritò anteponi, & poßit, & etiam debeat omnino. Vt enim hoc loco iam omittatur, incomparabilis

parabilis

parabilis planè Diuinorum mysteriorum
excellentia, de quibus iam antea dictum est: quæ ut uinculo matrimonij (præ omnibus alioqui uitæ hîc nostræ alijs generibus) exprimuntur & commendantur: ita illi maximum etiam proculdubiò ornamentum adferunt. Equidem promißiones, quæ Deum, seminis nostri Deum, liberosq; nostros in Ecclesia, sanctos esse omnes testantur: eiusmodi sunt ornamenta matrimonij, ut illud planè in terris, incomparabile genus uitæ esse testentur. Quid enim homine esse dignius illiq; honorificentius, aut etiam iucundius obtingere potest, quàm si Dei iam ipsius filios (Christi Domini beneficio) ex suis ipsius lumbis progignat: ciuium Regni cœlestis numerum (per Diuinam benedictionem) ex suaipsius carne augeat: & in cœlestî demum gloria, multiplicatum uariè lumborum suorum fructum in æternitate illa nunquam finienda conspiciat? Certè ut fructus atque ornamentum istiusmodi, neque in uirginitate, neque in alio planè ullo cœlibatus nostri genere commonstrari ullo proculdubiò modo potest; ita nemo

etiam

 etiam aliud ullum uitæ genus æquare matrimonio (ornamentorum præsertim ac fructuum nomine) ullo modo potest.

Quæ hîc de uirginitate, atque Euangelica illa (propter Regnum Dei) castratione dicuntur, nempe quòd per hæc plures multò filij Dei progignantur in Ecclesiastico ministerio, quàm in matrimonio: ineptè planè (ne dicam impiè etiam) adducuntur, ad matrimonij eleuationem. Quis enim dicat, uirginitate id, aut ulla omnino ministrorum castratione effici: ut filij Dei ulli omnino, per Ecclesiasticum ullum ministerium progignantur? ad quem sanè modum uerè dici de matrimonio potest: legitimo illius usu id effici in Christi Ecclesia, ut ex nostris ipsorum lumbis (uirtute Diuini nobiscum fœderis) filios Dei progignamus. Spiritus sancti id quidem uirtuti Diuinæ in ministerio Ecclesiastico libenter tribuimus: sed non ulli omnino ministrorum dignitati, multò minus autem eorum uirginitati, aut castrationi, quæ commoditatem sanè aliquam in ministerio secum adferre utcunque potest, propter natas ex peccato (in cor-

corrupta iam natura alioqui nostra) matrimonij molestias: cæterùm uirtutem ipsam atque efficaciam progignendi in ministerio filios Dei, eam profectò ut in se non habet ullam, ita nullam etiam ipsi ministerio addere quoquomodo potest. Hoc nimirum soli spiritui sancto est proprium, ut cùm ipse sit perpetuus testis ac glorificator Christi Domini in omni eius institutione, idem quoque potens atque efficax reddat ad salutem, institutum ab ipso Ecclesiæ ministerium, Diuina uirtute sua pro eo ac uult, iuxta fidei cuiusque hominis mensuram. Vnde demum facilè etiam est uidere, quàm sit futile dictum illud (etiamsi magnos autores habeat) Matrimonio quidem terram: Virginitate autem cœlum impleri cùm istiusmodi dicta in ipsius etiam spiritus sancti contumeliam redundare quodammodo uideantur. Iam uerò & illud est non uulgare matrimonij ornamentum, quòd eiusmodi sit uinculum, ex Dei ipsius ordinatione: ut illud parentibus ipsis etiam oporteat anteponi. nimirum Deus ipse apertè indicat quanti uinculum hoc matrimonij & ipse

ipse faciat, & à nobis haberi uelit: dum ei ipsos etiã parentes (quos alioqui honorari uult) posthaberi iubet. Quid uerò istiusmodi aut de uirginitate, aut de quocunque tandem cœlibatus genere audimus? Proferuntur & hîc quidem nescio quæ uirginitatis ac cœlibatus sponsiones: sed proferuntur præter uerbi Diuini mentem ac dispositionem. Omnes enim sponsionum illarum nexus unico duntaxat uerbi Diuini illo apud Paulum ariete petiti concidunt: Propter libidinis intemperiem suam quisq; uxorem habeat, & suum quæq; maritum: eò quòd sit melius iungi matrimonio, quàm uri. Nedum ut sponsiones illæ omnes quantumuis solennes, leuißimum etiam parentum contemptum excusare in Dei iudicio ullo modo poßint. Sed & hoc singulare est matrimonij ornamentum: quòd si quis ab illo, ullum omnino hominum genus arcendum esse (cum qualicunq; eius contumelia) statuat: is sanè non qualiscunq; hæreseos, sed ipsorum adeò Dæmoniorũ doctrinæ, & quidem non humano ullo, sed ipsi-

usmet

ıſmet ſpiritus ſancti iudicio damnetur.
quid uerò ſimile in ſcripturis uſquam uel de uirginitate, uel de laudatiſsimo quouis alio cœlibatus genere habetur? Certè & uirginibus, & inconiugatis in genere omnibus (ſiquidem urantur) præcipi matrimoniũ audimus. Virginitatem autem ſeu quemuis alium cœlibatum adeò non audimus præcipi ullo modo: ut omnes etiam qui id conẽtur facere, Diabolicæ doctrinæ accuſari adeoq; & damnari audiamus. Quum igitur reliqua hîc uitæ noſtræ genera omnia, longè ſint infra hæc quæ iam ſunt expoſita matrimonij ornamenta: & non deſint multò adhuc plura alia, quæ ſingula commemorare nimis longum fuerit: palàm eſt, matrimonium ornamentorum ſuorum (ex uerbo Dei) nomine, omnium eſſe digniſsimum in terris uitæ genus: neque aliud cum illo ullum conferri omnino poſſe.

3. Docetur, non eſſe felicius etiam in terris ullum uitæ genus matrimonio. Etenim cùm homo ita ſit natura ipſa ad ſocietatem comparatus, ut omnes planè ſocietatem neſcio quo modo expeta-

expetamus, ſolitudinem uerò omnes etiam refugiamus atq; auerſemur (quo ſanè nomine, homo, ſociale animal à pleriſq; uocatur) Atq; ea demum feliciſsima ſocietas eſſe cenſetur, quæ & coniunctiſsima ſit, & maximè diuturna: Equidem quò magis eſt coniuncta, magiſq; diuturna coniugalis uinculi ſocietas, præ omnibus alijs ſocietatis humanæ generibus: hòc illam etiam feliciorem eſſe, fatendum proculdubiò erit: Non eſſe autem ullius omnino ſocietatis humanæ, arctius, magiſq; diuturnum uinculum, matrimonio: id uerò res ipſa docet. nimirum hîc non animi tantùm uoluntateſq; mutuæ inuicem coniunguntur (quod equidem in alijs omnibus honeſtis uitæ ſocietatibus ſummum eſt) ſed ipſa etiam corpora (altera uidelicet noſtri pars) in unam atq; eandem carnem noſtram unanimiter conglutinantur. fortunæq; præterea omnes nexu iam deinceps indiuiduo ita conſociantur: ut per omnem uitam in coniugio, neuter iam in ſuum ipſius, ſed alter in alterius corpus poteſtatem, iuſq; connubiale habeat: omnibus etiam fortunis ſuis in commune

ſemper

ſemper utantur. Quid uerò hac tali ſocietate fœlicius, aut optatius etiam: in qua (nexu alioqui per omnem uitam indiuiduo) ita ſunt omnia inter ſocios inuicem ipſos communia, tum læta, tum triſtia: ut & lætitia ſemper conduplicetur, & moleſtiæ rurſum omnes quodammodo dimidientur? ſiue igitur uinculi ipſius nexum, in coniugali ſocietate, ſiue etiam illius diuturnitatem intueamur: manifeſtè uidemus, non eſſe ullum ſocietatis humanæ genus in hac uita fœlicius, matrimonio Chriſtiano. Nos enim de Chriſtiano hîc duntaxat matrimonio loquimur. cuius cùm Deus ipſe autor ſit, gubernat ſanè (in illo) & ſuſtentat etiam coniuges ipſos: ut Satan, nullũ in eos imperium (ad alenda diſsidia mutua) habere omnino poßit. Tanti refert uidelicet, coniungi (in Domino) matrimonia. hoc eſt, ut in illis coniungendis, eos potißimùm fines ſpectemus (ad Dei ipſius gloriam, noſtramq; ipſorum ſalutem) propter quos matrimonium ipſum à Domino inſtitutum eſſe conſtat: & ſuper contrahentes ipſos nomen Domini etiam, unà cum illis

 seriò inuocemus. Deinde si ea demum societas felix esse censetur, in qua & amorem ipsum socialem, & fortunas adeò omnes, augeri indies magis ac magis uidemus: Equidē nulla est in terris uitæ societas, matrimonio felicior. in quo & amor inter coniuges indies augetur, per nostri ipsorum quaudam (in mutuis prolibus) multiplicationem: et actiones item omnes prosperantur, per adiunctā semper Christiano matrimonio (quatenus id quidem coniugatis ipsis salutare est) diuinā promißionem simul et benedictionē: id quod alioqui in nuptijs illis Cananæis à Christo Domino, & præsentia ipsius, & miraculorum suorum primitijs abundè comprobatum habemus. Ad hæc, quænam maior felicitas haberi potest: quàm si nostras ipsorum proles, ex lumbis nostris progenitas, nostraq; cura (per Dei gratiam) ita institutas conspiciamus, ut non tantùm nobis ipsis, sed uniuersæ adeò Christi etiā Ecclesiæ, adiumento, solatio, deniq; et ornamento (in hac quoque uita) esse possint? Postremò si id demum uerè est felix, quod Deus ipse felix in uita hac beatumq;

esse

esse pronunciat: Sanè nullum uitæ hîc no-
stræ genus matrimonio felicius constitui potest. Siquidem Deus ipsemet, matrimonium ipsum, in summa beatitudinis felicitatisq; hîc nostræ parte connumerat: & præcipuum adeò proemium in uita hac, timoris sui ac pietatis esse fatetur. Psalm. 128. id quòd sanè de alio quouis uitæ hîc nostræ genere dictum esse, nusquam ostendi potest. Hæc igitur tanta tamq; multiplex felicitas cùm in nullo alio uitæ genere (præterquàm in matrimonio) cõmonstrari (ex uerbo Dei) potest: certum est, non esse ullum hîc genus uitæ felicius matrimonio: ex Dei ipsius institutione & benedictione. Atq; habet sanè matrimoniũ, adiunctã sibi etiam crucem suam, uarijsq; generis molestias, quemadmodum Paulus docet: Sed quæ interim, cùm non tam equidẽ matrimonij, quàm corruptelæ nostræ potius nomine propter peccatũ nobis obueniant, matrimonio certè etiam imputari meritò non possunt. Et in omnibus alioqui matrimonij molestijs, certißimã haud dubiè consolationem habemus, quæ ad cõiugatos potißimum pertinet: in Diuina il-

 la, Abrahæ cõiugato facta, promißione: nempe quòd sit pariter, & noster, & seminis nostri Deus. Vt enim semen sibi nostrum excitari non uult, nisi in matrimonio: ita suam etiam de nostro semine promißionem, ad coniugatos proculdubiò uult peculiariter ptinere. Quatenus igitur in legitimo potißimùm matrimonio, Deus se pariter, & nostrum, & seminis nostri Deum esse profitetur, ut nobis illum in coniugio adesse semper intelligamus, dum nostro semini excitando iuxta eius ordinationem atque demum etiam (iuxta eius uoluntatem) educando, operam damus: Hactenus quoque certũ est, illum, ut nostrum iam pariter ac seminis nostri Deum, nunquam nobis esse defuturum in omnibus nostris afflictionibus ac molestijs (quæ nobis alioqui sine ipsius uoluntate nullæ omnino obuenire possunt) dum nos (in matrimonio) semini nostro, tum excitando, tum educando operam damus, ut dictum est: si modò adorandũ ipsius nomen, super nos ac semen nostrũ, (promißione ipsius freti) supplices aßiduè inuocemus. Et proinde moderaturũ

semper

semper etiam, omnes nostras afflictiones ac molestias, in omni cruce nostra: ut reipsa testetur & declaret, se omnino esse, & nostrum simul & seminis nostri Deum: hoc est, nostrum in coniugio gubernatorem, sospitatorem, consolatorem, & seruatorem. Ita Christus Dominus ad nuptias uocatus, libenter illis adfuit: sponsiq; inopiæ liberaliter succurrit, quatenus alioqui miraculum suum, gloriæ Dei Patris sui subseruire intelligebat. Quid quòd nullum est omnino uitæ genus, quod non suam crucem habeat, perinde atq; matrimonium ipsum: ne quid dicam aliud? Equidem nulla est alia grauior crux atq; afflictio, quàm quæ animum ipsum imprimis angit atque affligit. Pacificatis nanq; & erectis uerbo Dei nostris animis: magna iam molestiarum omnium pars leuata est, quæ uel corpora alioqui nostra, uel etiam fortunas nostras infestant. Cùm uerò eiusmodi crux animi, nusquam facilius depelli poßit, quàm in Christiano matrimonio, in quo semper præsentem, nobis et nostro semini, Deum habemus, iuxta ipsius promißionem, quæ nobis mentiri non

 potest. & quæ peculiariter (ut dictum est) ad coniugatos pertinet. Cùm item omnes molestiæ in matrimonio (ut antea quoque diximus) dimidientur: Sanè tantum abest, ut matrimonium (crucis atque afflictionum nomine) refugiamus ullo modo, aut auersemur: ut uel propter leniendas crucis atque afflictionum molestias, matrimonium ipsum expetere in Domino debeamus. Quæ uerò est crux grauior ulla, quàm est ustio in omni cœlibatus genere, libidinisq; impotentia: quæ plurimos alioqui ad desperationem atque insaniam, denique ad necem ipsam etiam quandoque impellit? Hæc uerò cùm frenetur atque arceatur matrimonio: Quomodo (obsecro) quis refugiat matrimonium crucis nomine: quod alioqui in crucis remedium à Deo ipso constitutum habemus? Qui donum habet continentiæ, ut nunquam uratur (siue masculus sit siue fœmina) is quidem sibi molestiam non necessariam accersit, dum matrimonio iungitur: recipit enim in se curam familiæ, à qua liber esse alioqui & Deo eiúsque Ecclesiæ, in liber-

tate

tate sua, non diuisus (ut Pauli uerbo u- 603
tamur) seruire potuisset. Et proinde hoc dono præditus, melius facit, si curam Ecclesiæ, curæ unius familiæ anteponat: neq; cuiquam adstrictus, totum se ministerio Ecclesiastico impendat. Sed non peccat interim, si (in Domino) matrimonio iungatur: præterquàm si contempta Ecclesiæ necessitate, propter suum ipsius uentrem id faciat. At uerò is iam non in Domino iungitur: nos uerò de ijs loquimur, qui in Domino iunguntur.

Non igitur adimit matrimonio suam felicitatem, crucis ullius molestia: quin potius (magna ex parte) crux ipsa, matrimonio leuatur, frenatur, arcetur, & quodammodo (ut dictum est) dimidiatur. Estq; perspicuum, non esse hîc uitæ genus aliud ullum, matrimonio (quod in se est) uel Deo gratius, uel homine (multis nominibus) dignius, uel etiam felicius quoquomodo.

Accedunt adhuc ad matrimonij commendationem, uxoris encomia scripturis prodita: dum illam (spiritu sancto autore) Viri bonum, auxilium, gaudium,

 donum, benedictionem, & coronam ab ipso Deo ordinatam uocari audimus.

Commendato ad hunc modum matrimonij uinculo, hortatur Minister contrahentes ipsos, et cõiugatos adeò omnes, ut rei tam sanctæ fines potißimùm ipsos secum diligenter reputent: ac per omnem uitam suam in prospectu suo semper habeant, summaq; cura obseruent: siquidem piè simul in coniugio uiuere (iuxta uoluntatem Dei) gratiámque ac auxilium denique & benedictionem Dei perpetuam habere uelint. Tres autem fines præcipuos esse, propter quos potißimùm sit matrimonium institutum.

Fines, propter quos potissimùm est institutum matrimonium.

PRimus finis instituti coniugij est, ut solitudinis incommoda ac molestiæ uitentur: dum Deus ipse, solitudinem, ut ab ipsa hominis natura alienam, ita illi etiam incommodam atque inconuenientem esse pronunciat. Ac proinde uitæ eiusmodi societatem instituit: uiri

uiri & fœminæ (inquam) ut alter alteri præstò semper adesset, alter alteri, adiumento, solatio, atq; ornamento esset. Atq; in hac quidem tali societate, nullam unquam fuisse futuram inæqualitatem: si eam nobis felicitatem Satan non inuidisset. Sed peccato demum parentum nostrorum factum esse: ut mulier (quæ prior peccauerat) uiro suo (ex Dei ipsius decreto) subijceretur. maritus uerò iussus sit nihilominus uxorem, eo loco habere, quo suum ipsius corpus: non autem ullo modo aduersus ipsam (præeminentiæ illius suæ nomine) insolescere, aut eã præ se contemnere quo quomodo. Hæc igitur contrahentibus ipsis, & omnibus adeò coniugatis in societate matrimonij consideranda atq; etiam præstanda esse. sic ut alter alteri in coniugio cogitet se debere esse semper adiumento, nõ oneri: solatio, non mœrori: ornamento, nõ dedecori: uir quidem in sua præeminentia, uxor autem in sua subiectione, hæc quidem in omni (secundum Deum) obseruantia: ille uerò in omni beneuolẽtia, et ueluti proprij sui corporis amore ac dilectione.

Gen. 2.
Eph. 5.

Secundus finis coniugij est liberorum

 procreatio: cùm enim Deus ita hominem formasset initio suæ creationis, ut illi solitudo inconueniens atq; incommoda futura esset, societas uerò magis multò conueniens ac commoda: Atq; etiam statuisset, genus humanum, non equidem unica creatione (quemadmodum in Angelis fecit) sed generatione multiplicari, cùm et ipsemet unam atq; eandem diuinitatis suæ Monadem, non sanè per ullam creationem, sed per æternam atq; ineffabilem æterni etiã filij sui generationem multiplicasset, in personarum pluralitatem. hanc talem à se institutam hominis societatem, ui atq; affectu progignendi (per suam benedictionem) exornauit. Iußitq; ut progignendæ soboli, atq; ita demum multiplicando humano generi operam darent, qui hac tali societate coniuncti essent.

Tertius finis instituti matrimonij est, ustionis in corrupta iam natura nostra remedium. nimirũ affectus ille progignendi initiò quidem optimus, post peccatũ autẽ (per naturæ nostræ corruptelam) uagus atq; exlex factus, remedio ac freno eget:

Quod

Quod utrunq; nobis Paulus in matrimonio commonstrat. Vult enim, ut propter libidinis æstum matrimonio iungamur: ut morbi nostri remedium indicet. Et frenũ morbi commonstrat, cùm non nisi unam uxorem uiro, & non nisi unum maritum uxori (tantisper dum unà uiuunt) permittit. Ex quibus Pauli uerbis tertium hunc matrimonij finem colligi constat.

Hos fines matrimonij coniugatos omnes intueri semper diligentißimeq; obseruare debere, ut uitam omnem suam inter sese ita componant, ut hisce finibus respondeant. Et quoniam contrahentes ipsi, coniugalem eam societatem inter sese coram Ecclesia inire uellent, ab utroq; singillatim sciscitatur Minister coram tota Ecclesia, de eorum mente (hac in parte) & uoluntate, ad hunc modum.

Admonitio peculiaris ad Sponsum.

AVdisti mi frater N. commẽdationem & fines Christiani cuiuslibet matrimonij.

Quare

Quare tibi iam cogitandũ est, te à Deo ipso ad hoc uitæ genus uocari. ut in coniugali tua iam deinceps cum adstante tibi ecce sponsa hac tua, N. societate (tantisper dum uos Dominus unà superstites esse uolet) uiuas. intelligasq́; te iam in maritum ipsius constitui Deo ipso autore: nempe ut sis iam caput uxoris huius tuæ, illamq́; diligas ut tuum ipsius corpus. habeas curam illius, illam instruas in omnibus, consoleris, tuearis, alas, & gubernes: ad quem modum corpus uniuersum, capitis industria, cura, ac prouidentia, alitur, sustentatur, gubernatur, ac defenditur. sisq́; erga illam ita planè affectus, ut Christum Dominum, erga mysticum corpus suum (quod est Ecclesia) affectum esse scimus: & tu ipse erga te affectum esse cupis: nempe ut omnem uxoris tuæ infirmitatem in te ipsum recipias: illam amanter feras, tegas, & non tam illi,

quàm tibi ipsi imputari uelis.
Proinde alienã à te omnino esse oportet omnem amarulentiam, omnemq; duriciem ac seueritatẽ erga illam: sed omnia tibi amanter, in charitate, sustinenda erũt, ne usquam modestiæ & mansuetudinis Christianæ septa transilias. sed tuam hanc uxorem, ut uasculum infirmius, in omni lenitate possideas & honores. Præterea quoniam uiro id est constitutum, ut in sudore & labore uictũ sibi ipse paret: hoc tibi quoq; pro tua uirili præstandũ erit, ne uos inuicem ocio ac luxui dedatis: sed (iuxta uestram uocationem) operi uestro, diligenter, & in timore Domini instetis. ut familię uestræ ne desitis, & egenis fratribus etiam, de uestro (pro eo ac facultates uestræ ferent) succurrere possitis.

Hæc ne ita agnoscis omnia, mi N. & in animo tuo proponis (per Dei gratiam) atq; hic etiam

coram

 coram hac Ecclesia profiteris, te ad eum modum per omnem uitã tuã unà cũ uxore hac tua N. uelle uiuere: quã tu iam publicè hic agnoſcis eſſe unicam, uerã, ac legitimam uxorem tuam, tibi à Domino datã: ut illã tibi adiungas, & illi uinculo matrimonij adglutineris? *Sponſus reſpondet:* Etiam.

Deinde ſe uertit Miniſter ad ſpõſam ipſam: & ab illa etiam mentem ac uoluntatem ipſius coram tota Eccleſia ſciſcitatur, cum tali admonitione.

Admonitio peculiaris ad Sponſam.

IAm & tu mea ſoror, N. audiuiſti, quo pacto maritus hic tuus N. tecum deinceps uiuere (per omnem uitam ſimul ueſtram) debeat. Et hoc tibi igitur etiam eſt audiendum, quo pacto tu uiciſſim cum ipſo uiuere debeas: nempe ut ea omnia præſtare modis omnibus ſtudeas, pro uirili tua: quæ tui officij eſſe audies, iuxta

uerbum

uerbum Dei. nempe ut maritum tuum ex toto corde tuo (secundum Deum) diligas atq; ames, uenereris illum, ac reuerearis, sisq; illi subiecta, ut Domino tuo: quemadmodum corpus totum capiti suo subiectum esse uidemus, atq; agnoscimus, Ecclesiam, Christo Domino, subiectam esse oportere. cogites te dari marito tuo à Domino Deo tuo, in adiumentũ, non in impedimentũ: in solatium, non in molestiam: in ornamentum, non in dedecus aut ignominiam uitæ ipsius. Proinde nihil tibi unquã sumere aut quoquomodo permittere debebis aduersus maritum tuum: sed in silentio & subiectione tuũ officiũ, amanter, & placidè illi præstabis: ut sis adiumento, solatio, & ornamento, uitæ ac familiæ ipsius. Ita enim hoc à Deo cõstitutum est, ut uxoris cuiusq; desiderium esse debeat, ad maritum, nõ autem aduersus maritum ipsius.

 & quòd maritus illi dominetur.
Cauebis igitur ſumma cura ac
diligentia, ne hanc talem Dei con
ſtitutionem uioles ullo modo:
ut tibi uidelicet ullum omnino
imperium ſumas in maritum tu-
um, aut tibi id ſuaderi permittas.
Sed quò te magis ſibi maritus tu
us æquare uolet, pro ſuo officio,
ſuóq; in te amore: hòc tu magis
te uiciſſim demittere apud ipſũ,
in omni ſubiectione atq; obediẽ-
tia debebis. Et ſequendum tibi eſ-
ſe hîc ſtatues mandatũ Dei, atq;
item exemplum ſanctarum ma-
tronarum quæ nobis eo nomine
potiſſimùm in ſcripturis commẽ
dãtur, quòd maritis ſuis (ſpe ſua
in Dominum Deum collocata)
morigeræ planéq; ſubiectæ eſ-
ſent. ad quem modum Saram A-
brahæ ſuo ſubiectam fuiſſe legi-
mus: ut illum, dominum ſuum eſ-
ſe agnoſceret, & uocaret. Eris i-
gitur in iſtiuſmodi ſubiectione,
adiumento, marito tuo, in cura
ac

ac gubernatione domus suę, cum
omni modestia, placiditate, & sobrietate, sine fastu luxuq́ꝫ ullo: ut tuæ pietatis atq; parsimoniæ exemplo alijs prælucere possis, ad Dei gloriam, & mariti tui, uniuersæq́ꝫ adeò familiæ uestræ ornamentum.

Hæc ne ita mea soror N. agnoscis esse tui officij omnia? atqꝫ in animo tuo (per gratiam Dei) proponis, & coram hac Ecclesia etiã profiteris, te, ea omnia (pro summa tua uirili) in coniugali iam deinceps tua societate per omnem uitam tuam præstare uelle, cum adstante ecce tibi N. quem hic iã (corã hac Ecclesia) publicè agnoscis esse tuum unicum, uerum, ac legitimum maritum, tibi à Domino datum: ut te illi adiungas, omnemq́ꝫ tuam uitam cum ipso uiuas? *Respondet sponsa:* Etiam.

His ita peractis coniungit Minister inuicem manus contrahentium in totius Ecclesiæ conspectu, eosq; iunctis iam in

uicem manibus, audiente tota Eccleſia, al loquitur in hunc modum.

Coniunctio ipſa matrimonij.

DEus Opt. Max. qui uos ad coniugalem inuicem ſocietatem uocauit, coniungat, & conglutinet uos inuicem in unã carnem per uinculum ſpiritus ſui, in munera perpetuaq́; dilectione mutua, & timore ſuo. ut per omnem ſimul uitam ueſtram, in ueſtro coniugio, admirabile myſterium illud deſponſionis Chriſti Domini cũ ſua Eccleſia, exprimere, uosq́; ipſos illius reputatione inuicem ſemper conſolari poſsitis. fœcundet uos inſuper ac multiplicet Dominus Deus noſter, ad gloriam diuini ſui nominis, ad ueſtram ipſorum ſalutem, & ad incrementum ſuæ Eccleſiæ: propter eundem ipſum Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, Amen.

Poſtea hortatur Miniſter coniunctos illos, & totam Eccleſiã ut audiant, quàm firmi-

firmiter Deus obſeruari uelit uinculum hoc coniugij: & ad quem modum, uiolari etiam, atq; infringi poßit. id uerò utrunq; contineri dicit cap. 19. Matthæi. Vnde locum illum de coniugio ac diuortio recitat, auſcultante tota Eccleſia, ad hũc modum.

ET, adierunt Chriſtum Phariſæi, tentantes eum: & dicentes ei: Licet ne homini dimittere uxorem ſuam, quamuis ob cauſam? Qui reſpõdens dixit eis: An non legiſtis, quòd qui initio condebat, maſculum & fœminam fecerit eos? Et ait: Propterea deſeret homo Patrem ac Matrem: & adglutinabit uxori ſuæ. Eruntq́ duo, in carnem unam. Proinde iã nõ ſunt duo, ſed una caro. Quod igitur Deus copulauit, homo ne ſeparet. Dixerunt ei: Cur ergo Moſes iuſsit dare libellũ repudĳ, & dimittere eam? Ait illis: Moſes ob duritiam cordis ueſtri, permiſit uobis dimittere uxores

uestras: cæterùm ab initio non fuit sic. Dico autem uobis: Quòd quisquis dimiserit uxorem suã, nisi ob stuprũ, & aliam duxerit: is in adulterio uiuit. Et qui dimissam duxerit, is quoq; in adulterio uiuit.

Recitato hoc Matthæi loco, uertit se rursum Minister ad recens coniunctos illos: eosq; alloquitur in hunc modum:

Ex hisce Christi Domini uerbis facilè uidetis, quàm sit firmũ prorsusq́ indissolubile matrimonij uinculum: nimirum quòd non nisi morte sola, & scortatione dirimatur. Cauete igitur uobis diligentissimè, nõ tantùm ab adulterio seu scortatione: sed ab omni etiam occasione petulantiũ uerborum ac cogitationum. Horum enim indulgentia facilè demum fit, ut parum casta etiam opera, ipsaq́ adeò adulteria sequantur. Ne fraudetis uos inuicem, nisi pusillum aliquid: idq́ ex consensu mutuo. & quidem non

odio

odio aut faſtidio ullo ueſtri inui-cem:ſed duntaxat,ut tantò expe-ditiores eſſe poſsitis ad unanimi ter precandū ac ieiunandū ad tē-pus aliquod. Et memineritis neu trum ueſtrum ſui, ſed alterum al-terius corporis ius ac poteſtatem habere. Coadunet uos igitur Do minus in carnem unã, per omnē uitam ueſtram:ad gloriam ſui no minis,& ueſtram ſalutem. Amen.

Poſteà inuitat Miniſter totam Eccleſiam ad publicam precationem pro recèns coniunctis illis cōiugibus. ipſeq; procumbente in genua, atq; auſcultante Eccleſia, precatur clara uoce, ad hunc modum.

Precatio pro recèns iunctis coniugibus.

OMnipotens miſericors Deus, Pater noſter cœleſtis, qui nobis uinculum cōiugij, multis nominibus, perluculentiſsima uerbi tui teſtimonia, inſigniter cōmendas, & damnas ſtupra ac ſcortationes omnes: te ſupplices

 precamur, ut coniuges istos nouos, per nostrum nunc ministerium, in tuo nomine copulatos, regere uelis spiritu sancto tuo, in coniugali hac societate ipsorum. Connecte corda ipsorum inuicem, amore inter sese mutuo: & tua illos Diuina benedictione complectere, quam in patribus nostris, seruis atq; amicis tuis, Abraha, Isaaco, & Iacobo, opulẽtissimè declarasti. fœcunda eos (Pater indulgẽtissime) ut re ipsa cõperiant, te uerè esse, & suum, & seminis ipsorum Deum. fac (pro bona uoluntate tua) ut semen tibi suum suscitent, illudq́ꝫ educent ac instituant in timore tuo, ad gloriam tui sancti nominis, & ornamentum tuæ Ecclesiæ: quatenus id illis salutare esse nosti. Conuerte aquas omnes afflictionum omnium, quibus illos quandoqꝫ exerceri uoles, in plenum suauitatis uinum illud tuarum promissionum: ut uim ac

conso-

consolationem illarum, in omni cruce sua (spiritu sancto tuo autore) sentiant, seq; illis sustentent. Largire illis gratiam tuam, ut in sancta hac à te instituta coniugali societate, iuxta tuam uoluntatem, piè, & unanimiter inuicem uiuere unà nobiscum, & ad cœlestem demum gloriam peruenire possint, merito & beneficio dilecti tui filij, Domini nostri Iesu Christi, tecum in secula laudandi. Amen.

Finita precatione, uertit se Minister ad nouos coniuges, illisq; auscultante Ecclesia benedicit, in hunc modum.

DEus optimus Max: uestri huius coniugij autor, benedicat uobis in coniugali hac societate uestra: ut uos ipsos in uestro semine multiplicare (per gratiam ipsius) illudque in timore ipsius educare possitis, quatenus id ille pertinere nouit, ad

 gloriam adorandi sui nominis, ad uestram ipsorum salutem, & Ecclesiæ suæ ornamentum atq; ædificationem. Is igitur uobis, & nobis pariter omnibus adesse dignetur. Amen.

Postea canitur Psalmus à tota Ecclesia, Beati omnes qui timent Dominum, 128. aut Psalmus 127. Nisi Dominus ædificauerit domum. Decantatoq; Psalmo dimittitur Ecclesia cum solita benedictione, et egenorum commendatione.

De Aegrotorum uisitatione in Ecclesia Germanorum.

QVandoquidem Germani nostræ Ecclesiæ omnes, sparsim per totam ciuitatem Londinensem habitant, sic ut ministri non facilè de morbis omnium semper scire poßint: Monetur subinde Ecclesia in publicis cõcionibus, ut si quis in morbum fortè aliquem incidat, id ut uel æger ipse per suos, uel uicini ipsius, si qui sint è nostra Ecclesia, continuò indicent Ministris aut Senioribus Ecclesiæ. Atq; tum protinus designantur, qui ægrotum

grotum fratrem uisitent, admoneant & 621
consolentur ex uerbo Dei: pro eo ac cuiusq; mores id atq; ingenium, deinde uerò ipse morbus etiam postulare uidentur. Vt enim sunt uaria hominum ingenia, uarij item in morbis affectus, & aliâs minus, aliâs uerò maius in morbo uitæ periculum: ita non potest etiam una atq; eadem admonitionum (ex uerbo Dei) aut consolationum forma, ægris ex æquo omnibus subseruire. In hoc igitur est minister, ut in omnibus apud ægrotos admonitionibus ac consolationibus, mores inprimis atq; ingenium decumbentis, siue fratris, siue sororis, morbiq; magnitudinem obseruet: & remedium adhibeat, qua parte illo maximè opus esse uidet, atq; ipsa etiã morbi id ratio magnitudoq; permittit.
Neq; ullam sanè certam hîc admonitionũ aut consolationum formam præscriptam habemus, habendámue esse putamus: sed quæ in omnibus alioqui morbis ac calamitatibus obseruari semper in genere oportet: de his (pro eo ac res ac tempus permittunt) ægroti in eam ferè sententiam admonentur.

 1. Monetur æger, ut cogitet, morbos omnes, non equidẽ temerè, casúue fortuito, sed certo Dei consilio (iuxta ineffabilẽ illius prouidentiã) immitti. Et proinde nõ dubitet, morbum quoq; suum, non aliunde, quàm à Domino Deo suo, sibi immißũ esse. Agnoscatq; illum sibi (tanquam ipsius Dei manibus immissum) cum omni animi gratitudine ac tolerantia ferendum esse.

2. Monetur, ut cogitet, non frustra nobis à Domino, morbos, aliaq; uaria crucis genera immitti: sed ut nos in naturæ hac nostræ corruptela subinde admoneãt, iustitiæ pariter ac misericordiæ Dei, dum & affligimur, et afflicti interim etiam iuuamur.

3. Monetur, ut intelligat, morbos esse quidem euidentia documenta iustitiæ diuinæ tã in pijs, quàm in impijs (perinde enim iusto Dei iudicio puniuntur, et pij & impij) sed alia interim iustitiæ diuinæ ratione immitti morbos impijs: alia uerò pijs. Impijs enim, Dei, beneficiorumq; eius contemptoribus, infligi pœnas impietatis ipsorũ, etiam in hac uita: ueluti primitias quasdam æterni ipsorum cruciatus, æternæq; condẽnationis. ut iã etiã in uita hac horrorẽ illũ iusti iudicij diuini sentiãt: in quo alios

quì nihil aliud intueantur, quàm inexple bilem illā flammæ aduersus se exardescē-tis imaginem, quæ illos tandem totos abri-piet (sub extremum iudicij diem) in æter nam condemnationem. Pijs uerò immitti morbos, atq; alia crucis genera omnia, iu-sto quidem etiā iudicio Dei (per peccatū enim mors, & omnes appendices illius) sed tamē non tā pœnæ sanè illius (peccato nostro promeritæ) ad condemnationem: quàm potius remedij cuiusdā salutaris no mine, ut nos in nostro officio ad uitā æter nam contineant. Ita enim uisum esse Deo, ut etsi nostra omnis condēnatio, peccato nostro in primis nostris parentibus iā olim promerita, sit in Christo Dño per mortem eius expiata prorsusq; abolita, quatenus hoc tantum beneficium contumaci nostra incredulitate à nobis ipsi nō propellamus: tamē quoniā corruptela nostra in nobis hæret adhuc (etiamsi propter Christū nō amplius mēbris ipsius imputetur) atq; ea nos transuersè agit semp, ut nobis ipsi ni miū semp nescio quomodo placeamus: ac proinde reb. secūdis plus æquo etiā insole scamus, Deiq; propemodū obliuiscamur.

 Ita (inquam) uisum esse Deo, ut per morbos, & alia quæuis crucis genera, frenũ quoddam nostræ in nobis corruptelæ inijciat. nostræq; afflictiones omnes, miseriæ nos nostræ (sub quam, iusto Dei iudicio, per peccatum prolapsi sumus) & magnitudinis item diuinæ erga nos (in Christo) misericordiæ subinde admoneant. Vt neq; rebus perpetuò secundis nimium insolescamus: sed morbo, aut alio quocunq; crucis genere preßi, seruitutis ac miseriæ nostræ in peccato memores simus: hanc in nobis accusemus, nullamq́; in nobis planè salutis nostræ spem (quod in nobis est) reliquam esse agnoscamus. Et ut nobis ita iam diffisi, ad magnitudinem protinus gratuitæ Dei erga nos in Christo misericordiæ, oculos nostros (per fidem) conuertamus: illosq́; totos in admirabile illud, idemq́; etiam indißolubile nostræ cum Christo Domino gratuitò nobis delatæ cõmunionis uinculum defigamus. in quo ille, omnem nostram infirmitatem cum omnibus eius fructibus, non equidem nobis amplius, sed sibi ipsi: omnem uerò suam iustitiam ac plenisufficientiã nobis secum ita uult imputari: ut neq; nos sine

illo affligi iam poßimus, corruptelæ nostræ in ipsum translatæ nomine: neq; ille sine nobis in cœlesti sua gloria (ut caput sine corpore) regnare etiam poßit. Habere igitur impios beneficiorum Dei contemptores crucem suam in uita hac, ueluti primitias quasdam æternorũ cruciatuũ, & æternæ condemnationis: eò quòd delatum sibi communionis huius cum Christo uinculum, destinata incredulitatis suæ contumacia à seipsis repulerunt: quandoquidem extra hoc communionis istius cũ Christo uinculum, nõ est spes salutis ulla: omniaq; tam læta quàm tristia exitialia planè esse oportet. Habere item & pios crucem suam, iuxta externum quidẽ carnis aspectum, cruci impiorum non absimilem, eò quòd utriq; in eadẽ carne hîc adhuc uersentur: sed iuxta internum spiritus iudicium in fide, longè dißimilem. nempe quæ & ipsa quidem pios omnes admoneat diuinæ iustitiæ, sed longè diuersa ratione: nempe adiuncta simul etiam diuinæ misericordiæ, & nostræ iam cũ Christo Domino communionis consideratione. Esse enim crucem piorum, memoraculum

 lum quoddam iusti Dei aduersus peccatum iudicij. quod etsi Christus Dominus loco nostro (in carne uidelicet nostra) sustinere iam olim, omnemq; peccati nostri cōdemnationem morte ita demum sua expiare dignatus est: reliquias tamen illius quasdam extare adhuc uult in sua Ecclesia. non quæ ad nostram amplius condemnationem ullo omnino modo pertineant (hāc enim locupletißimè iam expiatā habemus) sed quæ (ueluti frena quædam nostræ in nobis corruptelæ) in nostro nos officio ad uitam æternam contineant. nempe ut & nostrā ipsi miseriam, in perpetua hîc peccati seruitute: & gratuitæ simul etiā Dei erga nos misericordiæ magnitudinem, cruce aliqua preßi, per omnē hîc uitam nostram agnoscere discamus.

4. Monetur æger, ut posteaquam morbus ipsius est illi immissus à Domino, in memoraculum diuinæ iustitiæ simul ac misericordiæ: ipse quoq; diuinæ erga se (in morbo suo) & iustitiæ & misericordiæ meminisse uelit. Iustitiæ porrò diuinæ omnium optimè meminimus, in Decalogi consideratione. Misericordiam autem nobis

nobis omniũ euidentißimè commendat, noſtra cum Chriſto Dño cõmunio: ſi uim ac dignitatem illius nobiſcum, in promiſſionibus Euangelicis, diligenter reputemus. Quantò enim longius abeſſe nos à Decalogi obedientia uidemus, quæ coram Dei præſertim iudicio ſubſiſtere poßit (abſumus autem quàm longißimè) tantò maiore ſanè noſtro merito, maioreq; adeò bono etiam noſtro, morbos nobis, & alia crucis genera à Domino immitti intelligemus. ut noſtram in peccato miſeriam, cruce aliqua preßi, tantò diligentius obſeruemus: in illa nobis ipſi diſpliceamus: & cum noſtri ipſorum accuſatione, ad opis diuinæ implorationem accendamur. Rurſum ſi noſtram cum Chriſto Domino communionem intueamur, intelligemus, nos, ut membra iam corporis Chriſti ſaluti æternæ deſtinata, ad inſtar Auri uel Argenti probari, ad fidei noſtræ explorationem. ut quemadmodum ille ſuarum nos afflictionum participes hîc facit, ad nominis ſui gloriam: ultq; ut afflictionum ipſius reliquias in noſtris etiam corporibus perferamus,

 mus, non ad nostri ipsorum explorationẽ tantum, sed ad Ecclesiæ etiam suæ ædificationem atq; ornamentum (ad quem modũ Paulus reliquias se paßionum Christi in suo corpore pro Ecclesia sustinuisse gloriatur) ita nos olim etiam cœlestis suæ gloriæ participes reddat: atq; conspicuam toti mundo faciat fidem ac tolerantiam nostram, in nostris hîc afflictionibus: quo magis diuina uirtus ac potentia illius in nostra infirmitate (ad pudefaciendam Satanæ truculentiam) illustretur. Cogitaret igitur æger, morbum suum ideo sibi à Domino immissum esse: ut per eius fidem ac tolerantiam, Satanæ olim truculentia pudefiat, Diuina uerò (in nostra hîc infirmitate) uirtus ac gloria toti mundo conspicua fiat. ad quem modum Iobi olim fides ac tolerantia (in morbo ac cruce ipsius) Satanæ proculdubiò truculentiam euidemißimè infamabat: Diuinam uerò in sua infirmitate uirtutem ac potentiam, insigniter illustrabat. Atq; hîc quidem minister se accommodat ægri ingenio (pro eo ac morbus id permittit) ut illi, aut iustitiæ diuinæ opus inculcet, si illum plus

æquo sibi indulgentẽ in conscientiæ certa-
mine esse uideat: aut ad diuinæ illũ miseri cordiæ, nostræq; cum Christo communionis reputationem excitet atq; erigat, si illum in sua conscientia angi, morbiq; magnitudine grauius uideat perturbari.

5 Monetur æger, ut quoniam fides ac tolerantia sunt dona Dei, quæ ille nobis impertitur pro eo ac uult: nosq; thesaurum nostræ fidei, in fragilibus nostris uasculis circumferimus, quæ Satan multis et magnis arietibus impetere nunquam cessat: Apostolorum hîc sibi precationem imitandam esse statuat. nempe ut cum illis aßiduè in corde suo clamet: Domine adauge nobis fidem. capita religionis nostræ, Apostolico Symbolo comprehensa, subinde ac diligenter secum repetat. Mysteria item baptismi & cœnæ Dominicæ ob oculos suos posita semper habeat. Hæc enim cùm ad nos pertineant Sacramentorum testimonio, & quidem ex Christi ipsius (qui non mentitur) institutione: non poßunt sine magna consolatione nostra reputari. nimirum baptismus noster testa-

 tur, nos, ad quem modum aqua ſordes omnes eluuntur, ita ſanguine Chriſti etiam ablutos eſſe in morte ipſius. ut etſi in nobis ſerui adhuc peccati ſimus per omnem hîc uitam noſtram: in Chriſto tamen Domino mundi iam modis omnibus ſimus, per ſalutarem ſanguinis ſui in morte ipſius ablutionem: ſic ut nulla iam noſtra infirmitas imputari nobis poßit (propter Chriſtum) ad noſtram condemnationem. Et cœna rurſum Dominica teſtatur etiam, omnem iuſtitiam, omne meritum, & omnẽ gloriam Chriſti Domini tam certò ad nos omnes pertinere, qui de uno pane edimus, & de uno poculo bibimus in cœnæ ſuæ uſu iuxta eius inſtitutionem: quàm certò credimus ex Pauli doctrina, Cœnã ipſam Dominicam, eſſe indubitatam communionem corporis & ſanguinis Chriſti. hoc eſt, ſocietatem noſtram indiuiduam cum Chriſto Domino, in ijs omnibus, quæ ullo modo pertinere poſſunt ad corpus & ſanguinem ipſius. ſicut neq; nos ſine Chriſto Domino damnandi unquam ſimus: neq; ille ſine nobis (corporis ſui ſocijs adeoq; & membris myſticis) in

cœleſtẽ

cœlesti sua gloria regnare etiam possit. 630

6. Monetur æger, ut quoniam morbi nostri, & omnia alioqui crucis genera, nobis à Domino ad fidei nostræ exploratione immittuntur: & fides nostra non aliunde melius, quàm ex charitatis officijs æstimari potest: ijsdem quoq; charitatis officijs illam æger ipse, & Deo ipsi, & suæ etiam Ecclesiæ studeat in morbo hoc suo approbare. Esse autem hæc præcipua charitatis inter eos officia: Reconciliari ijs, quos offendimus, siue domi nostræ, siue foris. ignoscere omnibus, qui nos ullo etiam modo offenderunt. Restituere, si quid cuiquam præripuimus. Cauere, ne ullis turbis ac dißidijs ullam etiam post nos occasionem relinquamus. Si quem igitur offendisset æger, siue consultò, siue per imprudentiam, potißimùm autem in sua ipsius familia, huic ut recõcilietur, & pro uirili sua satisfaciat. Ablata restituat: habet enim ultorem Deum omnis iniustitia. atq; adeò excluditur etiam à Regno Dei. Ignoscat omnibus, à quibus ullo modo læsus est: ad quem modum ipsemet sua

 sibi peccata à Domino remitti ac condonari optat. Disponat tempori de bonis ac rebus suis omnibus, siue per testamentū, siue alio quouis modo: tollatq́; (quod in ipso est) omnes post se litium ac dißidiorū occasiones.

In hanc ferè sententiam habentur potißimùm apud ægros admonitiones, obseruato (ut dictum est) ipsorum ingenio atq; affectu in morbo ipso. obseruata item morbi magnitudine, ac periculo: ne importunè conscientia ipsorum grauetur.

Habentur etiā preces publicæ in templo per Ecclesiam pro ægrotis illis fratribus nominatim: si ullo modo de uita periclitari uideantur. admoneturq́; Ecclesia de illis uisendis: ut eis aliquot fratres subinde adesse poßint. Et apud ægrotos ipsos (ubi fratres aliquot adsunt) habentur etiam preces, ipsomet ægroto auscultante ac simul etiam precante.

Quòd si æger inopia ulla premitur: tum Diaconis iniungitur, ut eius inopiæ succurrant. monenturq́; ut curam illius peculiarem habeant: efficiantq́; ne unquam

quam

quam ſit ſolus : ſed habeat , qui illi adſint.

Quòd ſi quis à morbo ſuo reualeſcit:id quoq; miniſtris indicatur. habeturq́; publica in cœtu Eccleſiæ pro ægroti reualeſcentia, gratiarum actio : adiuncta precatiuncula, ne qui reualuit, dono hoc reualeſcentiæ aliquo modo abutatur. ipſeq́; æger monetur, ut poſt reſtitutas à morbo uires, ad cœtum Eccleſiæ ipſemet ueniat: & ſuam erga Deum pro reſtituta ualetudine gratitudinē publicè atteſtetur. neq; enim impunem eſſe apud Deum, omnem ingratitudinem omnino.

Ad eundem uerò modum & puerperæ, poſt completos dies purgationis ipſarum, iubentur adeſſe in cœtu Eccleſiæ: ſine ulla interim, aut Iudaicæ aut Papiſticæ purificationis ſuperſtitione. ibiq́; agit Miniſter publicè gratias Deo cū tota Eccleſia, pro puerperæ illius partu ac ualetudinis reſtitutione. Et precatur, ut puerpera beneficio Dei illo utatur ad gloriam diuini ſui nominis, et ſuam ipſius ſalutem. fœtum autem ſibi à Domino datum diligenter curet, ut filium Dei: eo quòd illum,

 non tantùm sibi ipsi, sed Deo potißimùm, & eius Ecclesiæ peperisset.

De ritu sepeliendi mortuos.

IN mortuorum sepultura non adhibemus fastum ullũ theatricum: ullúmue aut Ethnicum aut Papisticum apparatũ: sed summã quàm possumus simplicitatem, cum publica interim funeris honestate retinemus, ad Ecclesiæ ædificationem.

Ac primùm ad ædes fratris demortui conueniunt fratres aliqui, & unus aut alter è senioribus Ecclesiæ: qui funus ad tẽplum deferant, unáq; & matronæ nonnullæ, quæ uiduæ funus deducenti adsint. atq; sub tempus publicæ concionis, funus, in silentio, & cum omni modestia ac grauitate ad templũ adferunt. allatũ ad foueã sepulturæ destinatam collocant. Repositoq; ad foueam funere, Ecclesia tota sese ad concionem audiendam componit.

Postea orditur Minister suam concionem. & si sit ordinarius publicarum concionum dies, prosequitur aliquandiu

suam concionem ordinariam ad semi ho-
ræ spacium. Deinde uerò orationem suam de funere instituit. Si uerò non sit dies destinatus publicis concionibus, & sepultura tanto alioqui tempore differri commodè non queat: tum minister de solo funere admonet Ecclesiam, in hanc fermè sententiam.

Admonitionis circa funus Argumentum.

I. Monetur Ecclesia, funera, eorumq; sepulturam in Ecclesia institutam esse, nõ tam propter mortuos ipsos, quàm potius propter funerum in Ecclesia spectatores. Mortuis nanq; (quod ad illos attinet) perinde esse, quocunq; modo, aut loco, aut tempore, sepeliantur (nimirum sepultura, salutem mortuorum, neq; iuuare, neq; impedire potest) Sed Ecclesiæ interest, ut funera piorum suorum fratrum cum gratiarum actione, ritè ac decenter (propter spem resurrectionis) sepeliantur. Atque hîc obiter traducitur error Papisticus, de adiuuanda mortuorum

 salute per funebres ipsorum nenias, oblationes, atq; apparatus: qui error cùm sit in meritum mortis Christi contumeliosus, in eius Ecclesia, neq; ferri, neq; dißimulari debet.

2. Docetur Ecclesia, quomodo Mors, genus humanum, ad immortalitatem alioqui creatum, per parentum nostrorum peccatum inuaserit. Eam nimirum esse Maiestatis diuinæ, tum sanctitatem, tum etiam dignitatem: ut nullum omnino peccatum impune ferat ullo modo, etiamsi nostræ rationi leuißimũ esse uideatur. quemadmodũ sanè unius pomi uetiti esus, leuis uideri potest. Id porrò satis conspicuum esse in filio Dei: quem & carnem in se nostram (ut mori posset) assumere, & mortem demum ignominiosißimam (ad peccati nostri expiationem) oppetere oportebat. imò & in nobis omnibus conspicuum adhuc esse: quatenus adhuc propter illũ ipsum uetiti pomi esum, morti nos omnes subiectos esse oportet. Proinde meritò omnes cauere debere summa cura ac diligentia, ut sibi modis planè omnibus caueant, ab omni omnino quamlibet leuis peccati

cati occasione. Si enim Adæ imprudentia illum excusare non potuit, quòminus cum uniuersa sua posteritate sub mortem æternam (quod in nobis est) condemnaretur: etiamsi ipse in sua transgreßione se ita peccasse non omnino persuasum haberet: Quantò maiore nos iam culpa tenemur, dum nobis in ijs quæ cum Dei uoluntate pugnare certò nouimus (neglectis Dei præceptis) indulgemus? Atq; hîc inducuntur loca scripturæ, quæ faciunt ad peccatorum indulgentiam accusandam, ac detestandam.

3. Docetur Ecclesia, Quòd etsi Mors ita iam (ut est dictum) uniuersum genus humanum propter peccatum peruaserit: naturaq; nostra (ex nobis ipsis) aliud nihil simus, quàm iræ ac mortis filij: Deum tamen nostri misertum, quemadmodũ nos non equidem ad mortem, sed ad uitam æternam initiò creauerat, ita nos etiam à morte rursum ad uitam æternam (donato nobis in carne nostra unigenito suo filio) reuocare uoluisse. Hunc igitur Dei filiũ, Patri suo coæternũ & coæqualem, assumpta ex matre uirgine carne nostra, ho-

 minem factum esse: per omnia nostri similem, excepto solo duntaxat peccato. atq; ita demum uniuersi humani generis carnem, in suo corpore sanctificasse, & si in nobis hæc illius sanctificatio conspicua nõ sit adhuc. Sed quoniam carnis hæc nostræ in Christi corpore sanctificatio, ad nos (propter peccatum nostrum) non aliter potuit pertinere: quàm si æternæ Patris Dei iustitiæ pro nostra transgreßione satisfieret. ipsummet eundem filiũ Dei, sacrosanctum iam in se carnis nostræ corpus in mortem peccato nostro constitutã summa cum ignominia (ad peccati nostri expiationẽ) ultrò obtulisse: dependisseq; per corporis sui innocẽtißimi in carne nostra oblationem, quod eidem ipsi carni in nobis (propter peccatum nostrum) decreto Dei fuerat constitutum. Sic ut nobis amplius peccatum nostrum ad condemnationem (propter Christi Domini mortem) imputari haudquaquã poßit. præterquàm si nos ipsi per contemptricem tanti istius beneficij incredulitatem ab ea peccati nostri expiatione in Christo Domino excludamus. Vult enim filius Dei fide apprehẽ

di suum hoc beneficium: ut nostram erga illum gratitudinem attestemur, & nos ab impijs ipsius contēptorib. fidei nostræ testimonio separemus. non quòd salus nostra à fide nostra pendeat: sed quòd Deus contemptricem illam beneficij Christi incredulitatem æterna condēnatione puniat. Requiri igitur fidem in nobis: si beneficiū illud expiati per Christum Dominum peccati nostri ad nos debeat pertinere. Sed requiri non ut causam ullam, mediúmue salutis nostræ (causa enim salutis nostræ unica est, nempe gratuita Dei misericordia: medium item unicum etiam, nempe Christi Domini in carne nostra meritum) sed requiri ut gratitudinis nostræ quandam attestationem: qua ab impijs tanti beneficij contemptoribus discernamur.

4. Docetur Ecclesia, quænam sit ea fides, quam Deus in nobis requirit, ne à Christi Domini beneficijs excludamur. Tres esse illius notas, scirpturis sanctis proditas: Primam, ut certo uerbi Diuini testimonio (iuxta unanimem totius scripturæ consensum) nitatur. fides ex auditu (inquit Paulus) auditus

per

 per uerbum Dei. Alteram, ut ſit firma ac certa perſuaſio, non flexilis ad omnem uẽtum doctrinæ cuiuſuis, inſtar arundinis: ſed ut ei quod credimus toto corde noſtro (pro noſtra infirmitate) aſſentiamur. ſic Chriſtus Dominus fidem in Petro uacillãtem reprehendit: firmam uerò in Ioanne Baptiſta commendat: Matt.14.11. Sic et alibi fidei firmitudinem cõmendari, hæſitationem uerò traduci uidemus. Matth. 21. Mar. 11. Rom. 4. Iacob. 1. Tertiam uerò fidei notam eſſe, ut non è rationis noſtræ iudicio noſtriſq; affectibus naſcatur, ſed ſpiritum ſanctum autorem ſuũ in corde noſtro habeat: qui diuino afflatu ſuo corda noſtra excitet ad apprehendendas uerbi diuini promiſsiones: ut nobis placeant, noſq; pacificata noſtra conſcientia in illis (fiducia Chriſti Domini) conquieſcamus, etiamſi nondum ea quæ in promiſsionibus diuinis habentur, in nobis hîc conſpicere poſsimus. Ex fructibus uerò iſ ſis facilè apparere, num ſpiritum ſanctum fidei noſtræ autorem habeamus. Neq; enim eſt ocioſus afflatus ipſius, ſed profert ſemper fructus ſuos: qui nobis in corde

de noſtro teſtantur, nos habere intra nos ſpiritum ſanctum, fidei noſtræ autorem. Eſſe autem hoc proprium ſpiritui ſancto, ut carnis concupiſcentijs, nõ equidem indulgeat, ſed prorſus aduerſetur. Tum demum igitur ſpiritum ſanctum noſtræ fidei autorem eſſe intelligemus: dum noſtræ fidei, repugnantiam ſpiritus aduerſus carnem, in corde noſtro adiunctã eſſe ſentimus. Et hanc ſi nullam omnino in corde noſtro ſentiamus: fruſtra equidẽ nobis ullo prorſus fidei nomine (quam Deus alioqui in nobis requirit) blandiamur. Nã eam ipſam quam ipſemet largitur, & nõ aliam ullam fidem requirit in nobis Deus, ſi à Chriſti Domini beneficijs excludi nolimus. Cuius ſenſum ſi ullo modo in corde noſtro (ipſius beneficio) habeamus, atq; adiunctam illi repugnantiam aduerſus carnem noſtram intra nos (pro noſtra infirmitate) ſentiamus: atq; hæc talis fides, non ſit dubia planè, & certò præterea uerbi diuini teſtimonio (ut dictum eſt) nitatur: tum equidem tam nos certos eſſe debere, de ſublata à nobis omni peccati noſtri condemnatione, deq; abolito planè

 mortis Regno in nobis, per Christi Domi ni propitiatoriā in morte eius oblationem: quàm certum est, Deum esse Deum: qui in uerbi sui diuini promißionib. uerax sit et fidelis, neq; mentiri ullo modo poßit.

5. Docetur Ecclesia, Quòd etsi peccatū nostrū sit iam expiatū morte Christi Dñi, regnumq; mortis sit in nobis iam prorsus abolitū (quatenus quidē in nostra cū Christo Domino communione fidei nostræ testimonio permanemus) sub peccato tamē adhuc, & proinde sub morte etiam (quod in nobis est) dū hic uiuimus hæreamus. nimirū Christus Dominus nō equidem peccatū ipsum (cuius alioqui prorsus expers erat) sed solam peccati pœnā pariter ac culpā (sine peccato interim ullo) in se trāstulit. Et proinde dum sub peccato hæremus adhuc, quatenus eqdē illi (q in nobis est) subiecti sumus: hactenus nos morti etiā subiectos esse oportet, ad tempus usq; nostræ restitutionis. Sed ad quem modum peccatū in nobis hærens, etsi nos cogat facere malū quod nolumus, & nō permittat facere bonū quod uolumus, nō est tamē dānans nos amplius peccatū propter

Christũ: ita & mors, etsi nos propter pec- 6 43
catum inuadat, non tamen in regno ampli-
us suo detinere nos potest propter Chri-
stum. Sed quemadmodũ Christũ Dominũ
(posteaquã illũ loco nostro inuasisset) de
tinere in Regno suo nõ potuit, rediuiuũq;
ferre coacta est in ipsius resurrectione:
ita & nos rediuiuos in nostra resurrecti
one ferre cogetur, etiamsi nunc morsum
illius euitare non poßimus. Vnde fit etiã
ut mors hæc nostra, qua anima à corpore
separatur, non tã mors iam alioqui, quàm
somnus quidam potius uocetur.

6. Monetur Ecclesia, de incerto mor-
tis tẽpore. quod equidem Deus ita incer-
tum esse uoluit, ne si de illo certi essemus,
resipiscentiam nostram in extremum usq;
uitæ nostræ tempus differremus. cùm ne
sic quidem sub temporis ea incertitudine
magna illius cura (nisi morbo graui ali-
quo adacti) tangamur: Quantò igitur
minus certi esse poßumus de mortis hic
nostræ tempore: tantò nos ad illam ma-
gis componere debere, perinde atq; si in
foribus esset. Est enim dies Domini, sicut
fur, & ipsemet se ea hora qua omnium

minimè

 minimè expectaretur, adfuturum esse prædixit.

Hæc ita in genere pro funebribus concionibus tractantur. Et si quid à demortuo fratre illo dum uiueret præclarè actum est, in fidei suæ confeßione, promouendáue religione, aut iuuanda alioqui Christi Ecclesia: aut si quid pro Christi nomine passus est: id totum commemoratur: ut dona Dei in illo prædicentur, & Ecclesia ad eius imitationem inuitetur. potißimùm autē si quod peculiare specimen resipiscētiæ aut fidei suæ dedit ante mortem suam: ut per eam occasionem Ecclesia etiam ad resipiscentiam, & mundi huius momentanei contemptum excitetur.

Finita concione, deponitur funus in foueam & demum terra tegitur ut fouea expleatur. Interea uerò canitur Psalmus à tota Ecclesia 103. Benedic anima mea Domino. Quo absoluto, completaq; funeris sepultura, Minister Ecclesiā ad precationem publicam inuitat: complectentem in se, pro euocato è uitæ huius miseria fratre demortuo, gratiarum actionē, ad hunc modum. Precatio

Precatio poſt abſolutam funeris ſepulturam.

AGimus tibi gratias omnipotẽs & miſericors pater, per Ieſum Chriſtum filium tuum Dominum ac liberatorem noſtrum, quòd noſtrum hunc fratrem, N. aut ſororem N. è mundi huius miſeria ad uitam ac gloriã tuam æternam, in uera filij tui fide & confeſſione euocaſti. neq; dubitamus quin et animam illius iam tranſtuleris in Regnum tuæ immortalis gloriæ, & corpus etiam ipſius excitaturus ſis (ſuo tẽpore) ad reſurrectionem uitæ ac gloriæ tuæ æternæ: etiamſi nunc in terrã defoſſum quieſcat. quo quidem nomine demortuo noſtro huic fratri aut ſorori, tua fre
i miſericordia, ex animo gratula
nur. teq; ſupplices precamur, ut
& nos omnes dum hic uiuimus
ua complecti paterna miſericor
ia, actionesq; noſtras omnes, &
mnia noſtra conſilia per ſpiri-

 tum ſanctum tuum gubernare di
gneris: ut noſtris oculis à rerum
mundi huius cura, ad te rerumq́ꝫ
cœleſtium meditationem ſubla-
tis, te potiſsimùm (Pater bene-
ficentiſsime) tuumq́ꝫ in nobis o-
pus intueri ſemper, tibiq́ꝫ per o-
mnem deinceps uitam noſtram,
in ſanctitate & iuſtitia ſeruire
(pro noſtra infirmitate) poſsi-
mus. Vtq́ꝫ ita demum in fide ac cō
feſsione filij tui ex hac uita exce-
dentes, iuxta beneplacitum ſan-
ctæ uoluntatis tuæ tecum unà
in æternum eſſe poſsimus. Et
quidem non noſtro ullo (qui a-
liud nihil in nobis ipſis quàm
miſera peccati & mortis æter-
næ mancipia ſumus) ſed ſolo
dilecti filij tui merito: ſummi,
fidelisſimique ac æterni Ponti-
ficis animarum noſtrarum.
Qui tecum pariter & cum ſan-
cto ſpiritu in una atque eadem
diuinæ exiſtentiæ monade, eſt
unus, uerus, atq; æternus Deus
lau

laudandus in secula. Amen.

Finita hac precatione, dimittitur Ecclesia, cũ solita benedictione, & pauperum diligenti commendatione: Diaconis *ad portas templi stantibus, &* Eleemosynas *more solito colligentibus pro egenis.*

Appendix ad lectorem.

HAbes candide lector non externos tantùm Ecclesiæ nostræ ritus: sed omnem præterea rationem gubernationis illius, in nostro ministerio, deniq; et doctrinæ adeò nostræ summam ferè omnem, pro eo ac ministerij nostriquæq; actio id postulare uidetur. Tractauimus aũt id totum quanta potuimus fide & simplicitate: non aliò spectantes quàm ut concessum nobis à Deo Opt. Max. instituẽdæ nostræ Ecclesiæ ineffabile beneficium, pijs omnibus palàm faceremus. Pientißimi item Regis exemplum, æterna alioqui memoria dignum: studium præterea ac pietatem illius in promouenda sanæ doctrinæ & cultus Diuini

 puritate:Et singularem erga peregrinos
omnes propensionē(qui modò ueræ reli-
gionis amātes essent) Ecclesiæ Christi cō
mēdaremus. Simulq; etiā ministerij nostri
fidem(sub tanto Dei beneficio) pijs ubiq;
omnibus approbaremus. Quòd si cuiquā
fortè hic non probetur , aut doctrinæ ge-
nus, aut rituū forma, aut ratio alioqui i-
psa gubernandæ Ecclesiæ:eum rogamus,
ut charitatis & modestiæ Christianæ me
mor esse uelit hoc est , ut quæ illum quo-
quomodo offendunt , ea sine conuitijs ac
præiudicijs, tragicisq; turbis (ex uerbo
Dei)reprehendat. Nos sanè nihil huma-
ni à nobis alienum esse putamus: nedum ut
nos & falli & labi posse non libenter et-
iam agnoscamus. Et proinde adeò non re
cusamus moneri, deniq; & reprehendi, si
ue priuatim siue publicè, in lenitate et mo
destia Christiana: ut nos etiā omnibus plu
rimū debere profiteamur, qui nobis erra
ta nostra, uerbi diuini testimonijs, cōmon-
strent: tantum abest ut pijs, modestis, &
Christianis reprehensionibus offenda-
mur. Cæterum maledictis, ac conuicijs,
deniq; & præiudicijs contendere, non a-

mamus: Paulumq; Apostolum hic sequi malumus, qui hunc morem, & à se, & ab Ecclesia Dei alienum esse testatur. Atq; audimus quidem nonnullos offendi, quòd in instituenda nostra Ecclesia, non equidem nobis sequendos esse existimauerimus aliarum Ecclesiarum ritus atq; obseruationes: sed nouas propemodum omnes, nobisq; peculiares ceremonias obseruemus, ueluti cõtẽptis alijs Ecclesijs, quæ interim contemni à nobis (hac in parte) non debebant. At uerò huic istorum offensioni, & in libello ipso (sicubi se occasio offerebat) & in ipsa potißimùm liminari Epistola, abundè nobis respõdisse uidemur, ut nõ sit opus multis id nũc repetere. nempe nos neq; contemptu ullo aliarũ Ecclesiarum (per quas nos alioqui in diuinorum cognitione profecisse ingenuè et libenter agnoscimus) neq; item ullo nouandi quidquam studio egisse, quidquid huius egimus: sed potius id conatos esse, ut sublatis omnibus Antichristianis nouationibus (quoad eius fieri posset) ad priscam illam primeuæ Ecclesiæ Apostolicæ puritatem quàm proximè accederemus. per-

 missa interim alijs Ecclesijs, sua (hac in parte) libertate, & sine præiudicijs ullis. Ad hæc fidem ipsam concrediti nobis ministerij id postulasse: cū hac potissimùm ratione cura nobis nostræ Ecclesiæ committeretur, ut in illius ministerio, non tam equidem aliarū Ecclesiarum ritus ullos, quàm uerbi diuini regulam potius atque Apostolicā obseruationem sequeremur. Deniq; cùm & à Rege ipso, & à præcipuis ipsius Proceribus subinde moneremur, ut permissa nobis tanta libertate in nostro ministerio, rectè, & fideliter, non in hominum gratiam ullam, sed ad Dei solius gloriam (per cultus ipsius repurgationē) uteremur: Et caueremus, ne quid in nobis à nostris aduersarijs (quos equidem multos haberemus) accusari meritò posset.

Ne autem quisquam putet, uana, atq; à nobis conficta esse, quæ de permissæ nobis Ecclesiæ nostræ, nostriq; in illa ministerij ratione, & Regia item pietate diximus: Regium ipsum, institutæ nostræ Ecclesiæ, nostriq; in illa ministerij, Diploma, adiungendum hìc esse existimauimus. quod alioqui satis testabitur, nos, neq; de diuini

in insti-

in instituenda nostra Ecclesia beneficij 652
magnitudine, neq; de Regio erga ueram religionem, peregrinosq; homines studio, neq; de nostri ministerij rationibus, secus quàm res se habet dixisse. Et dignũ alioqui esse iudicauimus, ut ædito hoc Diplomate, tantæ pietatis exemplum catholicæ Christi Ecclesiæ commendaretur: ac reliquos orbis Christiani Principes excitaret, ad Regis pientißimi imitationem.

EXEMPLVM DIPLOMATIS Regij.

DVARDVS SExtus Dei gratia Angliæ, Franciæ et Hiberniæ Rex, fidei defensor, & in terra Ecclesiæ Anglicanæ & Hibernicæ supremum sub Christo caput. Omnibus ad quos præsentes literæ peruenerint, salutem. Cùm magnæ quædã & graues cõsiderationes nos ad præsens specialiter impulerũt, tũ etiã cogitantes illud quãto studio et charitate Christianos Principes in sacrosanctum Dei Euangeliũ &

 religionem Apostolicam ab ipso Christo inchoatam, institutam & traditam animatos & propensos esse conueniat, sine qua haud dubiè politia & ciuile regimen neq; consistere diu, neq; nomen suum tueri potest, nisi principes cæteriq; præpotentes uiri, quos Deus ad Regnorum gubernacula sedere uoluit, id imprimis operam dent, ut per totum reipublicæ corpus casta synceraq; religio diffundatur, & Ecclesia in uerè Christianis & Apostolicis opinionibus & ritibus instituta et adulta per sanctos, ac carni & mũdo mortuos ministros conseruetur, pro eo quod Christiani Principis officium statuimus inter alias grauißimas de regno suo bene splendideq; administrando cogitationes etiam religioni, & religionis causa calamitate fractis & afflictis exulibus consulere. Sciatis quòd non solum præmissa cõtemplantes, & Ecclesiam à Papatus tyrannide per nos uindicatam in pristina libertate conseruare cupientes, uerumetiam exulum ac peregrinorum conditionem miserantes, qui iam bonis temporibus in Regno nostro Angliæ commorati

sunt

ſunt uoluntario exilio religionis & Eccle 653
ſiæ cauſa mulctati, quia hoſpites & exteros homines propter Chriſti Euangelium ex patria ſua profligatos et eiectos, & in Regnum noſtrum profugos præſidijs ad uitam degendam neceſſarijs in Regno noſtro egere non dignum eſſe, neq; Chriſtiano homine, neq; principis magnificentia dignum eſſe duximus, cuius liberalitas nullo modo in tali rerum ſtatu reſtricta clauſáue eſſe debet. Ac quoniã multi Germanæ nationis homines ac alij peregrini qui confluxerunt, & in dies ſingulos confluunt in regnum noſtrum Angliæ ex Germania, & alijs remotioribus partibus, in quibus Papatus dominatu Euangelij libertas labefactari & premi cœpta eſt, non habent certam ſedem & locum in regno noſtro, ubi conuentus ſuos celebrare ualeãt, ubi inter ſuæ gentis et moderni idiomatis homines religionis negocia & res Eccleſiaſticas pro patrio ritu et more intelligẽter obire & tractare poßint. Idcirco de gratia noſtra ſpeciali, ac ex certa ſcientia et mero motu noſtris: Nec non de auiſamẽto Conſilij noſtri uolumus, concedimus et

 ordinamus, quod de cætero sit et erit, unū templū siue sacra ædes in ciuitate nostra London. quod uel quæ uocabitur templū Dñi Iesu, ubi congregatio & conuentus Germanorum et aliorum peregrinorū fieri & celebrari poßit ea intētione et proposito, ut à ministris Ecclesiæ Germanorū aliorūq; peregrinorū sacrosancti Euāgelij incorrupta interpretatio, sacramētorū iuxta uerbum Dei & Apostolicam obseruationē administratio fiat. Ac templū illud siue sacrā ædem illam de uno supintendente & quatuor uerbi ministris erigimus, creamus, ordinamus & fundamus per præsentes. Et quòd idem superintendens & ministri in re & nomine sint & erunt unū corpus corporatum et politicū de se per nomen superintendentis et ministrorum Eccesiæ Germanorum, & aliorū peregrinorū ex fundatione Regis Eduardi Sexti in ciuitate London. per præsentes incorporamus, ac corpus corporatū & politicum, per idem nomen realiter et ad plenū creamus, erigimus, ordinamus, facimus et cōstituimus p præsentes, et q̃ successionē habeant. Et ulterius de gratia nostra speciali, ac ex certa scientia et

mero motu nostris: nec nō de auisamento
Consilij nostri dedimus & cōceßimus, ac per præsentes damus & cōcedimus præfato Superintendenti & ministris Ecclesiæ Germanorū & aliorū peregrinorum in ciuitate Londoñ. totum illud templū siue Ecclesiam nuper fratrum Augustinēsium in ciuitate nostra Londoñ. ac totam terram, fundum & solum Ecclesiæ prædictæ, exceptis toto choro dictæ Ecclesiæ terris, fundo & solo eiusdem. Habendum & gaudendum dictum templū siue Ecclesiam ac cætera præmissa exceptis, præexceptis, præfatis superintēdēti et ministris & successoribus suis. Tenendū de nobis hæredibus & successoribus nostris in puram & liberam eleemosynam. Damus ulterius de auisamento prædicto, ac ex certa scientia & mero motu nostris prædictis per præsentes cōcedimus, præfatis Superintendenti & ministris et successoribus suis plenam facultatem, potestatē & autoritatem ampliandi & maiorē faciendi numerū ministrorū & nominandi & appunctuandi de tempore in tēpus tales & huiusmodi subministros ad

seruien-

 seruiendũ in templo prædicto, quales præfatis superintendenti & ministris necessarium uisum fuerit. Et quidem hæc omnia iuxta beneplacitum Regiũ. Volumus præterea, quòd Ioannes à Lasco natione Polonus, homo propter integritatem & innocentiam uitæ, ac morum, et singularem eruditionem ualde celebris, sit primus & modernus Superintẽdens dictæ Ecclesiæ, & quòd Gualterus Delœnus, Martinus Flãdrus, Franciscus Riuerius, Richardus Gallus, sint quatuor primi et moderni ministri. Damus prætera & concedimus præfatis Superintendenti & ministris et successoribus suis facultatem, autoritatẽ & licentiam post mortem uel uacationem alicuius ministri prædictorum de tẽpore in tempus eligendi, nominandi & surrogandi alium personam habilem & idoneũ in locũ suum. Ita tamen quòd persona sic nominatus & electus præsentetur & sistatur coram nobis hæredibus uel successoribus nostris, & per nos hæredes uel successores nostros instituatur in ministerium prædictum. Damus etiam et cõcedimus præfatis superintẽdẽti, ministris et

suc-

ſucceſſoribus ſuis facultatem, autoritatẽ & licentiam poſt mortem ſeu uacationẽ Superintendentis de tempore in tempus eligendi, nominandi & ſurrogandi alium perſonam doctum & grauem in locum ſuum. Ita tamen quòd perſona ſic nominatus & electus præſentetur & ſiſtatur coram nobis hæredibus uel ſucceſſoribus noſtris, & per nos hæredes uel ſucceſſores noſtros inſtituatur in officium Superintendentis prædictum. Mandamus & firmiter iniungendum præcipimus tam Maiori uicecomitibus & Aldermannis Ciuitatis noſtræ Londoñ. Epiſcopo Londoñ. et ſucceſſoribus ſuis cum omnibus alijs Archiepiſcopis, Epiſcopis, Iuſticiarijs, Officiarijs & miniſtris noſtris quibuſcunq;, quod permittant præfatis Superintendenti & miniſtris & ſua ſuos liberè & quietè frui, gaudere, uti, et exercere ritus & ceremonias ſuas proprias & diſciplinam Eccleſiaſticam propriam & peculiarem, non obſtante quòd non conueniant cum ritibus & ceremonijs in Regno noſtro uſitatis abſq; impetitione, perturbatione, aut inquietatione eorum,

uel

 uel eorũ alicuius, aliquo statuto, actu, proclamatione, iniũctione, restrictione seu usu in contrariũ inde ante hac habitis, factis, editis seu promulgatis in contrariũ nõ obstantibus. Eo quod expressa mentio de uero ualore annuo aut de certitudine præmissorum siue eorum alicuius, aut de alijs donis siue cõceßionibus per nos præfatis Superintendenti, ministris & successoribus suis ante hæc tẽpora factis in præsentibus minimè facta existit: aut aliquo statuto, actu, ordinatione, prouisione, siue restrictione inde in contrarium factis, editis, ordinatis, seu prouisis. Aut aliqua alia re, causa uel materia quacunq; in aliquo non obstante. In cuius rei testimonium has literas nostras fieri fecimus patentes. Teste me ipso apud Leghes uicesimo quarto die Iulij, Anno regni nostri quarto. per breue de priuato sigillo, & de datis prædicta autoritate parliamenti.

P. South. Vuell.

Vu. Harrys.

ERRA-

ERRATA.

Pa.2.lin.6.lege,consilio.
Pa.7.lin.7.lege.hæc functio
Pa.45.lin.22. electorum Ministrorum;
Pa.49.lin.1.sentitisne
Pa.55.lin.19.expunge,Non
Pa.174.lin.21.lege,peccati
Pa.181.lin. 19.lege,suum ipsius
Pa.197.lin.24.lege, anima mortem gustasse.
Pa.205.lin.21. lege,imperata
Pa.211.lin.9.lege,per propitiatoriam sanguinis ipsius effusionem.
Pa.216.lin.15.lege,redimi:
Pa.221.lin.1.nihil neq; sumus,neq; esse
Pa.239.lin.1,lege,sanè etsi tanta
Pa.274.lin.6.lege,Et lex
Pa.280.lin.18.lege,αὐτοκατάκριτος
Pa.323.lin.7.lege,ipsi &
Pa.519.lin.ultima,expunge,Aliquid
Pa.624.lin.13,lege,in nobis planè.

